9. Bölge Birimleri Toplantımız Bodrum'da Yapıldı

Bölge Birimleri toplantılarımızın dokuzuncusu 18 - 19 Eylül'de Bodrum'da yapıldı. Toplantıya Şube Yönetim Kurulumuz, Bodrum, Kuşadası, Nazilli, Denizli, Salihli, Marmaris, Fethiye, Ödemiş, Manisa, Uşak Temsilciliklerimiz ile Milas, Menemen, Datça, Yatağan Mesleki Denetim Görevliliklerimiz katıldı. Toplantıda aşağıdaki kararlar alındı.

1. Mimarlar Odası Denizli Temsilciliğinin, Denizli Belediye Encümeninin almış olduğu ve imar planı ve mevzuatına aykırı olan kararın iptali için dava açma talebinin uygunluğuna ve kararın Mimarlar Odası Genel Merkezine iletilmesine,
2. Mimarlar Odası Meslek Düzeni, Mesleki Davranış ve Ahlak kuralları Yönetmelik taslağı hakkında yapılan değerlendirmede;
a) Mimarlar Odası Meslek Düzeni, Mesleki Davranış ve Ahlak Kuralları Yönetmeliği, benzer maddeleri elenerek daha özet bir çalışma haline getirilmelidir. Bu çalışmaların hukukçu görüşüde alınarak İzmir Şubece yapılmasına,
b) Mimarlar Odası Meslek Düzeni, Mesleki Davranış ve Ahlak Kuralları Yönetmelik Taslağında 44. madde zamansız tartışmaya açmıştır. Bu görüşle yönetmelik çalışmasında bu maddenin gözönünde bulundurulmasına,
3. Arsa Ofisi Yasasında yapılan son değişiklik üzerine İzmir Şubece hazırlanacak değerlendirmenin birimlere iletilerek görüş sorulmasına, sonuçta yapılacak açıklamanın Mimarlar Odası Ege Bölgesi Birimleri ortak açıklaması olarak yapılmasına,
4. Mesleki Denetimde Çevresel Etki Değerlendirmesi yönetmelik taslağı hakkında Birimlerin 10 Ekim'e kadar görüşlerini Şubeye iletmelerine,
5. Gelecek toplantının (10 nolu toplantı) 13 - 14 Kasım tarihlerinde Denizli'de yapılmasına,
Karar verildi.

Yeni Mezunlar

Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 1992 - 93 mezunları diplomalarını 26 Ağustos'ta Rektörlük'de düzenlenen bir törenle aldılar. Mimarlık Bölümünü ilk üç derecede bitiren Gülen Dinç, Ozan Özden, Özlem Arıtan'a Şubemizce başarı plaketleri verildi. Aynı gün Şubemiz salonunda aramıza katılan genç meslektaşlar için kokteyl düzenlendi. Bu yıl Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Bölümünü bitirerek aramıza katılan meslektaşlarımız:

GÜLEN DİNÇ	BİLGE YILDIRIM
OZAN ÖZDEN	ŞEFİK EMRE ULUKAN
ÖZLEM ARITAN	HALİL TÜRKMEN
ELİF SAĞLAMER	ADEM ÖZÇELİK
AYŞE DİDEM MESTA	P. MÜRÜVVET ALPMAN
İSMAİL METE KEZLEV	M. NİHAL SAMALAR
FÜSUN YILMAZ	YELDA ÇAKI
BANU ÇELİK	SEHER ÇAKMAK
BETÜL OTYILDIZ	H. ESEN AKINTÜRK
AYŞE DÜRRİN ALPER	ALİ ERDİNÇ CUMBUL
F. HİLAL HALICIOĞLU	ALKIN ÖZDİL
BURCU MERMER	ZAFER ATASEV
MELTEM SARIOĞLU	BASSAM ALKHADDAM
A. ZEYNEP ONANER	EROL YURDAGELDİ
REYHAN ŞAKER	UFUK DURMUŞ
HÜMEYRA BİROL	VASFİ DOĞAN POLGE
SERHAN AKKUŞ	İLHAN DEMİRAĞ
HÜLYA TANIK	ÖNDER TÜRÜDÜOĞLU
VEDİA ŞERARE KOTAN	GHASSAN ABDULGHANI
İ. TURGAY SEYHAN	NAFİZ BOZKURT
KEMAL MEVİZ	DENİZ ÖZKUT
BURÇİN ÖZİZMİR	MURAT ÖZDEN
FUNDA ÇAKICI	

Konak Galleria İnşaatına Yeniden Durdurma

İzmir Konak alanında yapılmakta olan Konak Galleria için Şubemiz tarafından açılan davada 3. idare mahkemesi yeniden 90 gün süre ile yürütmenin durdurulmasına karar verdi.
Bilindiği gibi İzmir Büyükşehir Belediyesi ve bir yabancı firma tarafından 1992 yılında İzmir Konak alanında Galleria Konak adlı çok işlevli Ticaret Merkezi inşaatı yapımına büyük reklamlarla başlanmıştı.
Şubemiz konu hakkında hazırlamış olduğu raporu ilgili kurumlara iletmiş, Konak alanında yapılaşma olmaması gerektiğini savunarak inşaatın iptalini talep etmiş ancak yanıt alamayınca 11.11.1992 tarihinde İzmir 3. İdare Mahkemesinde yürütmenin durdurulması talebi ile dava açmıştı. İzmir 3. İdare Mahkemesi, ODTÜ öğretim üyelerinden oluşan bilirkişi heyetini (Prof. Dr. Gönül Tankut, Doç. Dr. Melih Gürsoy, Doç. Dr. Numan Tuna) tayin etmiş ve mahallinde yapılan keşiften sonra bilirkişi heyetinin hazırladığı rapora istinaden 18.3.1993 tarihinde yürütmenin durdurulmasına karar vermişti.
Mahkeme kararında ***"İzmir Konak alanında Galleria Konak inşaatına temel teşkil eden Konak 1/1000 ölçekli imar planının 15 parselle ilgili bölümünde 3621 sayılı Kıyı Kanununa aykırı olması, şehircilik ve planlama ilkelerine uygun bulunmaması, özellikle Anayasa ve Kıyı Kanununda kamu yararının gözetileceğine ilişkin olarak yer alan hükümler karşısında kamu yararına ağır biçimde aykırı bulunması nedeniyle hukuka uyarlık bulunmamaktadır"*** denmişti.
Şube Avukatımız Güney Dinç tarafandın izlenen davada, 3. İdare Mahkemesinin bu kararına itiraz eden İzmir Büyükşehir Belediyesi, Bölge İdare Mahkemesine başvurmuş, 3. İdare Mahkemesinin verdiği yürütmenin durdurulması kararının kaldırılmasını talep etmişti. Büyükşehir Belediyesinin bu talebi Bölge İdare Mahkemesince değerlendirilerek İ.T.Ü. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim üyelerinden bilirkişi heyeti (Prof. Dr. Hande Suher, Prof. Dr. Fülin Bölen, Prof. Dr. Yücel Ünal oluşturmuş ve 21.6.1993 günü mahallinde keşif yapılmıştı. Şubemiz 3. İdare Mahkemesince verilen 90 gün süreli yürütmenin durdurulması kararındaki sürenin dolmasına yakın yeniden 3. idare Mahkemesine başvurarak 18.3.1993 günlü mahkeme kararının yinelenmesi talebinde bulunmuş ve İzmir 3. İdare Mahkemesi 17.6.1993 günü yeniden yürütmenin durdurulması kararını vermiştir.
Bundan sonra Mimarlar Odası olarak Konak alanının kentlinin kullanımına olanak verecek şekilde, kültür, sanat ağırlıklı açık alan olarak düzenlenmesi için çalışmalarımıza devam edeceğiz.

İzmir'e Destek

Konak Meydanı'na yapılmak istenilen Galeria inşaatı, salt İzmir açısından değil, tüm Türkiye açısından bir *"yağma projesi"* niteliğindedir. Çünkü İzmir ve Konak, ülkemizin tarihsel onurunu oluşturan ulusal Kurtuluş Savaşımız'ın zaferle sonuçlanan günlerine tanık olmuş bir kent ve onurlu bir meydandır.
Bu kentin kahraman meydanının, 70 yıl sonra yeniden sömürgeci anlayışlarla işgal edilmesini, biz İstanbul'lu mimarlar da şiddetle protesto ediyor ve sorumlularını kınıyoruz. İzmir'in Konak Meydanı'nı Galeria projesiyle *"kapatmak"* isteyen Büyükşehir Belediye Başkanı Yüksel Çakmur'un, bu işgalci operasyona karşı çıkan Mimarlar Odası İzmir yöneticilerini *"yeniçeriler"* olarak eleştirmesi ve *"Bunlar Boğaziçi Köprüsü'ne de karşı çıkmışlardı"* diyerek Odamız tarihinin onurlu sayfalarını karalamaya kalkışması, Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yönetim Kurulu'nun 25.05.1993 tarih ve 49 sayılı toplantısında değerlendirilmiş; aşağıdaki görüşlerin ilgililere ve kamuoyuna duyurulmasına karar verilmiştir:
Başkan Çakmur, Mimarlar Odası'na, meslek kuruluşlarına ve diğer duyarlı kesimlere bu gibi beyanlarla karşılık vererek, tarihsel gerçekleri çarpıtmak yoluyla, haksız beklentilerinde kendine kamuoyu desteği aramaktadır.
Mimarlar Odası'nın 1970'lerde geniş bir demokratik toplumsal destekle Boğaziçi Köprüsü'ne karşı çıkmasının gerekçeleri, bugün İstanbul'a giderilmesi olanaksız zararlar vermiş olan bilimsel nedenlere dayanmaktaydı. O tarihlerde, Sayın Çakmur'un da üyesi olduğu CHP'nin de katıldığı bu tarihsel karşı çıkış;
Salt karayolu geçişine ayrılan köprülerle İstanbul'un ulaşım sorununun çözülemeyeceği ve kentin ku-

zeyindeki yeşil alanların bu köprülere bağlanan yolların etkileriyle yapılaşmaya ve yağmaya açılacağı; Dolayısıyla *"öncelikle"* yapılması gerekenin, Boğaziçi'nin raylı sisteme bağlı tüp geçişle geçilmesi olduğu, gerekçelerine dayanıyordu.

20 yıl içerisinde, bu eleştiri ve kaygıların doğruluğu tüm acı sonuçlarıyla yaşanmış; çevre yolu bağlantılarıyla, İstanbul'un korunması gereken kuzey kesimleri yapılaşmayla işgal edilmiş; tarım ve orman alanları ile su havzaları bile yeni köprü ve yollarının getirdiği olanakla hızla betonlaşmış; bütün bunların ötesinde, yılların özlemi olan ve İstanbul için tek kurtuluş yolu olan *"raylı toplu ulaşıma dayalı tüp geçiş projesi"* köprüler tuzağı nedeniyle hala gerçekleşme şansı bulamamıştır.

Yüksel Çakmur, ya bu gerçekleri göremeyecek kadar *"gözü kara"* bir işgal projesi peşindedir; ya da aslında bildiği ve bilmesi gereken bir tarihsel süreci, salt Konak Meydanı'ndaki spekülatif yatırımın *"esenliği"* uğruna gizlemek, çarpıtmak istemektedir.

Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yönetim Kurulu

ıbul Büyükkent Şubesi Çakmur ve projesini suçladı

lleria 'yağma proje'

mhuriyet Ege ...MOB Mimarlar Büyükkent Şu... bir açıklamayla ...ıa inşaatını "yağ... olarak nitelerken, ...elediye Başkanı ...nur'u kınadı. Odası İstanbul Bü... ...besi Yönetim Ku... ...mur'un mimarları ...belitterek konuyla ...azılı açıklamada bu... ...kmur'un tarihsel ger... ...çarpıtdığı ve haksız ...rle kamuoyunu yanıl... ...mulan açıklamada şu ...dile getirildi: ...r'in Konak Maydanı'nı ...projesiyle kapatmak ...Büyükşehir Belediye... ...nı Yüksel Çakmur'un, ...alci operasyona karşı çı... kan Mimarlar Odası İzmir yö... neticilerini 'yeniçerler' olarak eleştirmesi ve 'bunlar Boğazı çi köprüsüne de karşı çıkmış lardı' diyerek Odamız tarihi nin onurlu sayfalarını karala maya kalkışmanı, Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şu...

■ Çakmur'u tarihsel gerçekleri çarpıtdığı ve haksız girişimlerle kamuoyunu yanılttığını savunan M.O İstanbul Büyükşehir Şubesi yazılı açıklamasında Konak Alanı'na yapılmak istenen Galleria projesini 'işgalci operasyona' benzetti. besi Yönetim Kurulu'nun top... lantısında değerlendirilmiştir. Odanın 1970'lerde geniş bir demokratik toplumsal destekle karşı Boğaziçi Köprüsü'ne çıkmasının haklılığının bugün yaşanan gerçeklerle anlaşıldı... ğının belirtildiği açıklamada daha sonra şu görüşlere yer ve rildi: "20 yıl içerisinde bu eleştiri ve kaygıların doğruluğu tüm acı sonuçlarıyla yaşanmış; çevre yolu bağlantılarıyla, İstanbul'un korunması gereken kuzey kesimleri yapılaşmayla geçiş projesi' köprüler tuzağı nedeniyle hala gerçekleşme şansı bulamamıştır. Çakmur ya bu gerçekleri görmeyecek kadar 'gözükara' bir işgal projesi peşindedir ya da aslında bildiği ve bilmesi gereken tarihsel süreci salt Konak Meydanı'ndaki spekülatif yatırımın 'esenliği' uğruna gizlemek, çarpıtmak istemektedir. Öte yandan Konak Meydanı'na yapılmak istenilen ...ria inşaatı, salt İzmir ve Türkiye ... dir. Çünkü İzmir ve Kentimizin tarihsel onurunun, turan Ulusal Kurtuluş ...muzın zaferle sonuçlandığı ...kent ve onurlu bir m...

...vuğu alanlarının "modern" işgalcileri

...eria'lar hep yeşil alanları seçiyor..

...e Adana'da ...asaklanmış" ...alanlarına ...Galleria'lar, bu ...de yine halka ...k alanı göz ...urumdalar...

...te karşı duyarlı kesim... ...şehir Belediyesi'ni karşı ...tiren Konak Meydanı ...Galleria' projesi, Türki... ...nın ortalarında başlayan

bina yapılamayacağı vurgulanan alanlarından olmasın... insanın aklına şu geliyor: Acaba ...leria sözcüğü, Türkiye'de imara ...lanan kıyı dolgu alanlarının ve yeşil ...haların yağmalanabilmesi için ...nulmazlığı olan "sihirli" bir yeni ...anlayışın mı simgeliyor?...

Bir mahmuz İstanbul'da

Atakdy Galleria, İstanbul'un "... olmasıyla övünen ve ayrı plesi... kıyı kuşağının "park ve rekreasyon ...a" olarak ayrılmasıyla övgüler ...yan modern bir semtinde, o güzel ...ların bir kenara itilmesi ve deniz ...rndaki dolgu alanında kendine ... bir arazi kapatılmasıyla inşa edil... 80'li yılların "İstanbul'a Beyrut

...marlar Odası'ndan Çakmur'a uyarı:

...onak meydanı düzenlensin

...neydanına yapımı İzmir 3'üncü ...a Bölge İdare Mahkemesi'nce ...ılan Galleria inşaatı hakkında, ...ır Odası Yönetim Kurulu, ...a'ya her 2 mahkeme de 'hayır' ...anın kültür sanat ağırlıklı açık ...ırak düzenlenmesini istiyoruz." ...a görüş bildiridi.

İZMİR(ZAMAN)- İzmir Büyükşehir Belediyesi'nce yapımına başlanan Konak meydanındaki Galleria inşaatının mahkeme kararları ile durdurulmasından sonra gündeme gelen, "Meydan ne olacak?" sorusu, muhatabını arıyor. Dün, konu hakkında bir açıklama yapan Mimarlar Odası Yönetim Kurulu İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Yüksel Çakmur'a, İzmir 3'üncü İdare Mahkemesi ile Bölge İdare Mahkemesi'nin kararlarını hatırlatarak, alanın düzenlenmesi uyarısında bulundu.

Mimarlar Odası Yönetim Kurulu'nun ile ilgili yapılan açıklama şöyle: "Galleria inşaatı, hem İzmir 3'üncü İdare Mahkemesi hem de Bölge İdare Mahkemesi'nin ... ile durdurulduğu. Şimdi, bu alanın düzenlenmesini istiyoruz. Konak meydanının kullanımına açık bir şekilde sanat ağırlıklı olarak düzenlenmelidir.

1. Kemeraltı Günleri

İzmir Ticaret Odası, Mimarlar Odası İzmir Şubesi, Şehir Plancıları Odası İzmir Şubesi organizasyonuyla düzenlenen "1. Kemeraltı Günleri" 21 - 22 - 23 Eylül 1993 tarihlerinde, İzmir Ticaret Odası Meclis salonunda yapıldı. 1 Hafta süren Kemeraltı günleri kapsamında yer alan 1. Kemeraltı Sempozyumu üç gün sürdü. Kemeraltı günleri İzmir'in en eski ticari fonksiyonuna sahip olan ve yoğun tarihi yapıyı ve mekanı barındıran Kemeraltı Çarşısını çağdaş kimliği ile yaşatmak, geliştirmek ve güzelleştirmek amacıyla düzenlendi. Kemeraltı tarihsel ve kültürel çekirdek olarak bilince çıkartılması hedeflenerek düzenlenen sempozyumda, Kemeraltı kentsel sit alanının ve çevresinin,

- Planlama süreci ve ilgili sorunları
- Mekansal dönüşüme yönelik sorunları
- Sosyal ve ekonomik sorunları
- Türkiye genelinde ve ağırlıklı olarak İzmir özelinde, kentsel ve tarihsel çekirdeklere ilişkin koruma stratejileri ve yöntem önerileri,
- Sorun alanlarının saptanması ve çözümlenmesine yönelik yöntem ve önerilerin tespit edilmesi gibi konularda tebliğler sunuldu.

Otopark Sorunu Üzerine (Otopark Yönetmeliği Değişti)

Hasan TOPAL
Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Sekreter Üyesi

Yıllardan beri uygulana gelen bir yanlış, bir yenisiyle sürdürülmeye çalışılıyor. İlki 1976 yılında yayınlanan ve bugüne kadar defalarca değiştirilen otopark yönetmeliği 1 Ekim'de yürürlüğe girmek üzere yeniden yayınlandı. Otopark Yönetmeliği, nasıl bir anlayışla düşünülüyorsa zaman zaman bir iki ay gibi kısa sürelerle bile değişebilen tutarlı (!) saptamaların ürünü olarak uygulamaya konuluyor.

Mimarlar Odası'nın yönetmeliğin ilk yayınlandığı 1976 yılından bu yana savuna geldiği ve yapılacak çalışmaların esası olması gereken görüşü; "*Otopark sorunu bir planlama (imar+ulaşım planlaması) sorunudur*" şeklindedir. Kentlerin planlaması yapılırken semt otoparklarının doğru konumda ve yeterli sayıda planlanması esastır. Yerel yönetimler, kent imar planlarında, otopark ihtiyacını tam olarak saptayacak gerekli revizyonları yapmalı ve soruna cevap verecek şekilde yıllık uygulama (yatırım, kamulaştırma ve diğerleri) programlarını hazırlayıp bir an önce hayata geçirmeye başlamalıdırlar.

Bugüne kadar olduğu gibi, otopark sorununu ya sektörüne çözdürmek gibi yanlış bir anlayış s runun çözümünde gerçekçi bir yaklaşım değild Otopark sorununun çözümünde, kaynakların kon ve işyeri sahiplerine ödetilen bedelle toplanma hiçbir zaman yeterli finansı sağlayamamıştır. Kaldı bu sistemle oluşturulan fonlarda rasyonel, seri v sonuç alıcı kullanılamamış, bunun sonucunda 3- milyonluk kentlerde 4 veya 5 otopark anca yapılabilmiştir. Hatta bu kadar yoğun bir sorun va ken yapılan bir kaç tane otoparkın zemin katları d başka fonksiyonlara tahsis edilebilmiştir.

Otopark ihtiyacı Oto'dan kaynaklanan bir ihtiyaçtı Üretim aşamasından pazarlanması safhasına oluşturulması gereken bazı kaynaklar daha ge çekçi finans yaratma durumundadır. Otomoti sektörü kullandığı teşvik ve diğer unsurlarla, otc park sorununun çözümüne en fazla katkıyı koy malıdır.

Dolayısıyla otopark yapımı için kaynak, ot üreticisinden, oto sahibinden ve kullanıcıdan ge çekçi oranlar gözetilerek karşılanmalıdır. Ancak b gerçekçi tabana oturtulan bir otopark fonu yeterli f nansın sağlanmasını yaratabilecektir.

İzmir kent özelinde, 1992 yılı Aralık ayında yapılan 2. Ulaşım Sempozyumunda yetkili mercileri verdiği bilgiye göre günde kent trafiğine 150 aracı katıldığı ifade edilmiştir. Bu oranda yılda yaklaşık 5 bin aracın trafiğe çıktığını ortaya koyar. Oysa yap sektörü, yılda yaklaşık 25 - 30 bin konut üretmekte ve buna göre bugüne kadarki yönetmeliktek değerler ile 13 - 15 bin oto hesabı yapılabil mektedir. Aradaki korkunç fark da sorunun her y katlanarak büyümesine ve içinden çıkılamaz hale gelmesine sebep olmaktadır. Diğer yandan bu ölçekte bir ihtiyaca cevap olarak otopark ihtiyac parselinde karşılamaya zorlamak yerine yukarıda sayılan önerilerin yanı sıra, özel otoparkların yapım ve otopark yeri ayrılması zorlama ile değil teşvik edilmelidir. Başta kat mülkiyeti yasası olmak üzere bir çok uygulamada değişiklikler yapılmalı ve otopark yeri ayrılması özendirici olunmalıdır.

Bütün bu önerilerin yanı sıra günümüz teknolojisinin olanaklarından azami yararlanabilmeye kolaylık sağlanmalıdır. Bazı standartlar (oto asansörü, mekanik park sistemleri gibi) genel kabul görmeli ve uygulamaları yaygınlaştırmalıdır. Oto park pozisyonlarına göre min 16 m2. ye kadar değişen alanlar kabul edilmelidir.

Sorunun çözümünde bir başka boyutta, yerel planlama erkinin konuya bizzat sahip çıkması ve gerekli yetki ile donatılmasıdır. Yani otopark sorununun çözümünde yetkili ve sorumlu olan kurumlar yerel yönetimler olmalıdır. Büyükşehir belediyeleri (3030 sayılı kanun kapsamındaki belediyeler) kendi karar ve tasarruflarını uygulayabilmelidirler. Ancak bir çok konuda düşünülen hatanın burada da oluşmaması için, konu hakkında uzman kurumların ve meslek odalarının görüşlerini alarak konunun çözümüne ulaşılmalıdır. Katılımcılık ilkesi vazgeçilmez bir uygulama olmalıdır.

Türkiye Mimarlığı Sempozyumu -II- "Kimlik - Meşruiyet - Etik" 7 - 8 - 9 Ekim 1993 Ankara Atatürk Kültür Merkezi

BİLDİRİLER : Aydan Balamir, Ahmet İnam, Yücel Gürsel, Hüseyin Yanar, Nevnihal Erdoğan, Nezih Ayıran, Zekiye Abalı / Ömür Barkul / Nadide Seçkin

ÜRÜN TANITIMI: Şükrü Kocagöz, Yakup Hazan, Mehmet Karaören / İhsan Bilgin Fatoş Karaören / Süha Kızıldere, Eren Talu, Erkut Şahinbaş, Han Tümertekin, Nevzat Sayın

8 EKİM CUMA

BİLDİRİLER : Semih Eryıldız, Özlem Özker, Enis Kortan, Mümtaz Peker, Uğur Tanyeli, Esra Akcan, Gürhan Tümer, Mehmet Kasap, Sevgi Lökçe, Olcay Aykut, Salih Zeki Pekin, Mustafa Kandil

ÜRÜN TANITIMI: Cengiz Bektaş, Merih Karaaslan Nesrin Yatman/Affan Yatman, Mustafa Yücesan

9 EKİM CUMARTESİ

BİLDİRİLER : Vedat Parman, Umut İnan, Oktay Ekinci

ÜRÜN TANITIMI : Hayati Tabanlıoğlu, Aydın Boysan, Semra Uygur / Özcan Uygur

Sunuşların ardından Forum, Panel ve Tartışmalar düzenlenecek.

Kokar Koy'a Sahip Çıkalım

İzmir ili Seferihisar ilçesi Sığacık yerleşimi ile Çeşme ilçesi Alaçatı yerleşimi arasındaki kıyı kesiminde yer alan Kokar Koy, betonlaşmaya açılıyor. Nesli tükenmekte olan Akdeniz foklarının da yaşam alanlarından olan Kokar Koy İzmir 1 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıkları Kurulu tarafından 1. derece doğal sitten 2. derece doğal site düşürülerek yapılaşmaya açıldı.
5 Eylül günü Mimarlar, Baro Çevre Komisyonu ve Yeşiller Koy'a çıkartma yaptı ve pankart astı.

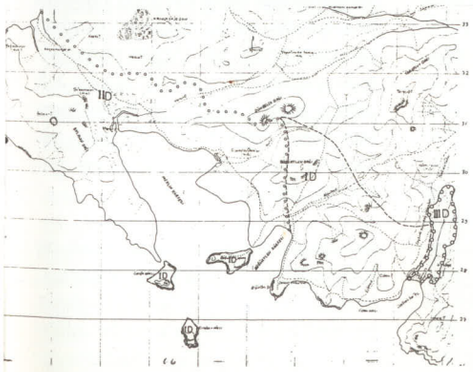

Mimarlar Odası Olağanüstü Genel Kurulu Yapılıyor

Mimarlar Odası Olağanüstü Genel Kurulunun 25 - 26 - 27 Kasım'da Nevşehirde yapılması planlanıyor. Olağanüstü Genel Kurulda, Mimarlar Odası Birimlerinde tartışılmakta olan, Mimarlık Meslek Yasası, mimarlar Odası Yönetmeliği, ilgili diğer yönetmelikler tartışılıp değerlendirilecek. Üç yada dört gün sürmesi düşünülen Genel Kurulun verimli geçebilmesi için Genel Kurul Delegelerimizin programlarını oluşturup yoğun katılımla Genel Kurulda şubemizin temsil edilmesine yardımcı olmalarını bekliyoruz.

Karikatürcü, Mimar Eray Özbek'e Ödül

Karikatürcü Mimar Eray Özbek, geçtiğimiz Temmuz ayında, 46. San Remo Karikatür Yarışması'nda iki ödül kazandı.
Dünyanın en eski karikatür yarışmasını düzenleyen Bordighera İtalya'da, Monaco sınırında bir kasaba.
Jüri başkanlığını, karikatür ustalarımızdan Nehar Tüblek'in yaptığı yarışmada, serbest konulu dalda verilen *"Altın Palmiye"* ödülünü İngiliz karikatürcü Roland Fiddy alırken, *"Tenis"* konulu yarışmada da Eray Özbek birinci oldu ve *"Altın Hurma"* ödülünü kazandı. Aynı karikatüre, ayrıca *"Avrupa Konseyi Özel Ödülü"* de verildi.
Eray Özbek, bu karikatürü ile, tenisin kendi ikileminden yola çıkarak, tüm ikilemleri çağrıştırmak ve düşündürmek istediğini söylüyor.

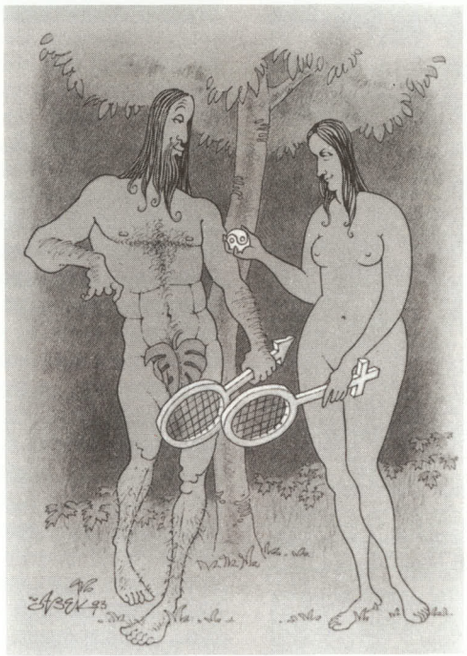

Karşıyaka Belediye Başkanlığı Zübeyde Hanım Kültür ve Sanat Merkezi Mimari Proje Yarışması

Karşıyaka Belediyesi Zübeyde Hanım Kültür ve Sanat Merkezi Mimari Projelerinin elde edilme işi, Karşıyaka Belediye Başkanlığı tarafından, *"Mimarlar Odası, Mimarlık, Mühendislik, Şehircilik ve Kentsel Tasarım Proje Yarışmaları Yönetmeliği"* kuralları içinde serbest - ulusal ve tek kademeli olarak yarışmaya çıkarılmıştır.

DANIŞMAN JÜRİ ÜYELERİ
Cihan Türsen : Av. Karşıyaka Belediye Başkanı
Tuncay Çetin : Şeh. Plan. K.yaka Bld.A.P.K. Md.
Özdemir Nutku : Prof. Dr. D.E.Ü. GSF Öğr. Üyesi

ASLİ JÜRİ ÜYELERİ
Orhan Erdil : Y. Müh. Mimar
Orcan Gündüz : Doç. Dr. Y. Mimar
Baran İdil : Y. Müh. Mimar
Doğan Tekeli : Y. Müh. Mimar
Ergun Unaran : Y. Müh. Mimar

YEDEK JÜRİ ÜYELERİ
Yalçın Gültekin : Y. Mimar
Salih Seymen : Y. Mimar

RAPORTÖRLER
Sibel Marmasan : Y. Mimar
Hasan Topal : Mimar

ÖDÜL ve MANSİYONLAR
1. Ödül (Net) : 150.000.000.- TL.
2. Ödül (Net) : 120.000.000.- TL.
3. Ödül (Net) : 80.000.000.- TL.
4 Adet Mansiyon (Net) : 40.000.000.- TL. x 4

Proje Teslim Tarihi : 14.1.1994 Cuma, Saat 17.30

Yarışma şartnamesi ve eklerini almak için Karşıyaka Belediyesi'ne ait banka hesabına 250.000.- TL. yatırıldığına dair makbuz ile Karşıyaka Belediyesi 1717 Sokak (Kemalpaşa Caddesi) No: 96 Karşıyaka adresine yada Mimarlar Odası Ankara, İzmir, İstanbul şubelerinden birine başvurularak adres bırakılması gerekmektedir.
Karşıyaka Belediyesi Banka Hesap No: Ziraat Bankası Karşıyaka Şubesi 67 nolu hesap.

Bir Mimar ve Uygulamaları

Konuşmacı:
CENGİZ BEKTAŞ
Tarih : 18.10.1993
Yer : İzmir Ticaret Odası
Saat : 18.00 - 20.00

Konuşmacı:
RAGIP BULUÇ
Tarih : 27.10.1993
Yer : Fransız Kültür Merkezi
Saat : 18.30 - 20.00

Konuşmacı:
NESRİN YATMAN
AFFAN YATMAN
Tarih : 10.11.1993
Yer : Fransız Kültür Merkezi
Saat : 18.30 - 20.00

İkisi Birarada

I. Kentsel Koruma ve Yenileme Uygulamalar Kollokyumu / MSÜ / 7-8 Nisan 1993
Utarit İzgi "Mesleki Uygulamalar Sergisi" Açılışı/ MSÜ / 8 Nisan 1993

Yeşim Kamile AKTUĞLU ORBAY*

Nisan ayı başında, I. Kentsel Koruma ve Yenileme Uygulamalar Kollokyumu'nda, bildiri sunmak amacıyla, İstanbul'da olduğum iki gün içinde, kollokyumun Prof. Dr. Sümer Gürel tarafından, noktalanmasından sonra, MSÜ Hamdi Bey Salonundaki, Y. Mimar Utarit İzgi'nin sergi açılışından haberdar edildiğimizden, onu da gezmek şart olmuştu.

Utarit İzgi, tanıdığım bir isimdi; bir Sedat Hakkı Eldem, gibi. Belki biraz daha fazla.

Ama her zaman inandığım gibi, bir binayı gezmeden, onun yarattığı atmosferi teneffüs etmeden, o bina hakkında bilgi aktarmak biraz literatür gücü, biraz da hayal gücü ile oluyor. Bir örnek vermek gerekirse; bir Pompidou'yu yaşamak, onun düşeyde değişen kat yükseklikleriyle, fonksiyona uygun mekan çeşitlemeleriyle, ve hatta tuvaletleriyle, yanındaki havuzu ve havuzun içindeki renkli objeleriyle, önünde animasyon yapanlarla yaşamak bambaşka; onu kitaplarda yaşamaya çalışmak, kitaptan anlamaya çalışmak, herhalde ancak teknik yönü açısından mümkün olabilir, belki.

Yapı olayı, gibi kişi tanımakta, belki kitaptan onun yaptığı binalar hakkında bilgi sahibi olabiliriz, ama onu tanımanın pek mümkün olabileceğini hiç zannetmiyorum. Çünkü, yine inanıyorum ki, istediğiniz kadar çok kitap okuyun bir konu hakkında, bu yetmez, ama bir iki dakika birlikte olmak, gerek yapı ile gerek kişi ile, iki üç cümle konuşun, bu bile yeter.

Bir kollokyuma, kongreye, sempozyuma, katılmaktaki amaç bir konu hakkında görüşler bildirmek, bunları tartışmak, bir dil birliğini paylaşmak, ve bir belki iki adım atmak diye düşünüyorum, bu toplantılardan elde edilmesi gereken. Ve bir de sanırım en önemlisi de bu özel çalışmaları yapan insanların gerek oturumlarda resmi, gerekse oturum dışı dakikalarda formal olmayan şekilde birşeyleri belki aynı konuları belki ayrı konular hakkında bir şeyleri paylaşmaları.

Buralarda, Karadeniz'lisi de var, Diyarbakır'lısı da var, Ege'lisi de, İstanbul'lusu da var. Her kez yaşamından bir parçayı aynı amaç için buralara getirmekte.

Buralarda oluşan yeni bağlar fax'ları da geri bırakacak bir hızda devreye girmekte, arada km'lerde olsa problemleri çözümlü hale getirmekte.

Bu toplantıların yanı sıra, bu mekanlarla komşu mekanlarda açılan sergiler de yine hem görsel hem sözel, hem de fikirsel çok şey kazandırmakta insana.

Tüm senaryo hazır sizin sadece 10 adım atmanız gerekiyor bunlara sahip olmanız için tabi dilerseniz.

Biz de, işte o akşam -akşam diyorum, çünkü saat 19.00'du, dışarıda boğazın sularını algılamak imkansızdı çünkü hava kararmıştı- oditoryumdan çıktıktan sonra, yemekhaneden mimarlık fakültesinin giriş lobisinden geçerek, WC'lerin önünden çoktan kapanmış olan öğrenci kantininden geçerek, Hamdi Bey'e vardık.

Saat 18.00'de açılışı yapılmış olan sergide, o saatte, MSÜ Mimarlık Fakültesi Dekanı Prof. Önder Küçükerman, Yük. Mimar Utarit İzgi, eşi ve birkaç misafiri kalmıştı. Ve tabi bizler; ben, kardeşim Esin Özlem Aktuğlu, kardeşim ile birlikte okulumuzda Kentsel Tasarım'da yüksek lisans yapan Nicel, Nursem, ve onun arkadaşı ve Şehir Plancılarının Oda Başkanı Tuncay Karaçorlu.

Tek mimar olarak ben bu gruptan, Önder Bey ve Utarit Bey ile bir dili paylaşmaya başladık. Esin, makinasıyla sergiyi karelerken, diğerleri de sergiyi hafızalarında kareliyorlardı.

Konuşma konularına gelince; ana çizgi doğal olarak mimarlık.

İlk soru Önder Bey'den, bir dekan olarak sergi açarken, diğer taraftan da kollokyumu takip etmesi gerekiyor ve Kollokyum hakkındaki görüşlerimi öğrenmek istedi, sonra İzmir'le olan bağlantısını anlattı, bu sefer de Utarit Bey'in hocalık deneyimleri ve dersler, derslerdeki araç ve amaçlar, mimarı tasarımlarda genel yapı bilgisi, yapı fiziği bilgisi olmadan mimari tasarım olamayacağı, bu arada Utarit Bey'den bana bir soru söyle bakalım bu saçak nasıl bu kadar büyük mesafede konsol çalışıyor, cevap, malzeme çelikte ondan, evet ama başka başka neden, ha bir de asmışsınız siz bunu, tabii işte önemli olanlar; amaç hiç düşey taşıyıcısız bu saçağı taşımak, bol miktarda da gölgelik sağlamak, ama nasıl çelik malzeme ve asma sistemle, işte amaç ve araçlar, ve aynı tip sorgulama ve cevaplama başka bir örnekte, giren 150 adet öğrenci sonucunda neden çıkanın 1 adet olduğu, yüzyıllık bir okul olmanı getirdikleri, ve benim sorum, pe bunları -binaları, projeleri- nasıl yap tınız, bazı yasaların çıkmadan önce bu işlerin legal olduğu dönemlerdek hoca -öğrenci, iş hayatı- okul haya paylaşımlarının anlatımı, derken aşa ğıda gördüğünüz kare ile bu da kikaların dondurulması, ve ilerde tek rar görüşmek dileğiyle, ama nasıl e kısa sürede- ve bu arada bu serginii konumlanacağı en uygun yerin ne rede olabileceği İzmir'de, benim te aklıma gelen E.Ü. Atatürk Kültür Mer kezi oldu- İzmir'de bu serginin pa nolarının İzmirli'nin görüntüsüne ge tirilmesi dileğiyle...

Bir dileğim daha var, İzmir'imizin de kollokyumlara ev sahipliği yapması aynı anda da böyle önemli kişilerin sergilerinin açılması, kısaca bir İstanbul örneği oluşturalım, İstanbul'a gidelim ama bize de gelsinler... ❑

* *Yük. Mimar Ar. Gör. D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü.*

İzmir Kültür Etkinlik Mekanları

Geçen Sayımızda başlattığımız *"İzmir'in Kültür Etkinlikleri"* tartışmasına bu sayıda Karşıyaka Belediye Başkanı Cihan Türsen'in düşünceleriyle devam ediyoruz.

Cihan TÜRSEN*

Ülkemizde kentlileşme ve kentlilik anlayışı çok yeni gelişiyor. Bu sadece kente göç edenlerde değil, kenti planlayanlarda ve kenti yönetenlerde ortaya bir sorun olarak çıkıyor. Bu sebeple ülkemizde kentlilik bilincini arttıran çok ciddi bir takvimi başlatmamız lazim. Bunun artık sırası geldiğini düşünüyorum. Özellikle artık kalabalıkların kent olmadığını, kentli olmanın ekonomik, siyasal ve kültürel bir merkez olmakla ancak sağlanabileceğini, örneğin kültürel merkez özelliği taşımayan İzmir kentinin bile bugün kent olup olmadığının tartışılabileceğini konuşup düşünebiliyoruz. Yerel yönetimlerde artık pek çok arkadaşım sanat ve kültürle ilgili yaptığı etkinliklerin çalışma raporunda tartışılacağını biliyorlar. Nasıl çevreye karşı duyarlı, ağaç dikimine karşı duyarlı çalışma raporları başladıysa, sanat kültür etkinliklerinin sayılarına göre de kıymetlendirmeler ve kıymetsizlendirmeler yapılabiliyor. Ülkemizde bu takvimi hızlandırmak gerek.

Karşıyaka'mızda göreve başladığımda sergi açılabilecek mekan bulamadık. Bunun üzüntüsü içindeydim. Biraz sevinerek, biraz üzülerek söylüyorum ki nikah salonlarımızdan başladık. Örneğin evlenme salonu olarak bilinen bir salon olan Karşıyaka Nikah Salonu'nu sanat ve kültür etkinliklerine açtık. Çok da iyi oldu. Ayda iki etkinliğimizi, bazen daha da sık bu salonda yapıyoruz. Ama bu salon bir rastlantı sonucu belirli ses rahatlıklarına sahip, belirli dinamizimi var. Özellikle ulaşımı daha uzak mesafelerde olan Bayraklı ve Çiğli'de de aynı şekilde bu salonlarımızı bu etkinliklere açtık.

Ama bunlar günlük olanaklardan nasıl yararlanırız diye bulduğumuz çözümler. Üzülerek söyliyeyim, bir Egekent Evka planlanırken bu alanlarda kültürel alanlara yeterince önem verilmemiş. Evet o bölgede yerleşim için coğrafi zorluklar var ama malesef ayrılmamış. O nedenle bu sorunu geçmişte çarpık kent yapısı değil, günümüzde de hala kavranamamış bir gerçek olarak görüyorum.

Emlak Bankasının 17.000 konutluk bbir projesi içinde sinemanın bulunmasını şart koştuğumuzda *"yani bunu nereden çıkarıyorsunuz, böyle örnek mi var"* yanıtı ile karşılaştık.

Birazdan bahsedeceğim bir kültür merkezi yerinin ayrılması, bizler için çok zor kazanımlar oldu.

Önerim bir gruplama yapılması. Yeni yapılacak olan planlamalarda kesinlikle en az diğer sosyal donatı alanları kadar kültür alanlarının bulunması ve bu konudaki yönetmelik şartlarının zorlanmasını daha yukarlara çıkarılmasını gerekli buluyorum.

Ancak bunları sadece planda işlemenin yeterli olmadığını onların mülkiyetinin kamu eline nasıl geçeceği konusunda da yine plan içinde kaynak yaratılması gerektiğini düşünüyorum. Özellikle kent çevresinde hazine arazilerine kamu arazilerine dayanılmıştır artık. Bundan sonra özel mülkiyetin kamu mülkiyetinin gücü ile karşılaşılacak. Bunların planlanmasında Maliye Bakanlığı ile karşı karşıya gelsek de Maliye Bakanlığı bu arazilerin Maliye'nin gelir politikasında kıymetlendirilmesinden yana. Biz ise kent adına kıymetlendirilmesinden yanayız.

Buradan elde edilecek olan rantlarla abartılı değil, doğal rantlarla kültür merkezlerinin arazi mülkiyetlerinin, kültür binalarının çeşitli binaların mekanlarının mülkiyetlerine geçmesi sağlanmalıdır. Örnek olarak söyliyeyim.

İmar planlarında başka maksatlarla işlenmiş olan pek çok özel mülkiyeti de vatandaşa kullandıramıyoruz hem de kamu orada bir faaliyet gösteremiyor. Ancak aynı kentte bulunan diğer kamu arazileri ile takas edildiği takdirde iki tarafında mutlu olacağını sanıyorum. Diğer bir konu askeri tesislerinde artık kent dışına taşınması gereğidir. Bu bölgeler gerçekten korunmuştur. Ama artık askeri tesisleri kültür tesislerine dönüştürmek zorundayız.

Tanrı korusun bir savaş halinde, kent merkezindeki askeri tesislerin, sivil topluma çok ciddi riskler getirdiğini billiyoruz.

Önümüzdeki günlerde bu konularda bbir toplantı yapılacak. Eğer bu tesislerin kent merkezleri dışına taşınması süreci başlatılabilirse tahmin ederim kültür tesisi yapılacak yer aramak kaygımızda olmayacak. Pek çok yer ortaya çıkacak, tabi bir korku var *"acaba buraları talan edilir mi?"* diye. Bu maksatla tahsis edilmeli. Yani kültür merkezi ve çevre düzenlemesi olmak kaydı ile. Yine yakın çevremizde bazı olanaklarda var. Örneğin Atatürk Orman sahasında, kültür tesisi yapılabileceğini düşünüyoruz. İlgili dernekle de görüştük. Arazinin doğal meylinden yararlanıp, önemli bir anfi tiyatro imkanı olduğunu düşünüyoruz. Karşıyaka'daki çalışmalardan bir tanesi de Emlak Bankasının yeni planlarının yapıldığı Bostanlı bölgesinde, daha önce söylediğim gibi bir Kültür Merkezi şartı aradık. Çünkü o arazilerde arsa ofisi kanalı ile çok sembolik fiatlara alınmıştı. İnşaat maliyetlerinin yüksekliğini biliyoruz, ama gerçekten bu önemli avantajdı. Bu avantajın kente düşen payını almak zorunda idik. Bu nedenle 18.000 m2.'lik alanı imar planında bir kültür tesisi olarak işledik ve bunların mülkiyetlerinin kamuya geçmesini şart koştuk. Orada adeta bir terk anlayışı içinde okul ve spor alanlarını hep ilgili kurumlara terk etme şartı koyduk. Fakat sadece arazi elde etmekte yeterli değil, arazi yapı maliyetleri çok yükseldi. Kentlinin buna katılımı konusunda, hiç olmazsa kültür tesislerinde artık maddi katılımı başlatmak zorundayız. Bu kentte yaşamanın, kentli olmanın, ancak kültür merkezli olmakla mümkün olunacağını kabul ederek, ekonomik açıdan katılımlarını sağlayarak, yeni vergi düzenlemeleri özellikle yerel yönetimler tarafından yapılmalıdır. Kültür Bakanlığı ile yapılan görüşmelerde onların belediyeler kadar olanaklı olmadığını üzülerek görüyoruz. Eğer bu konularda yerel yönetimler daha geniş yetkilerle donatılırsa; çalışma programlarında, yatırım programlarında buna yer vermek zorunda hissedecekler böylece şu anda Kültür Bakanlığının üzerine attığımız tesislerin yapımını artık yerel yönetimler üstlenecektir, üstlenmelidir.Evet 18.000 m2.lik yerimiz var. Mimarlar Odasıyla birlikte bir yarışma düzenli-yorum. Ön hazırlıkları yapıldı. Jüri tespitleri yapıldı. Kapsamı konusunda kendi ön hazırlıklarımı yapıyorum. Orada bir Kültür Merkezi yapılacak. İsmini de *"Zübeyde Hanım Kültür Merkezi"* olarak düşündük. Şöyle toparlamak istiyorum; kentlerimizde bugün kültür merkezi, sanatın ve kültür etkinliklerinin yapılabileceği mekanları, elimizin altında görmemiz mümkün değil. Ne yapmalı? Yeni yapılacak planlarda yoğun bir şekilde kültür merkezi olabilecek alanlar ayırmak lazım. Mevcut planları gözden geçirmek lazım. Özellikle kamu mülkiyetinin takasa konu edilmesi halinde, pek çok gayrimenkulün kazanılabileceği kanısını taşıyorum. Eski yapılar onarılarak sanat ağırlıklı kullanılabilir. Burada koruma kurullarını aktif olmaya davet ediyorum. Bugüne kadar çaba sarfedildi ama sonuç alıcı çabalar değil bunlar. Bir örnek vermek istiyorum; Karşıyaka'nın önemli bir bulvarında çok kıymetli bir lojman yapılıyor. Yeni 14 dairelik bir lojmanın o arazide yapılmasının lojman politikasıyla hiç bir bağı yok. Bir başka tarihi bir binamızda mal sahiplerine cefa verici şekilde, kaderine terk ediliyor. İşte böyle arazilerin, yerlerin teklif edilmesi halinde kurtarılması mümkün. Herkes de mutlu olacaktır. Karşıyaka'da zaten 6-7 tane eski ev kaldı. Emlak Bankasının yapılaşma alanlarının ilerisinde yeni kamu arazileri var. 5-6 yıl sonra çok cazip hale gelecek alanlardır. Bu çalışmaların değerlendirilmesini, fikirlerin uygulanabilmesini diliyorum.❑

* *Karşıyaka Belediye Başkanı*

T.C. İzmir Bölge İdare Mahkemesi Başkanlığına

Bilirkişi Raporu

Bilirkişi raporunun tamamını oldukça uzun olduğu için yayınlayamıyoruz. İlgilenenler raporun bütününü şubemizden edinebilirler.

Esas No : 1993/122
Davacı : TMMOB Mimarlar Odası
Davalı : İzmir Büyükşehir Belediyesi
Davalı : Konak Belediyesi
Müdahil : Seris Turizm Dış Ticaret Ltd. Şti.
Dava Konusu : İmar Planı İptalı

Prof. Dr. Fulin BÖLEN
Prof. Hande SUHER
Prof. Dr. Yücel ÜNAL
13 Temmuz 1993

9 Eylül Üniversitesince hazırlanmış olan İzmir Büyükşehir Belediyesi Konak Galleria Tesisleri için Jeoteknik Rapor dava konusu olan mahallin denizden doldurularak kazanıldığını belirtmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi de DLH tarafından yapılan belirleme ile dolgu çizgisinin kıyı kenar çizgisi olduğunun telakki edildiğini belirtmektedir.

Yanısıra, Sarkışla'nın varlığı sırasındaki durumu belirleyen fotoğrafın (tarafımızdan sunulan Ek Belge A) incelenmesiyle görüldüğü gibi, deve kervanları görüntüsü, motorlu taşıt araçlarının görüntüsünün mevcut olmadığı, yelkenlilerin içinde sadece bir tek buharlı geminin görüntüsü ile, 1900 yılı başlarında da buraların zemin olarak var olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda dolgu alanının sınırının saptanmasının özel bir teknik konu olarak henüz aydınlığa kavuşmuş olmadığı kanısında olduğumuzu ve bu bağlamda öncelikle, bu alanda kıyı kenar çizgisinin saptanmasının gerekli ve zorunlu olduğu kanısında olduğumuzu belirtiriz.

Ancak tarih sırasıyla verilmiş olan belgelerden anlaşılacağı üzere 1950'li yıllardan beri bu alanın düzenlenmesi konusunda belirli girişimlerde bulunulduğu ve amacın da Konak Meydanı ile dava konusu olan mahalli içeren alanın uyumlu organizasyonunun sağlanması olduğu görülmektedir. Bu amaca yönelik olarak çeşitli düzeylerde yarışmalar açılarak konunun geliştirilmesine çalışıldığı, zaman içinde gelişen istekler ve gereksinimler doğrultusunda alternatif çözümler üretimi için çaba gösterildiği, bu konuda yöneticiler ve ilgili meslek mensuplarının büyük bir istek ve çaba içinde oldukları görülmektedir.

1950 yılından beri, her dönemde çeşitli kent plancısı uzmanlar, mimarlar ve diğer teknik elemanlarca dava konusu mahalli de içeren alanda düzenlemeler yapılması, İzmir için önemli bir simgesel öge olarak referans noktası olan Konak Meydanının tören alanı olarak da kullanılması, bu simgesel ögeyi korumayı amaçlayan, tasarımların geliştirilmeye çalışılması, Konak Meydanı ve dava konusu alana, ısrarla, özel bir önem ve konum verilmeye çalışıldığının ifadesi olmaktadır.

Dava konusu mahalli ve Konak Meydanını içeren bu alanın düzenlenmesinde 1986 yılında yapılan Mimarlık ve Şehircilik Proje Yarışması Şartnamesinde belirlenen hususlara da yer verilerek, aşağıda yerleşme ve düzenleme ilkeleri özetlenmiştir.

• Konak Meydanı ve Vilayet binasının tarihsel önem ve değerleri ve Saat Kulesinin simgesel varlığı korunarak ve Konak Meydanı sınırlandırılarak özel bir mekan değerlendirilmesi,
• İnsanlara topluca kullanabilecekleri, gündüz ve gece yaşamına işlerlik kazandıracak, işlevsel bir mekanın kazandırılması,
• Bu işlevin açık alan-yeşil alan ağırlıklı olarak geliştirilmesi, eğitsel ve bilgilendirici açık ve kapalı sergileme alanları vb. kültürel etkinliklere olanak verecek biçimde donatılması,
• Bu işlevlerle beraber, canlı bir çevrenin yaratılmasına yardımcı hizmet sektörünün, dinlenme-eğlenme işlevleri için lokanta, kahve, çayhane, kafeterya, büfe vb. ve perakende ticaret için, butik, turistik eşya ve hatıra eşyası satan yerler gazete, kitap vb. satış yerlerine yer verilmesi.,
• Gece ve gündüz yaşanabilir bir mekanın sağlanmasına yardımcı olan ve yukarıda sayılan aktivitelerin kaynak yaratıcı tesis olarak geliştirilmesi,
• Ticari aktivitelerin, tasarımda belirleyici değil, destekleyici bir öge olması, temel belirleyicilerin, alanın kamuya açık, toplu bir kullanıma olanak veren açık alan-yeşil alan, rekreasyonel alanı kullanımı belirleyicileri olması,
• İzmir ikliminde deniz ile ilişkiyi ve imbatın istenen olumlu etkisini göz önüne alan bir biçimlenme getirilmesi,
• Arazinin var olan durumda, denizle düz ayak ilişkisini veren durumunun, bu ilişkiyi olumsuz etkileyecek, merdivenli yüksek platolarla zedelenmemesi,
• 1976 yılında 1/2000 ölçekli plan değişikliği ile getirilen ve anılan alanda yeşil alan kullanımı yanında yer verilen Garaj - Otobüs Terminali vb. kullanımlara zemin düzeyinde yer verilmemesi,

Bu durumda, 1985 yılında açılan yarışmada birincilik derecesi kazanan proje ile, zemindeki yükselme dışında sağlanmış olduğu, ancak sözleşme ile inşaatına geçilen mimari projede bu durumun büyük ölçüde kaybedildiği görülmektedir.

Şöyle ki;
Bu projede Konak Meydanının sınırlandırılması gereği, tören alanı olarak kullanılması hususu kaybedilmiştir.

Ticaret işlevi bu düzenlemede esas belirleyici olma durumunu kazanmış, alışveriş merkezi ağırlıkla dükkanlara tahsis edilmiş, TAKS büyümüş, dinlenme-eğlenme tesisleri olarak, paten sahası ve teras lokantaları hariç kapalı bir alışveriş, ticaret tesisi geliştirilmiştir.

Katlarla gelişen bir dükkanlar bütünü, zemin kat'ta 11.764 m2, 1. katta 11.764 m2 ile toplam 23.528 m2., sirkülasyon alanı 15.286 m2. toplam 38.814 m2 lokantalar 584 m2, sirkülasyon ve servisler 11.594 m2 ile 2. katta toplam 17.421 m2 ve her iki kullanım toplam 56235.0 m2 ile yarışma şartnamesinde bir hedef olarak kabul edilebilecek alışveriş ve eğlence alanları için belirlenen 15.000 m2' nin yaklaşık 4 katına yaklaşmaktadır.

Katlarla gelişen dinlenme-eğlenme mahalleri ile beraber, temelde bir dükkanlar bütünü olan alışveriş merkezi tipi olan (MALL) ABD'de 1960'lı yıllarda, kent içinde yeni inşaat için yer sağlamada güçlük, bu arsalar için büyük bedeller ödenmesi gereği, kent içinde böylesine inşaat faaliyetlerinin rahatsız edici ve pahalı yönüyle, yeni alışveriş yerleri, kentte ekonomiyi canlandırmak amacıyla, yerel yönetimlerce tayin edilen şehir çevresinde (suburb) arazi değerlerinin daha düşük olduğu yerlerde, geniş, yaygın bir düzenleme içinde ve otomobil ile ulaşıma hedeflediğinden ötürü de geniş o.p. alanları içinde düzenlenen bir ticaret tesisidir. Dış cepheye açılma ve manzaradan yararlanma, düzenlenmesinde temel belirleyici değildir. Bu bakımdan, İzmir Metropoliten Kenti için ilerde nüfus bakımından daha çok kullanıcının gereksinimi olacak olan kıyıdaki bir açık alanın, manzaraya gerek göstermeyerek kapalı olabilecek bir tesise tahsisi uygun ve yararlı olmayacaktır. Bu tesis, anılan mahalde gündüz ve gece yaşamına işlerlik kazandırmak üzere kaynak yaratıcı tesis olarak öneriliyorsa da, bu durumda vardığı boyut açık alan, toplu kullanma, eğlenme-dinlenme, kültürel etkinliğe olanak verecek tesisleri ile donatımdan çok daha ağırlıklı olmak üzere ticaridir.

İzmir Metropoliten Kenti için bugün çok değerli ve gelecek nüfus için de bu değerini asla yitirmeyecek bir yer olan dava konusu mahallin düzenlenmesi, kıyı alanı olduğu, tarihsel ve simgesel ögelerle önem taşıdığı yönüyle, geliştirilecek işlevlerin bu simgesel bağlamda ve toplu kullanımlar için geliştirilmesinin daha doğru olacağı inancında olduğumuzu belirtmek isteriz.

1985 yılı yarışması ile getirilen çözüm, sürekli bir değiştirme ile giderek özünü ve anlamını yitirmiş, bütün değişme isteklerini yerine getirmeye çalışarak geliştirilen ve uygulama aşamasına getirilen proje bir hedef olarak hala geçerliliğini koruyan yarışmada belirtilen şartlardan tümüyle uzaklaşmıştır.

MEVZUAT AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Kıyı Kanunu ve Uygulama Yönetmeliğniin getirdiği Kıyı, Dolgu Alanı, Sahil Şeridi tanımları ve bu alanlardaki standart uzunluklar ile yapılanma koşulları kısıtlamalarını desteklememekle ve her kıyı yerleşmesinin özelliğine göre dolgu alanı, kıyı ve sahil şeritlerinin Kanuni kısıtlamalarla değil, plan'la ve plan kararıyla düzenlenmesi gerektiğini savunmakla beraber, bugün yürürlükte olan 3830 sayılı 1.7. 1992 tarihli Kanunla değişik 4.4.1990 gün ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu ve Uygulama Yönetmeliğinin ışığında durum değerlendirildiğinde aşağıdaki hususlar elde edilir:

13 Ekim 1992 günlü Resmi Gazetede yayımlanan değişikliklerle 3 Ağustos 1990 tarihli Kıyı Kanunu'nun Uygulamasına Dair Yönetmeliğin Tanımlar başlığını taşıyan 4. maddesinde; Kıyı Kenar Çizgisinin ..... *"doldurma suretiyle arazi elde edilmesi halinde de değiştirilemeyeceği"* belirtilmektedir.

Dava dosyasının incelenmesinden, kesin bir kıyı kenar çizgisi sınırı saptanamamakta, dolayısıyla, dolgu alanının da bu çizgiden itibaren deniz yönünden ne kadarlık bir alanı kapsadığı kesinlikle anlaşılamamaktadır. Dava konusu alanda hangi fonksiyonların yer alabileceği ve hangi yapıların yapılabilip yapılamayacağı hususu kıyı kenar çizgisinin kesin sınırının saptanmasına bağlıdır. Bu sınır saptanınca:

A. Kıyı Kenar Çizgisi ile Deniz arasında kalan *"Dolgu"* alanında plan kararıyla:
a. İskele, Liman v.s. gibi kıyının kamu yararına kullanımını sağlayan ve kıyıyı koruyan altyapı tesisleri yapılabilir.
b. Tersane v.s. gibi faaliyetlerinin özellikleri gereği kıyıdan başka yerde yapılamayan yapılar ve tesisler yapılabilir.
c. Yol, açık otopark, park, yeşil alan ve çocuk bahçesi gibi teknik ve sasyal alt yapı alanları yapılabilir. Dolgu alanları özel mülkiyete konu olamaz.

B. Kıyı Kenar Çizgisinden kara yönünde 50 m.lik Sahil Şeridi I. kuşağında plan kararıyla:
a. Yaya yolu, gezinti, dinlenme, seyir ve rekreatif amaçlı düzenlemeler yapılabilir. Bunlar, oturma ve yemek yerleri, yemek pişirme yerleri, çeşmeler, oyun ve açık spor alanları, açık gösteri alanları ve yeşil alanlardır.
b. Kıyı ve Dolgu alanlarında yapılabilen düzenlemeler de bu alanda yapılabilir.

C. Sahil Şeridinin ikinci 50 m.lik kuşağında ise yine uygulama imar planı kararıyla:
a. Dolgu ve kıyı alanlarındaki düzenlemeler ile sahil şeridinin birinci kuşağında yapılabilen yapı ve tesisler ile teknik ve sosyal altyapı alanları yapılabilir.
b. Toplum yararına açık olmak koşuluyla; Günübirlik Turizm Yapı ve Tesisleri (Kamping ve konaklama ünitelerini içermeyen, sadece günlük zorunlu ihtiyaçları karşılamaya yönelik olan duş, gölgelik, soyunma kabini, WC, kafe-bar, pastane, lokanta, çayhane, açık spor alanları, açık gösteri ve eğlence alanları, yüzme havuzu, özellik taşıyan el sanatları ürünlerinin 20 m2.yi geçmeyen sergi ve satış ünitelerini içeren yapı ve tesisler) yapılabilir. Buralarda, 4.50 m. ve asma kat yapılırsa azami 5.50 m. yükseklikte ve taban alanı kullanım katsayısı 0,20'yi geçmeyen sözkonusu yapılar yapılabilir.

Proje alanındaki yapıların Sahil Şeridi dışında kalıp kalmadığı, Kıyı Kenar Çizgisinin kesin olarak saptanmaması nedeniyle bilinemediğinden, projeyle getirilen yapılaşma ve bunlara verilen fonksiyonların kıyı mevzuatına uygun olup olmadığı hakkında bir kanıya varılamamıştır.
Kıyı mevzuatı gereği dolgu alanları özel mülkiyete konu teşkil edemeyeceği gibi, sahil şeridindeki parsellerle dolgu alanının tevhidi suretiyle oluşturulan bir parsel üzerinde de kat karşılığı yapı yaptırılarak bu alanların özel mülkiyete geçirilmesi hem mevzuata aykırı ve hem de kamu elindeki taşınmazların özel mülkiyete geçişi açısından kamu yararına aykırı bulunmaktadır.

MAHALLİNDE YAPILAN KEŞİF VE BİLİRKİŞİ İNCELEMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mahallinde bilirkişeler olarak yapmış olduğumuz tesbit, hiçbir mekan etkisinin algılanmadığı büyük bir boşluğun varlığıdır. Kent merkezinde böylesine değerli bir kıyı alanın boş bırakılması Kent Planlama ve Kentsel Tasarıma, temelde planlama ilkeleri ve şehircilik esaslarına aykırıdır.

İzmir'in sıcak ikliminden ötürü bu alanda ağaç ve gölge unsuruna, inbat rüzgarına açılmaya gereksinim vardır. Güneş ışınının yansımasının yüksekliği (Albedo), yeşilin varlığını gerekli, ancak taş döşeyecek büyük alanların da inşa edilmemesini gerekliliğini beraberinde getirmektedir.

Bugünkü boşluk içinde Vilayet Binası ve Saat Kulesi ölçeğini ve anlamını yitirmektedir. Konak Meydanı olarak bilinen alana insan ölçeğinin getirilmesi ve İzmir'in bugünkü ve gelecek nüfusunun bu kıyı alanını kamu yararı kullanabilmeleri olanağının yaratılması gereklidir.

SONUÇ

Yukarda, 3 bölümde dava konusuna ilişkin belgeler belirtilmiş, 4. bölümde bilgilerin ve mahallinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bütün bu incelemelerin sonucunda, Konak Meydanı ve dava konusu mahalli içeren İzmir'in bu değerli kıyı alanının, bugünkü durumda olduğu gibi, boşluk halinde bırakılması genel şehircilik yerleşme ilkeleri, kent planlaması ve Kentsel Tasarım yönünden uygun görülmeyerek planlama ilkeleri ve şehircilik esaslarına aykırı bulunmaktadır.

Anılan alan, kentin gündüz ve gece yaşamında canlı bir çevrenin yaratılmasına yardımcı bir biçimde planlanmalı ve düzenlenmelidir.

Bu planlama'da temel belirleyiciler; Konak Meydanının ve Vilayet binasının tarihsel önemleriyle varlıklarının ve Saat Kulesinin simgesel varlığının korunması, Konak Meydanının sınırlandırılması, böylece Vilayet Binası ve Saat Kulesinin kaybolan ölçeklerine kavuşturulması, dava konusu mahallide içeren alanda da kamu yararı gözetilerek, kültürel ve sanat etkinliklerine mekan verecek bir açık alan-yeşil alan'ın, ağırlıklı bir biçimde yaratılması olmalıdır. Bu alanın ticaret ağırlıklı kullanımı temel belirleyici olmamalıdır.

Bu özetlenen ilkeler ışığında, anılan alanı ticaret fonksiyonu olarak MİA işlevine tahsis eden plan kararı ışığında son olarak ulaşılan tasarımın, olması gereken açık alan ağırlıklı kültürel ve sanat etkinliklerine mekan sağlayacak rekreasyonel bir tasarım getirmediği, ticaret kullanımına ağırlık vererek kamu yararına özen göstermediği yönüyle planlama ilkeleri ve şehircilik esaslarına uygun bulunmadığı kanısında olduğumuzu arz ederiz.

Durumu bilgilerinize gereği için saygı ile sunarız.❑

Fotoğraf: Nafia Çalımlıoğlu

İzmir'de Mimarlık Eğitimi

Otuz Yıllık Bir Sürecin Öyküsü

Gürhan TÜMER*

Bugün İzmir'de bir Mimarlık Fakültesi var. Yepyeni, gepegenç, bir fakülte. O kadar ki, kuruluşunu bütünüyle tamamladığı bile söylenemez.

Oysa bu kentte, mimarlık eğitiminin tarihi, ta 1960'lara, yani yaklaşık otuz yıl öncesine kadar uzanıyor. İlk mezunların diplomaları hayli eskidi. O eğitimin temelini atan ve o yıllarda orta yaşlarda olan hocalar çoktan emekliye ayrıldılar. O günlerin gençleri, asistanları, orta yaşlara geldiler, deneyimli ve biraz da yorgun birer öğretim üyesi oldular.

Örneğin bu satırların yazarı, Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ndeki görevini sürdürürken, arada bir durup geriye baktığında, o günleri anımsıyor tatlı tatlı.

Yıl 1970. Yani yaklaşık çeyrek yüzyıl önce bundan. İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Mimarlık Fakültesi'ni bitirip, çiçeği burnunda bir mimar olarak, memleketine, İzmir'e dönmüş. *"Dışarıda"* çalışmayı düşünmüyor hiç. Üniversiteyi düşlüyor hep. Kalkıp Bornova'ya gidiyor. İzmir'i Ankara'ya bağlayacak olan karayolu henüz inşaat halinde. Yaz ayları. İzmir'in o müthiş sıcakları. Serde gençlik var ya, yayan yürüyor güneşin altında.

Nereye mi gidiyor?

Yeni kurulmuş olan Mühendislik Bilimleri Fakültesi'ni arıyor. Oraya girecek asistan olarak.

Peki ama, nerede bu fakülte? Hani nerede binası?

Kampüs bir şantiye. Bulamıyor o gün delikanlı aradığını, geri dönüyor.

Meğerse kendi yeri yokmuş henüz Mühendislik Bilimleri Fakültesi'nin, Dişçilik Fakültesi'nin içinde bir iki oda vermişler, orada doğmuş, orada büyüyormuş.

Kurucu dekan Prof. Kemal Karhan, delikanlıyı işe alıyor. Ne asistan, ne doçent, ne profesör, başka mimar yok Mühendislik Bilimleri Fakültesi'nde. Giriş sınavını, bir inşaat mühendisi doçent, Sayın Turhan Acatay yapıyor. Çelik çatı detayları filan soruyor. Bir müstahdem beni öğrenci sanıyor, bütünleme sınavına girdiğimi sanıyor ve başarılar diliyor.

Evet, Mimarlık Bölümü yok o zamanlar Mühendislik Bilimleri Fakültesi'nde.

Öyleyse, neden bana kadro verilmedi? Mühendislere mimarlık bilgisi, teknik resim, yapı bilgisi dersleri mi vereceğim hep, ilk başlarda yaptığım gibi, yoksa bir Mimarlık Fakültesi'nin temeli mi atılmak isteniyor?

İkinci olasılık henüz çok uzak o günlerde.

O günlerde, üniversitede, Bornova'da durum böyle ama, İzmir'de, mimarlık eğitimi şöyle böyle 7 yaşına basmış. Buca'da özel bir mühendislik - mimarlık okulu var. Bu kentte mimar yetirtirilmeye, 1963'te, orada başlandı, İzmir'de mimarlık eğitiminin temeli orada atıldı.

Sonraki yıllar, bir film şeridi gibi geçiyor gözlerimin önünden. Özel okulun kapatılması, daha doğrusu, devletleştirilmesi. Ege Üniversitesi'ne bağlı Mühendislik - Mimarlık Yüksek Okulu devam ederken, bir yandan da, Devlet Mühendislik - Mimarlık Akademisi'nde Mimarlık Bölümü'nün, Prof. Rauf Beyru tarafından kurulması. Öğrenciler arasındaki kargaşa, huzursuzluk. Bir yandan, 70'li yılların, 12 Eylül öncesinin eylemleri, boykotları, bir yandan, kim üniversite diploması alacak, kim yüksek okul diploması, onun tartışması.

Derken, yeni bir kuruluş: Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi. Ve Mimarlık Bölümü'nün oraya bağlanması.

Daha sonra, 12 Eylül ve YÖK darbesi.

Ve bir değişiklik daha: Mimarlık Bölümü'nün, Ege Üniversitesi'nden, Güzel Sanatlar Fakültesi'nden koparılıp, Dokuz Eylül Üniversitesi'ne Mühendislik - Mimarlık Fakültesi'ne bağlanması bu kez.
Çok hızlı bir değişim, çok hızlı bir devingenlik.

Öyle ki, Özel Yüksek Okul'a giren bir öğrenci, eğitiminin ortasında, kendini resmi öğrenci, üniversite öğrencisi olarak bulabiliyor ya da Mühendislik - Mimarlık Akademisi'nde okuyan bir başka öğrenci, Güzel Sanatlar diploması alıp mezun olabiliyor.

Öğretim üyesi kadrosu da, bu süreç içinde, elbette ki birtakım değişikliklere uğruyor, çeşitli nedenlerle fireler veriyor, yeni katılımlarla zenginleşiyor ama, yine de, fazla değişmeyen, her aşamada görev yapan ve işte bugüne, yazımın ta başında sözünü ettiğim, Prof. Mehmet Türeyen'in çok yoğun çabalarıyla kurulan, Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ne kadar gelmiş bir çekirdek kadro da var.

Bu otuz yıl içinde, İzmir'de mimarlık eğitimi az yol almadı. Mutlulukların yanısıra, zorluklar da vardı.
Bu sayının dosya bölümünü, işte bu konuya ayırdık. İleriki sayfalarda, bu sürecin öyküsünü, o yılları, o günleri, *"bizzat"*, *"fiilen"* yaşayanlar anlatacaklar. O sayfalar, geleceğe, değerli, paha biçilmez belgeler olarak kalırken, EGE MİMARLIK, görevini yapmış olmanın mutluluğunu yaşayacak. ❑

* *Doç. Dr. D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi*

İzmir Anıları

Asım MUTLU

İzmir'de öğretim görevine 1966 yılında, Ege Özel Mimarlık ve Mühendislik Y. Okulunda, ek görev olarak aldığım hocalıkla başlamıştım. Haftada bir gün ders vermek üzere İstanbul' dan bir gün evvelki son uçak veya aynı gün ilk uçakla gidiyor son uçakla dönüyordum. Dakota uçağı ile yapılan yolculuk bir buçuk saat sürüyor. Yaman dağı üzerinde daima sarsılan uçak Cuma ovasındaki eski meydana süzülerek iniyordu. İstanbul'dan gelen hocaları meydanda karşılayan, sarışın bir delikanlı olan Rahmi Bey okulun minibüsü ile doğru Buca'daki okula götürüyor akşamları da aynı otobüsle son uçağa yetiştiriyordu.

1963 yılında Milli Eğitim Bakanlığı müsaadesi ile kurulan okul İzmir'de ilk defa mimarlık öğretimini başlatma onurunu taşıyordu. Okul Buca da büyük ve güzel bir bahçede idare binası olarak kullanılan iki katlı eski bir köşk ile dersane ve atölyeler ile laboratuvarı oluşturan acele yapılmış olduğu belli olan bir binadan oluşuyordu. Sonradan ilave edilen atölye ve dersaneleri oluşturan güzel bir okul binasından sonra da önü güller ve çiçeklerle süslü yemyeşil ağaçlı ve güzel bir bahçe kalmıştı. Hele baharlarda beyaz papatya ve koyu kırmızı gelinciklerle donanan bu bahçenin tadına doyum olmuyordu.

Okulun müdürü aynı zamanda hissedar ve kuruculardan olan Yük. İnşaat Müh. Mehmet Ünver esmer sevimli ve yetenekli bir insandı. Deneyimli ve iyi meslek hocalarını, kısa zamanda okula toplamasını başarmıştı. Hizmetliler ve öğrenciler üzerinde otoritesi vardı. İri toplu ve sarışın olan Genel Sekreter Celal Karagözcük terbiye nezaket ve güler yüzlülük ile ciddiyeti birleştiren değerli ve çalışkan bir insandı.

İzmir ve Ege çevresinin seçme çocuklarından oluşan, genellikle yakışıklı delikanlı ve güzel kızlardan oluşan öğrencilerden çoğu mesleğe hevesli, terbiyeli ve saygılı idiler. Aralarında sevgi ve anlayışa dayalı beraberlik görülüyordu.

Mimarlık bölümünde, Y. Mimar Prof. Orhan Safa, İrfan Bayhan, Refik Şenvardar, Y. Müh. Vakkas Aykurt gibi değerli hocalar ve öğretim tecrübeleri az veya hiç olmamakla beraber, meslek deneyimli, konuya istekli, yetenekli, çalışkan mimar ve mühendisler olarak: Harbi Hotan, Bedri Kökten, Sami Uzunoğlu, Orhan Doğu, Hüseyin Kaptan, Doğan Tuna, Can Altıntaş, Semih Kavala öğretim kadrosunda idi. Öğretim yardımcıları arasında: Y. Mimar Yılmaz Tosun, Altan Akı, Aybars Kendir, Tamer Kamiller, Hikmet Toğu, Y. Müh. Uğur Belger. Gün Birsel gibi, yapı deneyimleri bulunan değerli gençler yer alıyordu. Y. Müh. Mehmet Ünver malzeme dersi veriyor ve yapı malzemesi laboratuvarını yönetiyordu. Arkeolog Musa Baran sanat tarihi dersi veriyordu. Benden sonra aramıza katılan Prof. Muhlis Türkmen, Suha Toner, Belkıs Mutlu ve öğretim yardımcısı Y. mimar Teoman Akdoğan ile öğretim kadrosu daha da güçlenmişti.

Hafta içlerinde hazırladıkları çizim ve maketleri proje günlerinde hocalarına gösteren öğrenciler akşama kadar atölyelerinde çalışarak ve tekrar göstererek çalışmalarını ilerletiyorlardı. Bu durum tüm sınıfı yoğun bir çalışma ortamına sürüklüyordu. Nitekim okulun dört yıllık lisans öğretimini bitiren öğrencilerden bir kısmı Teknik Üniversite veya Mimarlık ve Mühendislik Akademilerinin master kısımlarına girmeyi başarmışlar ve üstün başarılarla burasını bitirmişlerdir. Hocaların hazırladıkları ve okul tarafından kitap halinde çoğaltılan ders notları: Vakkas Aykurt'un (ahşap yapılar), (çelik yapılar)ı, Mehmet Ünver'in (yapı malzemesi notları), Semih Kavala' nın (topografya ders notları), Vedat Yerlici ve Uğur Belger'in çözümlü mukavemet problemleri), Mustafa Demirci'nin (sürgülü hesap cetveli) öğrenciler mimar ve mühendislerin yararına sunulmuştur.

Özel girişimin iyi niyet, bilgi ve beceri ile, yurda çok yararlı işler görebileceğinin örneğini veren Ege Özel Mimarlık ve Mühendislik Y. Okulu değerli bir çok mimar ve mühendis yetiştirmekle kalmamış, çoğunun sonradan Üniversitelerde

Ege Özel Mühendislik Mimarlık Okulu'nda doktora jürisi sırasında, 1968

Proje dersinde, 1966

görevini sürdürdüğü, meslek deneyimi olan bir çok mimar ve mühendisin hoca olarak yetişmesini ve bunun için çalışmalar yapmasını sağlamıştır.
Y. Mimar Yılmaz Tosun'un öğretim yardımcısı iken yeterlik tezi olarak hazırladığı ve kendisinin bastırdığı (Milli Mmimarimizde Kula Evleri), okulun perspektif hocası olan Y. Mimar Harbi Hotan'ın kendi bastırdığı (Mimari Perspektif, Perspektif gölge) kitapları meslek literatürümüzün değerli yapıtlarıdır.
Okulun bir numaralı, ilk öğrencisi, aslında terbiye ve doğruluk açısından da bir numara olan, diploma alınca aynı okulda asistan olan, günümüzde de Üniversitede öğretim görevini sürdüren mimar Şevket Elar o dönemin yetiştirdiği bir değer olarak aramızdadır.
Okulun sıcak çalışma ve dostluk havası çekici idi. Verdiğim ders adedini arttırarak ve bir gece kalarak İzmir'e iki günümü vermeye başlamıştım. 1969 yılında Akademiden izin almış ve cumartesi pazar hariç tüm haftamı okulda geçirmeye başlamıştım. Mimarlık bölümünün bölüm başkanlığını yüklenmiştim.
Okulda gece kalan hocalar için, oturma yeri olarak kullanılan bir sofa üzerine açılan dört yatak odası ve iki banyodan oluşan bir daire vardı. Her sabah İzmir'den gelen bir hanım burasının temizlik ve servis işlerini yapıyor, sabah kahvaltısını hazırlıyordu.
Geceleri aynı daireyi paylaşmanın verdiği yakınlık, orada kalan diğer bölüm hocalarıyla sıcak dostluklar kurmayı sağladı. Makina Y. Müh. okulun kurucu yönetim kurulu üyelerinden Prof. Kemal Karhan'ın her vesile ile sevgi ve yakınlığını belirttiği Prof. Aziz Ergin, Ankara'dan gelen sonraları müdür yardımcısı olan Prof. Ahmet Samsunlu, Matematikçi Prof. Selma Soysal, Prof. Cevdet Koçalı, sağlık tehlikelerine karşı her türlü ilacı daima yanında taşıyan kuşkulu ama tertemiz ve dürüst insan, betonarme hocası Prof. Hayrettin Dönmezer, Zarif ve nükteli Y. Müh. Neylan Ünsaç, her eve dönüşünde eşine, en uzun saplı güllerden büyük bir demet götüren, makina bölümü başkanlığını yüklenip haftanın üç gününü İzmir'de geçirince kendisine eşi ile kalması için lojmanda sürekli olarak banyolu bir oda ayrılan Prof. Mehmet Çakır bunlar arasında idiler. Çakır'ın zarif eşi lojmanımızı renklendiriyor ve canlandırıyordu.
Haftanın belli geceleri bizi arabası ile taşıyan Yılmaz Tosun, Hayrettin Dönmezer ve Neylan Ünsaç ile beraber İzmir'e iniyor Şükran lokantasına gidiyorduk. Orada her yemekte ikram edilen bol yemyeşil taze tereyi her yemekte ısmarladığımız zeytinyağlı favayı hatırlıyorum. Bir sinemadan sonra konuşarak Buca'ya lojmana dönüyorduk.
Ankara ve İstanbul'da başlayan öğrenci hareketleri boykot ve işgaller İzmir'i de etkiliyordu. Kapitalizme ve fırsat eşitsizliği yarattığı ileri sürülen özel okullara karşı olan tutum güçleniyor ve sertleşiyordu. Bundan çekindiği anlaşılan okulun sahibi şirketin hissedarlarından olan Sayın Mehmet Ünver'in müdürlükten istifa etmesi ile, bu güç durumda bana teklif edilen müdürlük görevini kabul etmiştim. Kısa bir süre sonra özel yüksek okulların kapatıldıkları haberi, geleceklerinden ve açıkta kalacaklarından korkan tüm öğrencileri ayaklandırmıştı. Yemekhanede büyük bir kalabalık toplanmıştı. Masanın üzerine çıkan bir öğrenci yönetime ve binaya el konduğunu, kurdukları bir komite eli ile öğrencilerin verecekleri kararları uygulayacaklarını haykırıyordu. Hocaları olarak mimarlık öğrencileri üzerindeki etkime güveniyordum. Ancak diğer bölüm öğrencilerinden çoğu benim kim olduğumu dahi bilmeyebilirlerdi. Okulda hoca ve yöneticilerden pek kimse kalmamıştı. Ancak Prof. Mehmet Çakır yanımda idi. Gereğinde beni korumak üzere kendine güvenen bir kaç öğrencinin çevremi sardığını hissediyordum. Birden ben de kendimi bir masanın üzerinde buldum: Ben sizin büyüğünüzüm, babanızım, hepinizden sorumluyum. Sizinle beraber okulda ve odamda kalacağım. Rey hakkım olmasa bile her toplantınıza katılıp gereğinde konuşacağım diye bağırıyordum. Sıra ile masalara fırlayan konuşmacılar alkış veya ıslıklarla karşılanıyordu. Tam bir kargaşa egemendi. Geceleri ikiye üçe kadar süren bu toplantıları hiç yalnız bırakmıyordum. Mehmet Çakır hep yanımda idi. En aşırı olan en sert konuşan gençleri gündüzleri müdürlük odasına davet ediyor ve dostça konuşarak nasihat ediyordum. Sekiz on gün süren bu durum nihayet yatışmış ve kimsenin burnu kanamamıştı. 1970 yılına okul Ege Üniversitesine bağlanmış ve Ege Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Y. Okulu ismini almış aynı yerde ve aynı şekilde öğretimini sürdürmeye devam etmişti. Bu okul müdürlüğünü Akademiden aldığım iznin sonunda 1971 yılında İzmir'deki hocalığımla beraber bırakmıştım.
İzmir'de kaldığım sürece bazen Harbi Hotan'ın bazen Yılmaz Tosun'un arabası ile çevreye, Kula, Birgi, Tire, Çeşme, Foça'ya yararlı geziler yapmış ve bol resim çekmiştik. Bina Bilgisi kitabımı da İzmir'de kaldığım yalnız gecelerde bitirmiştim. Yarar ve hizmetlerle dolu olan İzmir yaşamım renkli hareketli ve değerli anılarla doludur. ❑

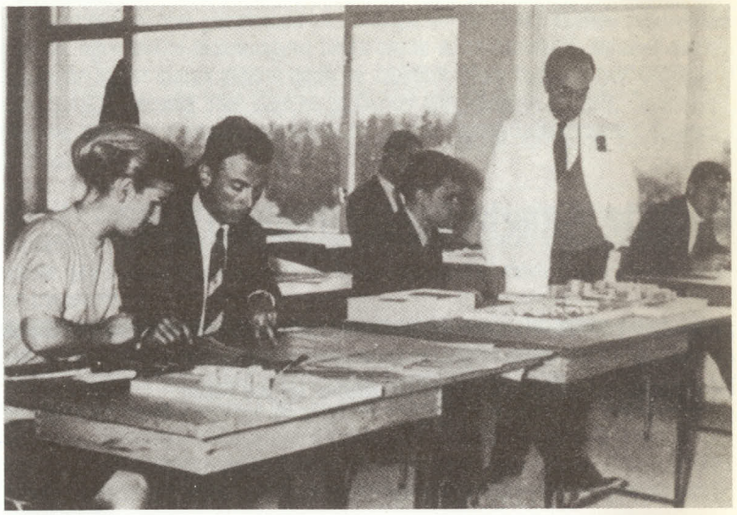

Atölyede maket çalışması, 1967.

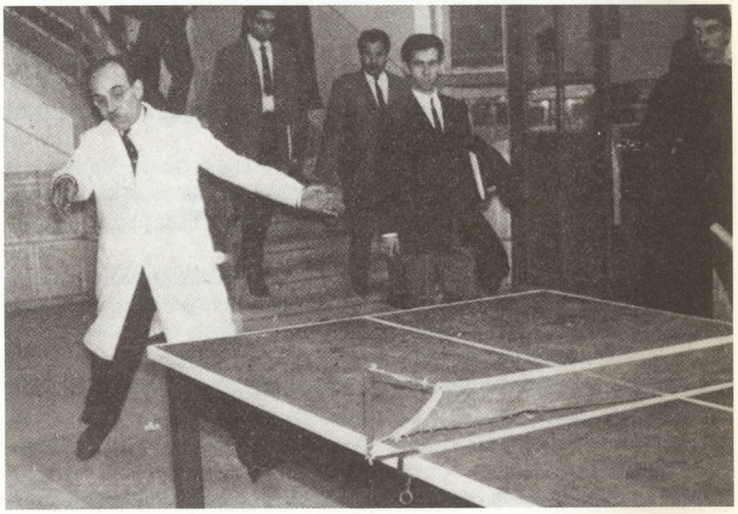

Ders arasında masa tenisi,

İzmir'de Mimarlık Eğitimi Toplantı No: 1

Aşağıda "İzmir'de Mimarlık Eğitimi" başlığında düzenlediğimiz bir söyleşiyi okuyacaksınız. Bu söyleşiyi 1963 yılında eğitime başlayan Ege Özel I marlık ve Mühendislik Yüksek Okulunun o zamanki müdürü Yük. Müh. Mehmet Ünver, İdare Meclisi Üyesi Prof. Dr. Kemal Karhan katıldı Söyleşinin redaksiyonunu Doç. Dr. Ahmet Eyüce yaptı.

GÜRHAN TÜMER : Şimdi izninizle, ben yayın kurulumuz adına bir giriş yapmak istiyorum.
Önce, ne yapmak istediğimizi çok kısa olarak özetlemek istiyorum.
Biliyorsunuz, odaların çeşitli faaliyetleri yanında bir de yayın faaliyetleri, yayın eylemleri vardır. Mimarlar Odası Ankara Merkez, *"Mimarlık"* başlığı altında yıllardır bir dergi çıkarıyor. Bir süredir İzmir şube yönetimi, geçen yönetimden başlayarak daha çok yerel nitelikte; çeşitli konuların işlendiği, sayısı da 3000'e varan bir dergi çıkarıyor.
Bu yerel bir dergi; ama sadece yerel konular işlenmiyor, fakat yerel konulara daha fazla ağırlık veriliyor. Ve aşağı yukarı her sayının da bir dosyası oluyor, yani dosya bölümü oluyor, bu ağırlıklı bölümü oluşturuyor. Bu sayıda ise, ağırlıklı olarak İzmir'de mimarlık eğitimini işlemeyi düşündük.
Bunun nedeni ve ivme kazandırıcısı, İzmir'de yeni Mimarlık Fakültesinin kurulmuş olması, İzmirde mimarlık eğitiminin aşağı yukarı bir 20-25 yıllık geçmişinin olmasıdır. Biz bu sürede neler olmuş onu görelim dedik.
Bir de Yayın Kurulu olarak bu yöntemi sanıyorum üçüncü kez uyguluyoruz. Tabii birtakım kaynaklar taranıyor, dergiler, kitaplar gözden geçiriliyor, ama olayların içinde bulunmuş, onları yaşamış kişilerle de böyle söyleşiler yapıyoruz ve daha sonra onları bant kaydından çözüyoruz izlenimlerimizi bu yayına aktarıyoruz.
Örneğin bir önceki sayıda *"Mimarlığın Eylem Alanları"* yani mimar ne yapar, eskiden ne yapardı, şimdi ne yapar, ne işler yapar; gibi konular çeşitli mimarlar ile görüşülerek derlendi.
Bu *"İzmir'de Mimarlık Eğitimi"* başlığı altındaki ilk bölüm bilindiği gibi Buca, yani özel okulla başladı bu iş. Ondan sonra da akademi ve fakülteye kadar gitti.
Biz, bu özel okul dönemini ilk önce ele almayı uygun gördük. Bu konuda da Mehmet hocamız burada; Doğan Tuna hocada vardı; fakat dekanlık işleri nedeni ile gelemedi. Rauf Beyru'yu da bir sonraki oturuma davet ettik. Çünkü Buca'da bir etkisi olmadı, daha sonra katılarak Akademi ve Güzel Sanatlar Fakültesinin kuruluşunda etkili oldu.

GÜRHAN TÜMER : Buca'da ortam nasıldı, neden karar verildi, nasıl oldu v.b. konuları Sayın Ünver acaba anlatabilir mi?

MEHMET ÜNVER : Konu enterasandır. Bilhassa mimarlık mühendislik alanında özel bir öğretimin yapılamayacağı kanısı çok yaygındı o yıllarda.
Bizden evvel, Şişli'de, İktisadi Ticari İlimler açılmıştı 1962'de. Ben, müktesebat olarak, Karayollarında işe başladım. Karayollarından ayrılma nedenim de, mühendis ve mimarın fikrine hürmet edilmeden yürütülen bir sistem içinde kendimi istifa etmiş buldum. Karayollarında 10 sene çalıştıktan sonra 1962'de istifa ettim ve Orta Doğu Teknik Üniversitesine geçtim.
Bu arada eğitim üzerinde, bilhassa mühendisin, -mimarlık bilahara geldi- yetiştirilmesinde bazı eksiklikleri müşahede ettim. Bu eksikliklerin başında çok eski bilgilerin aktarıldığı geliyordu. Benim yetiştiğim yıllar da öyleydi. 1942'ler, 1943'ler, yani hocalarımızın aktardığı bilgilerin kaynak olarak verdikleri kitabın fevkalade eski olduğunu o zamanlar gördük ve tabii bu devam etti gitti.
Amerika'da 1946'larda gittiğim Michigan Üniversitesinden dönüş sıramda, orada müşahade ettiğim bir konu vardı. Gördüm ki, ders kitapları veya referans dediğimiz konular o kadar yeni idi ki, iki sene eskidikten sonra insanlara *"Değiştir kitabını."* diyorlardı. Yani ders veriyor, iki sene eski kitap oldu mu, mecburi bir o olarak referans alma niteliğini kaybediyor. Bizde, bizim okuduğumuz kitapla Kemal Karhan'da bilir- yani hocalarımızın kitapları 20 sene evvel yazılmış Düşünebiliyor musunuz, 1940'larda okuyorsunuz, 1920'nin, 1925'in kitapları, giler oraya istinad ediyor. Yani, hepimiz eksik yetiştiğimizi gayet net olarak g dük. Bilahare, ben Orta Doğu'ya geçtikten sonra bir gün Karayolları Bölge M dürler Toplantısında dedim ki, *"Size bu işi empoze etmek imkanı yok, ben çı cağım, sizin çocuklarınızı okutacağım."* Aynen ifade budur. Ayrıldım ve Orta D ğu'ya geçtim.
Orta Doğu, bu memlekette hakikaten öncü bir okul olmuştur. Yani bilgiyi akt ma bakımından, kütüphanesi bakımından ve bu konuda hocalarının yeniliği b kımından. Orada ben hiç yaşlı bir hoca göremedim. O hocaların içerisinde yaşlısı aşağı yukarı ben gibi oldum ve size verdikleri yetki, sunum bilgilerin ak rılması yanında, yani böylece yürüyen bir sistem içinde devamlı olarak bu iş ben şahsen hasretini duydum. Acaba böyle bir özel okul kurulabilirmiydi. 196 de ilk özel okul açıldıktan sonra... Biliyorsunuz, özel okulların açılması Mekat Hususiye Talimatnamesi denen, çok eski, Osmanlı döneminden kalma bir k rarnameye göredir. Bizim okulumuzda bu talimatnameye göre açıldı. İstanb daki okul da böyle açıldı. Ortada bir kanun olmamakla beraber, bir akım başla Bu akımın başlaması, hakikaten çok çekici idi, bana da cazip geldi. Ben Or Doğu'ya 1955'den itibaren gitmeye başladım. İlk kuruluş senesinde, 1955'de tedrisat başladı ve her taraftan eğitici topladılar. Hani birazcık penceresi açılm insanlar diyelim, eski değil de genç grup ve okul böylece açıldı.
Bu dönemden itibaren, 1961'de, 62'de O.D.T.Ü.'de ilk mezunlarımızı verdi *"Acaba, bunlar hakikaten mühendis olur mu?"* dedim. Oldular mı acaba? Pr fesör, doktor filan çok yok o zaman; O.D.T.Ü.'de gençler eğitimi yürütüyo O.D.T.Ü.'de gördükten sonra hakikaten benim aklım çok yattı bu işe ve tabii İ mir'den bir müteşebbis heyet geldi, bir müteşebbis grup. Bana da teklif ettile yani nereden duydular, nereden yaptılar; ben bilemiyorum, bana nereden gel iş. Fakat Orta Doğu'da iken böyle bir teklif geldi. 1963'de geldik, Ege Mimarl Mühendislik Okulunu kurduk.
Bu okulun programlarında -arzu edilirse onları da veririm, mimarlık bölümünü programlarında enteresan bazı değişiklikler yaptık. Alışılmışın üstesinde, ötesin de Orta Doğu'nun karışımı, dış memleketlerdeki mimarlık eğitimindeki dersleri ortaya konması bakımından oldukça fleksibl ortamımız oldu. Yani kimseye uzu boylu bir hesap verme durumunda değildik. Kararı verirken, koca bir fakülte ku rulu değil de, daha çok neler okutulmuş başka yerlerde... Bakanlık da aşağı yu karı bu konuda hakikaten çok olumlu ve ılımlı davrandı. Bunun çok büyük tesi oldu.
Bu program çerçevesi içinde istediğimiz güzel programları oluşturduk.
Bizim o zamanki dönemimizde, biz daha çok, daha ziyade genç arkadaşla seçtik. Kemal bilahare iştirak etti bizim gruba. Bunların içinde bir Vakkas Ayku vardı mesela. Kemal her ne kadar kendisiyle hemfikir olmamış olmakla berabe bir Hayrettin Dönmezer vardı inşaat bölümünde. Bunların etrafında da büyük b genç kadro. Hele mimarlık bölümü, bugünün, yani şimdi hoca olmuş, profes olmuş gruplar, Doğan Tuna'dan başlayın da işte epeyce vardı. Genç çocukla idi hepsi. Dışarıdan topladık. Doktorasını bitirmiş insanlar. Bu kişiler orada b grup oluşturdu İrfan Bayhan İstanbul'dan geldi, Hüseyin Kaptan geldi. İ.T.Ü.'de Orhan Sefa hocamız geldi, ki o da eski gruptan ama, kendisi fevkalade bir Pa

MEHMET ÜNVER
Ben hocalara dedim ki, kimse dışarıyla ilişkisini kesmesin. Özel teşebbüsün, özel çalışmalarınızın merkezi burası olsun. Burada dışarıyada iş yapın, öğrencinize aktaracağınız bilgiyi teorik ve pratik olarak, devamlı olarak uygulayan kişiler olarak aktarın dedik ve zannediyorum bunun büyük çapta yararını gördük.

şazade torunu; yani, çok nazik ve kibar bir insandır hepiniz bilirsiniz. Arkasından Güzel Sanatlar Akademisinden Asım Mutlu hocamız geldi. Bunlar çok güzel bir nüve oluşturdular orada. Gruplaşma, hiçbir okulda o dönemde, yani 10 kişiye 4 tane asistan, 1 tane hoca görülmüş bir olay değildi. Mimarlık bölümünün eğitimi fevkalede pahalı bir eğitimdir.

İnşaat mühendisliğinde, makine mühendisliğinde 60 kişiyi dolduruyorsunuz sınıfa, hatta gece bölümünde 100 kişi de okur; ama bir mimarın grubu 10-11 kişiyi geçmiyor ve bu grup devamlı olarak hocasıyla ve asistanlarıyla birlikte gayet pahalı oluşan bir gruptur.

Nitekim, bu konuda ufacıcık bir mali porteyi de vermek gerekirse, mimarlık eğitimi 6500 lira inşaat mühendisliği 5000 lira, gece öğretimi de 4000 lira idi (yıllık). Bu rakam hiç değişmedi 10 sene boyunca. Ama buna rağmen mimarlık eğitimi, şirket kasasına hep açık verdi, hep zarar içinde geçti. Ama bir mimarlık eğitimi, bir okulun içinde adeta bir çiçek gibidir. Ben onu, hani koca bir sofranın üstünde bir şurup olarak gördüm. Renkli bir sima olarak görme bakımından mimarlıktan hiçbir zaman vazgeçemedim ve bize en büyük rengi getiren de o fakülte oldu, o grup oldu.

Böylece, 1963 senesinden itibaren faaliyete geçtik. İlk defa mimarlık bölümünde 60 kişi zannediyorum veya 70 kişi belki, o senenin rakamları, zannediyorum 70 tane mimarlık öğrencisi vardı, 50 tane inşaat mühendisi olarak binalarımızda faaliyete geçtik.

Bizi ilk sene fevkalade rahatsız eden bir konu oldu. Sene sonuna geldik, kimse imtihanlara girmek istemiyor. Neredeyse mektep dağılıyordu. Nedense yani, etraftan mı ürktüler, hoşlarına mı gitmedi, bilemiyoruz. Biz, bütün arkadaşlar seferber olduk, herkesin evlerine gittik *"Çocuklarınızı mektebe gönderin"* diye. İmtihana girmeseler, iş o sene bitecek.

O ilk senenin sıkıntısı, fevkalade zorluğu oldu; ama başardık. O ilk sene hiçbir fire vermedik. Herkes geçmedi ama, imtihanlara herkes girdi ve tadını almaya başladı.

Mimarlık eğitiminin tat veren en iyi bölümü proje çalışması; yani tasarım çalışması. Faaliyete geçtiğinden itibaren artık o işi kimse bırakamadı.

Ben, hep onlara derdim, *"Çocuklar, siz o kadar uykusuz kalıyorsunuz; ama bir kafa cimnastiğini hiç yapmıyorsunuz."* Çünkü herkes statik betonarmeden kaçıyor; ama, proje derslerinde tam takım. Sabahlara kadar 3 gün, 5 gün uğraşanları gördüm. Yani böyle bir kendine özgü, kendine mahsus bir eğitim bu mimarlık eğitimi. Tabii yıl geçtikçe dava biraz da hakimileşti, ama bu defa da tam mezuniyet yılımızda meslek odaları ile çatıştık. Büyük bir çatışmaydı o. Sizin grubun başını çeken zannediyorum Demirtaş Ceyhun diye bir arkadışınız vardı. Şimdi gerçi mimarlık falan yapmıyor galiba o; ama yazar oldu zannediyorum; ama mimarlık eğitimini Anayasa Mahkemesine götüren adamların, mimarlık bölümü grubu Demirtaş Ceyhun'dur. Onun yanında inşaat mühendisleri de, İzzettin Siliyar diye bir inşaat mühendisi, hukuk tahsili yapmış bir grup.

Tabii bu mücadele, bilhassa mezuniyet dönemine gelen kişilerde fevkalade reaksiyon yarattı. Çocuklarımız çok müteesir oldu. Yani ortada bir kaos neredeyse oluştu. 1962'de gitti Anayasa Mahkemesine; ama, devletleşinceye kadar mimarlık bölümümüzün alaka gördüğü oran hiçbir zaman düşmedi. Benim kanım o ki, o bölümün en büyük özelliği, kendisini bu işe verebilmiş olan hocaların payıdır. Bir Doğan Tuna, bilmem; var şimdi, isimlerini ben birden hatırlayamıyorum, artık hafızam da o kadar geniş değil. Mesela bakın mimarlık bölümünde kişiler, bir Asım Mutlu, Orhan Sefa ondan sonra Orhan Doğu rahmetli, Altan Akı, Yılmaz Tosun gibi bu kişiler burada Refik Şenvardar arkadaşlarımız, Hüseyin Kaptan... Bunların hepsi şimdi öğretim üyesi oldu; zannediyorum Yıldız Üniversitesinde vazife görmekteler.

Ve sonunda bu kişilerin İrfan hoca olsun ve grubunun olsun öğrencilerine mimarlık eğitimin sevdiren kişilerdi.

Bilhassa ben şunu söylemek istiyorum: Bu da bir yenilikti zannediyorum bizim okulumuzda; ben hocalara dedim ki, kimse dışarıyla ilişkisini kesmesin. Yani özel teşebbüsün, özel çalışmalarınızın merkezi burası olsun. Burada dışarıya da iş yapın, öğrencinize aktaracağınız bilgiyi teorik ve pratik olarak, devamlı olarak uygulayan kişiler olarak aktarın dedik ve zannediyorum bunun büyük çapta yararını gördük. Mesela İrfan Bayhan grubunun işte Hüseyin Kaptan, Tamer Kamiller ve diğerleri mektepte kurdukları bir grupla Güneydoğu Projesini kazandılar, Antalya'da Side mimari projesini kazandılar.

MEHMET ÜNVER : Bunun çocuklara çok büyük yararı oldu. Hocayı kısıtlamanın, hele mimari eğitim veren bir hocanın okuldaki hayatını kısıtlamak kadar zararlı bir şey düşünemiyorum ben. Ve biz bu serbestliği devamlı olarak her hoca için uyguladık.

Zannediyorum bizim en büyük başarımız buradan geldi. Hocaların hem dışarıdaki işi, hem okuldaki işi paralel olarak ve yararlı olarak geçti. Bence eğitimin bu noktada düşünülmesi gerekli olan konuları bunlar olması lazım.

Biz getirdiğimiz hocalarımıza bir paye veremediğimize göre, bir ünvan vermedik. Ege Üniversitesi devreye yavaş yavaş girdi. Evvela akademide başlandı mimarlık eğitimine. Oraya gelen hocaları biz sübvanse ettik. Oranın maaşı ile hiçbir hoca İzmir'e gelmiyordu; ama biz kendisini mali yönden destek verince hepsi İzmir'e geldi.

Bugün Ege Üniversitesinde veya 9 Eylül'de Mimarlık Fakültesinde kaç kişi biliyorsanız, Mesut'un dan tutunda hepsi de bizim okulumuzda vazife gördüler. Rauf bey de dahil.

Biz hatta dublike ettik. Mimarlık Bölümünde, Şehircilikde İrfan Bayhan vardı. İrfan Bayhan'la yetinmedik. Nitekim çok iyi yapmışız. Baktık o zaman orada da benim eski bir arkadaşım olan Rauf'a da gel dedik. Rauf Beyru hemen hemen bir sömestr dersi olmadı ama, parasını ödedik. Geldi, mektebin yönetim kurullarına karıştı. Bilahare bir anlaşmazlık oldu; İrfan bey grubu ayrıldı gitti, biz hiç aksamadan yeni bir grubu devreye soktuk. Rauf beyin grubu şehirciliği hemen devraldı.

Demek istediğim, hocanın bir mektepte, bir okulda görebileceği görevlerin serbest bırakılması lazım. Kendi görevini unutmamak, ihmal etmemek şartıyla dışarıda her türlü teşebbüsün serbest bırakılmasından yana oldum ve bundan kazandım.

Aynı şekilde İnşaat Fakültesini, bugün Turan Acatay'dan tutunuz da İnşaat Fakültesinde kaç tane profesör varsa hepsi bizde vazife aldılar. Hepsi de hep doktor mühendis olarak geldiler, profesörlüklerini orada aldılar, rahatça yürüdü iş.

Kemal bey bu sayede gelmiştir İzmir'e, yoksa niyeti falan yoktu Karhan'ın. Bizim Makina Fakültemizi açtık, gündüzde 10 talebemizle 4 sene onlarla mücadele ettik. Bir daha sınıf da açmadık; çünkü, olmadı rağbet. Ve Kemal bey sayesinde, Aziz bey sayesinde bunları yürüttük, mezun ettik bıraktık; ama, çok iyi çocuklar yetiştirdik. Mimarlardan da öyle. Ben bakıyorum, mimar olarak yetiştirdiğimiz çocukların hepsi de güzel görevlerde, işleri iyi, gayet temkinli, mükemmel yürüten çocuklar yetiştirmişiz.

Bir gün bana çocuklardan birisi sordu, bir anı olarak nakletmek isterim: Son sene geldi. *"Çocuklar bedava sınıf geçmek yok"* dedim, bir gün sınıfta oturuyorum. Bir tanesi oradan kalktı, *"Kaç para hoca?"* dedi. Bedava sınıf geçmek yok dedik ya; *"Peki fiyatı nedir sınıf geçmenin"* Davada insanlar oturdukça bu gibi konularda hiç bilmediği problemlerle karşı karşıya kalıyor.

Benim bu konuda fazla söyleyecek bir şeyim yok. Unuttuklarım varsa, soru arasında tekrar size bilgi vermek isterim. Ben bazı resimler getirdim ama, bunlar mecmuanın içindeki resimler, pek iyi olmayabilir. Fakat eğer vaktiniz varsa, ben bütün arşivimi, Antalya'ya götürmüştüm Suudi Arabistan'a giderken, orada kalmış, geriye getirmedik. Ama arada lazım olursa; bazı resimler, enteresan pozlar, devrin adamları, okulun defterine yazılmış bazı enteresan notlar, Bülent Ecevit'ten tutunuz da hepsinin de orada defterde yazıları var. Ama bilahare kanunu da onlar çıkardılar Anayasa'ya aykırı olarak, biz tarihe karıştık.

Ama bakın Anayasa'ya aykırılık öyle enteresan ki, Anayasa Mahkemesinin verdiği karar. Aslında ben Buca Mimarlık Okulunun kapanmadığı, devletleşmediği kanısındayım. Çünkü biz Mekatibi Hususiye Talimatnamesine göre kurulduk. 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu çıktı. Kanun diyor ki, *"Eski açılmış olan okulların bu kanuna irtibatları bir yönetmelikle yapılır."* Bu yönetmelik kanunun iptaline kadar çıkmadı.

KEMAL KARHAN : Ama yüksek okullar için madde vardır orada...

MEHMET ÜNVER : Yüksek okullar için madde vardı ama, *"intibakları"* diyor Kemal. Yüksek okullar maddesini iptal etti ama. Mekatibi Hususiye Talimatnamesi iptal olmadı. Bu bir nostaljik durum. O seneleri arayan bir kişinin her zaman kafasında saplantı halinde olan bir düşünce. Ben diyorum ki, Ege Mimarlık Mühendislik Yüksekokulu henüz kapanmadı. Arazimizi elimizden aldılar. Kaça aldılar

KEMAL KARHAN
Yüksek öğretim kar getirmesi kolay değil. Bunu kendi mantığımızla değil de müşahadeyle çıkarıyoruz. Amerikan üniversitelerine bakarsanız, öğrencilerden topladığı paralar beşte bir civarında oluyor. Yani % 20'sini ancak tutuyor. Bugün Mimarlık tahsili için Amerika'da senede ödenen para 15 bin dolardan az değil.

arazimizi? 60 dönüm toprak, Buca'nın en güzel yerinde. Şimdi 9 Eylül'ün arazisi orası, bizim mektebimiz. 14 bin metrekare kapalı alan. 1973 senesinde 14 milyona istimlak ettiler bizim yerimizi, 14 milyon, 14 milyon beyler... Bu 14 milyonu diyeceksiniz, *"Niye kabul ettiniz?"* Bu içimde her zaman için bir yaradır benim. Şundan dolayı kabul ettik: Kanun diyor ki, *"Eğer teklif edilen ücret kabul edilmez ise, mahkeme kararının sonunda tesbit edilecek ücret 20 sene vadeyle taksitle ödenir"* diyor. Yani düşünebiliyor musunuz, yani etsen bir türlü, etmesen bir türlü, 20 sene... Mahkeme ne zaman bitecek, ne zaman olacak ve bizi adeta hani katlettiler o zaman. 14 milyon lira para; 4 milyonu da Mayıs ayında devletleştiğimiz için, eğitimin devamı için kestiler, 11 milyon... Arazimizi 5 liradan istimlak ettiler. O zamanki dönemde bile, Buca'nın dağlarında bile 5 liradan tarla yoktu. Böyle bir durum -firaklı bir durumdur bu- bütün emeğinizi, en güzel döneminizi, hayatınızın en çalışkan dönemini buraya yatırıyorsunuz, verim almaya başladığınız zaman elinizden alınıyor. Biz çok emek verdik o mektebe. Bizim devletleştiğimiz sene Amerikan Üniversitelerinden anlaştığımız 14 tane profesör vardı. Onlarla anlaştık, gelme anlaşmaları hazırlandı, paralarını hazırladık. Devletleşince herşey akamete uğradı. Beyler, bu bir hüsrandır ama ben hiçbir zaman bu geçen 11 seneye acımıyorum. Her zaman çocuklarımı görüyorum. Nereye gitsem bir tane çocuğum karşıma çıkıyor. Hepsiyle acı - tatlı günlerim olmuştur ama kimse bana yüzünü dönüp de gitmiyor; geliyor elimi sıkıyor ve görüyorum hepside başarılı çocuklar, demekki o eğitimimiz boş bir eğitim olmamış.

KEMAL KARHAN: Ben 1952 senesinde İ.T.Ü.'de doçent oldum. İzmirliyim, İzmir'de okudum. Atatürk lisesinden mezun oldum, her senede İzmir'e geliyordum. Yeni Asır Gazetesinde bir seri yazı yazdım. 1952 senesinde, İzmir'de bir üniversite kurulsun diye. Bu seri yazıda Bornova'daki zirai tesislerde bir Ziraat Fakültesi, İzmir hastanelerinde bir Tıp Fakültesi kurulabilir dedim, bir de Mühendislik Fakültesi kurulabilir dedim. Yeni Asır'ın sahiplerinden Behzat Bilgin o zaman DP milletvekiliydi, Ziraat Fakültesi ve Tıp Fakültesini kanunun içine koydu. Mühendislik es geçildi ve Ege Üniversitesi 1954 - 55 yılında kuruldu. Daha sonra İ.T.Ü.'de profesör oldum 63'de Amerika'ya gittim, misafir profesör olarak çalıştım. İ.T.Ü.'de kademeli öğretimi savunan bir gayrete girdim. Fakat o zaman İ.T.Ü.'de iyi bir zemin bulmadı önerim. İ.T.Ü bizim zamanımızda Yüksek Mühendis çıkarırdı, Yıldız Teknik Okulu Mühendis çıkarırdı. Ben İ.T.Ü.'de mühendis çıkarsın, ondan sonra yüksek lisans yapılsın dedim. İzmir'e gelip giderken tanıştım buradaki profesörlerle, Fen Fakültesi'nde Mekanik dersi vermeye başladım.
Apar topar aldılar beni, Buca'ya götürdüler. Mehmet bey ile tanıştık. O dostlarımızdan bir tanesi 5 bin liralık kurucu hisse senedi verdi bana, Yönetim Kuruluna koydular beni şirketin o 5 bin liralık hisse senediyle. Ve Buca'nın şirketinin Mehmet bey gibi Yönetim Kuruluna girdim.
Ve ondan sonra da Buca Mühendislik Okulu'nda yavaş yavaş söz sahibi olmaya başladım. Bütün bu çalışmaları Mehmet bey ile beraber yürüttük, Makine Şubesi açtık. Gündüz Makinaya fazla rağbet olmadı, ama aldığımız çocukları mezun ettik. Gece Makineye büyük rağbet oldu, yani büyük sınıflar teşekkül etti. En cazip bölümü Mimarlık Bölümüydü. Ve Buca'da okuyan çocuklar İzmir'de bir hava yaratmışlardı. Yani mimarlık öğretimi öğrencileri İzmir'de bir hava yaratmışlardı. İstanbul Teknik Üniversitesinden hocalar geliyordu, Yıldız Teknik Okulundan -daha akademi olmamıştı- hocalar geliyordu ve standardı iyi olan bir özel mühendislik okulu devam ediyordu. Daha sonradan İstanbul Teknik Üniversitesinden ayrıldım, Ege Üniversitesinin Fen Fakültesine Matematik Profesörü oldum. Bu arada da, İzmir'de Teknik Okul açıldı. O Teknik Okula da müdür vekili oldum. 1968 senesinde -Teknik Okulda sadece makina bölümü vardı- 1968 senesinde Mühendislik Fakültesini kurdum Ege Üniversitesi içinde, Kurucu Dekanı oldum. Ve Buca'da da ders veriyor ve Yönetim Kurulundayım.

Daha sonra Özel Okullar Kanunu Anayasa Mahkemesince iptal edildi. Tabii, ge
riye baktığım zaman, o zamanın mektepleri içinde çok iyi olanlar vardı. Mesela
Ankara'daki Hacı Ali Demirel'in mektebi iyi mektepti, Buca'da bizim mektebimi
iyi mektepti. Şu kadarını size söyleyeyim, o kadar maddi sıkıntı içindeydi ki mek
tep, benim geldiğimin ertesi sene hocalara maaş veremedi ve bir kısmına de
diler ki, *"Hisse senedi verelim size."* Ben maaş almadım, o zamanın parasıyla
senelik 30 bin liralık kadar hisse senedi aldım. Hocasına para verecek durumd
değildi; ama, kalite düşmüyordu. Yine İstanbul'dan hocalar getirtiliyordu, yin
hocalar orada İstanbul'dan gelen hocalar Yıldız'da ders verdiği gibi, İstanbu
Teknik Üniversitesinde ders verdiği gibi ders veriyorlardı.
Daha sonra İzmir'deki Teknik Okul akademi oldu, Mühendislik Mimarlık Aka
demisi oldu. Benim amacım, akademiyle fakülteyi birleştirmekti. Daha sonr
bunu Türkiye çapında yaptım, Yükseköğretim Kanununda bütün akademile
üniversite haline getirdik.
Birleştirmek olduğu için, Mühendislik Fakültesinde olan bölümleri Akademid
açmadık. Mühendislik Fakültesinde olmayan bölümleri Akademide açtık. (
bölümler de Endüstri Mühendisliği ile Mimarlıktı.
Öyle düşündük ki, akademiyle fakülte ileride nasıl olsa birleşecek, eksik ola
bölümlerle bunlar kapansın dedik.
Daha sonra 1973 senesinde Güzel Sanatlar Fakültesini kurduk. Güzel Sanatla
Fakültesinin Meclis'te savunmasını ben yaptım Bütçe Komisyonunda ve Mil
Eğitim Komisyonunda ve herkes üniversite içinde güzel sanatı yadırgıyordu. Mil
letvekilleri bana, *"Resim, müzik üniversitede mi okutulacak, böyle şey olur mu?*
suallerini tevcih ediyorlardı. Dilimiz döndüğü kadar tabii anlattık onlara ve Mi
marlık Bölümü de Güzel Sanatlar Fakültesi içinde yer aldı. Tabii Mimarlık ile bir
likte Şehircilik bölümü de Güzel Sanatlar içinde yer aldı.
Daha sonra, milletvekili olarak çalışırken, İzmir'deki Yüksek Teknoloji Ens
titüsünü üniversitede mevcut bölümlerle kurmak uygun diye düşündük. B
arada, 9 Eylül Rektörüne dedim ki, *"9 Eylül'e bir mimarlık fakültesi kuralım, b
de mühendislik fakültesi kuralım. Siz baştan başlayın bu işe; ama, mevcut te
sisler Yüksek Teknoloji Enstitüsünün başlangıcı olacak."* Bunda mutabık kaldık
Ama, seçimler geldi, bu tahakkuk etmedi. Bu defa Yüksek Teknoloji Enstitüsü
açıktan kuruldu. Elemanı olmadan başladı, sıfırdan başladı; hocası yoktu.
Benim düşündüğüm öyle değildi, benim düşündüğüm, şeyleri alalım, mimarlığ
bırakalım 9 Eylül'de bir fakülte halinde, mühendisliği alalım, yüksek teknolojini
esası olsun; ama o tahakkuk etmedi.
Şimdi, benim size anlatacaklarım bu.
Mehmet'i teyiz için söyleyeyim; eğer Buca'daki Özel Mühendislik Okulu ol
masaydı, İzmir'de Mühendislik Fakültesi kurulması fevkalade güç olurdu
Çünkü, getirdiğimiz bütün elamanlara oradan da ders veriyorduk. Mesela
üniversiteden aldığı para o zaman 1750 lira ise, buradan 1 yıllık 5 bin lira. Heps
böyle geldi, Turhan Acatay, Rauf bey, Ünal Öziş; yani ne kadar eleman varsa
hepsi oradan takviyeli olaraktan geldi; Doğan Tuna'da öyle geldi.
Şimdi, bana kalırsa mimarlık eğitiminin evvela Buca'daki kısmını işlemek lazım
Sonra, bu Mühendislik - Mimarlık Akademisindeki faaliyetini incelemek lazım
daha sonra Güzel Sanatlar Fakültesi içindeki faaliyetini ele almak lazım, daha
sonra da Mühendislik - Mimarlık Fakültesi içindeki, yani son fakülte olmadan ev
velki durumunu ele almak lazım. Bunun için ezbere konuşmak kolay değil tabii.

GÜRHAN TÜMER : Sorusu olan var mı efendim?

MEHMET HAMUROĞLU : Sizin bu okulu kurduğunuz dönemde dünyada ve
Türkiye'de kar amacıyla eğitim faaliyetlerine kötü gözle bakıldığı bir ortam
yaşanıyordu bir rüzgar esiyordu.
Kar amacıyla para kazanmak için bir eğitim yapılması, eğitimi istismar ediyo
şeklinde bir gözle bakılırdı. O zamanın felsefesi oydu. Bu 1970'li yıllara kada
hatta sonlarına kadar sürdü. Buna Amerika'da dahi kötü gözle bakıldığına dai
birçok bilgi edindim. Bu Türkiye'ye mahsus bir olay değildi.
Siz o dönemde böyle rüzgarın tersten estiği, yani akıntıya kürek çektiğiniz bi
zamanda bir işe girişmişsiniz. Daha sonra, 1980 yılından itibaren bu rüzgar ta
mamen tersine döndü; *"Her şeyin bir ticari değeri olmazsa yaşamayacağı*
şeklinde bir felsefe hakim oldu bütün dünyaya, Türkiye'ye de, hala da öyle. Ti
cari bakımdan rantabilitesi yoksa, bir kârlılığı yoksa o işi yapmamak lazım gib
düşünceler bugünün toplumuna hakim. Ve bu eski rüzgarın tersine döndüğü
dönemde, yani şimdi de özel yüksek okullar yok. Garip bir durum esasında
rüzgar bir taraftan eserken, ona tersine giden girişimciler olmuş. Bu arada da
tam tersi, felsefi olarak uygun bir ortam çıktığı zamanda da, mevzuat buna hiç
imkan vermiyor ve yapılamıyor. Şu anda çok teşebbüsler var, ortaöğrenimde
okul açanlar büyük bir gayretle *"Dövizlerimiz niçin yurt dışına, Rusya'ya gidiyor
biz bunları yapamaz mıyız, bu yüksekokulları"* gibi bir propaganda yürütüyorlar
bunun iznini almaya çalışıyorlar.
Bu kısa girişten sonra, yaşadığınız tecrübenin ışığında, ticari amaçlı bi

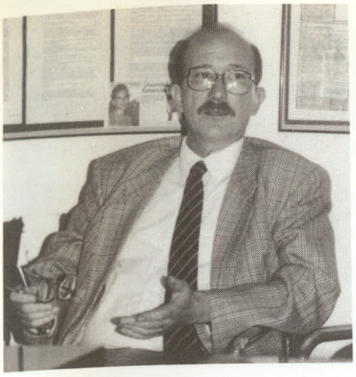

GÜRHAN TÜMER
Aslında burada biz 25 yıllık bir olayı konuşuyoruz değil mi? En azından 25 yıllık bir geçmişi var, belki de 30 yıl. O olayın altından, hepimizin altından çok sular aktı. Ben o zaman öğrenciydim ve öğrenci olayları içinde bizde hatırlıyoruz o zamanın havası doğrularıyla yanlışlarıyla bambaşkaydı ve şimdi burada ne bizler, ne sizler o 25 yılı geçirmeden gelmedik.

şirketleşmeyle, vakıf da değil, bir şirketleşmeyle ortaya koyduğunuz bu girişiminizi bugünkü tecrübeler ışığında sürdürülmesi gerekli bir durum yani özel eğitim kurumları yüksek okullarda yapılmalı mıdır, yoksa bir kamu yatırımı olarak mı yapılmalıdır, şeklindeki tartışmaların bugünkü şartlardaki durumu hakkında ne düşünüyorsunuz? Bunu sormak istedim.

KEMAL KARHAN : Şimdi yükseköğretimin kar getirmesi kolay bir şey değil. Bunun da sebebi şu...

MEHMET HAMUROĞLU : Pardon, sözünüzü kestim; şu anda öğrenmiş bulunuyoruz, kar da getirmiyormuş, zarar da ediliyormuş; ama buna rağmen idealistçe yapılmış; onu öğrenmiş bulunduk, ben o açıdan söylüyorum, yani özel bir girişim olarak yapılması gerçeklere uygun mu?

KEMAL KARHAN : Yükseköğretimin kar getirmesi kolay değil. Bunu tabii kendi mantığımızla değil de, müşahedeyle çıkarıyoruz. Amerikan Üniversitelerine bakarsanız, öğrencilerden topladığı paralar beşte bir civarında oluyor. Yani, yüzde 20'sini filan ancak tutuyor. Amerikan Üniversitelerindeki okuma harçları fevkalade yüksek. Bugün mimarlık tahsili için Amerika'da senede ödenen para 15 bin dolardan az değil.
Buna rağmen, bu paraları toplarsanız, o üniversitenin masrafının ancak yüzde 20'sini karşılayabilir. Geri tarafı teberrular, ondan sonra araştırmalar, yapılan yayınlar; bunlarla karşılanıyor.
Ben o zaman bunu gördüm. Hatta şirketin Yönetim Kurulundaki arkadaşlara bunu söyledim. *"Bu ileride kar etmez"* dedim; *"Biz bunu bir vakfa dönüştürelim. Bu vakfa siz olmazsanız, çocuğunuz girer mütevelli heyetine ileride ve bu kar getirmeyen bir vakıf halinde devam eder"* dedim. Bunun kar getirmemesinin sebebi de şu: Kendi öğretim üyesini yetiştirmek zorunda üniversite. Yani, yükseköğretimin hoca yetiştirme sistemi var, değil mi? Bir mektep olsa, üniversite hocalarını yetiştirse, onu alsanız; nasıl liseler bugün kar ediyorlarsa özel liseler, üniversiteler de kar eder; ama böyle bir yer yok. Nasıl yetiştireceksiniz hocayı? Araştırmayla yetiştireceksiniz. Araştırma demek masraf demek, para demek.
Bu nedenle, yükseköğretim kar etme istidadında değil. Eğer iptal edilmeseydi, Buca Mektebi de, hatırlar belki Mehmet orayı, vakıf haline dönüşecekti.
Şimdi, bugün bunun olmamasının nedeni, Anayasa'ya bunun hüküm olarak girmesinden kaynaklanıyor. Yani, o zaman Anayasa yapılırken telkinlerimiz, Anayasa'ya yükseköğretim kurumlarının kar getirmeyen vakıflar tarafından yürütülmesi zorunluluğu geldi. Yani, bugün kar getiren müessese olaraktan yükseköğretim kurumunu kuramazsınız. Bu doğru mu, yanlış mı; bunu tartışacak değilim. Anayasa da yapılırken fikrimi sordukları zaman bunu söyledim.
Şimdi, sualinize geleyim. Tabii özel üniversite, özel yüksekokul, kar getirsin veyahut getirmesin, vakıf halinde olsun veyahut başka şekilde olsun herhalde faydalı. Hele kar getirmeyen bir müessese olunca, bunun birtakım şüpheler de aklımıza getirmemesi lazım. Yani, vaktiyle herkesin kafasını bulandıran, efendim yükseköğretimden menfaat sağlamak lazımdır lafları da söz konusu değil.
Niçin biliyor musunuz? Üniversiteler, devlet üniversiteleri çok kaliteli değil. Özel üniversitelerde ise teminat yok. İyi hocayı kullanır, kötü hocayı atar. Devlet bunu yapamaz. Devlet, her aldığını sonuna kadar taşımak zorunda sırtında.
Ben, Bilkent'in Mütevelli Heyeti Başkanlığını yaptım. Bir sürü insan alınıyor, bir sürü insanın işine de nihaiyet veriliyor. İşinize gelen adamı tutarsınız, işinize gelmeyen adamı atarsınız. Tabii bunda siyasi etki olur mu, olmaz mı; olur belki. O sakıncalı olur. Ama o sakıncaların yanında büyük bir avantajı da var; çalışmayan adamın yeri olmaz.
Orta Doğu'nun en başarılı dönemi, öğretim elemanlarının mukaveleli olduğu dönemdi. Öyle değil mi?
Şimdi ben, Teknik Üniversiteden mezunum. İstanbul Teknik Üniversitesi benim çağımda memleketin en yüksek düzeydeki mektebi idi. Orta Doğu'nun adı okunmazdı. Bugün bakıyorum, Orta Doğu'nun mezunları Teknik Üniversite mezunlarından daha itibarlı. Öyle değil mi? Bunun için, vakıf yoluyla tabii, Anayasa onu kısıtlamış, özel yükseköğretim kurumlarının kurulmasında yarar vardır.
Bir gün Ecevit gelmişti. O zaman Halk Partisinin Genel Sekreteriydi, daha genel başkan olmamıştı. Mehmet Bey yok Buca'da. Onun odasında ikimiz konuştuk. Bana şu lafı söyledi, *"Ben, bu özel okullardan çok şey bekliyorum"* dedi. Remzi Oluk vardı...
"Nasıl Devlet tiyatroları özel tiyatrolar kurulduktan sonra hizaya girdiyse, bizim resmi kuruluşlarımız da bunlarla hizaya girecek" dedi. Tabii bugünkü şartlara göre vakıf olarak kurulması şart.

AHMET EYÜCE : *"Orta Doğu Teknik Üniversitesinin kuruluşundan bazı şeyler var Buca'da"* dediniz. Yalnız Orta Doğu Teknik Üniversitesinin kuruluşunda, her ne kadar öğretim elemanları dışarıdan bulunma kişiler ise de Orta Doğu'nun eğitim politikasını, eğitim çizgisini belirleyen bir şey var; bu da eğitimin İngilizce olması. O zamana kadar da Türkiye'de Robert Kolej dışında İngilizce yüksek eğitim yapan bir yer olmadığına göre, demek ki sizin bulacağınız herkes, ya Amerika'dan mezun, ya Amerika'dan mastırlı olmak durumundaydı. Model de Amerikan modeli olduğuna göre, demek ki Orta Doğu Teknik Üniversitesindeki eğitimin ana politikası ister istemez bir Amerikan modeli olmak durumunda idi. Nitekim benim mezun olduğum Mimarlık Fakültesi tüm eğitim programıyla Pansilvania Mimarlık Okulunun tam bir kopyasıdır.
O zaman işler biraz daha kolay oluyor. Yani bir model aramaktan ziyade, hazır bir modeliniz var. Yayınları, kitap ve benzerinide otomatikman oradan takip etmek durumundasınız; yani *"bu iyidir, kötüdür"* o anlamda söylemiyorum da, demek ki bir eğitim çizgisi arama, bulma veyahut onu önden tespit etme işi o kadar zor olmuyor.
Halbuki Buca'nın kuruluşuna bakarsak, Buca'nın kuruluşundaki mesele, memleketin güzide hocalarını bir araya getirmek, İstanbul'un çeşitli okullarından, ki her bir okuldaki isimleri bir miktar tanıyorum, ayrı çizgide, ayrı eğitim çizgisinde insanlar; onları İzmir'de nasıl biraraya getiririz düşüncesi hakim olmuş. Piyasanın itibar görmüş, iyi yapılar yapmış, iyi binalar yapmış; Harbi bey gibi, Bedri bey gibi çok değerli büyüklerimiz, hocalarımız, bu kadro ile bir araya geldiği zaman bu okul acaba bir eğitim politikası güdebildi mi, yoksa her sınıf kendi muhtariyeti içerisinde, her stüdyo kendi kendine bağımsız mı davrandı. Biz, 20 yıldır şu tartışmayı yapıyoruz, bu sene yine yapacağız, biz neye göre mimar yetiştireceğiz? Nasıl yetiştireceğiz, bizden mezun olanlar ne yapacaklar? Hangi sorumlulukları yüklenecekler?
Çok ilginçtir, Buca'dan mezun akademisyen mimar sayısı çok azdır. Benim bildiğim iki tanedir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi mezunları, sayıda yanlış olabilirim ama, yanılgım yüzde 5'den fazla değildir; Türkiye'deki mimarlık okullarının akademisyen kadrosunun yaklaşık yüzde 50'sini oluşturmaktadırlar.
Sizin böyle bir politikanız var mıydı; yani, çıksınlar hemen piyasada iş hayatına girsinler, belli bir açığı kapatalım diye mi düşündünüz ya da okul, zaman içerisinde bir rejenerasyona girsin ve kendi eğitim kadrosunu kendi oluştursun şeklinde bir düşünce oldu mu?

KEMAL KARHAN : Kendinde akademik kariyer telakkisi yok; çünkü, Buca'nın yetiştirdiği adama o vecibeyi vermesi de söz konusu değildi.
Üniversitede bir adam yetişti mi, görüyor orada doktor, doçent, profesör; o da kendini hizaya sokmaya çalışıyor, *"Ben de doktora yapayım..."* Buca öyle değil ki. Buca, oradan buradan toplanmış insanlar.

AHMET EYÜCE : Ben olaya şu açıdan bakıyorum. 1973 mezunuyum; O.D.T.Ü. Mimarlık Bölümünde okurken; hiç profesör ya da doçent hocam olmadı. Bu ünvanların varlığını bile bir süre sonra öğrendim.

KEMAL KARHAN : Sana Orta Doğu mezunlarının akademik kadroların yüzde ellisini oluşturma nedenini söylüyeyim.
Ben, her kesimden yetişen insanı asistanım olarak aldım. Teknik Üniversite mezunları var, Almanya'dan var, Fransa'dan var, Amerika'dan var, Orta Doğu'dan var. Şimdi kıyasladığım takdirde İstanbul Teknik Üniversitesi mezunları ile Orta Doğu'yu; Teknik Üniversite mezunlarının avantajı var. Fakat herhangi bir konuda araştırma yaptırmaya kalktığım zaman Teknik Üniversite mezunu yavaş, Orta Doğu mezununu *"Sen şu konuda bir araştırma yap"* dediğim zaman, derhal o araştırmaya başlayabiliyor.
Geriye baktığım zaman bunu şöyle değerlendirdim: Biz, hepimiz Teknik Üniversitede hoca notuyla yetiştik. Hoca tahtada ders anlattı, biz not tuttuk ve onunla çalıştık. Ama Orta Doğu'lu kitap karıştırmaya alıştı, yabancı dil dolayısıyla. Yüzde 50'sinin öyle olmasının nedeninin kaynağı o dur; araştırmaya

MEHMET HAMUROĞLU
Siz o dönemde rüzgarın tersten estiği, yani akıntıya kürek çektiğiniz bir zamanda bir işe girişmişsiniz. Daha sonra, 1980 yılından itibaren bu rüzgar tamamen tersine döndü; "Her şeyin bir ticari değeri olmazsa yaşamayacağı" şeklinde bir felsefe hakim oldu bütün dünyaya, Türkiye'ye. Ticari bakımdan rantabilitesi yoksa, bir karlılığı yoksa o işi yapmamak lazım gibi düşünceler bugünün toplumuna hakim.

daha kolay yönelim göstermişlerdir.
Evet Mehmetçiğim, kusura bakma.

MEHMET ÜNVER : Biz burada bir sentez yaptık. İşin, bu senin söylediğin anlamda akademik kariyerine yönelik bir çalışmayı bu sentez içinde meydana getirmek mümkün değildi.
Hatta bakın, Kemal'in ortaya koyduğu gibi o kavramın ortaya konulmasına da o zaman için gerek ve imkan yoktu.
Bakın, İzmir'deyiz. İstanbul'da açılmış olan mimarlık okulları Teknik Üniversitesinin bütün profesörlerini kapmış. Adamın iki yerde birden ders vermesinin imkanı olmadığına göre, hani biz ne yaptık bir mecburiyet olarak ilk ağızda. O zaman akademik kariyer Yıldız Teknik Okulu'nda da yoktu.

KEMAL KARHAN : En büyük hocalar mühendis, o kadar.

MEHMET ÜNVER : Güzel Sanatlar Akademisinde de yoktu. Ama bu demek değil ki, o adamlar bu öğretimi yapamaz. Hatta biz öylesine deneyler sahibi olduk ki, Orhan Sefa hoca her yönüyle uygun bir insandır; ama, bu hocanın tuttuğu, Teknik Üniversiteden kazandığı bir müktesap hak var, o kalıbın dışına hicbir zaman çıkamadı. Orhan hocaya, yapı bilgisi dersinde tonoz okutma dedik, tonozun artık bugün pek bir önemi yok yani. Orhan hoca, yarım sömestir tonoz okuttu. Ama Orhan hocaya da kalkıp kimse, *"Sen bu dersin programında bu denli geniş tutamazsın"* deme cesaretini de gösteremedik biz. Hoca yaptı, yürüttü, *"Ben yaptım oldu"* dedi.
Ama bir Teknik Okuldan gelen kişilere biz programımızı empoze ettik. Asım Mutlu hoca bile bizim proje çalışmalarımızda, yapı bilgisi çalışmalarımızda Orta Doğu'dan aldığımız, dış memleketlerden aldığımız programların uygulanmasında bir zorluk çıkarmadı. Demek ki, bizim bünyemiz içindeki bu sentez, senin dediğin anlamda bir çalışmaya bizi yöneltmedi.
Zaten yeni kurulmuş olan, tarihi 3 sene, 5 sene, 10 sene eski olan bir müessesenin, senin dediğin çalışmalara girmesi mümkün değil ki, nereden girsin. Daha biz, kendimizi, canımızı kurtarma çabası içinde mücadele veriyoruz. Çocuklarımızı mektepden soğutmayalım istiyoruz. Mektep açılsın, açık kalsın istiyoruz. Bu arada ben nereden düşüneyim; ama, bunları düşünmedik de değil.
Biz, Amerika'ya 3 tane arkadaş gönderdik. Teknik Üniversiteye Muzaffer'i gönderdik, İbrahim İzmit'i gönderdik; bunlara master yaptırdık paralarını biz ödedik. Yani diyeceğim, tam ocak tava geldi, ekmekleri pişireceğiz, hamur bitti; nefesimizi kestiler.
Biz Kemal ile o kadar iyi işbirliği yaptık ki, voli oynardık Yönetim Kurulunda. O bir laf atar, ben atarım ve ne istiyorsak onu geçirirdik oradan ve bu geçirme içinde bütün bunların hepsi dikkate alındı.
Bugün Ege Üniversitesinin üniversali var. Kendisi alamadı, biz aldık o üniversali, oraya götürdük, bıraktık. O seneden bu seneye, 1964 senesinden bu yana başka bir üniversal alamadılar.
Demek istediğim şu ki; ayaklarımızı yere basmak zorundaydık. Bunu yürütme bakımından; olanları, olabilecekleri ve bizim politikamızda, bize fazla güçlük çıkarmayacak olan insanlarla ittifa etmek zorunda kaldık.

KEMAL KARHAN : Bir noktayı daha açıklayayım; herkes mühendis olur, herkes mimar olamaz. Çalışkan bir insan, öğrenir ama yaratıcı olamayabilir.
MEHMET ÜNVER : Bravo. Her zaman bunu söyledik, çocuklara her zaman söyledik bunu.

KEMAL KARHAN : Gider çalışır, mühendis olur. Ama mimar için bir haya görgüsüne ihtiyaç var. Doğru dürüst bir yerde yaşamayan insan ev plar çizemez. Zaten bizim sıkıntılarımız varsa, bundan dolayıdır sıkıntılarımız, tah silden dolayı değil. Yani o insanlar, o hayatı yaşamadıkları içindir.
Sonra geriye baktığım zaman, Türkiye'de mimarlık öğretiminin tarihi galib Güzel Sanatlar Akademisinde başlamıştır ve yine de en klasiği orada galiba yani Mimar Sinan Üniversitesinde.
Bizim Teknik Üniversitedeki Mimarlık, ben Teknik Üniversiteye girdiğim sene 1941 senesinde filan açıldı galiba.

KEMAL KARHAN : Ve şunu da söyleyeyim size: Birçokları bizde Ragıp Ber ker'den kaçıp mimarlık şubesine giderlerdi.
Mesela bizden Rauf, kendiliğinden gitmişti mimarlığa.
Mesut Enver sana hocalık yaptı mı? Mesut kendiliğinden gittiydi. Faka birçokları -şimdi isimlerini söylemeyeyim- bir mekanik hocası vardı üçünc sınıfta Ragıp Berker, ondan kaçıp giderlerdi mimarlık şubesine.
Şimdi demek ki, işin esası Güzel Sanatlar Akademisinde; yani, işin klasik tara orada kurulmuş Türkiye'de.
Ama dediğim gibi, mimarlığın muhakkak bir hayat görgüsüyle tavkiye edilmes lazım, sadece tahsille olacak bir konu değil.

ZİYAEDDİN BİLGİN : Efendim okulun eski hocası olarak birkaç lafda be söyleyebilir miyim?
Şimdi bazı olaylara çok uzun yıllar sonra insan vakıf olabiliyor. Ahmet Eyüce ar kadaşım güzel sorular sordu; ama, 10 sene sonra başka sorular da soraca eminim ki. O bakımdan bazı şeyleri ben, yaşadığım olaylardan anlatmak is tiyorum.
Ben, Almanya'da okuyordum. Güzel projeler çizdiğim havasındaydım v bambaşka bir ortamın içerisinde yetiştiğimi görüyordum. Türkiye'ye geldin yazın; babama havalar atmışım galiba ki, *"Şöyle güzel binalar yapacağım, böyl şeyler."* Babacım beni birkaç gün galiba dinledi, ondan sonra dedi ki, *"Evla bizim milletimiz ve bizler başımızı sokacak kovuk arıyoruz, sen bize sarayla yapmaktan bahsediyorsun"* dedi.
Olay buradan başlıyor benim gördüğüm. Buca Mühendislik Mimarlık Öze Yüksekokulu, özellikle Türkiye'nin belirli bir ihtiyacına karşılık vermek için ku rulmuş bir okuldu. O zaman galiba henüz teoritisyene o kadar fazla ihtiya yoktu. Türkiye'de 22 bin mimarın yaptığı bir iş var. Tabii Türkiye'de 10 tane, -1 tane oldu mu bilmiyorum- mimarlık fakültesinin de teoritisyene ihtiyacı var ama bu çok az bir miktar, devede kulak bir miktar. Onun için bir okulun kuruluş fel sefesi içerisinde, özellikle üniversite teorisyeni yetiştirmek galiba başlangıçt bulunmasa, bir mahzuru olmaz.
Ben ilk mimarlık tahsiline İTÜ'de başladım; ama, ondan sonra uzun yılla dışarıda kaldım ve orada bitirdim, orada hocalık yaptım. Tabii Türkiye'de hala kelime kullanılır, *"Bu Almanyalı"* falan filan denir. Almanyalı fazla teknotrattır biraz fazla mühendis, mimar diye kabul edilir; ama, yani ayağı dört dörtlük yere basan bir şeyler yapmak gerekir Almanyalılarda diye düşünülür. Ve hakikater de bu iş biraz da öyle gözüktü. Yıllarımı verdiğim Türkiye mimarlık hayat içerisinde bu farkı yaşadım.
Ege Mühendislik Mimarlık Özel Yüksekokulu, özellikle Mimarlık Bölümünde İnşaat Mühendisliği Bölümünde ve sonra işte Makine Bölümünde bakın bi bölümü kolay kolay açtıramadılar. O zaman İstanbul'da Ankara'da fakültele açılırdı, 3 odada bir fakülteyi açıverirlerdi. Milli Eğitim Bakanı Israr ettiği halde iyi yetişmiş bir okul olarak gördüğü için- *"Açın bir fakülte daha, açın bir bölüm* dediği halde açmadılar. Ben onu çok iyi yaşadım.
Ve okulun zorlandığı günlerde, özellikle işte özeldir, kötüdür falan filan dendiğ günlerde biz belirli bir grupla birlikte Ankara'lara gittik, imkanlar aradık. Büyük Millet Meclisinde konuşmalar yaptık. O günkü gruplarla konuştuk, Milli Birlik Grubu falan vardı, onlarla görüştük.
Fakat şu ortaya çıktı: Birisi onu söyledi, *"Bakın, sizin öğrencilerinizi bugür beğenmiyorlar, Mimarlar Odası sizi kabul etmedi -kaydetmediler uzun yıllar- fakat günün birinde onlar kendi ortamlarını yaratacaklardır"* dedi. Ve zira bugün bakın Ege Bölgesinde birçok imar müdürleri, birçok piyasada iyi iş gören mimarları, birçok Bayındırlık Bakanlığı elemanları Ege Mühendislik Mimarlık Özel Yüksekokulundan veyahut da Ankara'daki okullardan mezun olmuş olan kişilerdir. Yani Türkiye'de şu anda fıstık gibi mimarlığı idare eden insanlardır. Sadece onlarla iş bitmedi...
Bir de farklar şuradan çıkıyor... Ege Mühendislik Mimarlık Özel Yüksekokulunda bir Müdür bey vardı, biz öyle bilirdik, okulun başkanıydı. Ondan sonra bir de Celal Karagözlük diye bir zat vardı. Bu zat da bütün muhasebe işlerini görürdü, her şeyi yapardı, maaşı da o dağıtırdı, iki de yardımcı vardı benim orada olduğum zamanda. Fakat Celal Karagözlük beye Mehmet bey bazen ipuçları verirdi bazı şekilde. Celal Karagözlük bey falanca profesör zat, odasına geldiği

AHMET EYÜCE
Buca'nın kuruluşuna bakarsak, Buca'nın kuruluşundaki mesele memleketin güzide hocalarını bir araya getirmek, İstanbul'un çeşitli okullarından ki her bir okuldaki isimleri bir miktar tanıyorum, ayrı çizgide, ayrı eğitim çizgisinde insanlar; onları İzmir'de nasıl bir araya getiririz düşüncesi hakim olmuş.

zaman, maaşını alacağı zaman, *"Beyefendi çok özür dilerim, geçen hafta sizi göremememişler, acaba rahatsız mıydınız?"* diye küçücük ona bir serzenişte bulunurdu kibarca. Onun gelmediğini ifade ederdi. Kimsenin dersine gelmemesi yarım saat geçirmesi, erken çıkması gibi bir olay mümkün değildi. Bu bir kontrolu bildiren bir sistemdi.

Şunu da örnek olarak size vereyim: Okul devletleştirildikten sonra muhasebe kadrosu 3'ten 13 kişiye çıktı, 2 ay biz maaş alamadık. Halbuki özel iken maaşınız tıkır tıkır ödenirdi, her şey düzgün giderdi, hata olmazdı. Gider senet kırdırırlardı para bulurlardı; ama, devlet bunu yapamaz.

Bu şekilde müthiş uygulamanın içinden gelen bir düzen içerisinde uygulamaya dönük insanlar galiba yetiştiriliyordu ki, bugün okullardan çıkanlar -beni teorisyen arkadaşlarım mazur görsünler, yanlış anlaşılmasın, yani mimarlık eğitim yapmak teorisyenlik demek istemiyorum yanlış anlamayın bunu- hakikaten o gün çocuk okuldan çıktığı zaman biraz daha fazla belki uygulamaya dönük olabiliyordu, bugün bu iş Türkiye'nin üniversitelerinde pek o şekilde olamıyor. Yani bunu yaşamak durumunda kaldım ben, bunu gördüm.

O bakımdan, o günkü okulların iyisi kötüsü vardı onu kabul ediyorum tabii, yerden göğe kadar; çünkü yaşadık hepsini. Belirli bir politikası varsa, bu politika galiba gerçeğe dönük, uygulamaya dönük, güne dönük adam yetiştirmek prensibinin üzerine kurulmuş olan; fakat, bunu olabildiğince daha iyi bir seviyeye getirmeye çalışan bir düzendi.

Ve bir de şu vardı: Her işe, o işin adamı bulunuyordu; yani adama iş bulunmuyordu. Betonarme hocası mı lazım, betonarmeci geliyordu dört dörtlük. Sanat tarihi mi verilecek, o adam bulunuyordu. O adam gelmezse zaten parasını vermiyorlardı. Yani sen bu işi idare et diye ders bir kişiye verilemezdi, o mümkün değildi. O adam kendisini ifade etmemişse, piyasada göstermemişse, kariyerini yapmamışsa sokmazlardı bir kere işin içine. Ne bileyim, demiryolu hocası ayrıydı, ulaştırma hocası ayrıydı, yani bunlar farklıydı. Halbuki, şimdi bir tek ulaştırma hocası şakır şakır hepsini veriyor. Karayolunu veriyor, şehir yolunu veriyor falan... Yani bütün bunlar başka uzmanlık dalından gelen kişilerdi ve onlar da kendi serbest meslek hayatlarında veyahut da devlet sektöründe belirli pozisyonlara gelmelerini, belirli başarılarına borçlu olduklarını bildikleri için onu hakikaten çok iyi vermek durumunda olduklarını biliyorlardı. Bir işi bilmek, yapmak ve öğretmek çok farklı şeyler. Ama bir kere yaptığınız zaman otomatikman öğreniyorsunuz, sadece bilincine sahip olmak değil, bilgisine sahip olmak değil onu içimize neredeyse alıp inhale ediyorsunuz. Bu olaylar zannediyorum o okulda, özellikle Buca Mühendislik Mimarlık Özel Yüksekokulunda çok önemli roller oynamıştı gibi gelir bana.

KEMAL KARHAN : Bir şeyi daha işaret edeyim: Bizim uygulamalı dallardaki sıkıntılarımızın başında öğretim üyesini akademik kariyerden yetiştirme zorunluluğu gelir. Diğer ülkelerde bu böyle değil. Bugün Almanya'da iyi bir mimarı doğrudan doğruya profesör diye tayin ederler. Avrupa'da, iyi yetişmiş bir mühendisin profesörlüğe doğrudan doğruya tayin edilmediği memleket bilmiyorum ben. Amerika'da, iyi yetişmiş bir adamı doğrudan doğruya profesör yaparlar. Ama bizde her dalda maalesef doktora yapacak, doçentlik imtihanına girecek. Halbuki bu meslek dallarında insanın meslekte temayüzü iş alanında olur. Mimarlığa; yapı bilgisi neyse, yapı bilgisi bence mühendislik dersi; fakat, bina bilgisi, yani proje dersine üniversitede yetiştirmek kabil değil bence. Öyle değil mi? Yani tanınmış bir mimarı doğrudan doğruya profesör yapmadıkça, Türkiye'nin mimarlık eğitiminin arzulanan seviyeye gelmesi kolay değil.

Şimdi, tabii, yapı bilgisinin de etkisi tamamen inkar edilemez. Eskiler betonarmeyi bilselerdi kemer yapmayacaklardı belki değil mi? Malzeme o kemere zorladı o zaman, öyle değil mi? Ama, bunlar ne de olsa mahdut, yani bunlar klasikleşmiş şeyler artık.

MEHMET ÜNVER : Yalnız, ben bir şeyi söyleyip bitirmek istiyorum. Ben, son defa yaptığım bir Amerika seyahatında mimarlık eğitimini evvela mühendislik eğitimine dayandıran bir fakülte gördüm. Teknik Üniversitenin dışında, dış memlekette de böyle olduğunu ben bilmiyordum.

Efendim, evvela mühendis yapıyorlar, mühendislik eğitimini bitiriyor; 4 sömestr daha mimarlık eğitimi veriyorlar. Yani, bu mühendislik eğitimini bitirmeden mimarlık fakültesine başlatmıyorlar.

GÜRHAN TÜMER : Bir de o yapıyı iyice anlamaya çalışalım. Yani, şunun için söylüyorum, meslek olarak tanımak açısından. Şimdi, Buca Okulu statü olarak vakıf değildi, yani ne olarak kuruldu?

MEHMET ÜNVER : Buca Okulu şirket olarak kuruldu. Yüzde yüz, pür ticari şirket...

KEMAL KARHAN : Sen şimdi şirketin hissedarlarını eğitime hizmet edeceğiz diye bir şeyle bağdaştırır mısın?

MEHMET ÜNVER : Hayır Kemal, öyle değil. Yani, sen de o zaman, girdikten sonra farkına varmışsındır; şirket, yani tam bir şirket.

GÜRHAN TÜMER : O amaçla sormadım, yani nasıl bir şirket, limited miydi, bilmem ne miydi, yani nasıl bir şirket?

KEMAL KARHAN : Anonim şirket.

MEHMET ÜNVER : Yalnız ortada şöyle bir şey vardı. Şirket kurulduğu zaman şirketin yüzde 75'i benimdi; yani ailemin; babamın, kardeşimin, benim. Yüzde 25'i de dışarıdaydı. Ne kadar? 500 bin lira sermaye. Bir bahçeyi aldık 16 dönüm. Fakat sonradan, mektep yerleştikten sonra sermaye 1 milyon, 2 milyon, 4 milyon, 5 milyona çıktığı zaman, artık benim hissem en sonunda yüzde 5'le bitirdik işi biz. Kime gitti? Dışarıdaki insanlara. Ama Kemal, hiç inkar edemezsin ki, hiçbir zaman kar, hiçbir zaman para kazanmadık; kazandığımız sene bile birkaç yüz bin lirayı kimse tevzi etmedi. Yani, iyi insanlardı. Paraya ihtiyacı olan insanlar değildi.

KEMAL KARHAN : Şunu söyleyeyim: Kuruluş kar etmek için, fakat işin içine girdikten sonra kar düşünmedi insanlar. Kuruluşta herkes kar için kurdu; ama baktılar ki vaziyet öyle değil, kar düşünmediler.

GÜRHAN TÜMER : Zaten onu sorgulamak için sormadım bunu. Yönetim Kurulu dediğiniz, yani bir şirketin yönetim kurulu.

MEHMET ÜNVER : Bir de okulun Yönetim Kurulu vardı.

GÜRHAN TÜMER : Onun içinde görevler nasıldı, kaç kişiydi ve mesela akademik olan kaç kişi vardı.

MEHMET ÜNVER : Ben sana okuyayım onları. Çok enteresandır o isimler.

KEMAL KARHAN : Dr. Mustafa Kardiçalı bu Yüksek Ticarette hocaydı. Ama, akademik kariyerde kalmalıydı, yoksa profesör olurdu tabii. Ulu Haydar Nazlı, Yüksek Mühendis Ömer Lütfü Akat, ben, Marko Mutluoğlu, Dündar Soyer ve Mehmet Ünver.

MEHMET ÜNVER : Evet, işte bu kadar. Bu insanlar bu işe çok emek verdiler.

KEMAL KARHAN : Yani kimse para beklemedi.

MEHMET ÜNVER : Hepsini de yad etmek lazım iyilikle. Bir vakıf değildi, ama dönüşmek üzereydi vakfa zaten. Almasalardı elimizden dönüşmüş olacaktı.

KEMAL KARHAN : Tabii vakıf olduktan sonra, devletten yardım da alırdık. Hepsini ikna etmiştim ben adamların. Anayasa Mahkemesi iptal etmeseydi, bizimki vakıftı.

ZİYAEDDİN BİLGİN : Tabii efendim, şunu söylemek lazım: Hiçbir ülke geleneğinden ayrı iş göremiyor. Biz askeri, bürokratik, Osmanlı sisteminden gelmiş olan bir ülkeyiz. Onun için biz her şeyi öyle bekliyoruz. Yani, iyi bir şekilde de yapılacaksa, Tıbbiye devletçe kurulur, Mühendishaneyi Hümayun padişahça kurulur. Onlar işin en iyisini yaparlar, onlar Avrupa'ya dönük yetişirler. Özellikle Avrupa'daki gelişmeden sonra, bizim Tanzimatlarımızdan

ZİYAEDDİN BİLGİN

Bir işi bilmek, yapmak ve öğretmek çok farklı şeyler. Ama bir kere yaptığınız zaman otomatik olarak öğreniyorsunuz, sadece bilincine sahip olmak değil, bilgisine sahip olmak değil onu içinize neredeyse alıp inhale ediyorsunuz. Bu olaylar zannediyorum o okulda, özellikle Buca Mühendislik Mimarlık Özel Yüksek Okulunda çok önemli roller oynamıştı gibi gelir bana.

sonra, her şey Avrupa'dan gelir. Mesela, ilginç şeyler var bizim ülkemizde. Bizim doktorlarımız *"Drok"* dedikleri kocakarı ilacını tümüyle reddederler. Halbuki bütün Avrupa bu konuda mağaza tanır, eczane yanında bile drok satan mağazalar vardır ve bunların endüstrisini yaparlar, en güzel şekilde imal ederler. Bu her yerde var, ama Türkiye'de yasaktır ve doktorlar buna müsaade etmezler. Hatırlayıverin, neydi o; kanser ilacı çıkaran bir doktoru, yani televizyon konuşmasında iki profesörümüz boğacaklardı; sen nasıl yaparsın bunu, drok, falan filan diye. Avukat yardım etti de adamı biraz kurtardı o günlerde hatırladığım kadarıyla.

O zaman Mimarlar Odası, hakikaten tümüyle özel okullara karşıydı. Özel okullarda doğru dürüst insan yetiştirileceğine inanmıyorlardı. Biz toplantılara iştirak ettik, Mimarlar Odasının toplantılarına iştirak ettik. O toplantılardan birinde hiç unutmuyorum, şu anda bir zat, profesördür hatta, devamlı sessiz kalıyordu *"Niye konuşmuyorsunuz, cevap versenize söylenenlere"* dedim. Hiç çekinmeden, söyleyebilirim, Güngör Kaftancı bey bizim para alarak adam yetiştirdiğimizi söyledi toplantıda. Onun için bu iş olamaz dedi. Sizler zenginleri yetiştiriyorsunuz gibi yaklaşımlar da bulundu. Bu benim çok ağırıma gitti, 2-3 ay olmuş geleli; ben de kalkdım *"Beyefendi siz ne diyorsunuz"* dedim. *"Ben vatan için evlat yetiştiriyorum burada"* dedim. Sus sus falan dediler, eteğimden çektiler, oturttular beni.

Böyle bir ortam vardı. Sanki o okullarda zengin çocuğu parayla bir diploma alır havasında idi Mimarlar Odası. Bunun böyle olmadığını durum bugün gösteriyor. İşte, birçok mimar mimarlık yapıyor, mühendislik yapıyor, şunu bunu yapıyor. Bu ortamların içinden buralara gelindi.

Bugün vakıf kurma olayı var. Bu çok önemli bir şey, ama bir tek şey daha söylemek istiyorum; bizim eksik tecrübelerimiz var. Almanya'da iki üç şirket şekli var. Kar amacı gütmeyen şirketler çok, özellikle konut kuruluşları, kar amacı gütmeyen konut kuruluşları var. Yalnız, bunların hepsinin bir miktar kar etme hakkı var. Bu vakıfda bence unutulmuştur.

Stiftung var, tümüyle vakıf o. Ama, bir de halkın yararına kurulmuş olan şirketler var. Halkın yararına kurulmuş şirketler bu üniversiteler gibi yüzde 10'a kadar kar etme hakkına sahipler. Çünkü, makine parkını yeniliyor, kendisi araştırma yapmak için o parayı biraz kullanabiliyor, böyle şeyler yapılıyor. Bu vakıflar kurulurken de bir miktar kar edebilir denseydi belki kendilerini geliştirebilirlerdi.

Bu tip şeyler belki ara kuruluşlar olarak Türkiye'de gerekecektir. Sadece kar amacı gütmeyen vakıfla, kar amacı güden ticari kuruluş arasında bir orta kademeyi kurmuşlar bazı ülkelerde. Onlar kar ediyorlar, fakat onu gene kendi gelişmeleri için kullanıyorlar. Bu tip kuruluşlarda çok güzel maaş alırsınız, iyi araştırma yaparsınız. Bu kuruluşların ilginç tarafı budur.

Ama teminatı yoktur. Teminatınız yoktur, işinize her an son verebilirler.

Biz galiba bu arada şekilleri de yavaş yavaş tanıyacağız gibi geliyor bana. Türkiye'de şu anda tekrar 1960'ların bürokratik üniversitesine aynen dönülmüş durumda. Bundan sonrası tabii nasıl olur bilemiyorum.

GÜRHAN TÜMER : Şimdi, aslında burada biz 25 yıllık bir olayı konuşuyoruz değil mi? En azından 25 yıllık bir geçmişi var, belkide 30 yıl. O olayın altından, hepimizin altından çok sular aktı. Ben o zaman öğrenciydim ve öğrenci olayları içinde biz de hatırlıyoruz olayları.

O zamanın havası doğrularıyla yanlışlarıyla bambaşka bir şeydi ve şimdi burada ne bizler, ne sizler o 25 yılı geçirmeden gelmedik. Onun için ben diyorum bunu daha böyle nesnel olarak ele alabilir miyiz? Ama, gördüm ki özellikle Mehmet bey çok duygusal. Ben onu öyle düşünmüyordum. Gerçekten okulu, bir çocuğu gibi ele almış. O da tabii duygulandırıcı bir şey aslında. Ben şirket nasıl şirket deyince, gerçekten kazanıyor muydunuz anlamında demek istemedim. Sadece nesnel yapısını öğrenmek için sormuştum.

KEMAL KARHAN : Ben sana objektif konuşmaya çalıştım.

GÜRHAN TÜMER : Tabii tabii, objektif olduğundan bir kuşkum yok...

Sizin söylediklerinizden benim anladığım şu, özetleyeyim dilerseniz. O dönemde kişisel olarak, Mehmet Bey şöyle koydu olayı, dedi ki: *"İşte öğrenciler iyi yetiştirilmiyordu."* Doğrudur, yüzde yüz haklıdır, eksikleri var, gedikleri var, eski kitaplar var, Teknik Üniversitenin köhnemişliği var. Dediniz ki, *"Daha iyi yetiştirmek için yola çıktım."* Olabilir bu birinci şey ve yüce bir duygu bu. Fakat bir üniversite kuracak durumunuz yoktu, devlet olmadığınıza göre, ortam da müsait, Osmanlıdan kalma bir kanun ile bir özel okul kurdunuz, bu bir ticari şirket biçiminde idi. Ve bir ticari şirket kurup da ben bundan kar etmeyeceğim demek, o da olanaksız. Yani o da olacak bir şey değil. Ama kar amacı gütmedik ve kar etmedik diyorsunuz.

Şimdi, o ayrı bir şey. Bir de onun ötesinde, bütün bu furya kaç yıllık bir olay, topu topu? 5-6 yıl ya da 10 yıl sürdü mü?

MEHMET ÜNVER : 12 yıl sürdü.

GÜRHAN TÜMER : Demek 12 yıl sürdü.

12 yıl, böyle bir kuruluş için, hiç nüvesi olmayan bir kuruluş için gerçekten çok az bir şey. Nereye oturuyorum deyinceye kadar geçer 12 yıl. Ve anladığım kadarıyla, henüz bir sistem oturmamıştı, o sistemden siz memnun muydunuz? Değildiniz değil mi?

KEMAL KARHAN : Ama insanlar yetişiyordu.

GÜRHAN TÜMER : Biliyorum, tabii o açıdan söylüyorum. Bunu değerlendirebilirsiniz.

MEHMET ÜNVER : Orada, bunun dışında, bu yapılmış olanın dışında herhangi bir şey yapmak mümkün değildi. Vakıf konusu bile ele alınamazdı; çünkü vakıf dediğiniz zaman, buna teşne insanları bulmak zordu. Adam görmeden, bu işin tadına varmadan bir vakfa dönüşmek mümkün değildi.

O zaman ne oluyor?

İnsanlar bir menfaat peşinde. Araziyi alıyorsunuz, ve böylece bir yatırımı bir şirket halinde, okulda bu arada bu arzu içinde, iki tarafın arzusu içinde bir taraf para kazanmak istiyor, bir taraf da okumak istiyor.

Şimdi, bu iki arzuyu yerine getirecek olan şey, bir şirketleşme. Şirketleşme, işin tabii bir neticesi. Bunun dışında herhangi bir şeyi o an için düşünmek mümkün değildi. Ve onun arkasından da tabii ki gördük, bu işin para kazanması mümkün değil.

Ondan sonra vakıflaşma gibi olaylar yavaş yavaş dile getirilmeye başlandı. Başlangıçta şirketten başka çözüm yoktu.

GÜRHAN TÜMER : Tabii şunu da unutmamak lazım: O dönemde; şimdi ne kadar özel radyo ve televizyon varsa neredeyse o kadar da özel okul vardı ve bunların hepsi kesinlikle aynı değildi.

KEMAL KARHAN : Söyledim zaten değil mi, iki ya da üç tane çıkardı.

GÜRHAN TÜMER : Bir rapor hazırlanmıştı, onu ben hatırlıyorum, ama kim hazırlamıştı şimdi hatırlamıyorum.

MEHMET ÜNVER : Büyük Millet Meclisinde bir komisyon kurdular.

GÜRHAN TÜMER : Belki de Oda hazırlatmıştır. Orada hatırlıyorum, Buca iyiler arasındaydı, bir de galiba Ankara sizin söylediğiniz gibi. Ama, buna karşılık söylenen; ben görmedim ama duyduk o anda, merdiven sahanlığında ders yaptıranlar olduğunu söylüyorlardı. Onlar tabii kötü örnekler oldu.

MEHMET ÜNVER : Bakın ne olacaktı? Basit bir işlemdir bu; sistem kendi kendisini elimine edecekti. Yani, sistemin işleyen bu havası içinde o kadar rahatlıkla kötüleri piyasadan kovması mümkündü. Yavaş yavaş iyiler ürün verdikçe ürünün para etmediğini gören bir mektebe zaten kimse rağbet etmiyordu. Rağbet ürünün iyi olduğu yere olacaktı.

Ve böylece, iyilerin yanındaki bu filizlenmiş olan kötüler, -fırsat olmadı bunu de nemeye- ortadan kesinlikle kalkacaktı. Onun için, bu kadar çok türeyen dediğiniz gibi televizyon misali- bunlar da kendi kendilerini yakında silip çıkaracaklardı, biz de öyle var olacaktık kanısındayım ben.

KEMAL KARHAN : Bakın şimdi kurulamıyor. Ben YÖK'teyken Sabancı geldi, *"Hocam üniversite kuracağız."* dedi. *"Üniversite kuramazsınız, kolay değil"* dedim, *"Meslek yüksekokulu kurun"* dedim. *"Bu kadar çok tesisin var; her bir tesisin yanıbaşına bir meslek yüksekokulu kur 2 senelik." "Yok Hocam biz üniversite kuracağız."* 12 sene oldu, ne üniversite kurabiliyor, ne de bir şey.
İzmir'de de üniversite kuralım diyoruz, üniversite kolay değil. 2 yıllık ön lisans diploması veren meslek yüksekokulu kurarsınız, orada alışırsınız bu işe, bir taraftan meslek yüksekokulu kurulurken, diğer taraftan 4 senelik fakülteye geçilir. Ama, herkes yüksekten tutturmaya çalışıyor ve bugün kimse kuramadı Doğramacı'dan başka.
Kimsenin vakfa para vereceği yok ki. Herkes istiyor ki, başkası para versin, o aradan geçinsin.
Bu iş başlangıçta çok büyük sıkıntı getirdi vakıf işi. Ben bekledim ki, belediyeler filan kurabilirler; onlar da gözleri yukarıda işe objektif alanda başlayamıyorlar.

AHMET EYÜCE : Şimdi bu okul açıldı, ben hatırlıyorum yani lise yıllarındaydım ozaman; paralı bir okul, özel bir okul, örneği de pek yok; şu intiba bütün o yaşta üniversiteye girecek kişilerde oluştu: Bu okula üniversiteyi kazanamayanlar gidecekler ve biraz da hali vakti yerinde olanlar gidecekler. Ve galiba büyük çaptada öyle oldu.
Sonra ben O.D.T.Ü.'yü bitererek Ankara'dan döndüm hemen asistan olarak Buca'ya girdim; ama hem özel, hem resmi iki okul bir aradaydı. Resmisi açılmış, özeli daha tamamen bitmemiş ve her ikisinde de derse girme imkanı buldum. Hocalar her iki okulda da aynı hocalardı.
Buca Özel Mimarlık Okulunun bence o dönem özel okulları içinde en iyisidir, yani iyilerinden değil, en iyisi. Fiziksel imkanları olan bir kampüs içerisinde oluşu birçokları gibi bir iş hanında olmayışı çok zengin bir hoca kadrosuna sahip olması hep önemli noktalardır.
Özel okuldaki kaliteyi aynı tesislerde faaliyet gösteren resmi mimarlık okulunda, ki hep sınavla ve çok yüksek puanla giren öğrencilerimiz ile elde edemedik. Bunun bir sırrı olması lazım. Sizce bunun nedenleri nedir?

MEHMET ÜNVER : Onun sırrı, dediğin gibi, bizim iki türlü talebemiz vardı, öğrencimiz vardı. Bir tanesi, hali vakti iyi, yerinde aile çocukları. Sosyal sınıf olarak durumu bir hayli yukarıda, ki bunların hepsi hemen hemen mimarlık bölümüne geldiler. Başka bir grup talebemiz vardı, gece okuluna gelen gruplar; fevkalade fakir, gündüz kazanıp, 12 ay süreyle taksit ödeyen çocuklar. Yani 4 bin lirayı biz hemen almıyorduk onlardan, 12 aya bölüyorduk, 330 lira ayda para ödüyor ve böylece tahsilini yürütüyor.
İkinci grup olan bu arkadaşların, aşağı yukarı, harçlarını aldık biz orada onların, ne verilebilirse onu aldık. Ama, Mimarlık Bölümü öyle olmadı. Mimarlık Bölümü daima iyi aile, iyi yetişmiş, ortamı mükemmel, bakın bütün çocuklara, İzmir'deki yetişenler hepsi böyle; aile çocukları. Hatta Orta Doğu'dan imtihan kazanıp da bizim okula gelen 3-4 tane çocuk sayarım ben şimdi; Ömer Şengezer vardı, bilmem şu vardı, bu vardı. Yani o çocukların oturmuş müktesebatları vardı. O çocuk eğitimini yaparken, ailesi tarafından sıkıştırılmadı, biz de kendilerine her ortamı temin ettik. Bu ortamda yeşerme çok iyi oldu. Çiçek açma, öyle diyeyim ki, serada yetiştirir gibi yetiştirdik onları. Emin olunuz böyleydi. Ben görürdüm onların bütün hallerini; anası, babası, herkes mektebe gelirdi. Partiler olur, çocuk anasıyla, babasıyla beraber gelir oraya, imtihanlara anası, babası hepsi gelir. Orada yetişme, aile içinde bir eğitim gibi sürdürüldü.
Eğitim böyle yürütüldü bence, sebebi de bu Ahmet bey. Benim koyduğum teşhis bu.
Evet sebep bu. Başka bir sebebi yok, hamur aynı çünkü, biz en iyisini almadık mektebe, en iyisi zaten gelmedi bize.

AHMET EYÜCE : Yani o ilk hava hiçbir zaman olmadı diyorsunuz.

MEHMET ÜNVER : Dediğim gibi evlerinden çocukları imtihanlara zorla getirdik ilk yıllarda, ilk yılın imtihanlarına; yani araba gönderdim, mektebin bütün taşıtlarını seferbet ettim.

GÜRHAN TÜMER : Neden girmediler, neydi nedeni?

MEHMET ÜNVER : Bak şimdi, neden girmediler, kendilerinde bir enferiyorite hissettiler, yani ben onu çok iyi hissettim, çok iyi teşhis koydum. Çocukda bir özel okulda okumak ikinci sınıf bir insanmış hissi uyandı, o sene mektebini değiştirmek istedi çocuk, yani oradan kalkıp gidecek. Ama, biz ona fırsat vermedik. Götürdük, getirdik, baktılar başardılar ve o senenin yıkılması böyle önlendi, herkes bilir. Belki 20 tane taksi, çocukların evlerine gönderdim. Hepsinin ailesine, babasına telefon ettik; *"İmtihan şu gün"* diye. O günleri bugün gibi halen hatırlıyorum.

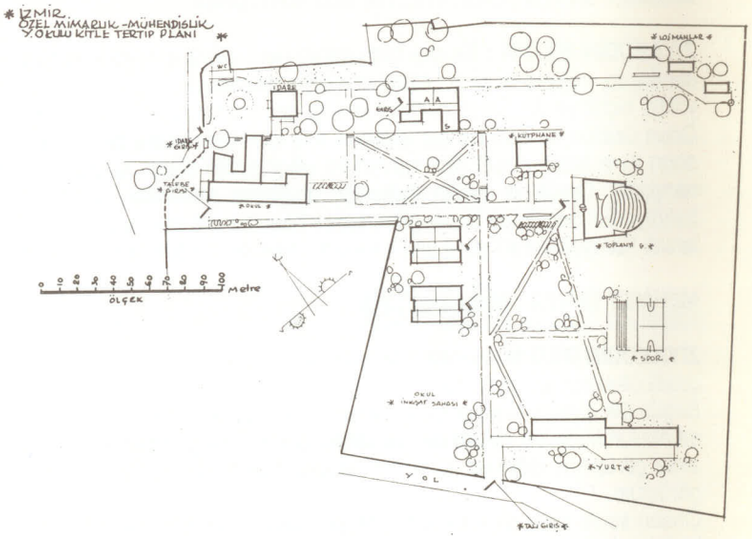

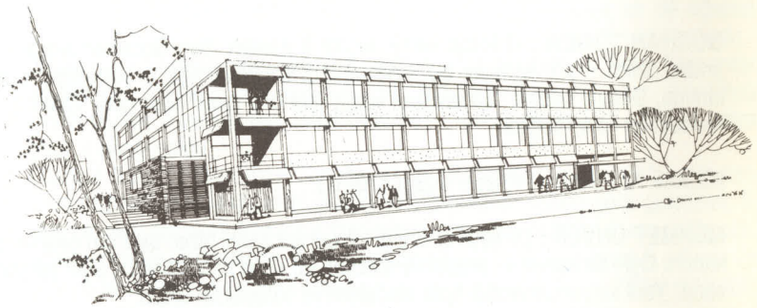

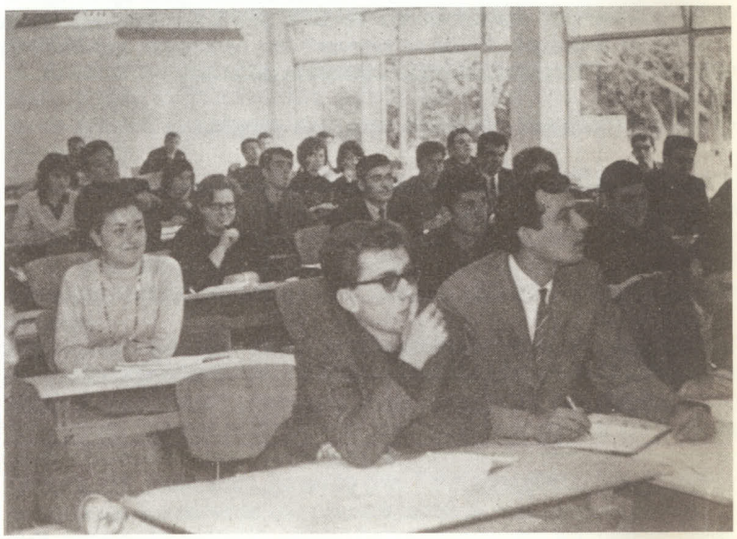

Atölye çalışması

KEMAL KARHAN : Ben Buca'dan 4 tane milletvekili biliyorum oradayken Veli Aksoy Buca'dan mezundur.

MEHMET ÜNVER : Evet dava böyle oldu, böyle gelişti.

ZİYAEDDİN BİLGİN : Bir şey hatırlatayım ben: Şimdi araştırma konusu falan denildi de, mesela ilk zemin etüdü araştırma laboratuvarı sizde kuruldu, burada yoktu, hiçbir yerde. Şimdi, zemin mekaniği dersi veren hoca bu işe ilgi gösterdi. Onun üzerine bir özel hangar yaptırıldı o iş için. Üstü kapalı bir bina yaptırıldı, onun içine bütün çeşitli yapı malzemesi laboratuvarı olarak kurulacak olan bir hangardı. Orada ilk zemin mekaniği, araştırma makinaları alındı, kuruldu; hatırlıyorum ben, hatta biz de gittik, baktık hoşuma gitti çok ve uzun yıllar o kullanıldı Karayolları dahi gene onu kullanırdı, millet gelir orada beton kırdırırdı.

MEHMET ÜNVER : Matbaamız vardı.

ZİYAEDDİN BİLGİN : Hocaları da arıyorlar, Amerika'ya, Almanya'ya, Fransa'ya çeşitli ülkelere yazı yazmışlar, hatırlıyorum ben.
Birgün tak diye bir mektup geldi, haberim yoktu böyle bir okuldan. Ondan sonra da okulun Mütevelli Heyetinden bir zat Almanya'da bir gün bana telefon etti, *"Sizinle görüşmek istiyoruz, tanışmak istiyoruz"* dedi. Gittim Frankfurt'ta adamla görüştüm.
Ondan sonra şunu da söyleyeyim: Mesela okulun hocaları işte bugünün en üst kademe kişileri zaten. Süha Toner, Muhlis Türkmen, yani bugün proje hocası, iyi bina yapmış kişi diye aradığınız zaman o devirlerde Muhlis bey en zirvede gelen isimlerden. Asım bey... Akademinin yıllarca dekanlığını, hocalığını, rektörlüğünü yapmış olan bir kişi ve uygulaması da olan bir insan. İşte Türkiye'nin meşhur eğitim enstitülerini falan kuran, onların vidalarını yapan kişi. Şimdi isimlerini söylemeyeceğim ama... İrfan Bayhan bey, hakikaten bir çığır açmış.

GÜRHAN TÜMER : O kadar kolay değildi o zaman. Ben Buca'dan aldığımla araba aldım. Yani açıkcası bu. Hocalarımız da söylemişti o söylediğim toplantıda, Doğan Kuban, *"Bir arabam vardı, işte onu aldık"* filan dedi. Onun için reddetmek kolay değildi.

KEMAL KARHAN : Profesör maaşı 1700'dü.

MEHMET ÜNVER : Devletin çıkardığı kanun sırf sanki bizim okul için çıkarılmış kanun. Öyle bir kanun ki, arazini vermezsen 20 sene sonra öderim diyor taksitle sana. Yani sen onun verdiği fiyatı alacaksın ve satacaksın okulu.
Ve ben halen diyorum ki, benim okulumu daha iptal etmediler, o okul duruyor yerinde, söylediğim sebeplerle. Esas olan kanun iptal edilmedi. Ama ben bunun iddiasını nerede sürdürebilirim?

MEHMET KARHAN : Söyleseydin 12 Eylül döneminde...

MEHMET ÜNVER : Söyledim Kemal, söyledim bunu, Süleyman beye de söyledim, Ecevit'e söyledim, hepsine... Siz benim mektebimi iptal edemediniz dedim. *"Neden?"* dedi, işte anlattım. *"Dur yahu"* dedi. *"Edemedin kardeşim. Benim okulum Mekatibi Hususiye Talimatnamesine göre açıldı, sen o talimatnameyi iptal etmedin ve beni de 625'e göre intibak ettirmedin, etmeden daha biz devletleştik..."* Daha ne yapayım? Ama ne yapayım, artık 70 yaşından sonra bu işi tekrar geriye verseler yapmam mümkün değil.

MEHMET KARHAN : Yok canım, heyecanın devam ediyor.

GÜRHAN TÜMER : Toplantıya katıldığınız için çok teşekkür ederiz.

Harbi Hotan öğrencileri ile

Prof. Orhan Safa ve atelye çalışması

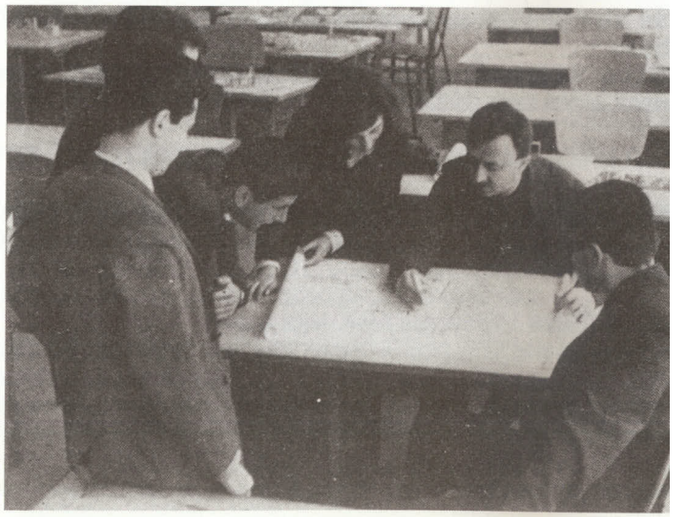

Orhan Doğu ve grubu

İzmir'de Mimarlık Eğitimi Toplantı No: 2

Aşağıda "İzmir'de Mimarlık Eğitimi" başlığında düzenlediğimiz ikinci söyleşiyi okuyacaksınız. Doç. Dr. Gürhan Tümer'in yönettiği, D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mehmet Türeyen , D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Doğan Tuna'nın katıldığı söyleşinin redaksiyonunu Gürhan Tümer yaptı.

GÜRHAN TÜMER : Bu söyleşi, Ege Mimarlık Dergisi'nde yer alacak bir yayınla ilgili olacak. Biz bunu birkaç defa yaptık. Yöntem şuydu: Derginin her sayısı belli bir dosya konusuna ayrılıyor, belli bir konu ağırlıkla işleniyor ve o dosyanın hazırlanmasında da, tabii ki, yapıtların yazılı örneklerinin taranmasının ötesinde biraz da canlı tanıklara yer veriyoruz. Bunu, *"Mimarlığın Eylem Alanları"* adını verdiğimiz ve önümüzdeki sayı yayınlanacak olan dergide yaptık. O zaman konuklarımız vardı, İstanbul'dan geldiler, Ankara'dan geldiler ve burada daha büyük bir kalabalık vardı. Sanıyorum, onun yöntemi biraz daha farklıydı. Ondan sonra da, geçen hafta değil, evvelki hafta, eğitim konusuyla ilgili bir toplantı yaptık.

Bu dosyayı İzmir'de mimarlık eğitimine ayırmayı ön gördük. Bunun da zamanı olduğunu düşünüyoruz. Çünkü, aşağı yukarı bir 30 yıl geçmiş İzmir'de mimarlık eğitimi başlayalı. Bunu irdelemek istiyoruz. Bugün fakülte olma aşamasına geldi, noktalandı ve bunu da o dönemin canlı tanığı olmuş kişilerle söyleşi biçiminde dile getirmek istiyoruz.

Aslında bu çok da fazla dinleyiciye yönelik değil; olsa tabii, hayır demiyoruz; ama, daha çok Yayın Kurulu'nun bilgilenmesi için. Burada gördüğümüz üyelerimizin çoğu, birkaç kişi dışında Yayın Kurulu üyesi.

Şimdi, ilk oturum, söylediğim gibi 15 gün önce oldu. O oturumda mimarlık eğitimi hizmetinin başlangıcı olan Buca'dan başlandı ve o dönemde görev almış olan Sayın Mehmet Ünver ve Sayın Karhan'ı davet ettik. Bu arada Sayın Doğan Tuna da vardı; fakat görevleri nedeniyle gelemedi.

Şimdi, bugün onun bir devamı; artık Buca'yı bitirdik; ama, ben, dinleyicilerin de izni olursa, özellikle Doğan Bey söz konusu olunca yine Buca'ya gelmek istiyorum. Çünkü kendisi o sürekliliği yaşadı Buca'da. Daha sonra akademi olduğu zaman, şimdi de fakülte olduğu zaman yaşadı.

Mehmet bey de, biliyoruz, bu fakültenin kurucusu. Bir de Rauf Bey'i istemiştik, çünkü o da Akademi Başkanlığı yaptı. Ama kendisini bulamadık. Belki daha sonra telafi edebiliriz.

Eğer sizler için de uygunsa ben Doğan Bey'e Buca ile ilgili söz vermek istiyorum. Aradan 25 yıl geçti. Oradaki izlenimleriniz, kıyaslamalarınız, eğtim felsefesi, başarılar başarısızlıklar...

DOĞAN TUNA : Biraz zorlanacağım belki, çünkü daha çok belleğe yönelik birtakım olaylar var. Keşke bunu daha önce detaylı olarak bilseydim, dosyaları biraz karıştırır gelir-dim; ama, unutmadığım şeyler de var, onları gayet rahatlıkla açıklayabilirim.

Hatırımda kaldığına göre, 1963 yılında Mimarlık - Mühendislik Yüksekokulu olarak Buca'da eğitime başlandı. Ben, 1966-1967 öğretim yılı başında mimarlık 101, 202 projesine, artı iç mekan tasarımına, artı mimarlık tarihine -ben hiç unutmuyorum onu, ilk göz ağrımdı- ders vermek üzere görevlendirildim. Bir sözleşme yaptım, çünkü Almanya'dan geliyordum o zaman. Ve geldiğim zaman gerçekten büyük bir sürprizle karşılaştım Buca'da.

Hoşuma giden olaylardan biri, kent içi yaşamın yanı sıra, Buca'ya gittiğiniz zaman kuş cıvıltıları içinde tek katlı bir binada, öğlen yemeğinde pinpon oynayabiliyorsunuz, bahçede piknik yapabiliyorsunuz... Bambaşka bir ortamda mimarlık eğitimi yapılıyor ve gerçekten o yıl da ilk mezunlarının dördüncü sınıfta olduğu yıldı. Yüksek düzeyde eğitim yapılıyordu. Sayıca çok fazlaydı öğrenciler. Benim o günkü görüşmemde 60-70 kişi vardı sınıflarda; ama, bir de öğretim kadrosuna bakıyordum, öğretim kadrosu da çok kaliteli bir öğretim kadrosuydu. Orhan Sefa hocamız yapı bilgisine gelirken, İrfan Bayhan ve Refik Şenvardar arkadaşımız proje-1, artı şehircilik, artı 301-302 derslerine girer. Dördüncü sınıfta Muhlis Türkmen bey, Suat Öner bey... Orhan Siper 301 - 302'ye sonra geldi, o başta yoktu.

Özellikle İstanbul'dan, Güzel Sanatlar Akademi'sinden, çok kuvvetli bir ekip haftanın muhtelif günlerinde gelir, dersini verir giderlerdi, uçakla gelip giderlerdi. İlginç bir olay bu; yani özel okul statüsünün olmasına rağmen bunu sağlayabilecek bir ortam yaratılmıştır. Asım Mutlu bey ile 201 - 202'ye girdik o yıllarda ve üçüncü arkadaşımız da Hadi arkadaşımız idi. Biz 3 kişi, 201 - 202'yi götürdük; aşağı yukarı, demek ki, 15 ile 18 kişilik bir ortalamayla yapılıyordu.

Güzel olaylardan birisi, benim üzerinde durduğum olaylardan birisi, biz o dönemde, öğrenciler paralı okudukları için öğrenci başına 6500 lira tam ücret alıyorduk. 500 lirası gezi gideri olarak alınmıştı öğrencilerden. Ben onu araştırdım, *"Bu 500 lirayı alıyorsunuz, ne oluyor 500 liralar, hiç geziye filan giden yok..."* Dediler ki, *"Bahar yarı yılında, son sınıf öğrencileriyle beraber her hafta sonu, iki haftada bir, duruma göre, çevredeki ören yerleri ziyaret edilir, perspektifler çizilir, raporlar hazırlanır."* Efes'i Bergama'yı zaten gezmiştik. Kula'ya gittik, Milas'a gittik, çok güzel, değerli çalışmalar yapıldı ve çocuklar da ilk defa böyle bir olaya şahit oldukları için zannediyorum çok da sevgiyle yaptılar bunu. Onların arasından da bayağı başarılı çalışmalar çıktı, iyi mimarlar yetişti diyeceğim.

İyi, yüksek düzeyde bir eğitim veriliyordu; fakat fakülte olayı yoktu. Yüksek okulun bu mimarlık bölümüydü sadece, gündüz eğitimi yapılıyordu. Ben o arada görev de almıştım, idari görevim vardı; ama, önemli olan Mimarlık Bölümünün tümündeki olay.

Bir dönem sonra, bu dönemi aşağı yukarı 70'lere kadar getirmek lazım, özel okulların kapatılması şeklinde bir kampanya başladı. Çünkü, özel okullar kanunlarında çok güzel birkaç madde var. Denetimi Milli Eğitim Bakanlığı aldı, biliyorsunuz. Şimdi Milli Eğitim Bakanlığı, denetimi de yılda bir kez oluyor ve bu denetimi yapan insanlar, bilmiyoruz kimler olduğunu, geliyorlar bakıyorlar, raporlar veriyorlar.

Duyduğumuza göre -ben şahsen hiçbirini görmedim- Ankara'da veya İstanbul'da işhanlarında katlarda mimarlık bölümlerinin kurulduğu, okullar kurulduğu, çok kötü koşullarda eğitimin gerçekleştiği, dolayısıyla eğitimin ticari müessese haline getirildiği, ticaret yapıldığı, öğrenci sömürüldüğü gibi belki de tutarlı, doğru savlarla bu okulların kapatılmasına çalışıldı.

Devletleştirildi ondan sonra, kanun da çıktı. Fakat şunu gördüm ben: Devletleştirildiği anda, ki o dönemde ben otomatik olarak bir nevi bölüm başkanı da oldum, doçentliğimi vermiştim, benden başka öğretim üyesi yoktu mimar olarak, *"Sen bu işi götüreceksin"* denildi. Asım Mutlu hoca okul müdürlüğüne devam

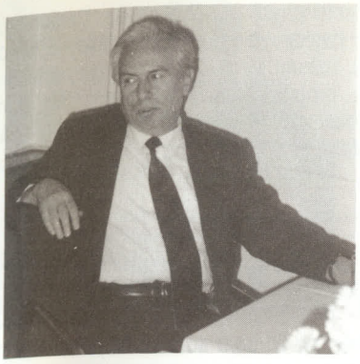

MEHMET TÜREYEN
Tüm öğretim elemanlarımızda büyük bir şevk ve zevk var, akademisyenliğe, öğretime, mimarlığa karşı.
İkincisi, bilinçli herkes özellikle genç neslimiz, araştırma görevlisi arkadaşlarımız gerek dış üniversitelere, gerek dış mimarlık okullarına, gerek araştırmaya, gerek bilimsel çalışmalara, öğretime, eğitime karşı korkunç duyarlı insanlar.

MEHMET TÜREYEN : Aslında, benim bu kurum veya kurumlarla aşinalığım 1970'li yılların ilk yıllarına rastlıyor. Beraber girdik sanıyorum, aynı anlarda girdik. Genç bir eleman olarak Amerika'da o zaman doktoramı tamamlamış ve Türkiye'ye dönmüştüm. İzmir'e gelişim de aslında tamamen bir tesadüftür. Başka yerlerde iş ararken, İzmir'de bir anda kendimizi buluverdik. Hakikaten, Doğan Bey'in açıkladığı gibi, Kemal Bey'in büyük etkisi vardır benim de buraya gelişimde. Bir anda hemen *"evet"* demiş ve ikinci anda da, yani bugün ve yarın gibi kısa bir süre zarfında çok önemli bir konuma getirip beni atamıştır. Onun çok büyük etkisi vardır ve o gün bugün buradayım.
Benim bu konulardaki çalışmam iki döneme rastlar. Birincisi, 1970'li yıllar, 1970'li yılların başından sonuna kadar. 1979-80 ile 1986 yılına kadar bir aradan sonra ikinci dönem başladı.
Birinci dönemde belki Doğan Bey'in söylediklerine birtakım tamamlayıcı bilgiler vermem mümkün olabilir. Sanıyorum, ilk Mühendislik Mimarlık Akademisi'ne bağlı Mimarlık Bölümünde biz göreve başladığımız zaman daha Şehir ve Bölge Planlama diye bir bölüm de yoktu, o zaman sadece mimarlık vardı. Biz bu bölüme atandıktan sonra, *"Buca'da ders almak ister misin?"* denildi. *"İsteriz"* dedik ve hep beraber gittik, geldik.
Tabii, o yıllarda, bu sorduğunuz soru çok önemli, *"Eğitimsel fark var mıdır, yok mudur?"* Benim açımdan onu ben şöyle ifade edebilirim: Buca, bize göre ya da Akademi'nin Mimarlık Bölümüne gelmiş olan kişilerle -öğretim elemanları, üyeleri demiyeceğim- çünkü öğretim üyeliği falan yoktu, öğretim elemanları, biz hepimiz, galiba doktoralı olarak, doçent konumunda Doğan bey ve ben vardım. Rauf hocamızın bile...

DOĞAN TUNA : Doçentti.

MEHMET TÜREYEN : Doçentti ama, doçentliği sayılmıyordu sanıyorum. Rauf bey için çok enterasan bir durum vardı. Benim doktoram vardı, diğer arkadaşların hepsi de düz asistandı.
Şimdi aşağı ile yukarının şöyle bir mukayesesini yapmak mümkün...
Şimdi esas olarak fark, bana göre şuradaydı: Buca'ya biz devam ettik öğretim elemanı olarak ama, Buca'nın hiçbir şeyinden sorumlu değildik. Ne eğitiminden, ne yönetiminden, ne programından, ne tesisden, hiçbirisinden sorumlu değildik. Biz, çok serbest öğretim elemanları olarak devam ediyorduk. Hatta şu bile söylenirdi bana; 2 nci sınıfa derse gidiyorum, nasıl bir çerçeve var ki, biz o çerçeveye uyalım, gerek mesleki yönünden, gerek yönetsel olarak bir çerçeveye uyma durumunda kalalım, *"Canım işte sen biliyorsun bu tasarım eğitimini, ne biliyorsan aktar"* şeklinde serbest bir atmosfer içerisinde öğretim üyeliğimiz devam etti. Tabii, Doğan Bey'in birtakım sıkıntıları vardı yönetici olarak, onun da farkındaydık.
Bir de, İstanbul'dan gelen nesil ile bizim neslimiz arasında oldukça büyük bir fark vardı. Onlar da yavaş yavaş tası tarağı toplayıp, İstanbul'a gitmek üzereydiler.
Onların yerleştirmiş oldukları program -esas fark- klasik İstanbul okulları programıydı; bizde ise bir dürtü vardı. İşte Amerika'dan gelmiş olmak, kimisi Fransa'dan gelmişti. Henüz daha belli bir akademik formasyon almamıştık ama, bir dürtü vardı. Orası klasik bir sistem, hatta programlarda bile bellidir, klasik bir sistem, uygulamaktaydı. Biz, oraya gidiyoruz, onlara uyuyoruz; aşağıya geliyoruz, bir farklı atmosfere giriyoruz filan. Böyle bir bocalama devri diyebilirim ona, bir süre böyle devam etti.
Sonra işte Doğan Bey'in tamamen aşağıya intikal etmesi, Rauf Bey'in akademik ünvanlarını aldıktan sonra daha yetkili bir makama gelmesi, bizleri biraz daha hem yönetsel, hem de eğitsel konulara yaklaştırdı.
Kurullar formel olarak başladı, eğitim sorunlarını tartışmaya başladık. Hepimiz, dış ülkelerdeki gördüklerimizi, yavaş yavaş, doğru veya yanlış buraya aktarmaya çalıştık. Bildiklerimizi diğer arkadaşlara anlatmaya, onları da bilgilendirmeye çalıştık; birbirimiz arasında tabii, bir ast-üst meselesi söz konusu değildi.
Şanslı bir tarafımız belki de, benim için şahsen, hayatımda bir saat dahi bir asistanlık yapmamış olmam; ama, bir diğer taraftan da bir şanssızlık olarak değerlendirilebilir bu. Çünkü, öğretim nasıl yapılır, bunun pedagojik yönleri nedir, öğrenci-öğretim üyesi ilişkileri nedir, öğretim üyesi-öğretim üyesi ilişkileri nedir gibi konularda pek cahildik. Hani benim öğretimim şahsen, Carnegie Institute of Technologie'deki 2 senelik doktoradan sonra öğretime dayanıyordu ve diğer arkadaşlar da sanıyorum benden daha ileri değillerdi, hepimiz hemen hemen aynı durumdaydık.
Akademinin mimarlık bölümüne geldikten ve Buca'nın kapanmasından sonra da en büyük eksikliklerimizden birisi şu oldu, bana göre: Yatay geçiş, nasıl hani öğrencilerimize bir okuldan bir okula geçişi sağlıyoruz, öğretim üyesi düzeyinde herhangi bir yatay geçiş olmadı bir süre. Yani çok izole kaldık, çok yerel kaldık. Bugün de geçerlidir aynı durum ama, belli bir statik devreden sonra, durağan devreden sonra bir öğretim üyesi yatay geçişi akını oldu. İşte Sümer Gürel'ler, Cahit Aybet'ler falan geldi. Buna paralel olarak, Güzel Sanatlara bağlı olduğumuz için Ankara Üniversitesi'nden güzel sanatların hocaları falan geldiler ve bilgi alışverişi eğitimsel olsun, yönetsel olsun ve araştırmayla ilgili olsun, yoğun bir şekilde kendi aramızda cereyan etti. Bu belki, görüşleri bir seviyeye kadar yükseltti. Ama ondan sonra tekrar bir devreye girildi, yoğun bir yatay geçiş, diğer okullardan öğretim üyesi nakli söz konusu olmadı.
1979'lara kadar eğitimde şöyle gelişmeler oldu: Önce Buca'nın etkisi vardı hiç şüphesiz. Doğan Bey'e katılıyorum, gerçekten Buca, buranın nüvesi oluşturulmadan önce çok önemli bir rol oynamış. Ne zaman ki önemi azalmaya başladı, etkinliği de o nispette azaldı ve sanıyorum Buca'nın bizim üzerimizdeki etkisi şöyle olmuş olabilir: Kısa bir süre de olsa biz oranın programıyla aşina olduk. İstanbul'un son anındaki hocalarıyla tanışma imkanı oldu. Ben şahsen, bir sene kadar onlarla kurullara katıldım, söylenenleri dinledim. Onların o bakımdan etkisini tamamen negatifleştirmek mümkün değil, böyle bir etkisi olmuş olabilir.
Yalnız, sanıyorum, Akademi'nin motivasyonu farklı boyutlardan ve farklı kaynaktan geldi. Dediğim gibi, kozmopolit bir dış ülkeler tecrübesi olmuş olan ve henüz olgunluk düzeyine ulaşmamış olan insanların entegrasyonları, bilgi alış verişleri bir düzeye kadar getirdi.
1979-1980'e kadar hemen hemen bu atmosferde gitti. Zaten bölüm gerek programında, gerek öğretim üyesi kadrosunda Güzel Sanatlara bağlıydı. Ben ayrıldıktan sonra tekrar Mühendisliğe bağlandı. Bunları bir tarafa atarsak, aslında ne programda, ne eğitim tarzında, ne de öğretim elemanlarının, dünya görüşlerinde önemli bir gelişme yoktu, olmadı.
Sanıyorum bu gelişme 1979-1980'li yıllardan sonra arttı.
1979-1980 yılında mali sıkıntılar nedeniyle ben ve bir sürü başka arkadaşımız okuldan ayrılma gibi bir durumla karşı karşıya aniden, maalesef birkaç sene içresinde kaldık. Şahsen ben 6 sene kaldım. Diğer arkadaşlar içinde 3'ten başlayarak yahut 2'den başlayarak 6 seneye kadar bir ayrılık dönemi söz konusu olmuş. Döndüğümde şahsen hiç beklediğim gibi bulmadım okulu.

GÜRHAN TÜMER : Kötü müydü?

MEHMET TÜREYEN : Çok kötüydü. Yani bilmiyorum o detaylara inelim mi, inmeyelim mi; ama işte Güzel Sanatlardan ayrılıp Mühendislik Fakültesi'ne bağlanmamız, uzaktan kumandayla yönetimimiz, nedeniyle olsa gerek istikbale pek ümitle bakılmıyordu sanıyorum, benim sezgim buydu en azından.
Harap ve bitap... Yani açıkçası artık, *"Belli bir işimiz var, bir maaşımız var, bundan da olmayalım, buraya gidelim gelelim"* gibi bir atmosfer yaşanıyordu. Bana görev tevdi edildiği zaman çok tereddüt ettim, böyle bir ortamda acaba ne yapılabilir diye. Hatta bir iki toplantıya katıldım. Toplantıdaki, o günün uzaktan kumandayla fakülteyi yöneten, bölümü yöneten kişileriyle bizim öğretim grubumuz arasında korkunç bir iletişimsizlik vardı.

GÜRHAN TÜMER : Pardon, şimdi o 1970-1980 sonrasına geçmeden önce, acaba o dönemi biraz daha irdeleyelim mi diye düşünüyorum. Belki Doğan beyin söyleyecekleri olabilir.

DOĞAN TUNA : Şimdi tabii burada bir çekirdek kadro oluşturulmuş durumda, dışarıdan gelenlerle ve zannediyorum 1970'li yılların başında Kemal Bey İstanbul'dan buraya gelmiş ve Fen Fakültesinde odası olmayan, fakat, bir masası olan profesör olarak, en azından kendi branşında, kendi çalışma ortamında bir çevre yaratma savaşına girmiş.

DOĞAN TUNA
Duyduğumuza göre -ben şahsen hiçbirini görmedim- Ankara'da veya İstanbul'da işhanlarında, katlarda mimarlık bölümlerinin kurulduğu, okullar kurulduğu, çok kötü koşullarda eğitimin gerçekleştiği, dolayısıyla eğitimin ticari müessese haline getirildiği, öğrenci sömürüldüğü gibi belki de tutarlı doğru savlarla bu okulların kapatılmasına çalışıldı.

Kemal Bey Mühendislik Bilimleri Fakültesini kurduğu zaman kendisinden başka mühendis sıfatı olan Fakülte Kurulu veya Yönetim Kurulunda başka bir insan yoktu. Bir fizik profesörü, bir toprak uzmanı, bir matematik profesörü; bunların hepsi Fen Fakültesi, Ziraat Fakülte hocaları. Bunların desteğiyle kurulmuş bir kurul vardı. Ben, akademik diplomayı hak ettiğim zaman, doçent olduğum zaman 5 nci üye oldum. Ve dolayısıyla, benimle beraber henüz daha Fakülte Yönetim Kurulu veyahut da Fakülte Kurulu oluşmuyordu, en az 7 üye istiyorlardı. Benimle beraber o dönemde Ekrem Pakdemirli ve Gürbüz Atagündüz, doçent olduk ve bir anda çoğunluğu elde ettik mühendisler olarak. O bir dönemdi.

Burada şöyle söyleyeyim: En azından fakültenin kendi statüsü bir kişilik kazanmış oldu. Fakat, öğrenci alınmaya başlamıştı, akademik kadrolar oluşmaya başlamıştı. Bu, büyük bir atılımdı o dönemde, Buca'nın yok olduğu bir dönemde bunlar başlamıştır, onu söylemek istiyorum. Yani, 1972 yılına geldiğimizde, bu Mühendislik Bilimleri Fakültesi, eğitim yapan, öğrencisi olan, öğretim üyesi kadrosu oluşmuş, fakülte kurullarını oluşturmuş bir kuruluş idi, 1972 yılında.

Şimdi, bu oluşumun dışında ben Mehmet beyin anlattıklarına bazı eklentiler yapmak istiyorum.

Buca Özel Yüksekokulunun kapatılmasından sonra korkunç bir öğrenci kitlesi, 400 küsur öğrenci kalmıştı elimizde, bunların eğitilmesi 2-3 yıl sürdü. Çünkü, birinci, ikinci sınıf öğrenciler vardı, onlar da mezun olacaklardı. Fakat, biz 1972 yılında zannediyorum, Akademiye Mimarlık bölümüne öğrenci almaya başladık ve onlar 1976 yılında mezun oldular.

Ve o dönem elimizde bir eğitim programı vardı. Bilmiyorum hangi üniversitenin mimarlık bölümünden aktarılmış bir program vardı; ama, kesin olarak Orta Doğu programı değildi, onu hatırlıyorum, çünkü tartışmalarını yaptık. Teknik Öğretim programı da değildi.

Şimdi, eğitim kadrosu belli, birçok genç eleman var ve değişik kökenli elemanlar var. O günkü programı biz kör-topal götürmeye çalıştık diyeceğim ben kendi açımdan. Çünkü, benim o dönemde sadece bir öğretim üyesi olarak görevim vardı, herhangi bir idari görevim yoktu. Ancak, 1976 yılına gelirken, bir Güzel Sanatlar Fakültesi kuralım diye bir heyecana kapıldık ve güzel, tatlı bir heyecandı, ben hala ondan çok mutluyum. Şu anda dekan olarak konuşmam nedeniyle değil, o ayrı bir konu. Fakat, Kemal Karhan beyin İzmir'de, Ege'de bu mühendislik teknik öğretiminin başlamasıyla ortaya koyduğu katkıların yanı sıra, biz de güzel sanatlarda acaba ne yaparız havasına girdik, bütün eğitim kadrosuyla. Tabii, Kemal bey de gelip bizi kışkırtıyordu, *"Hadi bakalım ne oldu sizin Güzel Sanatlar Fakülteniz?"* diye.

Çok güzel bir sistem kurduk, Amerikan modelini aldık, hatta bölümlerin isimleri böyle çok derli toplu isimlerdi, üç bölümde gidiyordu hepsi, mimarlık bölümü yoktu; fakat, çevre tasarımı bölümü vardı. Bunun içinde 6 bölüm vardı. Mimarlar, şehir plancıları, endüstriyel tasarım falan hepsi onun içinde idi, hatta peyzaj mimarlığı falan da koymuştuk.

Eski hataları yapmayalım, öyle bir model oluşturalım ki, en azından çağdaş olalım, öncü olalım istiyorduk. Yeni bir kuruluş olarak bu işe atlıyoruz ama, biraz birikim var, deneyim var; hata yapmayalım diye çok uzun süre ve çok yoğun bir çalışma yaptık. Bir komisyon kurmuştuk, hatırlayalım, raportörü Ahmet beydi, epey geceleri de çalıştık. Mehmet bey vardı, Necati Şen arkadaşımız vardı, Mutlu Başakman arkadaşımız vardı, bir de Sümer Gürel arkadaşımız vardı. Kavgalı, tartışmalı, böyle korkunç savaşlarla sürdürülen bir çalışma sonunda, biz o eğitim modelini 1976 yılında öğretim yılına öğrencimizi alırken Güzel Sanatlar Fakültesi Mimarlık Bölümü öğrencileri olarak o programları başlattık. 4 yıl sonra zannediyorum bir seminer düzenlemiştik; o seminerde de o eğitim modelimizin başlangıcı, ilkeleri ve sonucu hakkında bildiriler sunulmuştu. Çok büyük bir yankı buldu; çünkü, mimarlık eğitim semineriydi ulusal düzeyde. Benim m luluğum şurada oldu: O zaman bölüm başkanıydım ve Erdem Aksoy o sır Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörü, hanımı Mimarlık Bölümü Başkanı. den dosyalarımızı, ders içeriklerini, programlarımızı istediler, *"Biz b beğendik, uygulayacağız"* dediler. Bu bizim için hakikaten büyük bir olay ol Tabii, akabinde gelişen olaylar, onu Mehmet beyden duydunuz; ancak, art günler bitti gibi geliyor bana.

Teşekkür ederim.

GÜRHAN TÜMER : Şimdi yine kayda geçmesi açısından o günlerle ilgili ga söz söyleyebilecek Ahmet bey var burada. Ekleme yapmak ister misiniz?

AHMET EYÜCE : Eklemeden önce ben bir iki soru sormak istiyorum her hocamıza da. Diyebilirsiniz ki, sen bunların cevabını nasıl olsa biliyorsun, n soruyorsun, ama sizden duymak istiyoruz derginin Yayın Kurulu olarak.

Bir tanesi, Buca'ya geldiğinizde Almanya'dan bu okulun Türkiye'deki mima eğitimi içerisinde kendine özel bir politikası var mıydı? Yani, başka bir deyi İstanbul Teknik Üniversitesi'nde şu yapılıyor, Güzel Sanatlar Akademisinde yapılıyor, biz Ege'de bu eğitimi verirken şöyle bir boşluğu dolduracağız, durmalıyız. Bizi işe alırken, size böyle bir politika dikte edildi mi?

İkincisi, hocalar, şimdi burada biliyorsunuz bir asistan arkadaşı işe alırken günlerce düşünüyoruz, o sınav, bu sınav, mülakatlar filan gibi ince eleyip sık kuyaraktan. Malum, devlet memuriyetinde bir kişiye kolay kolay *"Sen bi işimize yaramıyorsun"* deme imkanımız olamıyor. Halbuki Buca için böyle şey söz konusu galiba değildi sözleşmeli bir sistemde. Okulun öyle bir h seçme kriteri var mıydı; yoksa, işte falancanın vakti müsait, o gelsin şeklinde yürüdü? Sabit bir kadrosu olmadığına göre, ders programı revizyon yapılabildi mi bu okulun içerisinde; özel kısımdan bahsediyorum yine.

Bir de ilginç bir şey var, siz onu söylemediniz; siz bir ara üç ayrı mimarlık o lunun birden bölüm başkanlığını yaptınız İzmir'de; 1975 senesinde yaptır Özel Buca, resmi gece Buca ve Akademi, üçünü birden yaptınız.

DOĞAN TUNA : Orada bir yanlışlık olabilir. Çünkü, 1976 yılında ben profe olduktan sonra bölüm başkanlığı görevini üstlendim Akademide. Sonra Güzel Sanatlar olduk...

Mimarlıkta Rauf Bey bölüm başkanıydı. Uzun süre bölüm başkanlığını yürüt Biz kendisine her konuda yardımcı olduk ve kendisi de çok saygı duyduğum büyüğümüzdür. Her konuda danışırdı. Yani bu, modern, çağdaş, demokratik düzendi.

Şimdi geriye doğru sorularınıza geleyim.

Mütevelli heyeti gibi bir şey vardı orada. Yönetim Kurulu, mütevelli heyeti bir olay; onun da başkanı Kemal Karhan'dı. Şimdi, Okul Müdürü Mehmet Ün bey mühendis kökenli, inşaat mühendisi bir arkadaşımız. O da derslere falan riyordu o zaman. Aynı zamanda hem yöneticilik görevi var, hem derse giren arkadaşım. Onunla tanıştınız, görüştünüz burada tahmin ediyorum.

Şimdi, Mimarlık bölümünü kurarken veya bu program yapılırken yönetim, Yıl Mimarlıktaki belli bir hoca grubuyla ön temas kurmuş ve anlaşma yapmışl Yani, bu iş bir yerde Yıldız Mimarlıktan gelen belli bir kadroya verilmiş. Bunla içinde İrfan Bayhan bir isim, Suat Öner de oradan geldi, Orhan Siper orad geldi. Yani, şöyle söyleyeyim; Akademi o sıralarda Mimarlık Mühendislik A demisi olan Yıldız'daki Mimarlık Bölümü öğretim üyeleri, bir yerde İzmir'i ke ikinci okulları olarak kabul etmişlerdi. Dolayısıyla, ben orada herhangi bir ö politika yürütüldüğünü tahmin etmiyorum; çünkü, eğitim, ders programı içerik aynen uygulanıyordu. Buna ek olarak özel okul olmanın verdiği, paralı o olmanın verdiği bir -ne diyeyim- reklam açısından, iyi bir isim yapma açısın özellikle, mesala Muhlis Türkmen hocayı, Asım Mutlu hocayı getirdikle düşünüyorum ben. Çünkü, bu hocaların direkt olarak Yıldız'la ilişkileri yok. kadaş tabii onlar; sınıf arkadaşlarıydı bir kısmı. Ama, eğitim açısından, Gü Sanatlar Akademisiyle -o günkü ismiyle- herhangi bir direkt ilişki yoktu. B bunu biraz daha genişleteyim. Mesela, makine bölümündeki hocaların bir kıs oradan geliyordu. İnşaat bölümünde Vakkas Aykurt hoca oradan geliyor Bunlar sayılı isimler Türkiye'de.

Şimdi, o açıdan bakarsanız, kalıp olarak alınmış hocalarla beraber yürütülen sistem. Bu sistemin benim orada görev yaptığım süre içinde değiştirilmesi yahut da herhangi bir düzeltme yapılması hiç konuşulmadı, öyle bir politika güdülmedi. Burası bir meslek okuludur, meslek yüksekokuludur, burada eğit yapılır, araştırma falan yapılmaz. Ancak, şunu da söyleyeyim: Kanun gere yani Özel Yüksekokullar Kanunu gereği orada belli bir süre çalışmış o araştırma görevlisinin, ki asistan diyorduk o zaman, asistanların yeterlik verme söz konusuydu. Üç yıl içinde yeterlik vermeyenlerin işine son vereceksiniz fil diye bir şeyler vardı ve o arada bir dizi arkadaşımız yeterlik yaptılar. Yani, yerde doktora seviyesinde demiyeceğim ama, doktoraya benzer nitelik

AHMET EYÜCE
1980'e kadar olan dönemin çok önemli bir özelliği var: O dönemin -ben 1973'te geldim Buca'ya- bir altyapı, hoca yetiştirme kaygısı yok. Gerçi, mimarlık bir akademizm meselesi midir, iyi akademisyenler iyi hoca olur gibi bir tartışmaya girmek istemiyorum ve öyle kesin bir inancımda yok benim, akside olabilir olmayada bilir.

çalışmalar yaptılar, Jüriler kuruldu, bunlar onaylandı, dolayısıyla arkadaşlarımız görevlerine devam ettiler; ama akademik bir titr elde etmeden.
İkinci sorunuz şeyle ilgiliydi, yani akademik eğitim modelinde bir değişiklik. Öyle bir şey hiç konuşulmadı, düşünülmedi, hiç yoktu.

MEHMET TÜREYEN : Ben bir iki şey ekleyebilir miyim?...
Bu konuda aslında yetkili kişi Doğan Bey, o gün için bütün sorumluluklar ondaydı. Ben, çok az tanıyabildim Buca Okulunu. Aslında, ne akademisyenlerin eğitim *"background"* ları açısından, ne homojenlik bakımından böyle bir ulusal veya uluslararası düzeyde eğitim politikası olabilecek bir okul şekli değildi. Sanıyorum sorunuz oydu. Sebebi de, bana kalırsa tamamen Doğan beyin söylediği gibi Yıldız'dan buraya gelmiş olan bir ekibin programı yapması ve aynen uygulaması. Aslında, Güzel Sanatlar Akademisinden gelen elemanlar da, pek fazla buranın eğitim programıyla ilgilenmediler. Yani, o program üzerinde sadece uygulama yapıldı.
Dediğiniz konuda, yani ulusal düzeyde bir eğitim politikası olmalı mı, diğer mimarlık okullarıyla karşılaştırılıp karşılaştırılmamalı mı, bu konular doğrusu pek fazla gündemi işgal etmedi.

DOĞAN TUNA : Ben, bölüm başkanlığı yaptığım yıllarda birçok mimarlık okulunun eğitim programlarını inceleme fırsatı buldum ve birkaç okulda çok dikkatimi çeken bir olay çıktı karşıma. Bir yarı yılda 4 ders var, 3 ders var, global bir isim. Ders saatine bakıyorsunuz 18 saat, 16 saat filan, yani içeriğe bakıyorsunuz neler yok içinde, her şey var. Şimdi, bir yerde bazı eğitim modellerinde her saat, dakikası dakikasına böyle hesaplanır milimetrik olarak, içinde ne yapılacağı da yazılır; ama, o dersi verecek bir hoca bulduğunuz zaman, gerçekten akademik, gerçekten uluslararası düzeyde kişiliği olan bir hoca o dersi verirse, o ders başka bir ders olur. Ama, siz tersini yapsanız, yani hiçbir deneyimi olmayan hiçbir araştırma yapmamış olan, sıradan bir mimar arkadaşımıza deseniz ki, *"kardeşim gel, biz sana 28 saat tasarım dersi veriyoruz, birinci sınıflara gir, şunlara biraz mimarlık öğret"* o da bir şeyler öğretir. Yani, ben burada çok büyük farkı şunda görüyorum: Programın kendisi önemli değil, kim nerede ders veriyor? Yani, bir usta-çırak ilişkisine baktığınız zaman, ki bizim mesleğimizi bir dereceye kadar bundan soyutlamamız mümkün değil, yani siz her ne kadar bilimsel çalışma da yapsanız, bütün literatürü tarasanız, harika eserler yazılı olarak koysanız, bir bina yapmamışsanız mimarlık mesleğiniz bir yerde bence kabızdır; tam güzel tabiriyle.
Eee, şimdi usta bir mimarın yanında, mesala Mehmet bey arkadaşımız usta bir mimarın yanında çalışmıştır, ne öğrenmişse orada öğrenmiştir. Ben, 10 yıl çalıştım usta mimarın yanında, çok şey öğrendim. Tabii, insancıl taraflar da öğreniyorsunuz bu kadar uzun süre yaşayınca. Zannediyorum, bizim önemli bir konumuz o, ortak konumuz bir yerde; bütün bu eğitim modelleri için de olsun, değişik yıllarda yapılan düzeylerde olsun, isimler ne olursa olsun, öğrencinin karşısına çıkan öğretim üyesi elemanının öğrenciye ne aktardığı, onda bir şeyler uyandırıp çalışmasını veyahut da heyecanını yönlendirebiliyor mu, bir ürün elde edilebiliyor mu? Bu elde ediliyorsa, bence hangi model olursa olsun sonuçta başarıya ulaşacaktır. Ama, bu usta-çırak ilişkisi çok önemli. Bizim belki İzmir'de biraz sıkıntıda olduğumuz taraflardan biri o. Yani Buca'daki dönemi ele alırsam, o bakımdan karşılaştırmada, hangi hoca derse giriyorsa, tanımayan adam yok o hocaları. Muhlis Türkmen'i herkes tanıyor, Süha beyi herkes tanıyor. Bunlar, Türkiye'de sürekli yarışma yapan, derece almış, inşaatları, binaları olan insanlar.
Ben buna çok önem veriyorum. Bu belki diğer mimarlık okullarında da eğitim modelleri tartışması yapılırken en ağırlıklı konu olacak.

MEHMET TÜREYEN : Efendim, ben aslında başka bir yönünü de irdelemek istiyorum bu okulların. Şimdi, olay sadece eğitim kurumunun veya kurumlarının iç işleriyle olan aktivitelerle ilgili değil. Aynı zamanda bu okulların dış dünyayla olan münasebetleri de çok önemli. Bildiğim kadarıyla en büyük eksikliğimiz, o zamandan bu yana süregelen eksikliğimiz, mimarlık okulları olarak bizim İzmir halkıyla, yani kamuoyuyla, uygulamada, araştırmada ve bir önder, yönlendirici bir kurum olarak eğitimde pek ilişkimiz yok. Bu diğer yurt dışı okullarında böyle değil.
Ön lisans okullarından tutun, en şöhretli üniversitelerine kadar, gerek devlet kurumlarıyla, gerek özel kurumlarla, gerek halkın kendisiyle üniversitelerin çok yakın ilişkileri vardır.
Birincisi, eğitimsel olarak ilişkisi vardır; çünkü, okulun bulunduğu çevrenin öğrencisi daha çok o okulda okur, dolayısıyla halk vergi öder, okulun kalitesini sürekli olarak irdeler. Dolayısıyla, okul da o topluma karşı kendini sorumlu hisseder, devamlı o toplumun yönlendiricisi durumundadır. Okulların şöhreti mesleki açılardan olduğu kadar, gerek döner sermayelerinde, gerek araştırma açısından yaptıkları işlerin kapasitesine, çapına çok bağlıdır. Resmi olsun, özel olsun diğer kurumlarla olan bağlarına çok bağlıdır, ilişkilerine çok bağlıdır. Bir okul ne kadar yüksek oranda devletten proje alabiliyorsa, gerek uygulama, gerek araştırma, ne kadar özel kurumlarla ilişki halindeyse o kadar çok saygın bir okuldur.
Bunlar, maalesef bizde yok. Aynı zamanda, şimdi Mimarlar Odası mensubu arkadaşlarımıza da azcık çamur atalım buradayken; AIA *"American Institute of Architecture"* Amerika'da bir devlet gibidir ve gerçekten okullarla çok yakından ilgilidir, okullarla ilişkili olarak mezunlarının sürekli olarak sınavını yapar, hazırlar, ondan sonra sertifikalarını verirken böyle bir yakın ilişki içerisindedir. Oysa, biz bu konu ettiğimiz sürelerde burada görev yaparken, ben Mimarlar Odasını doğru dürüst tanımıyordum bile. Mimarlar Odasını tanımam, inanın, şu 1980'li yıllardan sonra oldu galiba; çünkü korkuyla galiba *"Mimarlar Odası"* deyince, neymiş acaba burası, ne yapar diye düşünüyorduk. Bir kayıt oluşum vardır benim öbür binada, Amerika'dan döndüğüm sıralarda, böyle hazırol vaziyetinde filan. Hani bu kurumun ne yapıp yapmadığı konusunda bile bilgim yoktu, o uzun süre böyle devam etti; yani, aktif rol alamadık karşılıklı.
Bu ilişkiyi güçlendirmek lazım sanıyorum. Sadece salt ilişki değil, aynı zamanda eğitimsel olarak da; mesela ben çok seviniyorum, arkadaşlarımızın burada görev alması son derece mutlu bir olay, sevindirici bir olay.
1982'de bir isim değişikliği daha geliyor galiba karşımıza; Şimdi benim çok merak ettiğim bir konu var, gerçi bu diğer sohbetlerde de üniversitedeki konuşmalarda da zaman zaman gündeme gelmişti. İstanbul'da işte bir İstanbul Teknik Üniversitesi, bir de Mimar Sinan Üniversitesi diye böyle bir ayırım, arada kalan bir Yıldız Üniversitesi var, mimarlık fakülteleri için veya bölümleri için söylüyorum. İzmir'de de bu isim değişiklikleri acaba eğitim programlarına değilse de, öğrencinin stüdyo çalışmalarına nasıl yansıtılır diye merak etmiştim ben. Yani artistik bir çalışma mı geliyordu akla. Güzel Sanatlar Fakültesi deyince? Mimarlığı bilimsel, mühendisvari bir şey mi, yoksa Güzel Sanatlar yönünde bir şey gibi mi görünüyorduk?

DOĞAN TUNA : Galiba bunun cevabını ben vereceğim.
Bütün bu değişikliklerde aslında aynı insanlar aynı miktarlarda yaşadı, orada herhangi bir değişiklik olmadı. Hatta eğitim programları değişse bile kişiler yine aynı şeyleri öğretmeye devam ettiler. Bazı insanlara bazı şeyleri, *"Şunu değiştir, böyle öğret, şu araştırmayı yap, bunu aktar"* deseniz de o yapmıyor, yine bildiğini yapıyor. O ayrı bir konu.
Şimdi 1982 yılındaki değişim bizim için kötü bir olay, ben onu açıklayayım. Çok uğraştım, o dönemde Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanıydım, Mimarlık Bölümü Başkanı Necati Şen arkadışımızdı. Bir iki kez Ankara'ya gittik. YÖK var; ama, işte birtakım işler dönüyor, politikalar var, Kemal Karhan bey Ankara'da, İhsan Doğramacı'ya gidemedik. Ama paşalarla konuştuk, sıkıyönetim dönemi, aman bizi ezmeyin, yok etmeyin. Biz Güzel Sanatlar olarak Mimarlıkla beraber olmak istiyoruz. Mimarlığı ayırırsanız, mimarlığın gelişmesine engel olacaksınız; çünkü, mimarlık şimdi Güzel Sanatların temel direği, yani bir yerde onu götürüyor, onu da yıkacaksınız. Olay iki taraflı ele alındı. Kimileri bize destek olacaklarına söz verdiler, kimileri elimizden geleni yaparız dediler, kimileri de siz bu işle uğraşmayın bu iş bitti dediler. Biz tabii üzüntüyle döndük İzmir'e.
Mimarlık bölümü, Mühendisliğe bağlandığı için onlar tarafından da, yetim çocuk üvey evlat olarak karşılandık. Hocaların bir kısmı zaten yurt dışına kaçmış. Bunları kendi hallerine bırakın, bitkisel hayatlarını sürdürsünler havasına girildi. Ben bunları söylemekte sakınca görmüyorum; çünkü çok uğraştım, çok savaş verdim onun karşısında. Başarısız olduk. Ve şunu önerdik o zaman: Lütfen, mademki ayırıyorsunuz, bırakın Mimarlık Fakültesi olalım. *"Oo, siz Mimarlık Fakültesi olamazsınız. Sizde kaç tane öğretim üyesi var?"* dediler. Kemal abi, dedik; gel yardım et. Biz Mühendislik Bilimlerini nasıl kurduk? Bir siz vardınız,

biz arkadan geldik. 8-9 öğretim üyemiz vardı o zaman, ne olur yardımcı olun... Fakat bunların hepsi boşa gitti. Birkaç ay sürdü bu savaş ve sonunda yenildik. Ondan sonrasını siz beraber yaşadınız.

GÜRHAN TÜMER : Siz bir dönem sonrasını anlattınız. Bir de arada Rauf beyin dekan olduğu, yani akademiden sonra Güzel Sanatlar Fakültesi olup, sizin Mimarlık Bölümü Başkanı ve Rauf beyin dekan olduğu bir dönem var.

DOĞAN TUNA : Ondan bahsettik. O gayet başarılı, iyiydi. Eğitim konuları, eğitim modelleri, seminerler, dergiler, geziler, Avrupa gezileri. O dönemi ben altın çağ olarak niteliyebilirim. Yıl sonu sergilerimiz, konferans dizileri. Mehmet bey de o dönem buradaydı, çok da aktif katılıyordu bu çalışmalara.

AHMET EYÜCE : 1980'e kadarki dönemle ilgili olarak ben de bir şey söylemek isterim. 1980'e kadar olan dönemin çok önemli bir özelliği var: O dönemin -ben 1973'de geldim Buca'ya- bir altyapı, hoca yetiştirme kaygısı yok. Gerçi, mimarlık bir akademizm meselesi midir, iyi akademisyenler iyi hoca olur gibi bir tartışmaya girmek istemiyorum ve öyle kesin bir inancım da yok benim, aksi de olabilir, olmayada bilir. Ama öyle bir kaygı yok ve o dönemde bizim içimizde daima şu endişe vardı: Biz bu işi yapıyoruz ama, sonu ne olur bunun, ne yaparız, ne ederiz? Çünkü, piyasayla kopuyorsunuz her geçen sene, dışarıdan kopuyorsunuz. Ve çok enteresandır. 1980 senesine gelindiği zaman Buca'nın 1964-1980 arası veya 1964-1978 arası döneminden kalma, akademisyen olan 3 kişi vardır burada, Göksel Sezer, Özen ve ben. Yani, o okulun öyle bir yapısı var. Bunu okulun defosu olarak söylemiyorum.
Sonra 14 kişi kadar Arabistan'a gittik.
Mehmet Hoca da dahildir, yalanlasın beni, biz bir yıl kalıp geleceğiz. Amerika'ya gitseniz oluyor, Almanya'ya gitseniz oluyor, Arabistan'da para çok olduğu için olmuyor. Ve şöyle bir şey çıktı YÖK'le beraber: *"Efendim, burada doktora yaptıysanız, burada doçent olamazsınız. Burada doçent olduysanız, burada profesör olamazsınız, ... gitmeniz lazım."* Ve biz -bunu gülesiniz diye söylemiyorum- şöyle bir karar verdik: Dedik ki, süperrotasyona çıkarız o zaman, Hicaz'a gideriz.
Ve arkasından bu değişti, o izinler verilmeye başlandı ve izni alan arkadaşlar, izin sürelerinde buraya döndüler geldiler. İzin verilmeyenlerdir 6 sene, 7 sene kalanlar.

GÜRHAN TÜMER : Orada, değişiklikleri anlamak açısından, Rauf beyin dekan olduğu dönemde, daha sonra belki Mehmet bey değinecek ona, Mühendislik içinde bulunduğumuz zamanda Mühendislik Fakültesi ve Dekanlığıyla ilgili birtakım sorunlar vardı. O dönemde bir sorun oldu mu? Yani Rauf bey, dekanlığı sırasında senelerce *"large"* bir yönetim sergiliyordu değil mi? Yani bunlar özellikle mimarlık eğitiminin gelişmesi açısından önemli gibi geliyor da bana.
Güzel Sanatlar Fakültesi ile Mimarlık Bölümünün ilişkisini biraz daha netleştirebilir misiniz, o 1976, 1980, 1982 arasında?

DOĞAN TUNA : Şimdi benim hatırımda kaldığına göre bizim Güzel Sanatlar Fakültesi öncesi döneminde, Mühendislik Bilimleri Fakültesiyle olan ilişkilerimizde herhangi bir problemimiz olmadı.

GÜRHAN TÜMER : Akademi döneminde...

DOĞAN TUNA : Akademi döneminde herhangi bir problemimiz olmadı. Mehmet bey başkan vekilliği yaptı, yardımcılık da yaptı o dönemde. biz kağıt üzerinde yasal olarak Mühendislik Bilimleri Dekanlığına bağlıyız; fakat, kendi kadrosu var, kendi elemanları var, kendi bütçesi var, hani kendi makam arabası var diyeceğim neredeyse, kendi teşkilatı olan bir kuruluş. Ancak, öğretim üyesi ve yasal nedenlerle oraya bağlı. Ve bizim gelişmemizde orada herhangi bir engelleyici olay olmadı, ben öyle bir şey hiç hatırlamıyorum. Özellikle tersi oldu diyeceğim. Yani Fakültenin, daha doğrusu Akademinin bölümlerinin gelişmesi için kadro yetmiyorsa, onlardan boş kadroları kullandık biz o dönemde, geçici olarak bize verdiler, atamaları yaptılar. Bu lazımdır, arkadaşımızı alalım ders verecek, şunu yapacak, bunu yapacak.
Ve özellikle, orada da çok, yani sitayişle bahsedeceğim, Rauf ağabeyimiz, large dediğiniz olayın, ben onu dünya görüşü olan, geniş açılı bakan insan olarak niteleyeceğim, birçok konuda *"yapalım, sakınca yoktur"* deyip destek olmuştur. Ve biz o dönemlerde, yani Akademi iken daha, Güzel Sanatlar öncesi dönemde kadrolarımızı oluşturmaya başlamıştık. Yani Mehmet beyin katılması, Ahmet beyin söylediği gibi, bu tarafa kaydırılması. Hatta onlar sınavlara girdiler. Değil mi, sınavlara girdiniz; jüriler kuruldu.
Ve kişileri de alırken, biz bunlardan nasıl yararlanabiliriz, ileride nasıl bir akademisyen olabilirler hesapları yapıldı. Ancak şu oldu: Kadrolar serbest değildi, kısıtlı kadrolar vardı. Ve o dönemlerde, mesala -bilmiyorum sizinkini ama- benim bildiğim Çınar Atay dostumuz, arkadaşımız, Ergin Algım, Akın Süer, onların kadroları mühendislikteydi, onlar hep orada kaldılar. Ta ki Güzel Sanatlar kurulduğu kendi kadrolarını elde ettiler, transfer edildi kadrolar. Yani bu bakımdan engelleyici değil, destekleyici olmuştur, siz de öyle söylediniz.
Güzel Sanatlar içinde Mimarlık Bölümünde biz söz sahibiydik. Belki bu arada şunu da söylemekte yarar vár: Biz öğrencilik yıllarımızı yönetimde; mühendislik bilimlerinde yaptık. Yani gerek ben ve arkadaşlarım, gerekse o zaman il dekanımız Rauf bey. Bu işlerde biraz da yönetim tecrübesi olması lazım, kuruluş halinde çok sorunlar var. Bunların çözülmesinde gerçekten elbirliğiyle, iyiniyetle koşmak gerekiyordu ve bu yapıldı.
Ben burada aynı şeyi bütün Mimarlık bölümünde olsun, kendi arkadaşlarım için de söyleyeceğim, yani hiçbir arkadaş herhangi bir şekilde engelleyici, yani *"istemezük"* cülük diyelim bir anlamda, yapmadı herkes yapıcı oldu. Ve ben dönemi bu nedenle bir altın dönem olarak, yani yaldızlamak için söylemiyorum olayı, yüceltmek için de söylemiyorum; yalnız herkesin aktif olduğu, koştuğu yani bir yerden işe sarıldığı bir dönemdi. *"Sen bu derse gireceksin, hazırlan gi* dediğiniz zaman olurdu; ama, arkadaşımızın ertesi haftaya doktora sınavı va ama bu ders de yapılacak. Buca'da bunların hiçbiri yoktu. Herkes kendi işi yapıp, kendi dersine direkt gidiyordu. Ama Güzel Sanatlar döneminde, Mimarl döneminde hem akademik açıdan, mesela mimarlık mesleğiyle ilgili yüksek sans dersi kaç tane açtık hatırlayamıyorum ben, kaç tane doktora dersi açtık. dönemler, bazı arkadaşlarımız Kent Planlama yaptı, bazı arkadaşlarımız ma tematik, yüksek matematik benzeri dersleri aldılar doktora yapmak için, esa olsun diye. Bu bakımdan çok sıkıntılarımız oldu ama, buna rağmen akadem kariyerlerini arkadaşlarımızın çözümledik, yani sorunları çözümledik o dönemde Daha iyi olabilirdi, neden olmasın; ama, düşünebiliyor musunuz, İzmir gibi b yerde çalışıyorsunuz,i kinci bir kuruluş yok. Bir an için İstanbul gibi, İstanbul'd şu an eğitim yapan 4 tane mimarlık okulu var, 4 mimarlık okulunda toplasan belki 40 tane profesör, 80 tane doçent bulursunuz. Biz burada hala 2 profes ve 7 doçent; bu kadar... Ve bunun da lütfen hesabını yaparsanız, çok yavaş ol yor bu, yani bir yerde gerçekten çok yavaş oluyor. Keşke Türkiye'de bizde evvel kurulmuş ve gerçekten yüksek düzeyde araştırma yapan mimarlık eğiti kuruluşları olsaydı, mesela Orta Doğu gibi birkaç tane daha olsaydı, biz orad doktora yapmış, yüksek lisans yapmış, yetişmiş elemanlara, *"Buyurun, biz ye bir kuruluşuz, kadromuz var, sınava girin alacağız"* diyebilirdik. Nitekim bugü yeni açılanlar bunu yapıyorlar, ama biz o zaman bunu yapamadık.

GÜRHAN TÜMER : Şimdi sıra Mehmet beye geliyor, belge olsun diy söylüyorum, o dönemde, eğer yanlışsam düzeltin, bizde, doktora yaptıraca akademik kadro yoktu. Ve o zaman, mesela benim çalıştığım dönemde Doğa bey doktora hocasıydı; fakat, jüri üyelerinden bir tanesi de Semih beydi, ya betonarmeci. Bu bence çok önemli bir şey gibi görünüyor.
Bir de Güzel Sanatlar Fakültesi kurulurken orada yepyeni bölümler kuruld yani mimarlığın bir nüvesi vardı, demin konuştuğumuz gibi, fakat sıfırda başlayan Tiyatro, Sinema falan gibi bölümler kuruldu. Onların kurulması, m marlık bölümünün daha fazla gelişmesine birtakım engeller getirmiş olabil Çünkü, pasta belli ve oradan, Özdemir bey, Alim Şerif bey filan, epeyce bir pa aldılar gibi geliyor bana.

DOĞAN TUNA : Kesin olarak hayır, böyle bir şey yok, kesin olarak böyle b şey olmadı ve olamazdı da. Çünkü, yönetim Mimarlık bölümünün elindey Yani, bütün Fakülte Kurulu üyelerinin yüzde 80'i, Yönetim Kurulunun yüzde 8 bizim elemanlarımızdı. Öyle bir şey söz konusu değil.
Ancak biz onların gelişmesi için yardımcı olduk her konuda, o başka mesel Ama, herhangi bir şekilde Mimarlık veyahut da Kent Planlama bölümlerinden f dakarlık yapalım onlar faydalansın; böyle bir şey olmadı.

MEHMET TÜREYEN : Efendim, ben esas 80'li yıllardan sonraya geçmede önce, birkaç eksiğimize veya tam olduğumuz noktalara temas edeceğim.
Önce Akademiden Güzel Sanatlar Fakültesine dönüştü okulumuz. Bir süre öy fonksiyon gördükten sonra, tekrar Mühendislik Fakültesinin bir bölümü halin dönüştü ve bugün de fakülte olduk. Ama, bu sırada, bugünkü genel öğretim el manlarının sahip olduğu bilinç, sanıyorum yoktu. En azından, bize bir şeyler s rulduğu zaman ancak cevap verirdik, ya da yazılı olarak istendiği zaman y zardık. Tamam, belki zaten çok uzun bir geçmişi olamadığı için müesseseni hakikaten Rauf beyin zamanında tek dönemdir o; tek dönem olduğu için ister i temez zaten altın dönem diyeceğiz. Çünkü, mukayese edilebilecek geçmiş çok fazla bir uzun süre yok. Rauf beyin geniş görüşlü, dünya görüşünün gen olmasının bir yararı şüphesiz var da; ama, bazı eksik noktaları da var sanıyorum benim düşünceme göre. Olay sadece Rauf beyin gen görüşlülüğünden değil, öğretim elemanlarının ve genel atmosferin böyle bir ak

demik müesseseleşmeye, kurumlaşmaya hazır olmasındandır sanıyorum. Çünkü, herkes gerçekten koşturuyordu.
Mesela, bizde program hazırlandı, Doğan beyin söylediği gibi önce de bir program vardı, bilahare biz işin içine girdikten sonra ikinci program hazırlandı, bu üçüncüsü de sanıyorum Necati, Çetin beyler zamanında hazırlanmış. Yani, eğer program aşamaları dersek, üç ayrı eğitim programı hazırlandığı söz konusudur.
Birincisini Rauf bey kendi hazırlardı. Oturur aşağıya, odasında bir şeyler yazardı. Onun güvendiği insanlar vardı. Sanıyorum, ben de bunlardan birisiydim, ki benden üç beş kere, Amerika'da bu işlerin nasıl olduğunu, yazılı bir belge verip veremeyeceğim konusunda bilgi istedi.
Fakat, bu programın daha ileriye gitmesi, daha gelişmesi, bizler geldikten sonra, bizim aktif olarak Güzel Sanatlar Fakültesine katılmamızdan sonra başladı. Dediğimiz gibi, sık sık toplantılar olurdu. Kurullar çok önemli bir olaydı. Çünkü, çok enterasandır, ben Akademi Başkan Yardımcılığı yaptım, 8 ay süreyle, 3-4 profesör gelir Mühendislik Fakültesinden, ben de Başkan Yardımcısı olarak raportörüm, Kemal bey gelir oturur, *"Mehmet yaz.""* 5 dakikada kurul biter, ondan *"allah'ısmarladık", "Sen bunları temize çekersin"* der, öteki adamlar da böyle bakarlar.
Şimdi, yönetim böyle bir yönetimdi. Yani, öyle enine boyuna, bizim şimdiki kurullar gibi değildi. Korkunç bilinçlenme var şimdi; o zamanlar enine boyuna irdeleme, ondan sonra tartışma, v.s. bunlar kesinlikle yer almıyordu.

GÜRHAN TÜMER : Bu hangi dönem?

MEHMET TÜREYEN : Bu, Akademi yılları.

DOĞAN TUNA : Güzel Sanatlar öncesi...

MEHMET TÜREYEN : Böyle bir atmosfer içerisinde eğitim sürüyordu. Tabii, Güzel Sanatlar Fakültesi olduktan sonra, doğaldır ki, bizim birtakım menfaatlerimiz, yani Mimarlık ve Planlama bölümlerinin menfaatleri, Güzel Sanatlar Fakültesini oluşturan diğer bölümlerle paylaşıldı. Gürhan beyin söylemek istediği konu sanıyorum bu. Yani, eğer o imkanlar, o olanaklar yalnızca Güzel Sanatlar Fakültesi şemsiyesi altında Mimarlık bölümüne tevcih edilmiş olsaydı, tabii ihya olurduk.
Biraz da kaybımız şuradan oldu: Vakıa, formal kurullarımız vardı, Doğan bey de, ben de katıldım uzun süre, Yönetim Kurulu üyesiydim, kendisi de Bölüm Başkanı olarak katılıyordu. Vakıa, bu kurullarda biz temsilci olarak var idiysek de, Güzel Sanatlar Fakültesi elemanları bizlerden daha deneyimli, daha tecrübeliydi; tabir caizse, daha kaşarlanmışlardı yani. (Gülüşmeler).
Tartışma güçleri bizden fazla, konulara hakimiyetleri bizden fazla. Bir de, şimdiki kurullarla o zamanki kurulları mukayese ediyorum ben, korkunç kavgalar olurdu orada. Diyeceksiniz ki, *"Demokrasinin tabiatında vardır, olmalıdır."* Hayır, kavgalar demokrasiden kaynaklanmıyordu, kavgalar sen-ben kavgasıydı, bazen kişisel kavgalar bile girerdi kurullara. Bu çok enterasandır, yani bilinçli bir kavga değildi. O beni zaman zaman çok üzerdi.

DOĞAN TUNA : Yanlış anlaşılmasın, bu kavgaların bizim aramızda olmadığını ilave edelim. Bu tamamen başka bir olay, biz bunları seyrettik, izledik.

MEHMET TÜREYEN : Bölüm, Güzel Sanatlar Fakültesine bağlandıktan sonra, birtakım geçişler de sağlandıktan, yani Sümer bey, Cahit Gürel, buna mümasil daha birtakım arkadaşlar Fakülteye, bölüme iltihak ettikten sonra, normal kurullar oluştuktan sonra programlar daha bilinçli hazırlanmaya başladı. Yani, artık komisyonlar kurma, ne bileyim bir araya gelip toplanma, bilgi iletişim meseleleri falan söz konusuydu ve bu koşullar altında tabii ki daha iyi programların hazırlanması söz konusudur.
Kadro meselesi, mesela şu anda özellikle 1980'li yıllardan sonra kadroları, artık sağır sultan dahi bilir. Asistanların ne kadar kadrosu var, efendim, doçentlerin, hepsini bilir. O zaman biz kadronun adını bile bilmezdik. Bize bunları zaten söylemezlerdi. Mühendisliğe bağlı iken Mühendislik istediği gibi kalemle oynar, aşağıya geldikten sonra da formal kurullar bu işi halleder; ama, bize açıklama intikal etmezdi. Koşullar bunlardı.
1980 ile 1986'li yıllara kadar, o 6 sene zarfında ben burada yoktum, hiçbir şey bilemiyorum. Ben 1986'dan sonrasını bir özetlemek istiyorum kısa sürede.
Şimdi, geldiğimde tek profesördüm, Çetin Türkçü ve Necati Şen daha sonradan katıldılar, bölüm başkanlığı otomatik olarak bana tevdi edildi.
Bir kere öğretim üyelerinin hemen hemen yüzde 50'ye yakını yurt dışına gitmişti. İkincisi, kadrolar konusu hiç kimse tarafından ele alınmamış, herkes hasbelkader bulunduğu yere bile şükreder bir durumdaydı.
Üçüncüsü, yönetim tamamen uzaktan kumandayla idare ediliyordu; ikinci sınıf demeyeceğim, üçüncü, beşinci sınıf bir kurum halindeydik. Sorunlarımız

Atelye'de ders

Altan Akı ve renk

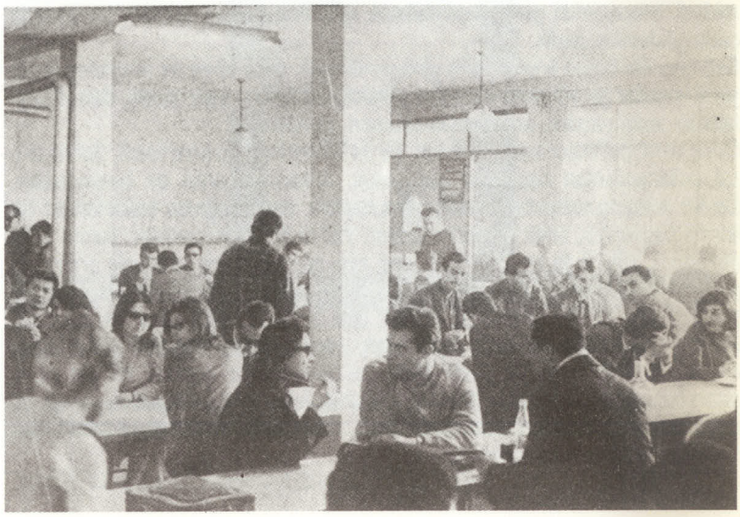

Kantinde sohbet

yukarıya iletilemezdi. bu hali ben birkaç kurulda teşhis ettim.
O ana gelinceye kadar da, hani hiçbir yönetim kaprisim, ihtirasım falan da yok, hala da öyle, yani yönetimle bir derdim yok. Bugün burada bulunuyorsam arkadaşların lütfudur, sağ olsunlar; yani böyle bir hiç ihtirasım yok.
Orada hissettim ki, buranın sahibi olunması lazım. Böyle bir görev de bana tevdi edildiğine göre benim sahip olmam lazım. Nereden başlayabilirim? Arkadaşların mağduriyetlerini önce tespit edeyim... Önce bir Dekanla görüştüm, dedim ki, *"Benim galiba bu konumda görev yapmam çok zor; çünkü karşılıklı sık sık karşılaşacağız, karşı karşıya geleceğiz, sizden çok büyük taleplerimiz olacak, bizi reddedeceksiniz, kavgalar, gürültüler... Bunları hemen peşinen konuşalım ve bunları rahat bir atmosfer içerisinde gerçekleştiremeyeceksek, ben hemen şimdiden ayrılayım"* dedim. *"Yok, kesinlikle, destekliyorum, arkandayım; ne gibi sorunun olursa, rahatlıkla oturur, görüşürüz"* dedi.
Şimdi, birinci eksikliğimiz bu iletişim konusuydu. Mühendislik Fakültesiyle iletişim eksikliği vardı. Ben gelinceye kadarki iletişim maalesef şöyle olmuş, aktarıldığı kadarıyla söylüyorum: Belli bir kanal bulamadığı için; dilekler, talepler Dekanlığa belli bir kanaldan yönlendirilemediği için herkes almış başını gitmiş...
Burada bir saptama yapabilir miyim, yani şunun için: O dönemde bölüm başkanlığı Sayın Erhan Nakoman'daydı, tedviren. Ve buradaki vekilin de vekili vardı, o an henüz akademik rütbesi bölüm başkanlığını yürütecek düzeyde olmayan arkadaşlarımız zorunlu olarak çaresizlikten bölüm başkanı görevini yüklendiler. Bu tabii, bölümün gelişmesini çok büyük ölçüde aksattı, yani Mühendislik Fakültesi düzeyinde yeteri kadar mücadele verilemiyordu.
Bu iletişimi sağlıklı kanallara oturtalım dedik. Nasıl oturturuz? Benden geçmesi lazımdı. Hem dekanla, hem de arkadaşlarımızla bunu konuşarak her şeyin bana iletilmesi gerektiğini, benim yukarıya aktarmam gerektiği konusunda antant kaldık ve bu kanaldan aldık, yürüttük.
İkincisi, kadro konusu berbat vaziyetteydi. Herkes, hatta içimizde doçentliğini vermiş hala asistan kadrosunda, araştırma kadrosunda olan arkadaşlarımız vardı. Bunların bir an evvel bu mağduriyetlerinin giderilmesi lazımdı. Bunun üzerine yoğun çalışmalarımızı sürdürdük.
Bir üçüncüsü de, promosyonla, yani akademik terfiler, işte asistanın yardımcı doçent olması, yahut doktorasını vermesi, doçentin profesör olması gibi konular hemen hemen tamamen ihmal edilmişti galiba. Bir süredir herkes bulunduğu yerde duruyordu ve müthiş bir karamsarlık vardı.
Bütün bunları tespit ettikten sonra arkadaşlarımızla sıkı bir yakın ilişkiye girme gayreti içerisine girdik. İki taraf da, gerek Yönetim, gerekse arkadaşlarımız, hiçbir ayırımımız da yoktu. Böyle yasalara, yönetmeliklere dayanarak yardımcı doçentten yukarısı kurullara girer de, toplantılara girer de, asistanlar girmez diye -inşallah yine uygulayacağız o işi, yalnız şu sıralarda biraz karışıklık var, onun için gerçekleştiremiyoruz- böyle bir ayırım yapmaksızın, herkesin katılabildiği gayet demokratik bir ortamda, dinlenen bir ortamda -Gürhan beyin birkaç defa iltifatını ben hatırlıyorum, yani o konulardan son derece gurur duyduğumu da hemen ifade edeyim- ve böyle bir atmosfer içerisinde bir yere kadar geldik.
Baktık, promosyonlarımız tamamlandı, kadrolarımız tamamlandı, herkes eğitimsel görevlerini bir mutluluk içerisinde koşarak yapmaya başladı. Ondan sonra düşündük ki, birtakım şeyler daha yapılması lazım. Bu ne olabilir? İşte, bölümün artık bu uzaktan kumandayla idaresini ortadan kaldırıp, İzmir Bölgesinde de bir fakülteleşme potansiyeline sahip olduğunu, oraya eriştiğimizi dikkate alarak böyle bir çabaya girdik.
Bu arada da, kısaca, rektörlükle çok yakın ilişkiler kurduk bölüm olarak, bu gerekliydi taleplerimizi gerçekleştirebilmek için. Arkadaşlara anlattık, bu konuda çaba gösterelim dedik.
Sağ olsunlar bütün arkadaşların yine yardımıyla, önce böyle bir fakülteleşmenin yerel koşullar gereği gerçekleşmesi gerektiği konusunu iyice işledik. Ben, 6 sayfalık bir rapor yazdım, arkadaşlara okudum, okeylendi.
Önce yerel politikacılara başvurduk. Bir iki tanesi konuyu benimsedi. Sonra ulusal politikacılardan bazılarına başvurduk. Ankara'da, onlar da benimsediler. Devlet mekanizmasında yüksek memurlardan, daha doğrusu bakanlardan bir ikisine başvurduk, onlar da benimsediler. Yalnız bir benimsemeyen kurum YÖK oldu tabii. YÖK'e de ben oturdum, yine aynı doğrultuda bir mektupla onlara da gönderdim. Burada hiçbir gayemiz olmadığı, onlara karşı olmadığımızı, ancak bunun böyle olması gerektiğini müsait dille anlattık. Hatta gelen cevapta da, Rektör aynen telefonu bana açtı, *"Bak, senin mektup nereden geldi biliyor musun? YÖK'den geriye geldi. Hoca ne diyor biliyor musun? 'Kimdir yahu, senin bir adam var oralarda, boyuna koşturuyormuş , şunun hesabını gör de, bir daha sesini çıkarmasın' filan diyor"* dedi. *"Mektubun aynen bana geldi"* filan dedi. Bizim ümitler tamamen gitti.
Tabii iki kişinin çok büyük emeği geçti. Onları gerçekten anlatmak çok öne burada. Birincisi, eski Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol; ikincisi de Nahit Mente Aydın Milletvekili.
Bu da nereden kaynaklandı? Bunlar hep kişisel ilişkilerle olan şeyler. Adı Menderes Üniversitesinin, şimdi Oda duysa, *"Sen mimarlara bırakmıyors sen yapıyorsun hoca, olmuyor"* der, ama bakın yararlar nerelerden geliyor.
Kampus planını hazırladım. Aydın'ın eşrafıyla yakından tanıştık filan. *"Ben s bu kadar iyilik ettim; bakın, benim şimdi bir işim var, şimdi siz bana yardım ed* dedim. *"Hadi Hoca, silahları alalım Ankara'ya gidelim"* diye cevap aldım k dilerinden.
Nahit Menteşe, o zaman -hala da öyle- Milli Eğitim Komisyonu Başkanı Öğrendik ki, Güzel Sanatlar Fakültesine bağlanma olayımız, artık Milli Eği Komisyonundan geçmiş, Meclise sevk edilmek üzere. Yani yapacağımız hiç şey yok.
Sağ olsunlar, Milli Eğitim Bakanı almış, haklı olduğumuzu, bunun muhakk üzerinde düşünülmesi gerektiğini tekrar YÖK'e yazmış; bir. Tabii Milli Eği Bakanından yazıyı alınca hemen bana cevap geldi, denildi ki, *"Yazınız alındı haklı olduğunuz Milli Eğitim Bakanlığınca ifade edildi ve zamanı gelince -a oyalıyorlar biliyorum- zamanı gelince düşünülecektir."* Nereye düşünülüy Meclise gidiyor, Milli Eğitim Komisyonundan geçmiş, zamanı ne zaman g lecek? Gelmeyecek.
Bunun üzerine tekrar bir harekete geçtik. Aydınlılar aracılığı ile Na Menteşe'den bir randevu aldık. Nahit Menteşe, sağ olsun, çok iyi dinledi, *"Ho bunu olmuş say, bitmiş say; ancak bunun YÖK'e intikal ettirilmesi lazım; bir yeni Milli Eğitim Bakanına, şimdiki Milli Eğitim Bakanına anlatılması... C bırakın siz, ben ona anlatırım, arkadaşımız. Yalnız YÖK'e intikal ettirmek gere* dedi. *"Nasıl intikal ettireceğiz?" "Bunu bir Senato kararı şekline sokun."* Geldi bunu dilimin döndüğünce Sayın Rektörümüze anlattım. Rektör, hemen bir S nato kararı çıkarttı ve gönderdik. Tabii, çok kısa zamanda hemen tersine dönc değişti, tekrar organize edildi ve Meclisten de geçti. Bu şekilde fakülteleştik. bizim, kısaca geçirdiğimiz aşama.
Doğrusu, eğitim programları ve uygulamalar konusunda ben, bırakın geçmi topyekün geçmişi, benim görev yaptığım geçmişle dahi çok önemli farklılıkla bugün mevcut olduğuna inanıyorum.
Bir kere, tüm öğretim elemanlarımızda büyük bir şevk ve zevk var ak demisyenliğe, öğretime, mimarlığa karşı. Tam olmasa bile -zaten mükemm olması hiçbir zaman mümkün değil- böyle bir merak, hakikaten bizi motive ed yor.
İkincisi, bilinçli herkes. Özellikle genç neslimiz, araştırma görevlisi a kadaşlarımız -keşke hepsi bugün burada olsalardı, onlara da iltifat etseydi gerek dış üniversitelere, gerek dış mimarlık okullarına, gerek araştırmaya, ger bilimsel çalışmalara, öğretime, eğitime karşı korkunç duyarlı insanlar. Bu c güzel bir şey.
Geçmişte biz bu duyarlılığı gösteremedik. Burada yine birazcık payeyi ke dimize vereceğim, yalnız kendime değil, diğer kurmay heyeti arkadaşlarıma v receğim; bizim onlara karşı ilişkilerimiz öyle, onların da bize karşı tepkileri böyl yani, bu karşılıklı oluyor. Bugünkü bilincin çok çok daha fazla olduğu k naatindeyim.
Programımızda, eğitim programı revizyonumuzda bazı eksikliklerin olduğu k naatindeyiz. Bunlar, gerek içerikler açısından, gerek yatay ve düşey ilişkile çeşitli ders disiplinlerinin yatayda ve düşeydeki birbirleriyle olan ilişkile açısından bazı eksikliklerimizin olduğunun farkındayız.
Burada onların adlarını anarak sizin vaktinizi almayacağım. Bunları en kısa z manda, belki şimdiye kadar da bir revizyona tabi tutabilirdik; ancak, dediğim gibi, müstakil olalım, Mühendislik Fakültesinden ayrılalım, daha iyi bir ortamc bunları ele alalım; kendi kendimize, gerek ulusal, gerek uluslararası düzeyde okullara bakarak bir çizgi çizelim diye geciktirdik.
Sanıyorum, en kısa zamanda da bu meseleyi ele alacağız. Bilahare de tes olayı inşallah, yani Mimarlık Fakültesine yakışır bir bina istiyoruz artık. Bu d çok yakın zamanda, yine hepimizin elbirliğiyle gelecektir. Şöyle göze görüner gerçekten yakışıklı bir bina peşinde koşturuyoruz.
Gelişmeler, 1986'lardan sonra bunlar. Bunu zaten arkadaşlarımız biliyor. Onu için burada bir tekrar etmiş olduk.
Teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

GÜRHAN TÜMER : Sanıyorum oldukça yararlı bir konuşma oldu. Mimarlı eğitiminin İzmir'deki serüvenini bizzat işin içinde bulunmuş, en yetkili kişilerder birinci ağızdan dinlemiş olduk.
Sayın hocalarımıza teşekkür ediyoruz katıldıkları için.

Foça Bağ Evleri ve Kule-Ev Geleneği [1]

Ayda AREL*

1988 dönemi çalışmalarımızın bir kısmını, Eski Foça'nın 8 km. kadar kuzeyinde, bir vadinin içinde yer alan Kartderesi (eski adıyla Kartera) köyünde gerçekleştirdik. Meskün bulunan bir iki evi sayılmayacak olursa köy tümüyle terkedilmiştir. Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından yapılan 1. derece sit tescili ise sonradan, nedense 3. dereceye kaydırılmıştır. Köyün *"İmbat Obası Kooperatifi"* adında bir kuruluş tarafından tatil köyüne dönüştürülmek üzere satın alınmış olması, yerleşmenin sit özelliklerinin yakında ortadan kalkacağını gösteriyor.

Ufak bir koyla biten bir vadinin yamaçları üzerinde ve iki kilometrelik bir alana dağılmış olan köyün evleri birkaç tipe ayrılır. Bunların içinde kule şeklinde olanları da, değişik zamanlarda inşa edildikleri için, bir evrimleşme sayılabilecek farklılaşmalar sergiler. Çalışmamızın amacı, kule-evlerin arketiplerini araştırmak olduğundan, incelememizi iki yapıyla sınırladık. Bunlardan birincisi, yazının bundan sonraki kısmında *"kule"* diye anacağımız ve vadi girişinin güney yamacında duran yapıdır. Bu yapının dikkati çeken özellikleri, öteki evlerden daha büyük ve yüksek olması, arkaik bir karakter sergilemesi ve görece sağlam olmasıdır [2]. İncelediğimiz ikinci yapı ise, kapısının üzerinde *"1808"* gibi eski sayılabilecek bir yapım tarihi taşıması ve ayrıca iç döşemesinin yerinde durması yüzünden karşılaştırmaya elveren bir nitelik taşıması yüzünden seçilmiştir.

Kule, Kartderesi'ndeki bütün öteki binalar gibi, basık bir duvarın desteklediği bir setin üzerine oturur. Çevresinde bazı müştemilat binalarına ait kalıntılar duruyorsa da, bunlar tanımlanamayacak kadar yıkıktır. Yapının planı, kenarları 4 m. kadar olan bir kareye indirgenebilir. Vadiye bakan giriş cephesi kuzeydedir. İçte 2.43 m. ile 2.92 m. yüksekliğinde duvarları çeviren şevlenmeler, bu düzeylerde ahşap döşemelerin bulunduğuna işaret ediyor (Şekil: 2). Foça civarındaki evlerin çoğunda kırma çatı bulunmasına karşın, incelediğimiz yapının bir düz dam, daha doğrusu bir teras katıyla bittiği kanısındayız (Şekil: 1-4). Gerçekten de, gerek ön gerek arka cephede inşa edilmiş bulunan çıkma mazgalların duvarların üst bitim çizgisine yakın durması, onların ancak bir terastan kullanılabileceklerini düşündürüyor. Batı cephesinin duvar bitiminde yatay yerleştirilmiş taş levhalar vardır. Bu levhalar ahşap bir çatıyı taşıyabileceği gibi, bir terası çeviren parapetin kenarı da olabilirler Doğu duvarının iç kısmında, çatıya çok yakın konumda bulunan devşirme taştan bir nişe bir oluk inmektedir. Bu düzenlemenin neye yaradığını çok iyi anlayamamış olmakla birlikte, su akıtmaya elveren bu oluğun kapalı bir çatının varlığıyla çelişeceği kesindir.

Kulenin giriş kapısı zemin kattadır ve yana alınmıştır. Kapının yanda olması, öteki evlerin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, yan duvara dayalı olan merdivenle irtibatın sağlanması içindir. Devşirme taş bloklarından bir kasası olan kapının iç kısımlarında ve yanlarında görülen yuvalar, kapıyı içten sürgüleyen kalasın yuvalarıdır. Yapının sadece birkaç mazgal deliğiyle aydınlanan zemin katı, büyük bir olasılıkla, bu tip yapılarda olağan usule uygun olarak, bir çeşit ambar ya da ardiye olarak kullanılıyordu. Orta katta güney duvarında yer alan ocak ise, evin bu kısmının mutfak ve günlük işlerin görüldüğü yer olarak kullanıldığını gösteriyor (Şekil: 2). Kuzey, doğu ve batıya açılan pencerelerle aydınlatılan bu katta ayrıca duvar nişleri bulunur. Pencereler demir parmaklıklıdır.

Üst katın pencereleri daha büyüktür. Güney, yani dip duvarında ise yaklaşık 1,5 m. yüksekliğinde eksedra şeklinde bir niş bulunur. Bu niş dışa doğru konsollarla taşınan bir çıkıntı oluşturur (Şekil: 4).

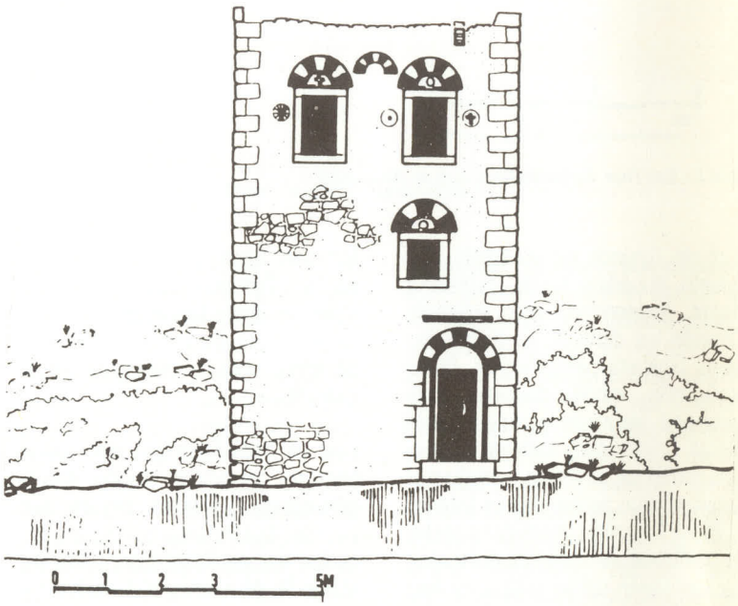

Şekil 1 – Eski Foça, Kartderesi Köyü, Kule ev: Giriş cephesi (Kuzey).

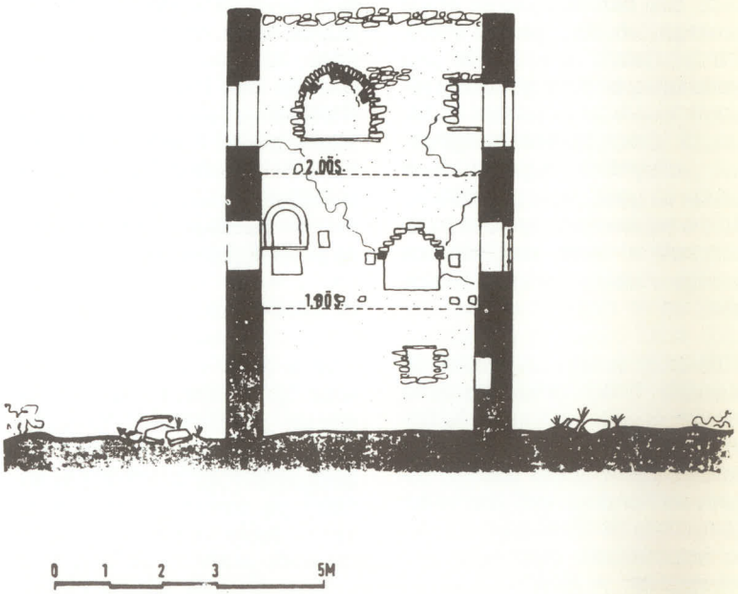

Şekil 2 – Eski Foça, Kartderesi Köyü, Kule ev: Enlemesine kesit

* *Prof. Dr. T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü VII. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Antalya, 18-23 Mayıs 1989*

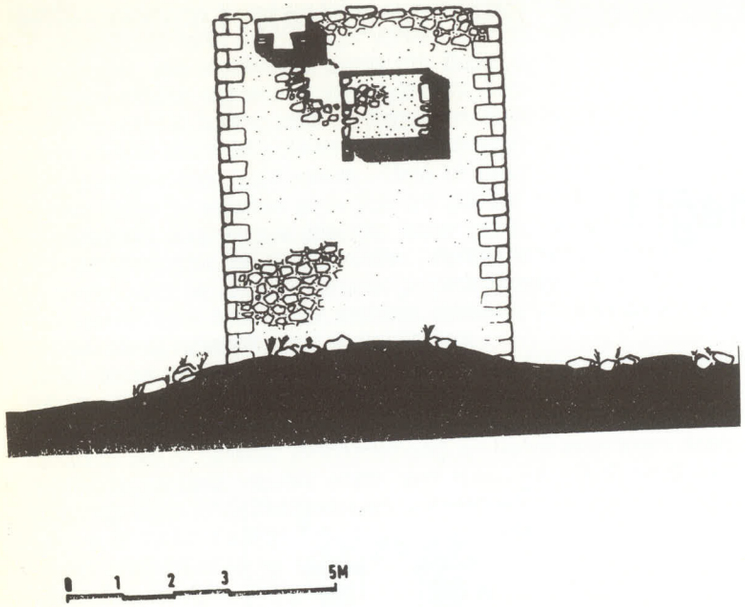

Şekil 4 – Eski Foça, Kartderesi Köyü, Kule ev: Arka cephe.

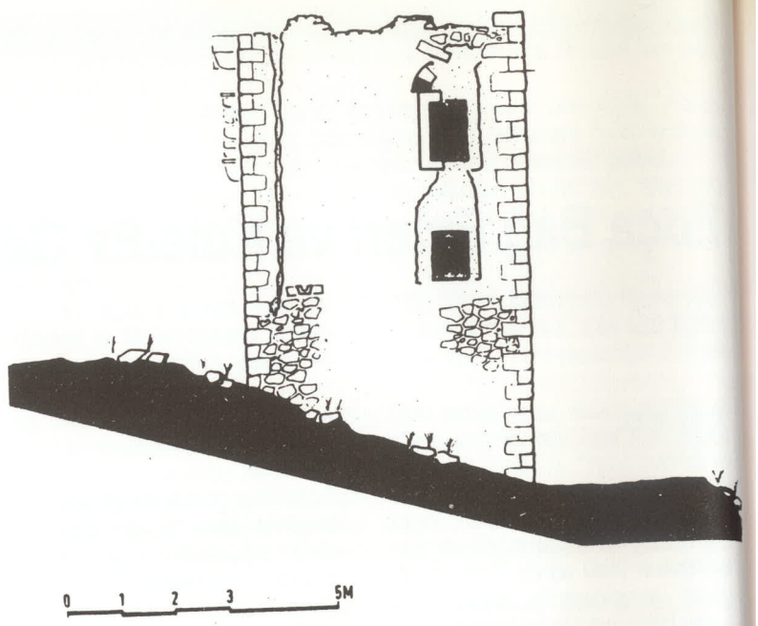

Şekil 3 – Eski Foça, Kartderesi Köyü, Kule ev: Batı cephesi

8 m.nin üstünde bir yüksekliği olan kulenin duvarları harçla bağlanmış moloz taşlarından inşa edilmiştir. Köşeleri ise daha iri ve düzgün kesilmiş bloklarla pekiştirilmiştir. Duvar örgüsünün içinde devşirme malzemesine yer verilmiş olması ayrıca dikkati çeker; giriş kapısının üstündeki profilli taş örneğinde olduğu gibi. Kulenin bütün pencerelerinin üstünde iki renkli taşlardan yarım-daire şeklinde hafifletme kemerleri oturtulmuştur. Bu kemerlerin dolgu levhalarına haç, selvi gibi alçak kabartma motifler yerleştirilmiştir ki bu süsleme türü öteki köy evlerinde de görülebilir. Ayrıca, pencerelerin arasında kalan duvar kısmında ve sadece ön cephede, bazı bezeme öğelerine de yer verilmiştir. Bunlar, yamuk yerleştirilmiş tuğlalarla elde edilen bir çeşit ajurlu kafes, bir sütun gövdesinin kesidiyle elde edilmiş dairesel bir bezek, bir künkün çevresine ışınsal olarak yerleştirilmiş tuğlalarla oluşturulan bir güneş motifi gibi süslerdir. Bizans yapılarında yaygın olan bu tip bezemelerin nazara karşı koruyucu özelliği, süsleyici özelliğinin önünde gelir.

1808 tarihli ev ise, kule şeklinde olmamakla birlikte genel yapım ve tasarım özellikleri açısından Kartderesi konutlarının ortak karakterini yansıtır. Ayrıca, ahşap tavanıyla döşemesini koruduğu için, kulenin bugün yerinde durmayan ahşap aksamı ve konstrüksiyonu hakkında bir fikir edinmemize yarar (Şekil: 5). Bu yapıda iç hacmi iki kata bölen ahşap döşemeye, giriş kapısının kar-şısında duran bir merdivenle çıkılır. Döşemeyi taşıyan ana kirişin üzerine enlemesine mertekler oturtulmuştur. Bunların üzeri döşeme tahtalarıyla kaplıdır. Zeminden çatıya kadar yükselen bir direk, tavanı taşıyan kirişe destek oluyor. Bu yapının batı kısmında, içinde ocak bulunan basık bir eklenti yer alır.

Eski ve Yeni Foça'ların hem içinde hem de çevresinde dağınık olarak görülebilen kule-evleri tanıtan bazı yayınlar bulunmakla birlikte, bu konudaki tek arkeolojik içerikli makale, Martin E. Weaver'ün 1971 tarihli makalesidir[3]. Bu makalede, Manuil Ağanas adındaki bir yapı ustasının 1850 tarihinde biten evi incelenmiştir. Yazar, bu evin örnek teşkil ettiği Foça kule-evlerinin Bizans konut geleneğinin bir devamı olduğunu düşünmüştür. Ancak, Anadolu'nun Ege Şeridinde ortaya çıkan biraz farklı bir kule ev tipi olan Bodrum kulesinin Girit'teki Minos Çağı evlerini andırması, Weaver'e göre, Anadolu'nun Ege kıyısındaki kule-evlerin Bizans mimarisi aracılığıyla sürdürülegelen daha da eski bir geleneğe bağlanabileceğini de ayrıca düşündürmüştür[4].

W. Müller-Wiener ise, Yeni Foça hakkındaki incelemesinde *"Herrenhauser/Bey evleri"* diye adlandırdığı bu konut tipinin Ceneviz kökenli olması olasılığı üzerinde durur[5]. Gerçekten de, 1275 tarihinde VIII. Mihail Paleologos'tan Foça'da üstlenme ve buradaki şap ocaklarını işletme hakkını alan ve buraya ufak bir kale yaptıran Benedetto ve Manuel Zaccari'a, 1304 tarihinde de Sakız Adası'nı korumaları altına almışlardır. 1286-96 yılları arasında Yeni Foça ile kalesini kuran yerli Rumlar ise, Eski Foça'daki İtalyanlarla kader ve çıkar birliği yapmayı sürdürmüşlerdir[6]. Eski Foça'da üslenme haklarını 1455 yılında Osmanlı filosuna yenilinceye kadar kullanan Cenevizliler, 1346 yılında, Sakız'da *"Mahona"* adıyla anılan yarı bağımsız bir örgüt kurmuşlardı. Giustiniani adıyla anılan adanın Cenevizli seçkinleri, 1415 yılında Osmanlılara vergi ödemeye başlamışlar ancak adadaki egemenliklerini 1566 yılına kadar koruyabilmişlerdi. Bu tarihten sonra, daha önce İtalyanlara tanınan hak ve ayrıcalıklar, 1567 tarihli ahitname ile adanın Rum ilerigelenlerine geçmiştir.

Ne var ki, Sakız Ceneviz egemenliğinden çıktıktan sonra dahi, İtalya ile olan bağlantılarını ticari ilişkiler, adadaki katolik manastırları ve konsolosluklar aracılığıyla sürdürür. O kadar ki, 18. yüzyılda yüksek bir refah seviyesine ulaşan Sakızlılar için çocuklarını İtalya'ya öğrenim yapmaya göndermek bir adet halini almıştı. Bu süre içinde Sakız'ın Anadolu kıyıları ile olan bağlantısı da eski yoğunluğunu korumuştur: her yıl İzmir ve İstanbul'a doğru yola çıkan 150 kadar geminin Sakız'a uğradıkları bilindiği gibi, kaynaklar da 18. yüzyılın ikinci yarısında çok sayıda adalı tüccar ve zenaatçinin İzmir'e yerleştiklerini kanıtlar[7].

Çeşitli kaynaklar, kule tipi evlerin Sakız mimarisinde önemli bir yer tuttuğunu bildiriyor[8]: İtalyanların *"Civitas Chii"*, Rumların ise *"Hora"* diye adlandırdıkları idari merkezin güneyinde uzanan *"Kampos"* ovasında, bağ ve bahçeler içindeki sayfiye evlerinin kule şeklinde oldukları ve bunlara *"pyrgos"*, Türkler zamanında da *"kulla"* denildiği seyahatnamelerden öğrenilmektedir. İlk kez, 1648 yılında Sakız'a giden Balthazar de Monconys tarafından zikredilen bu kuleler, adanın Cenevizli ve Rum aristokrasisinin yazlıklarıdır. 1656'da adaya gelen Thevenot, her arazi parçasının yanında duran iki, üç odalı evlerden söz eder. Adayı 1677'de ziyaret eden İngiliz Covel, bu bilgilere ek olarak kulelerin çekme köprüleri olduğuna değinir. Julien Galland ise (1747), çekme köprülerden başka bazı evlerin önünde dış merdivenler bulunduğunu ve evlerin karakteristik kırmızı ve beyaz taştan yapılma kemerlerini yazar. Ayrıca, Sakızlı ailelerin Kampos'taki evlerine Paskalya döneminde geldiklerini, buradan Kasım sonunda ayrıldıklarını, bu süre içinde erkeklerin iş için idari merkeze gidip geldiklerini anlatır. Michel Ekenen ise (1711), halkın kule diye adlandırdığı evlerin düz damlı olduklarını yazar. Bu metinlerde betimlenen yapılar bazı çağdaş gravür ve tablolarda resmedilmiştir[9].

Ne var ki, Sakız mimarisi hakkında en kapsamlı araştırmayı yapmış olan Smith'in rölövelerini hazırladığı Kampos evleri arasında tipik denebilecek bir kule-ev kategorisine giren örnekler yok gibidir[10]. Derlenen örneklerin hemen hepsi, Lombardiya kemerleri tarzında konsolları olan, önlerinde ya da arkalarında bulunan geniş terasalara merdivenlerle çıkılan Ceneviz geleneğinde binalardır. Bu evlerin bir benzeri Çeşme'de bulunan *"Bey konağı"* dır[11]. Bununla birlikte, Smith'in incelediği evlerin birkaç tanesinde daha eski kulelere ait olduğu sanılan kısımlar saptanmıştır. Ahşap çekme

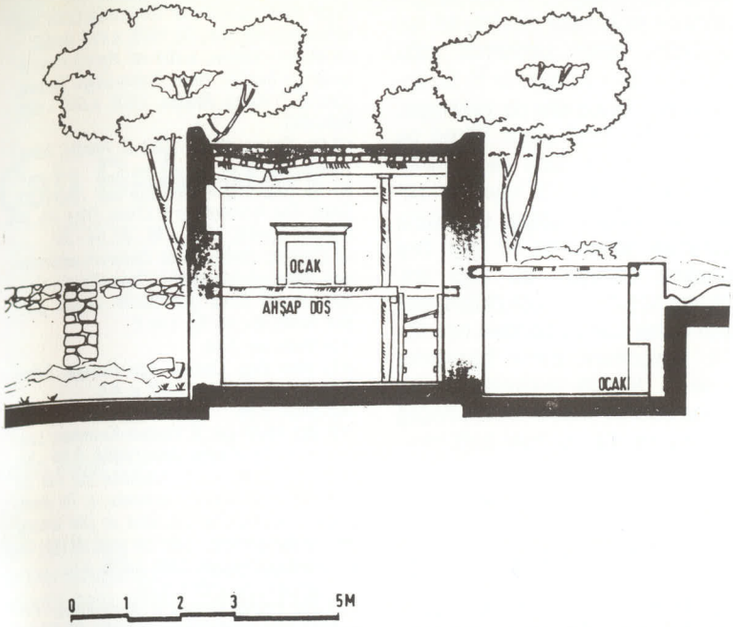

Şekil 5 – Eski Foça, Kartderesi Köyü, 1808 tarihli ev: Enlemesine kesit

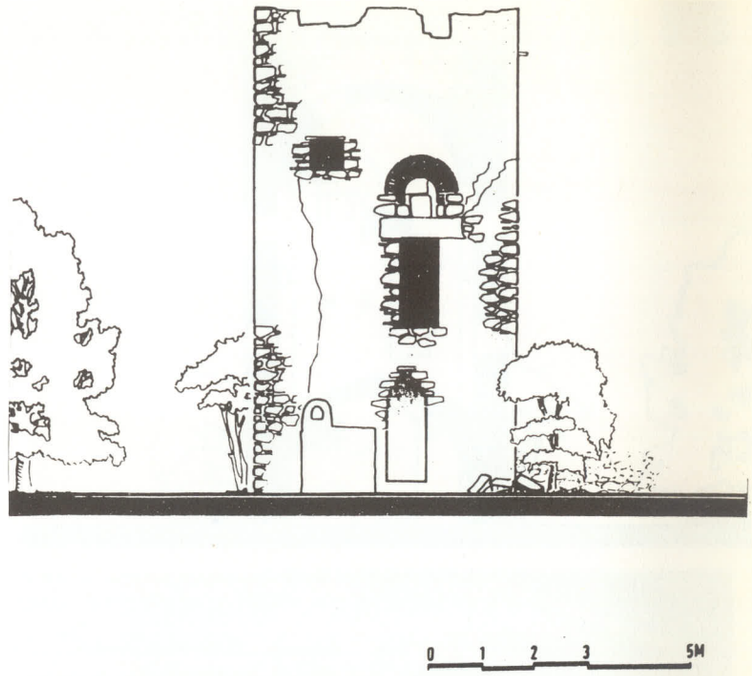

Şekil 6 – Pınarcık Yaylası, Bizans Kulesi: Giriş cephesi (Kuzey)

merdivenlerle çıkılan kule şeklindeki bu kısımların duvar örgüsünün daha kaba ve süsten yoksun olması dikkati çekiyormuş. Bu gibi kulelerde, bir kattan ötekine, tonozlara açılan deliklere dayandırılan merdivenlerle geçiliyormuş. Smith bu kuleleri tarihlendirememekte ancak 15. ya da 16. yüzyıllara ait olduklarını sanmaktadır [12].

"Pyrgos" adıyla anılan bu tip kuleler öteki Ege adalarında da vardır[13]. Çeşme'de bulunan bazı evleri de bu tipe sokabiliriz. Oldukça yaygın bir görüşle korsan tehlikesine karşı yapıldıkları ileri sürülen bu konut tipinin gözden kaçan bir özelliği, bunların çoklukla tarla ve bahçelerle bir arada bulunduklarıdır. İstanköy kule-evleri, tıpkı Kampos'takiler gibi portakal bahçelerinin ortasında duran ve ada zenginlerinin oturdukları yerlerdir. Çoğu 18 ve 19. yüzyıla ait olan Midilli kuleleri, Türk olsun Rum olsun adanın yönetici zümresinin ve zengin tabakasının oturdukları evlerdi. 19. yüzyılda, Bent, Andros Adası'ndaki kulelerde yaşayanların **archon**'lar, yani toprak sahibi olanlar içinde üst zümreyi temsil edenler olduğunu saptamıştır. Daha geç dönemlerin özelliklerini taşıyan (girişin zemin kata inmesi gibi) Foça evleri de aşağı yukarı aynı sosyal düzen içinde kullanılıyorlardı. Bu kullanım ise Strabo'nun *"Katokia"* diye adlandırdığı tipolojinin bir uzantısı gibi görünmektedir[14]. Sunlarda, bir tarım işletmesinin merkezinde ve oldukça yüksek bir konumda *"pyrgos"* denen ikamet binası durmaktadır. Ydung ve Haselberger gibi arkeologların çalışmaları antik dünyada ve özellikle Hellenistik Dönem'de kulelerin büyük arazi işletmelerinde kullanıldığını ve bunların bir çeşit müstahkem konut olduğunu ortaya koymuştur [15]. Bu geleneğin Bizans Dönemi'nde de manastırlara ya da laik toprak sahiplerine ait malikanelerde varolmayı sürdürdüğünü Ostrogorksij'nin yazılı kaynaklara dayanan araştırmaları ile son yıllarda yapılan bazı arkeolojik taramalar göstermektedir [16]. Bu gelenek, bir yandan Orta Yunanistan'daki Frank Beyliklerinin inşa ettirdikleri *"donjon"*larda yaşarken[17], bir yandan da kırsal ortamda yaşayan servet ve/veya yetki sahiplerinin ikamet mimarisinde süregelmiş olmalıdır[18]. Nitekim 1832'de Türkiye'ye gelen Arundell, İzmir civarında gördüğü Süleyman Paşa'nın çiftlik evini kule olarak anmış ve *"Türklerin villalarıyla yazlık evlerine kule dendiğini"* aktarmıştır[19]. 1988 yılında, ikamet kulelerinin Ortaçağ'a ait örneklerini aramak üzere Bafa Gölü'nün çevresini taradık. Amacımız, Wiegand'ın Latmos bölgesiyle ilgili yayınında tanıttığı kuleleri yerinde incelemek ve bunların, yazarın dediği gibi, gözetleme kulelerinden ibaret olup olmadıklarını anlamaya çalışmaktı[20]. Taramalar, Wiegand'ın gördüğü kulelerin bir kısmının ortadan kalktığını, bir kısmının ise oldukça harap durumda bulunduğunu göstermiştir. Ancak, Pınarcık köyü (eski Mersinet) nün Bafa Gölü'nün güney kıyısındaki yaylası olan Pınarcık Çayırlığı'na götüren patikanın batısında duran ve incelenen diğer kulelere göre daha sağlam kalmış olan bir kule bize oldukça ilginç gözükmüştür (Şekil 7) [21].

Kule çayırın kenarında ve zeytin ağaçlarıyla kaplı bir yamacın eteğinde kurulmuştur. Yapı, devşirme malzeme kullanılarak inşa edilen bir sekinin üzerinde durmaktadır. Doğu tarafında duran bir duvar kalıntıdaki, yapının parapet şeklinde alçak bir çevre duvarıyla çevrili olduğunu gösteriyor. Hellenistik duvar tekniğiyle örülen bu kalıntıları bir kapı açıklığı girişin bu yönde olduğunu belli ediyor. Avlunun dışında kalan bir kuyu granit blokları ve devşirme Bizans malzemesiyle yapılmıştır. Bu kuyu sonradan açılmış olabilir. Ancak kuleyi çeviren avlunun kuzeydoğu köşesinde bundan daha eski bir başka kuyu bulunur.

Kule uzun kenarları 6,02 ve 6,10 m. boyunda, dar kenarları ise 4,85 ve 4,90 m. boyunda dikdörtgen planlı bir yapıdır. Kuzeye bakan giriş cephesindeki kapısı yerden 3 m. kadar yüksekte bulunmaktadır. Kapının iki yanında görülen delikler aynı düzey üzerinde durmadığından, bunların kapıyla bağlantılı bir çekme köprüye ait olup olmadıkları anlaşılamamaktadır. Kuleye bugün, zeminde bulunan ancak sonradan açıldığı belli olan bir açıklıktan girilmektedir. Bu açıklığın solunda duran ve dışa doğru taşma yapan bir ocak, yapıyı yakın tarihlere kadar kullanmış olan köylülerin yaptıkları bir eklentidir. Giriş cephesine dik bir beşik tonozla örtülü olan zemin kata, giriş katından ve tonoza açılmış düzgün dikdörtgen şeklinde bir delikten giriliyordu. Bu katta görülen batı duvarındaki pencere de sonradan açılmıştır.

Kapıdan girilen birinci kat da, tıpkı zemin kat gibi tonozla örtülü bir hacimdir. Ancak, yan duvarların yarı yüksekliğinde dikkati çeken büyük kiriş yuvaları, şimdiki boşluk yüksekliği 5,11 m. olan bu hacmin aslında bir ara döşemeyle bölündüğünü gösteriyor. Doğrudan doğruya yan duvarlara binen zemin kat tonozunun tersine, üst hacmi örten tonoz, yan duvarlarda yer alan çifte hafifletme kemerine bindirilmiştir. Bu suretle, hem üst katın duvarları ince tutulabilmiş hem de bunlara binen yük mevzileştirilmiştir. Böylece, kiriş yuvalarının, yani eski ahşap döşemenin üstünde kalan kısma üç pencere açılabilmiştir. Kuzeybatı penceresi ise sonradan genişletilmiştir. Eski ahşap döşeme düzeyinin altında kalan giriş hacmi ise mazgal delikleriyle aydınlatılmaktadır.

Güney duvarında ise, bacasız olarak inşa edilmiş ilginç bir ocak yer alır. Dışa doğru bir çıkma yapan bacanın tavan kısmındaki üç delik dumanın dışarıya çıkmasını sağlıyordu. Yapının bu üst tonozundaki bir delik, çatıya çıkmaya yarıyordu. Yeterince yüksek bir merdiven bulamadığımız için çıkamadığımız çatının bir teras şeklinde olduğu, beden duvarlarının dıştan belli olan mazgallı bir parapetle bitmesinden anlaşılıyor. Gerek doğu gerekse batı cephesinde, terasın döşemesi hizasında bir dizi taş duvar örgüsünden dışarıya taşmaktadır. Bunların, büyük bir olasılıkla, ahşap bir galeriyi taşımaya yaradıklarını sanıyoruz. Batı parapetindeki mazgalların arasında yer alan daha geniş bir açıklık ise, terastan galeriye geçmeye yarayan bir tür kapı yeri olmalıydı. Ortaçağ donjonlarında sık görülen ahşap galeriler, hem çevrenin gözetlenmesini hem de kulenin savunulmasını kolaylaştıran öğelerdi. Yaklaşık 10 m. yüksekliğindeki kule,

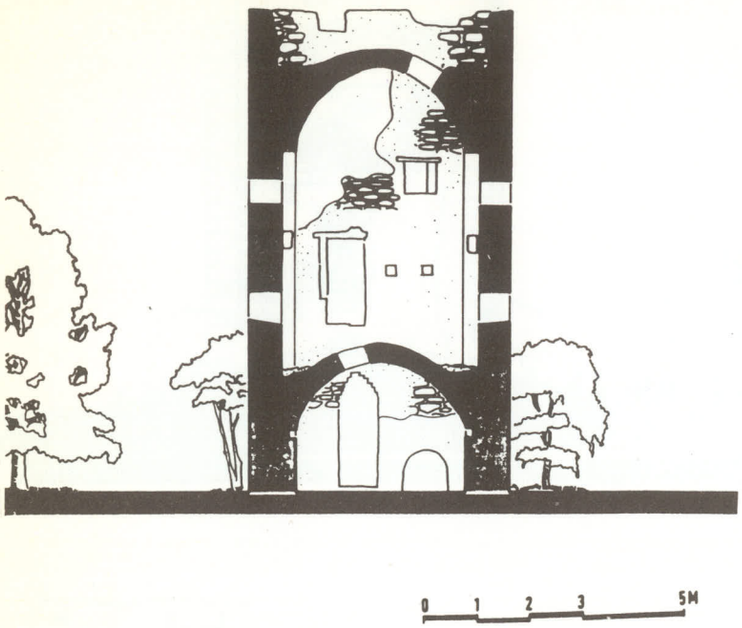

Şekil 7 – Pınarcık Yaylası, Bizans Kulesi: Enlemesine kesit

aralarında tuğla dolgu bulunan moloz taşından inşa edilmiştir. Malzeme harçla tutturulmuştur. Ayrıca, duvar örgüsünde yer alan bazı devşirme malzemenin bulunması da dikkati çeker. Yapının giriş kapısının üstünde iki sıra tuğladan yapılmış bir hafifletme kemeri durmaktadır. Kemerin içindeki dolguda, kitabenin ya da monogramın işlendiği bir levhaya ait bir delik boşluğu dikkati çeker. Kulenin ne zaman yapıldığını kestirmek zordur. Dış cepheye dayalı olarak duran bazı işlenmiş taşlardan birinin üstünde okunamayacak kadar silik bir kitabe seçilmektedir. Kırık olan bir başka taş, bir lahide ait bir yantaşı olmalıdır.

Kulenin biraz daha güneyinde, bir tepenin üzerinde duran bir başka kule daha vardır. Birincisiyle hemen hemen aynı konstrüksiyon tekniği kullanılarak inşa edilmiş bulunan bu kule daha büyüktür ve kısmen yıkık durumdadır. Bu ikinci kulenin yanında, Latin ve Yunan harflerinin karışık olarak kullanıldıkları kitabeli bir mil taşına ait bir parça bulduk. Sayın Bülent İplikçioğlu'nun görüşüne göre, Kostantin ve Likiniyus adlarını veren bir taş ikinci Tetrarchi döneminden olabilir [22]. Ancak, genel yapım özellikleriyle Laskarisler dönemi mimarisine atfetmek eğiliminde olduğumuz kuleler, gerek konstrüksiyon tekniği bakımından, gerekse bol miktarda devşirme malzeme kullanılarak yapılmış olmaları nedeniyle, miltaşının dikildiği tarihte inşa edilmiş olamazlar [23].
Wiegand, tarihlendiremediği bu kuleleri, Bafa Gölü'nün yakınından geçen İmparatorluk Yolu'nu korumaya yarayan gözetleme kuleleri olarak değerlendirmiştir. 13. Yüzyılın ikinci yarısında elden çıkan Karya bölgesinin sürekli olarak Türklerin akınlarına maruz kalmış olması bu savı doğrular bir husus olmakla birlikte, kulenin gözetlemeye elvermeyen alçak bir konumda bulunması [24], anayol ile Mersinet yaylası arasındaki mesafenin kısalığına karşılık burada, incelediğimiz kulelerden başka Wiegand'ın Mersinet Manastırı olarak adlandırdığı muhkem yapı [25] ile yolun göle kavuştuğu yerde Kadıkalesi olarak anılan müstahkem kompleksin [26] bulunması, incelediğimiz kulenin çevreye hakim bir yükselti üzerinde değil ama bir düzlüğün kenarına yapılmış olması, bu kulenin savunmaya elverişli olmayan alçak bir duvarla çevrili olması, bu yapının ağırlıklı olarak askeri amaçlarla inşa edilmediğini düşündürmektedir. Bu kuleyi, tarımsal bir işletmeye bağlı bir pyrgos, yani bir katokia'nın esas yapısı sayabilir miyiz? Bilindiği gibi, Hellenistik Dönem'den beri, tapınaklara ya da yerel toprak sahiplerine ait tarımsal malikanelerin çoğunun orta yerinde Baris, Tyrsis ya da pyrgos adı verilen muhkem yapılar bulunmaktadır [27]. Roma Devri'nde devam eden bu geleneğin [28] Bizans İmparatorluğu Devri'nde sürdürdüğünü gösteren bilgiler vardır: Nitekim bazı araştırmacıların ortaya koyduğu gibi, yazılı kaynaklar 9. yüzyıldan itibaren küçük bir palanga (palissade) ile çevrili kulelere değinirler. 11. ve 12. yüzyıllarda merkezi otoritenin zayıflaması üzerine tarımda bir feodalleşme olgusu yaşanırken [29], 14. yüzyıla gelindiğinde tahkimatla çevrilmeleri kural haline gelen çiftliklerde çoğu zaman bir de kule bulunur [30]. Bu tipteki kuleler Balkanlara da yayılmıştır. Balkanlarda *"Pırg"* adıyla bilinen bu kulelerin üst katı daha geç dönemlerde, bu kattaki oda sayısının artması ve bunların ahşap çıkmalarla taşırılması sonucunda bir çeşit bey konağına dönüşür. Bu yapı tipi, yaşama koşullarının zorunluluklarına bağlı olarak kule-ev tipindeki halk konutu kategorisine zemin hazırlamış olmalıdır. Nitekim Arnavutlukta çok sayıda bulunan kule evlerin, Ortaçağ pyrgos'u ile olan tarihsel bağlantısı, Mani, Peloponez yada Ege adalarındakinden çok farklı olmamalıdır [31].

Pınarcık Kulesi'nin yapılış amacını kesinlikle ortaya koyamıyorsak da, bu yapının genel düzeni ve yapım özellikleri açısından Ege Bölgesi'ndeki İlk Çağ kulelerine yabancı olmadığı gibi, geç döneme ait vernaküler mimarlık örnekleriyle de, söz gelimi Foça kule-evleriyle de şaşırtıcı benzerlikler sergilemektedir. Bu bakımdan, bu yapıyı iskan kulelerinin evriminde bir ara halka, Foça'daki bağ evlerine kadar uzanan bir geleneğin ara halkalarından biri olarak görmek yanlış olmayabilir. ❑

DİPNOTLAR

(1) Bu bildiride işlenen konular, 1988 döneminde, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünün izinleri ve Fransız Anadolu Tetkikleri Enstitüsünün mali olanaklarıyla gerçekleştirilen bir yüzey araştırmasının verilerine dayanmaktadır. Rölöveler Yıldız Üniversitesinden Y. Mim. Hamid Pilehvarian, Ar. Gör. Y. Mim. Nuran Kara, Ar. Gör. Y. Mim. Münevver Şen tarafından yapılmıştır. Bu çalışmayı olanaklı kılan bütün bu kurum ve kişilere ve ayrıca çalışma boyunca ekibimize yardımlarını esirgemeyen Bakanlık Temsilcisi Sayın Semih Eren'e burada teşekkür etmek isterim.
(2) Kartderesi evleri arasında arkaik karakteri daha da belirgin olan, ancak içine giremediğimiz bir başka yapının kapı sövesinde, taştaki çatlaklara karşın 1714 diye okunabilen bir rakam işlenmiştir.
(3) Martin E. Weaver, A. Tower House at Yeni Foça, İzmir, Balkan Studies, vol. 12/2 1971, s.253 - 266, lev. 1-11, şek. 1-10.
(4) Weaver, s.264 vd.
(5) W. Müller - Wiener, Kuşadası und Yeni - Foça. Zwei italienische Gründungstadte des Mittelalters, Ist. Mitt., 25, 1975, s.413, not55.
(6) Müller - Wiener, s.404 vd. Ayrıca Foça ticareti için bkz: W. Heyd, Yakın-Doğu Ticareti, (Çev. E.Z. Karal), Ankara, 1975, s.510 - 520, 545 - 562.
(7) Ch. Bouras, Chios, (Çev. D. Hardy), Atina, 1984, s.11 - 12.
(8) Bu kaynakların dökümü için: Arnold C. Smith, The Architecture of Chios, (Yay. Ph. P. Argenti), Londra, 1962, s.15 - 29, 54 - 55.
(9) Örneğin: Civitas Orbis Terrarum albümündeki Sakız görünümünde; Dapper'in seyahatnamesindeki Sakız gravüründe olduğu gibi? Bkz. Smith, lev. 58, fig. 1 ve 2.
(10) Smith, lev. 1-44.
(11) Ufuk Baş. Osman Ağa Konağı, Bilim-Birlik-Başarı, 34 Nisan 1982, s. 4-8.
(12) Smith, s.55.
(13) Bkz. Midilli için: E. Vostani-Koumbas, Lesbos, (Çev. Ph. Ramp), Atina, 1984, S.29 - 34; İstankö hk: O. Rayet, Memoire sur l'ile de Kos, s.47 - 48. Andros hakkında: J. Th. Bent, Aegean Islands-The Cyclades or Life among the Insular Greeks, (Çev. ve yay. Al. N. Oikonomides), Chicago, 1966, s.275.
(14) Vostani - Koumbas, s.29.
(15) J.H. Young, Studies in South Attica - Country Estates at Sounion, Hesperia, 25 / 1956, s.122 - 246, lev. 34 - 37, şek. 1 - 7; L. Haselberger, Befestigte Turmgehöfte im Hellenismus, Wohnungsbau im Altertum, Berlin, 1978, s.147 - 151.
(16) Georges Ostrogorskij, Pour l'histoire de la feodalite byzantine, Brüksel, 1954, s.128, 191. Bak ayrıca: H.W. Haussig, Kulturgeschichte von Byzanz, Stuttgart, 1959, s.205.
(17) P. Lock The Franksih Towers of Central Greece, Ann. Br. Sch. Archaeology at Athens, c. 81, 1986, s.101 - 123, lev. 1-2.
(18) J. Dimakopolos, "Pyrgoi"; oi okhyres Katoikies teis Proepanastatikeis Peloponneisoi, Peloponez İncelemeleri Semineri Tutanaklarından ayrı basım, 1987 - 1988, s.277 - 401, lev. 1-35.
(19) F.V.S. Arundell, Discoveries in Asia Minor, Londra, 1934, c. 1, s.7.
(20) Th. Wiegand, Der Latmos - Milet III, 1, Berlin, 1913, s.83 - 86.
(21) Wiegand, s.83, res. 108.
(22) Sn. İplikçioğlu'na ilgi ve yardımları için teşekkür ederim.
(23) H. Buchwald, Lascarid Architecture, JÖB 28, 1979, s.261 - 96.
(24) Bkz. P. Wittek, Menteşe Beyliği, (Çev. O.Ş. Gökyay), Ankara, 1944, s.1 - 13.
(25) Wiegand, s.51 - 55, res. 71 - 77.
(26) Wiegand, s.80 - 82, res. 104 - 107.
(27) M. Rostovtzeff, The Social and Economic History of the Hellenistic World, Oxford (2. baskı), 1953, s.507 vd.
(28) P. Grimal, Les Maisons a tour hellenistiques et romaines, MIFR, Roma, 1939.
(29) Ch. Bouras, Houses and Settlements in Byzantine Greece, Shelter in Greece, (Yay. O.B. Doumanis, P. Oliver), 2. bas., Atina, 1974, s.33.
(30) J. Lefort, Habitats fortifies en Macedonie orientale au Moyen-Age, Castrum 1-Habitats fortifies et organisation de l'espace en Mediterranee medievale, 1983, s.101 - 103.
(31) N. Moutsopoulos, A contribution to the Typology of the Northern Greek Dwelling, Selanik, 1977, s.5 vd.

Çatı Bahçeleri

Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ*

Son zamanlara kadar çatı bahçeleri tasarımının yapı tasarımının ayrılmaz bir parçası olduğunu düşünmek Amerika Birleşik Devletleri, Almanya ve İsviçre gibi gelişmiş bazı ülkeler dışında mümkün değildi. Ancak çatı bitkilendirmesinin işlevleri ve yeni yerleşimlerin çevresel görüntüsünü iyileştirme yönünden etkilerini fark eden planlama otoritelerinin baskıları sonucu İngiltere başta olmak üere diğer Avrupa ülkelerinde de yapımcılar çatı bahçeleri fikrine daha yatkın hale gelmişlerdir.

Çoğu zaman çatı peyzajı, çatı bitkilendirmesi ve çatı yeşillendirmesi kavramları da aynı amaçla kullanılan çatı bahçeleri işlev ve yararlanma özellikleri yönünden gerçekleştirilme amaçları farklılığı ile buna bağlı olarak ortaya çıkan farklı bakım şekilleriyle entansif ve ekstansif olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

Entansif çatı bitkilendirme yoğun emek ve fazla üretim giderleri ile yetiştirme ortamından istekleri daha çok olan çim, çalı, ağaççık ve ağaç gibi bitkiler ve çevre düzenleme çalışmalarında yararlanılan çeşitli cansız materyalinde kullanıldığı düz çatı düzenlemeleridir. Çoğu zaman derin toprak gerektiren entansif bitkilendirmede yalıtım, filtre, drenaj ve sulama sistemlerinin mükemmel olması gerekmektedir. Bu durum entansif çatı bitkilendirmesinin çok masraflı çalışmalar olmasına yol açmaktadır. Entansif çatı bahçeleri üzerinde gezilmeye ve çeşitli rekreasyonel etkinliklerde bulunmaya uygun çatı düzenlemeleridir.

Entansif çatı düzenlemelerde ekolojik koşullar çerçevesinde tür seçiminde ekstansif bitkilendirmede olduğu gibi sınırlandırma söz konusu değildir.

Entansif çatı düzenlemeleri diğer yeşil alan düzenlemelerinde de zorunlu olan düzenli olarak sulama, gübreleme, ilaçlama, budama, yabancı ot alma gibi bakım önlemlerine gereksinme gösterir.

Ekstansif çatı bitkilendirme emeğin ve üretim bakım giderlerinin en aza indiği çok geniş alanlarda en az ya da hiç bakım olmadan ya da ağık çatılarda sığ topraklar üzerinde oluşturulan bitkilendirmelerdir.

Bu bitkilendirme tipinde bodur çalılar, yosunlar, tek ve çok yıllık yabani otlar (çayırlar) ve sekulent yapıya sahip bazı su bitkileri kullanılmaktadır. Seçilen türler genellikle dona, kuraklığa aşırı suya dayanıklı, rejenerasyon yetenekleri yüksek türlerdir.

Ekstansif çatı bahçelerinin oldukça geniş yüzeylerde uygulanması nedeniyle en az toprak kalınlığı, yapı statiği ve maliyetler açısından önem kazanmaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalar ekstansif bitkilendirmede toprak derinliğinin 10 hatta 5 cm'ye kadar uygun olabileceği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Ekstansif çatı bahçeleri gezinmeye ve rekreasyonel etkinlikler için kullanılmaya uygun değildir.

Çatı bitkilendirmesi amacıyla kullanılacak her materyal ile çatı bahçesi tipine göre, görevli ve kullanıcılar çatıya ek yükler getirmektedir. Yapı statiği yönünden çatı bu yükleri kaldıracak güçte olmalıdır. Bu konuda yapılan çalışmalar ekstansif çatı bitkilendirmelerinde 1m2 ye düşecek toplam ağırlığın 125 kg'ı geçmemesini entansif düzenlemelerde 1m2 ye 350 kg'ı geçmemesini ortaya koymuştur.

Çatı bahçesi tesisinde çatıya gelebilecek yükler sabit ve hareketli yükler olmak üzere iki gruptur. Sabit yükler çatı bahçesini oluşturan tüm tabakalar (ayrım tabakası, kök koruma tabakası, drenaj tabakası, flitre tabakası, substrat tabakası ve bitki tabakası) ile çeşitli sistemler (sulama ve su boşaltma sistemi) dir. Hareketli yükler ise çeşitli amaçlarla bulunan insanlar ile geçici olarak bulunan araç gereçlerdir.

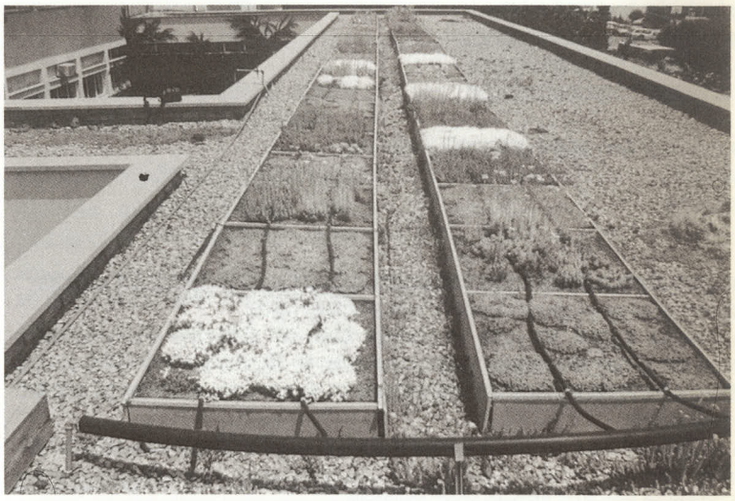

1990 İzmir - Bornova Edebiyat Fakültesi çatısı deneme parselleri

Stuttgart 1989 Tıp Fakültesi Hastahanesi

Çatı bahçesini oluşturan katmanların 10 mm kalınlıkta olmak üzere 1 m2. çatı yüzeyine getireceği yükler kg olarak şu şekildedir.

* *Yrd. Doç. Dr. E. Ü. Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü*

Daha fazla bilgi için bakınız: KÜÇÜKERBAŞ; E.V. Ege Bölgesi Koşullarında Sığ Topraklar Üzerinde Az Bakımla (Ekstansif) Bitkilendirme Olanakları Üzerinde Bir Çatı Bahçesi Örneğinde Araştırmalar, Doktora Tezi, Bornova - İzmir, 1991.

Materyal	10 mm kalınlığındaki materyalin getireceği yük (kg/m2)
Bitkisel toprak	16 - 20
Kum	20 - 22
Çakıl	16 - 18
Voltan tüfü	7 - 8
Turba	7 - 9
Sığır gübresi	8 - 11
Toprak, perlit, turba, sığır gübresi karışımı	11 - 14

Bitki materyalinin çatıya getireceği yükler yapraklı ve yağmurdan ıslanmış biçimde olmak üzere aşağıdaki şekildedir.

Bitki Materyali	Yüzeye getireceği Yük (kg/m2)
Çim	5
Köken bitkiler	10
1,5 m'ye kadar boylanan çalılar	20
3 m'ye kadar boylanan çalılar	30
6 m'ye kadar boylanan ağaççıklar	40
10 m'ye kadar boylanan ağaçlar	50
15 m'ye kadar boylanan ağaçlar	150

İnsan ve taşıtların çatıya getireceği yükler ise:

İnsan yükü	200 kg/m2.
Taşıt yükü	350 kg/m2

Çatı bahçelerinde önem taşıyan bir başka konu da bitkilerin içinde kök geliştirebildikleri tabakayı oluşturan toprak (Subtrat) materyalidir.
Bu materyal fiziksel, kimyasal ve biyolojik özellikleri nedeniyle bitki yetişmesi için gerekli ortamı oluşturarak yağmur sularının ve sulama suyunun bir kısmını bitkinin kullanabileceği biçimde biriktirmekte ve suyun fazlasını drenaj tabakasına iletmektedir.
Bu nedenle bu materyal bilinen bahçe toprağına göre farklı niteliklere sahiptir ve bunlar;

- Fiziksel ve kimyasal etkilere karşı dayanıklı,
- Su tutma kapasitesi yüksek,
- 5.5 - 7.0 arasında pH değerine sahip,
- Kolay eriyebilir kireç içeriği düşük,
- Besin maddelerini depolama özelliğinde,
- Yaşayan bitki artıkları ve yabancı ot tohumlarından arınmış,
- Islak ağırlığı fazla olmayan,
- Tamamen kuruduktan sonra yeniden su tutma yeteneğinde,
- Zaman içinde bitkilere zararlı olabilecek maddeler üretmeyen özellikte olma niteliğidir.

Normal bahçe toprağı yukarıda belirtilen niteliklerin birçoğu bakımından çatı bahçeleri için substrak olarak elverişli değildir. Bu amaçla; bitkisel toprak, volkan tüfü, mil, kömür cürufu, cam yünü, taş yünü, perlit, turba, kiremit kırığı, yüksek sıcaklıkta patlatılmış kayaç kırıkları, gübre gibi çeşitli materyalden bazıları kendi aralarında uygun oranlarda karıştırılarak kullanılmaktadır.
Substratın derinliği; çatı konstrüksiyonu, bitkilendirme tipi ile tabakalarda kullanılan materyale bağlı olarak değişmektedir. Çeşitli bitkilendirme tipleri için gerekli substrak derinliği aşağıda verilmiştir.

Çim ve bodur bitkiler için	Perenial bitkiler ve küçük çalılar	3 m'ye kadar boylanan çalılar
8 cm	15 cm	25 cm
6 m'ye kadar boylanan çalılar	**10 m'ye kadar ağaçlar**	**15 m'ye kadar ağaçlar**
35 cm	65 cm	100 cm

Susratın su tutması nedeniyle fiziksel özelliklerinin bozulmasını önlemek için, fazla suyun drene edilmesi gerekmektedir. Drenaj tabakasındaki suyun gönderilmesi köklerin oksijen gereksinimi için yeterli hava boşluk hacmini elde etmesi bakımından gereklidir. Bu nedenle drenaj tabakasını oluşturan materyal kural olarak; hafif, boşluklu, atmosfer koşullarına ve suya dayanıklı uzun ömürlü, kimyasal ve fiziksel ayrışmaya uğramayan, bitkilere zararlı olacak reaksiyonlara girmeyen bir yapıya sahip olmalıdır.
Drenaj tabakasının kalınlığı: getirilecek bitki türüne, çatının yapı malzemesine, katmanların özelliğine, yağış ve sulama suyunun miktarına göre değişmektedir.
Çeşitli bitkilendirme tipleri için gerekli drenaj tabakası derinlikleri aşağıda verilmiştir.

Çim ve bodur Bitkiler	Perenial Bitkiler Küçük çalılar	3 m'ye kadar boylanabilen çalılar	6 m'ye kadar boylu çalılar
5 - 7 cm	7 - 10 cm	10 - 15 cm	15 cm
10 m'ye kadar ağaçlar		**15 m'ye kadar ağaçlar**	
35 cm		50 cm	

Çatıda yaşayacak bitkilerin köklerini geliştirebileceği sınırlı bir toprak tabakası vardır. Bu nedenle doğal olarak bu sınırlı tabakada az bir kök hacmiyle, en az besin maddeleriyle yetinebilecek bitki türleri aranmaktadır. Çatı üzerinde açık alanın akstrem yetişme koşulları geçerlidir. Toprak yüzeyinde çevreye göre yazın daha yüksek, kışın daha düşük sıcaklıklar yaşanır. Bu nedenle çatı bahçelerinde kullanılacak bitkilerin aşırı sıcağa, kurağa ve dona dayanıklı olmaları gerekmektedir.
Çatı bahçelerinde hedef; en az bakımla, bitkisel elemanların olumlu etkisinden yılın 12 ayında yararlanılabilmektedir. Ayrıca bu etki, değişikliğe uğramadan uzun yıllar sürebilmektedir.
Çatı bitkilendirmesinde vejetasyon tabakası bu amaçlar doğrultusunda yosunlar, sekulentler, çim ve örtü bitkileri, soğan ve yumrulu bitkiler, çalılar, ağaççıklar, ağaçlar arasından seçilecek uygun türlerden oluşmaktadır.
Bu bitkiler içinde yosunlar, çim bitkileri ve sekulentler özellikleriyle ekstansif çatı bitkilendirmeleri için son derece uygun bitkilerdir.
Sekulent bitkiler doğal koşullara ve özellikle aşırı kuraklığa uyum sağlayabilen kseromorf bitkilerdir. Etli sulu ve kalın yapraklara sahiptir. Çatı bitkilendirmelerinde yabancı otlara karşı rekabet gücü fazladır. Ancak kurak koşullarda rekabet gücünün sürebilmesi için verilen su ve besin maddelerinin mümkün olduğunca az olması gerekir. Aksi takdirde bitkiler desteksiz büyüyerek uzar, narinleşir ve yerlerini yabancı otlara kaptırır. Çatı yeşillendirmesinde sekulent bitkiler olarak akla gelen ilk bitkiler Sedum ve Sempervivumdur. Sempervivum türlerinin Sedum türleri yanında rekabet güçleri düşüktür. Bu yönden çatı bitkilendirmelerinde sekulent bitkiler olarak genellikle Sedum türleri kullanımı yaygındır. Yukarıda belirtilen diğer bitki gruplarından (örtü bitkileri, çalılar, ağaççıklar ağaçlar) ise entansif çatı bitkilendirmelerinde yararlanılmaktadır.
Söz konusu olan bitkiler çatı bahçeleri dışındaki yeşil alan tesislerinde yetişme koşullarına uygun mevcut ortamlarda kullanılırken, çatı bahçelerinde ise koşulla rın yapay ve sınırlı olması nedeniyle bu ortama uyum sağlayabilecek fazla deri ne gitmeyen yüzeysel gelişim gösteren saçak kök sistemi olan bodur, yayılıcı ve fazla boylanmayan, başka bir ifadeyle sınırlı toprak derinliğinde oluşturduğu kö sisteminin toprak üstü organlarını taşıyabilecek özelliklere sanip türlerden seçil mek zorundadır.
Bu itibarla çatı bahçesinin bulunduğu bölgenin ekolojik koşullarına bağlı olara örtü bitkilerinin tümü ile çalı, ağaççık ve ağaçların bu özelliklere sahip olanla entansif çatı bahçesinde kullanılabilmektedir.
Gelişmiş ülkelerde özellikle son 10 yıldır önemli ilerlemelerin kaydedildiği çat bitkilendirmesi; açık ve yeşil alanların giderek azaldığı kentsel ekosistemlere iş levsel ve görsel yönden büyük katkılar sağlayan bir çözümdür.
Gelişmiş bu ülkelerde aşamalar kaydedilmiş olan çatı bitkilendirmesi için öze sistemler, teknik ve yöntemler, yapı elemanları, yapı malzemeleri geliştirilmişti Ülkemiz kentlerinde yapı yoğunluğunun hızla artması yeşil alanların tüketilmes nedeniyle alternatif yeşil alan yaratmak açısından konunun büyük önem taşıdı açıktır. Bu konuda entansif bitkilendirme yanında, daha ekonomik olması ve a bakım istemesi nedeniyle ekstansif bitkilendirmeler üzerinde durulmaktadır.
Ülkemizde çatı bitkilendirmeleriyle ilgili araştırma ve uygulamaların yok denece kadar az olması nedeniyle bu konudaki özellikle yabancı literatür ışığında; Eg Bölgesi koşullarında çatı bitkilendirmesinde kullanılabilecek bazı bitkiler ile subs trat, yalıtım materyali, filtre, sulama ve drenaj materyali bir deneme çerçevesi de araştırılmıştır.
Bitkilerin kapatma yüzdelerine ilişkin ölçüm sonuçlarının değerlendirilmesi içi gerçekleştirilen varyans analizleri sonucunda Ege Bölgesi koşullarında eks tansif çatı bitkilendirmesinde kullanılabilecek Sedum türleri içinde Sedum albu ve Sedum acre'nin en başarılı olduğu, toprak derinliğine ilişkin değerlere göred 10 cm'nin yeterli olduğu saptanmıştır.❑

D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi
Mimarlık Bölümü 3. Sınıf Mim. 302 Mimari Proje Çalışmaları

"Mimarlar Odası İzmir Şube Binası"

Yönetici Kadro:
Prof. Dr. Ing. Doğan TUNA
Doç. Dr. Orcan GÜNDÜZ
(Proje Koordinatörü)
Doç. Dr. Gürhan TÜMER
Öğr. Gör. Dr. Aydın AY
Öğr. Gör. Yüksel ÜSTÜNGEL
Araş. Gör. Eti AKYÜZ
Araş. Gör. Emre ERGÜL
Araş. Gör. Şeniz ÇIKIŞ
Araş. Gör. Özlem ERDOĞDU

D.E.Ü. Mühendislik-Mimarlık Fakültesi (günümüzde Mimarlık Fakültesi'ne dönüşmüştür) 3. sınıf öğrencileri, 1992-1993 kış yarıyılında Mim. 302 Mimari Proje dersi kapsamında *"Mimarlar Odası İzmir Şube Binası"* tasarımı yapmışlardır. İzmir'in merkezinde, Vasıf Çınar Bulvarında (D.E.Ü. Rektörlüğünün yanında) yeralan Fransız Kültür Merkezi'nin arka bahçesinin bir bölümü tasarım alanı olarak seçilmiştir.

"Mimarlar Odası İzmir Şube Binası" nın tasarımında öğrencilerden, her tasarımdan beklenen işlevsel, strüktürel ve estetik çözümlerin yanısıra, daha da ağırlıklı olarak;

• Toplumda mimarlık imgesinin oluşmasına katkıda bulunacak bir yapıtın tasarlanması.
• Tasarlanacak yapının, mimarlık mesleğinin tanıtılması ve mimarlık kültürünün toplumda oluşturulmasına olanak tanıması,
• Tasarlanacak yapının, mimarların *"kendileri"* için tasarladıkları bir *"örnek yapı"* kimliğine sahip olması, sorularına yanıt getirmek, on dört hafta süren tasarım çalışmalarının ana hedefi olmuştur.

Mimarlar Odası İzmir Şube Yönetimi ile ortaklaşa oluşturulan tasarım programı, ayrıntıları öğrenciler tarafından irdelenmek üzere, genel hatları ile şu şekilde özetlenmiştir;

A. Şube yönetimine ait gerekli hizmet ve servis mekanları,

B. Kültürel ve sosyal tesisler (Sergi mekanları, kitaplık, toplantı salonu, komisyon odaları)

C. Sosyal Tesisler (lokanta,lokal)

D. Teknik servis mekanları ve depolar

E. Açıkta sergileme ve toplanma mekanları, otopark.

Öğrenciler, programda yeralan kullanımları ayrıntılı olarak araştırmışlar, tasarım alanının çevresel özelliklerini ve mekansal yeterliliğini değerlendirerek, tasarımlarını yönlendirecek kabullerde bulunmuşlar, tasarım ana ilkelerini saptamışlardır. Yapılan ön araştırmalar ve çalışmalar, tasarımın erken aşamalarında, gruplarca toplu halde tartışılarak ortak kabuller saptanmış bu doğrultuda bireylerin özgün yaklaşımlarını sürdürmelerine olanak tanınmıştır. Yıl içerisindeki açık jüri değerlendirmeleri, bağımsız çalışma gruplarının ve bireylerin çalışmalarının, baştan tanımlanmış olan ana çerçeve içerisinde kalmasını sağlarken, yaratılan zengin tartışma ortamı öğrencilerin tasarım sürecini kavramaları ve yaşamaları açısından çok büyük katkı sağlamıştır.

Dönem sonunda elde edilen tasarımlarda, genelde, baştan belirlenmiş olan ana beklentiler yanıtlanmaya çalışılmış; farklı kabuller ve değerlendirmeler ışığında ilginç yorumlar elde edilmiştir. Bu farklı sonuç tasarımları şöyle gruplayabiliriz;

• Mimarların *"kendileri"* için gerçekleştirecekleri bir yapının, çevredeki alışılagelmiş örneklerden farklı olması, genel çizgileri ve teknolojisi ile geleceğe seslenmesi.

• Çevrenin kentsel, kültürel ve tarihi dokusuna saygılı ve uyumlu olması,

• Zoru başaran, düşündüren mimari ürünlerin yaratılması,

Toplumu kavrayan, kucaklayan güleryüzlü, sempatik bir yapıtın elde edilmesi; kentin merkezinde ilginç, çekici ve yaşayan bir mekanın oluşturulması.

Öğrenciler, özellikle Sergi Salonu, Konferans Salonu, Kitaplık ve Lokal gibi mekanların kullanıcı özelliklerini, kullanım periyodlarını ve yoğunluklarını dikkate almışlar, bunların ana kütle içerisindeki önemlerini ve vurgulayıcı özelliklerini farklı yorumlamışlardır. Sonuç olarak, yoğun çaba ürünü, nitelikli ve ilginç alternatifler üretilmiş, tasarım çalışmasından beklenen olumlu sonuçlar ve yararlar elde edilmiştir. ❑

Tarkan AYSIN Tasarımı

İzmir Fransız Kültür Merkezi'nin arka bahçesinde tasarlanan proje, mimarlık - toplum bağlamı içerisinde ele alınmıştır. Tasarım, Mimarlar Odası'nın temel işlevlerinin yanı sıra, kültürel bir odak olarak düşünülmüş, yaya akslarının belirli bir açı ile yapı önünde yeralarak geniş açık alanla bütünleşmesi sağlanmıştır. Sergi mekanlarına bağlanan bu aks ile toplumun mimarlık ortamı ve etkinlikleriyle bütünleşmesi amaçlanmıştır. Dinamik, plastik formu ile çevresindeki yapılardan farklılaşan kitlenin ilginç formu mimarlık mesleğinin tanıtılmasına olumlu katkı sağlamaktadır. Kütlenin üç noktasından sallandırılmış olan simgesel bir *"şakül"* plastik bir öge olarak tasarımı tamamlamıştır.

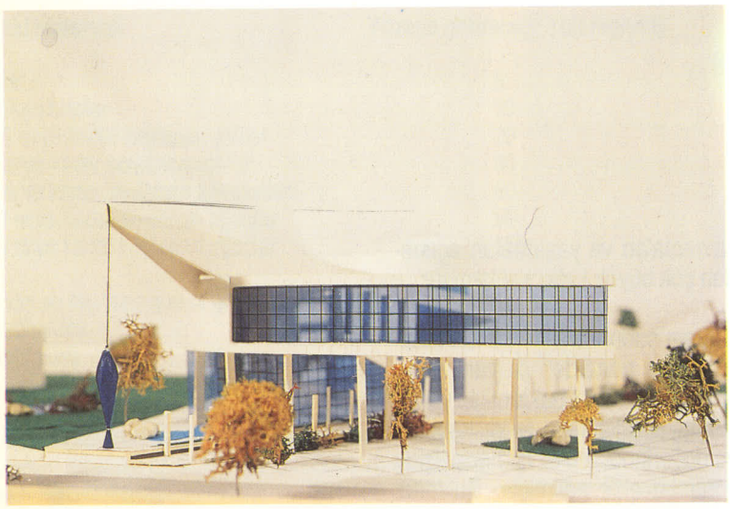

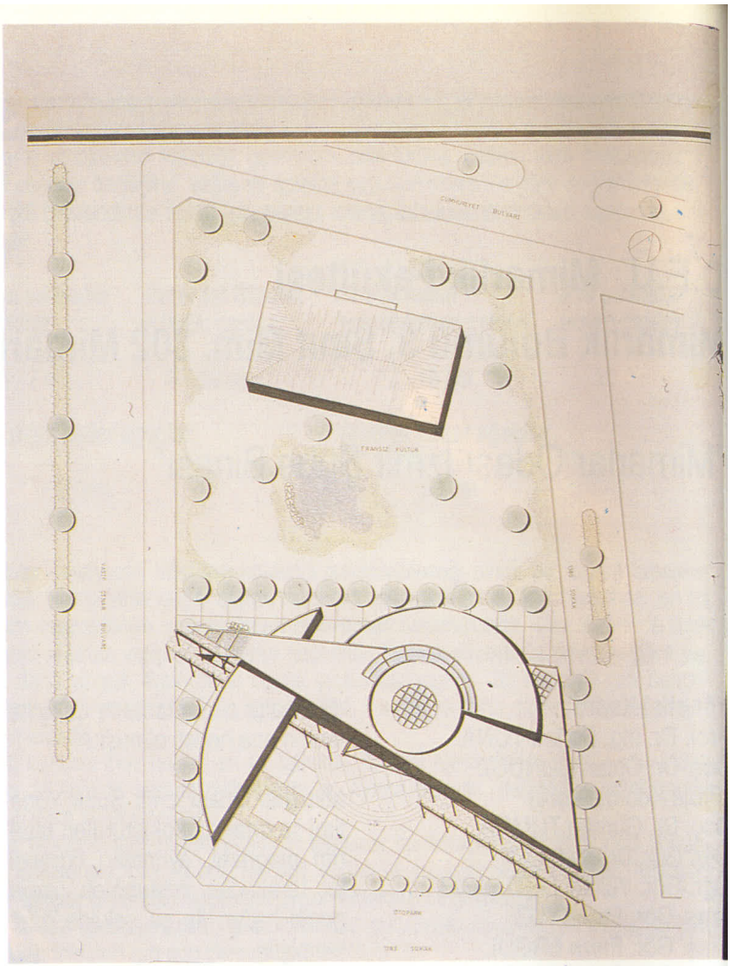

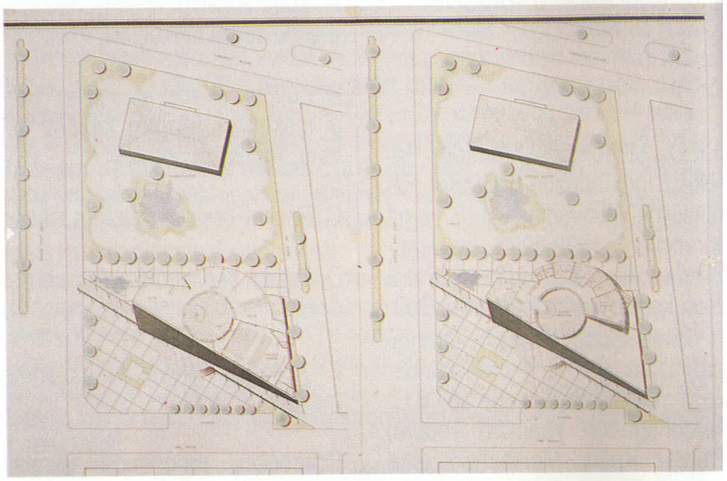

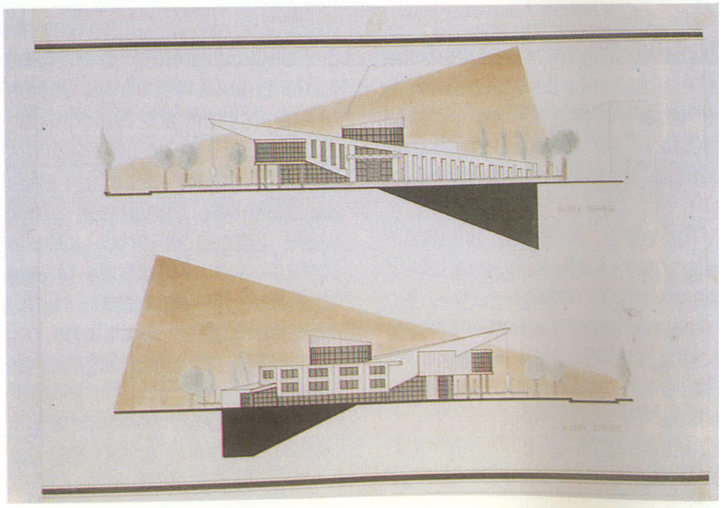

Yankı GÖKTEPE Tasarımı

"Mimarlar Odası" işlevlerini karşılayacak yapının tasarımında, mimarlığın tarihsel süreç içerisindeki gelişimi kapsamında, en basit karkas strüktür olan *"dolmen"* ile analojisi kurulmak istenmiştir. Ana işlevler dolmen'in iki ayakları arasında toplanmış, ayaklar arasından geçen aksla bina iki cepheden yollara yöneltilmiştir. Bu aksın her iki ucunda oluşturulan meydancıklar ile yapı çevresindeki kentsel mekanların zenginleştirilmesi amaçlanmıştır.

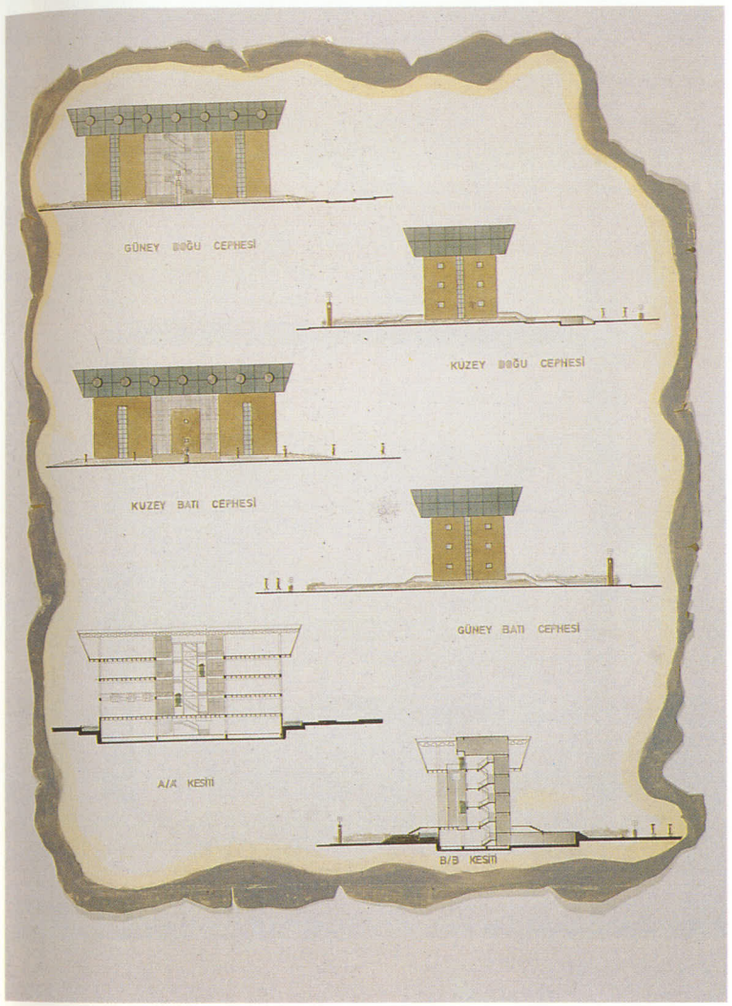

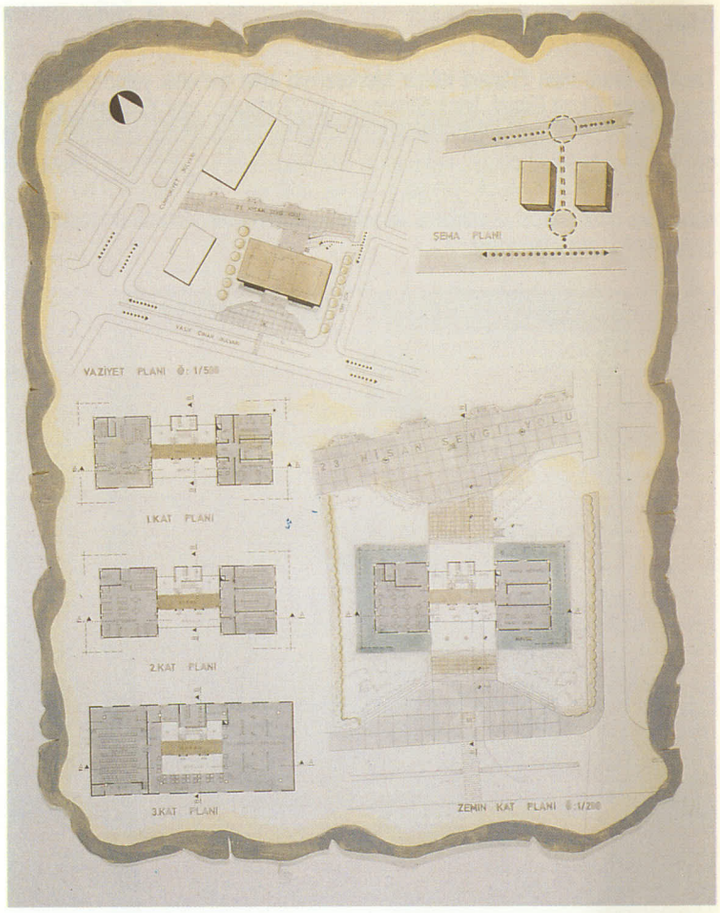

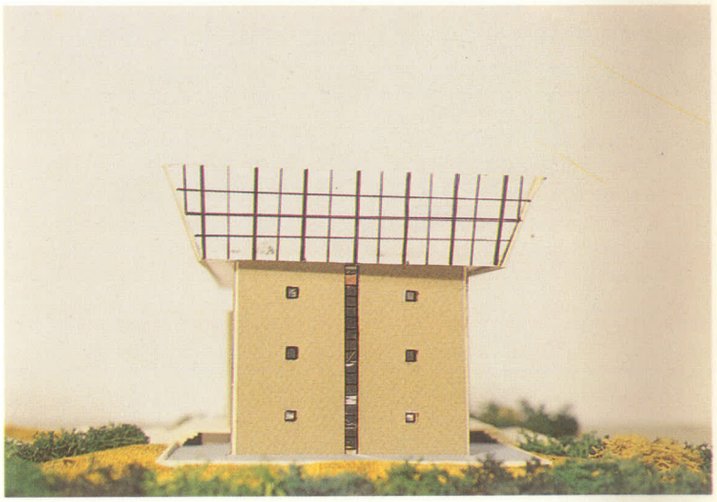

Erol KAYA Tasarımı

Tasarım alanı olan Fransız Kültür Merkezi'nin arka bahçesi yakın çevrede yer alan Tevfik Fikret Lisesi, İzmir Sineması ve 23 Nisan Yaya Yolu gibi, genç, dinamik, aydın nüfusun yoğun olarak kullandığı bir bölgenin merkezi konumundadır. Bu nedenlerden dolayı, tasarımda ana kütle ayaklar üzerinde yükseltilerek zemin düzleminin tümüyle yayalara tahsis edilmesi, kent halkının bu alandaki kapalı ve açık sosyal etkinliklere seçilmesiyle mimarlık kültürünün topluma kazandırılması amaçlanmıştır.

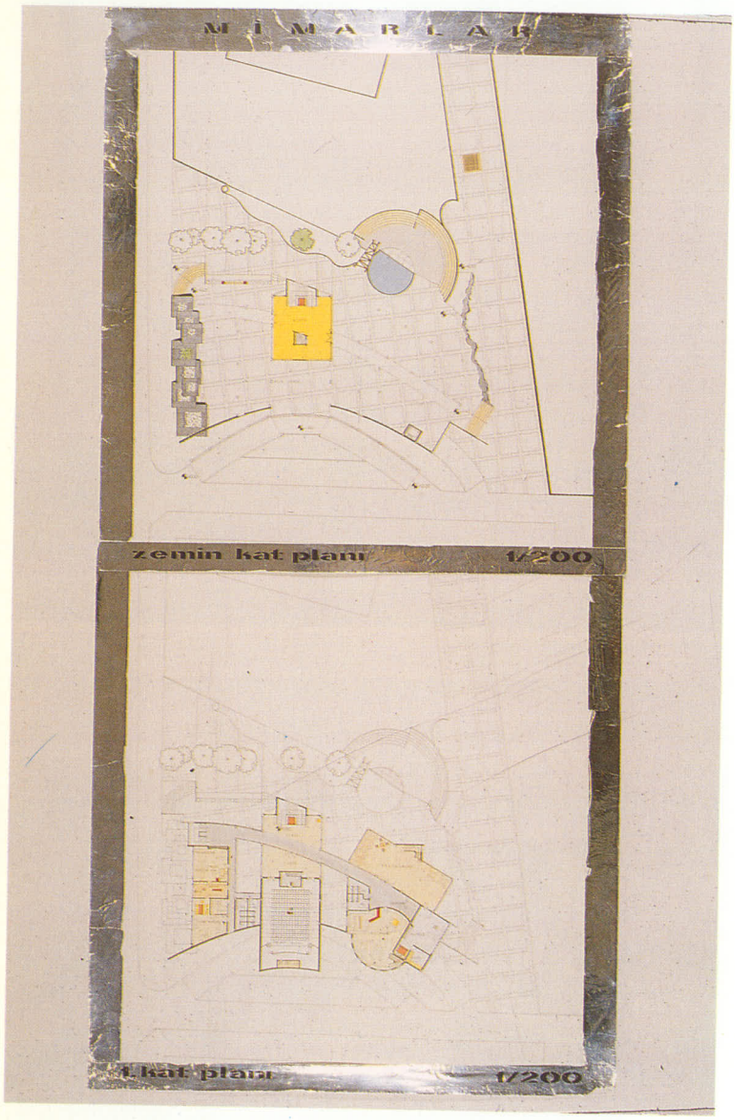

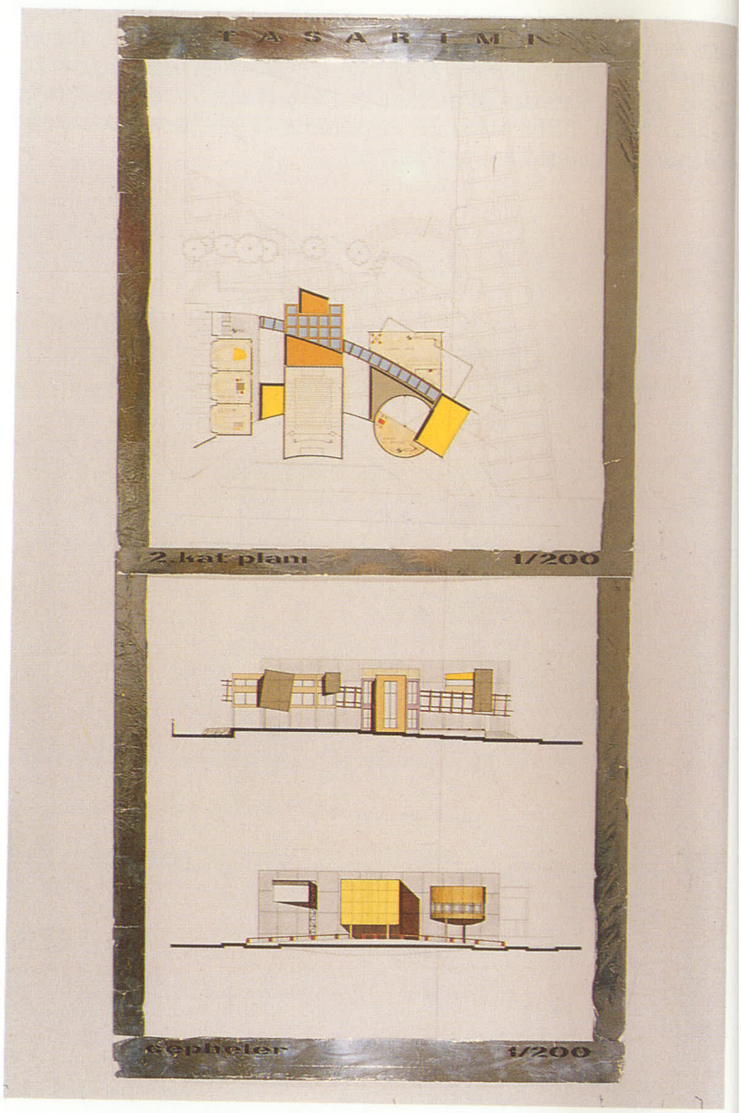

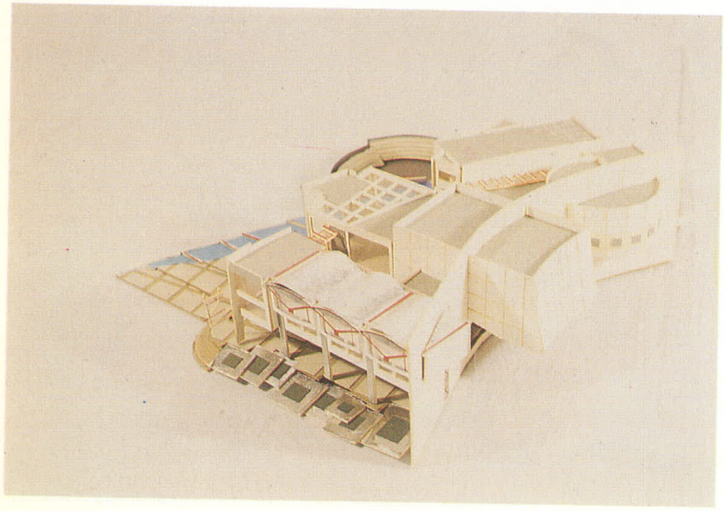

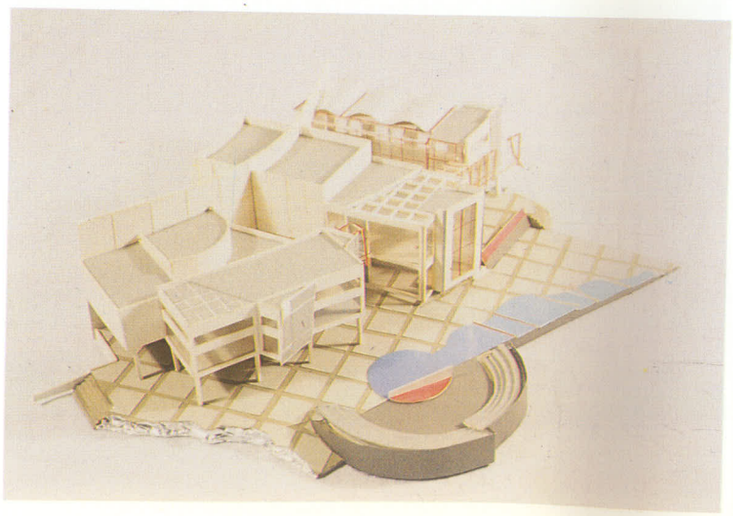

Yelda HIZIROĞLU Tasarımı

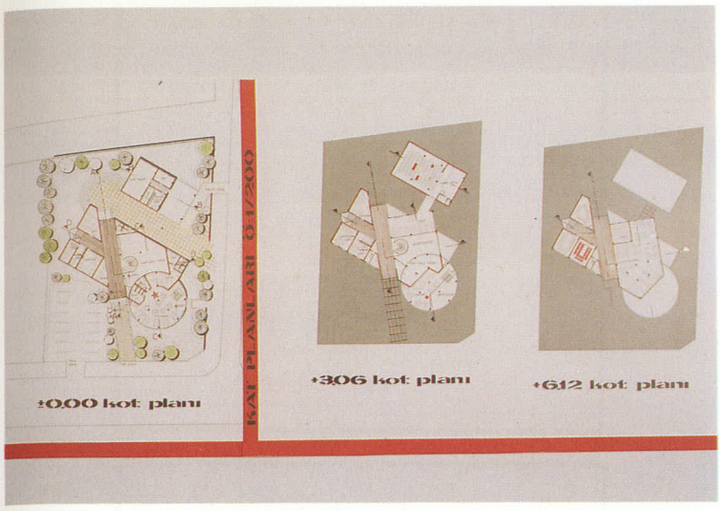

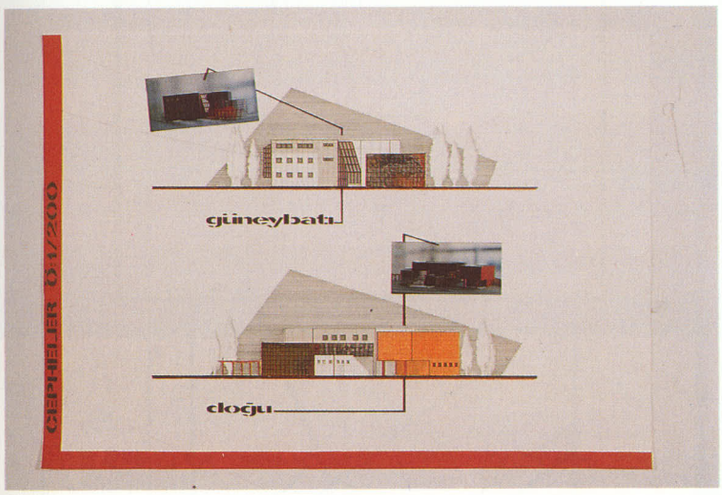

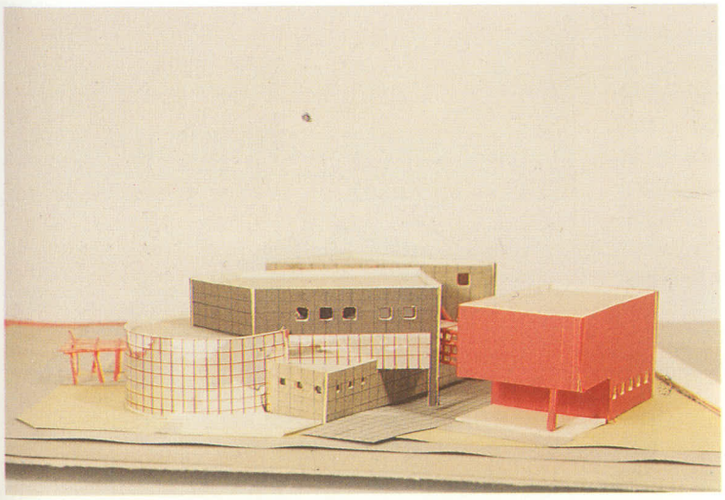

Mithat AŞIR Tasarımı

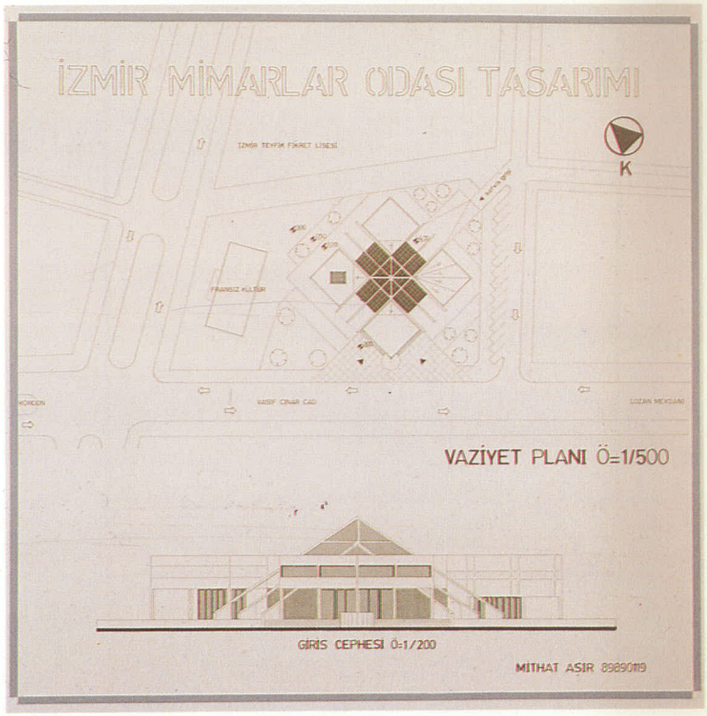

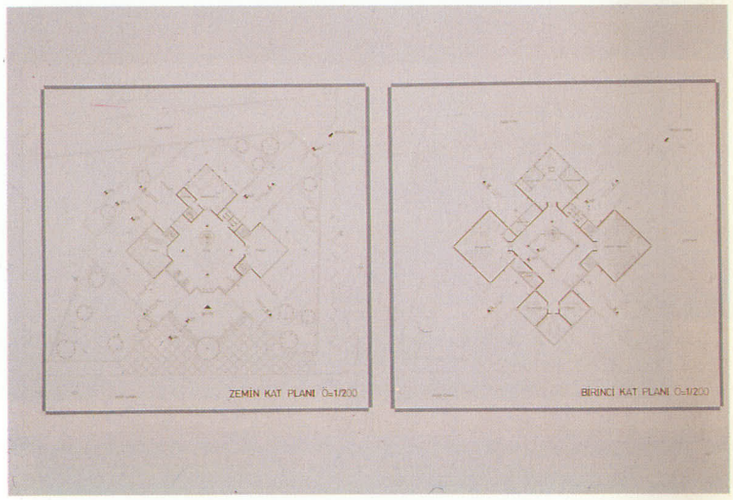

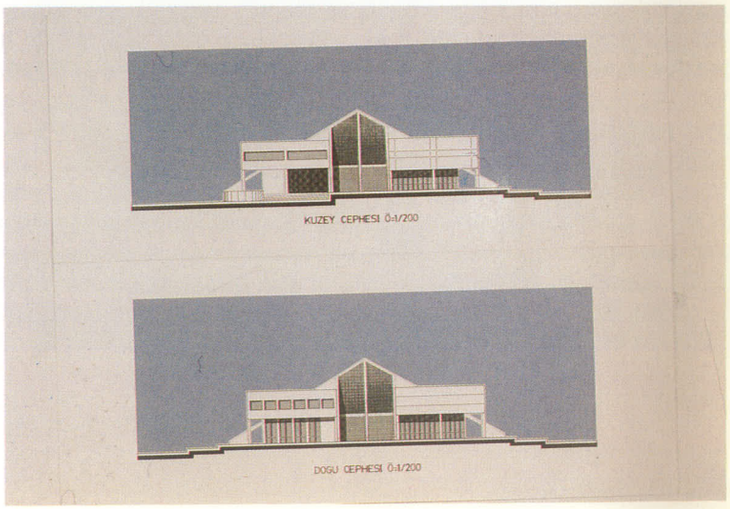

Ecem NALBANTGİL Tasarımı

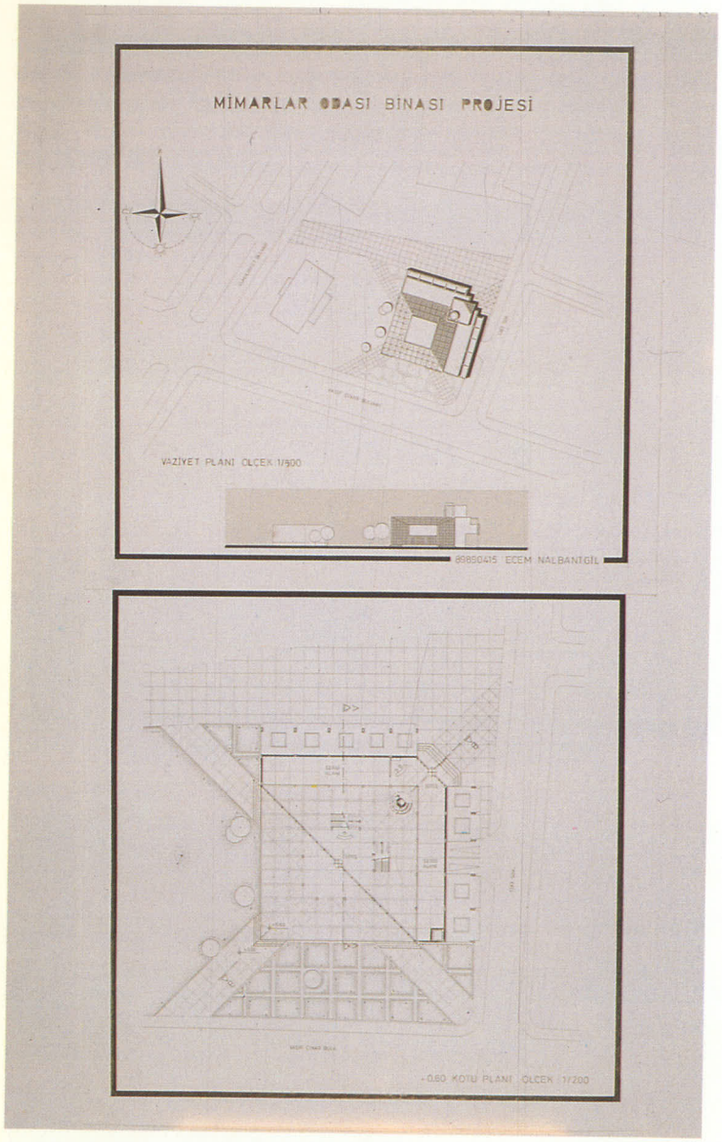

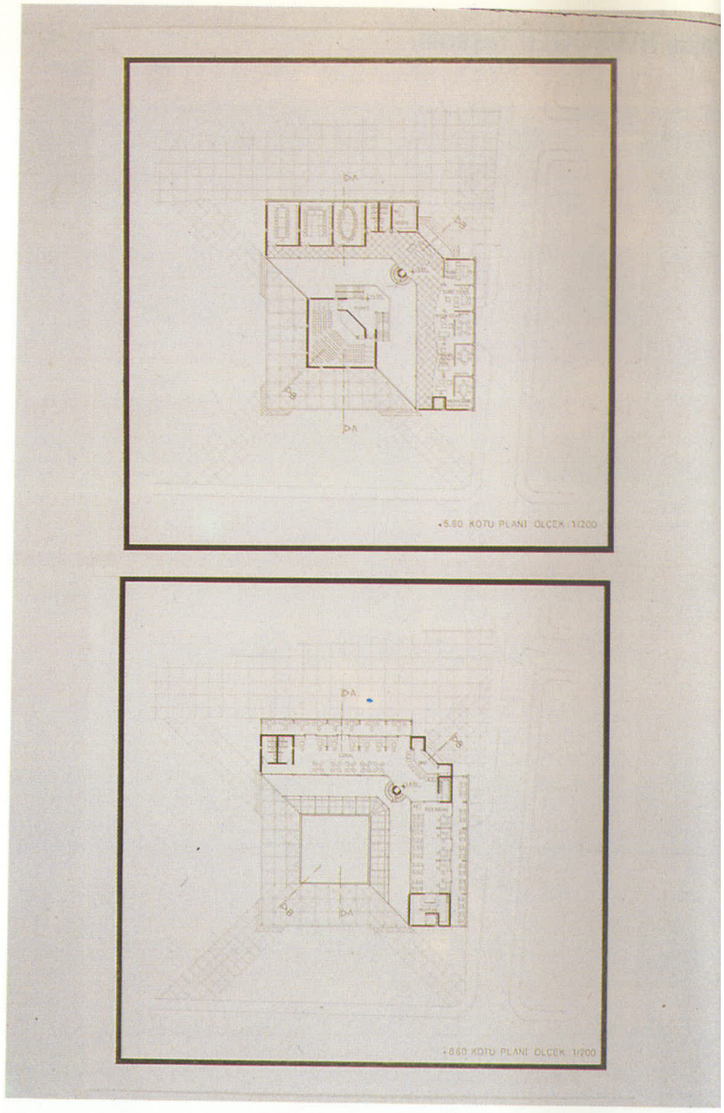

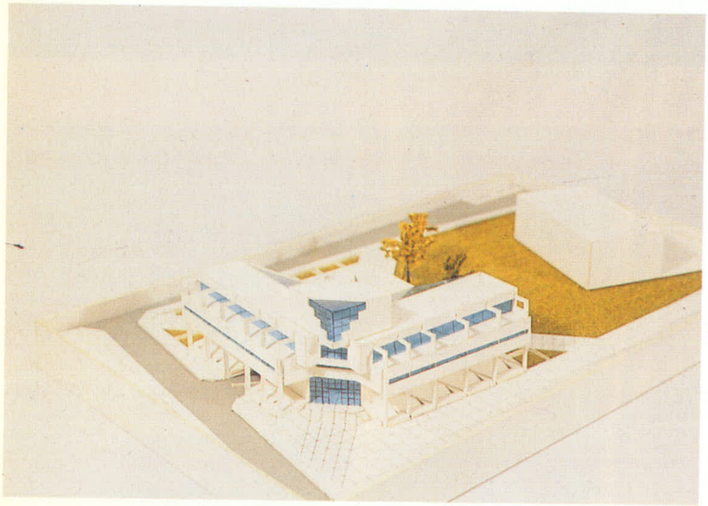

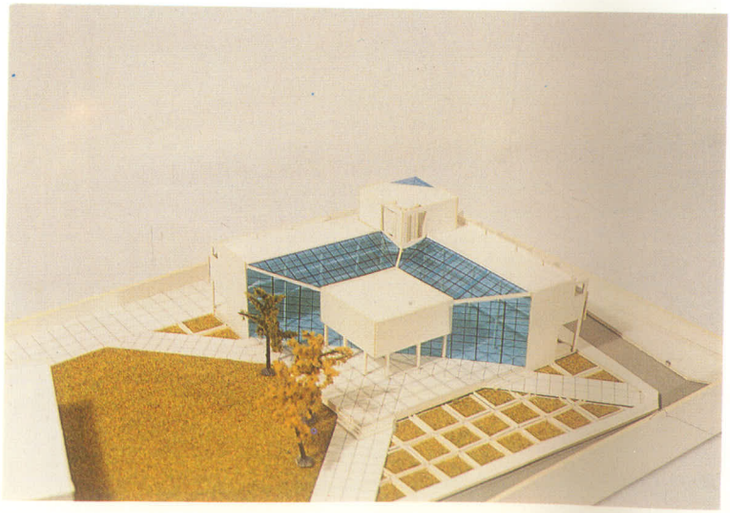

Deniz - Sand'al Bağlamındaki Binanın "İzdüşümü"

Kuşadası Çiftçioğlu Apartmanı

İŞVEREN : Alim AYDIN İnşaat
PROJELENDİRME : 1991
UYGULAMA : 1991 - 1993
MİMARLIK : Tevfik TOZKOPARAN / Emre ULAŞ
MÜHENDİSLİK : Kayhan AYDIN, İnşaat
Erol KÜÇÜKER, Makina
Aydın KÜÇÜKIRMAK, Elektrik
TUS : Gökhan AYDIN

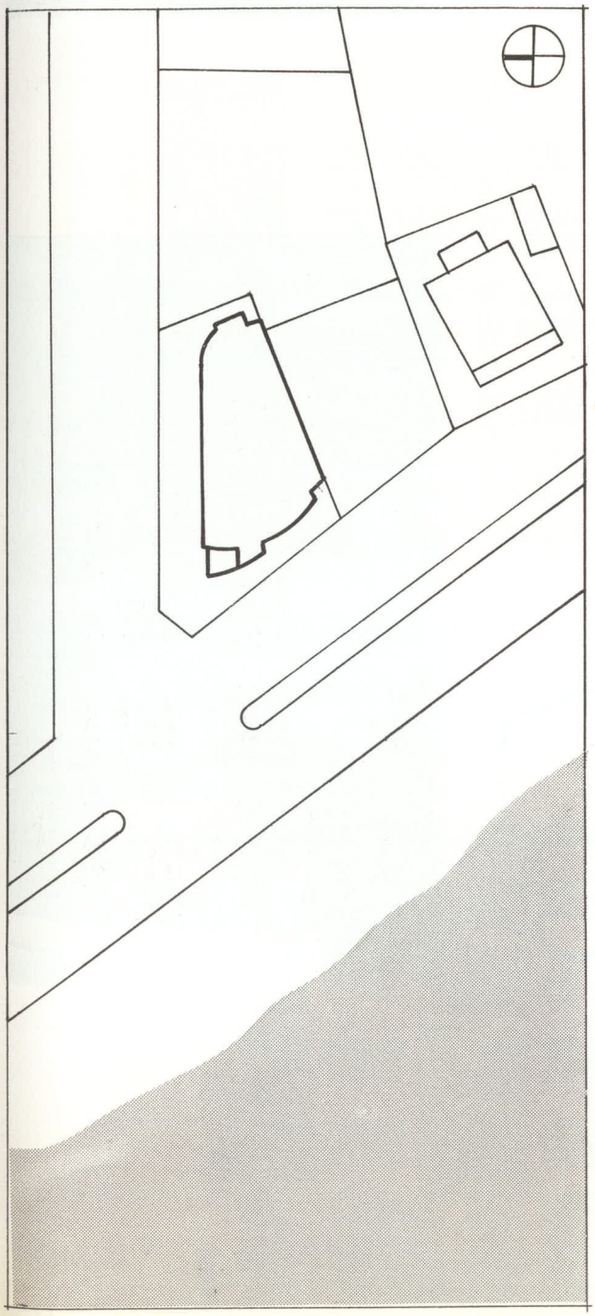

Fotoğraflar: Aydın Eroğlu

Doğa, insan ve sandal birer akistirler. Renkler bu akislerin şehirlerden gelen ışıklarıdır. Deniz üzerindeki her sandalın ağırlığını hisseder. Sandalların binaların ağırlıklarını hisseden şehirlere bakışları hep uzaktandır. Deniz yeli birer saat ara ile şehir duvarlarına vurur. Sokak aralarından duyulan ses mitoloji saatinin sesidir. Sokak aralarından geçerken pencere tüllerine takılır. Geometrik birer form olan açıklıklar gün ışığının geçiş yollarıdır. Yansıma elemanı olan gün ışığı, şehrin ve sandalın izdüşümünü aydınlatır. Doğanın suya yansıyan izdüşümünün akıntısı tarih yönündedir. Mitoloji sorgulaması olmaksızın inşa edilen şehirlerin suya yansıyan izdüşümlerinin ise akıntısı yoktur. Şehir ve sandal suya düşen akislerine renklerini verirler. Bize düşen görev suyla rengin uyumunu bulmaktır. Bu uyum tüm sorgulamaları bize tarihten ve mitolojiden getirecektir. Doğa doğurgandır mitolojilerde öyle asıl doğurganlık akislerdeki renklerde midir henüz bilinmeyen budur!

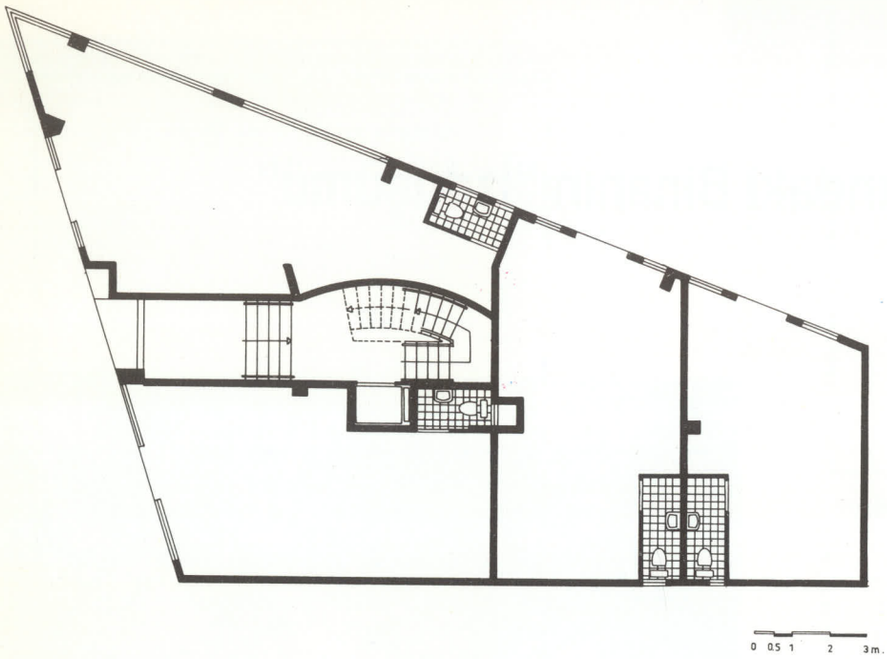

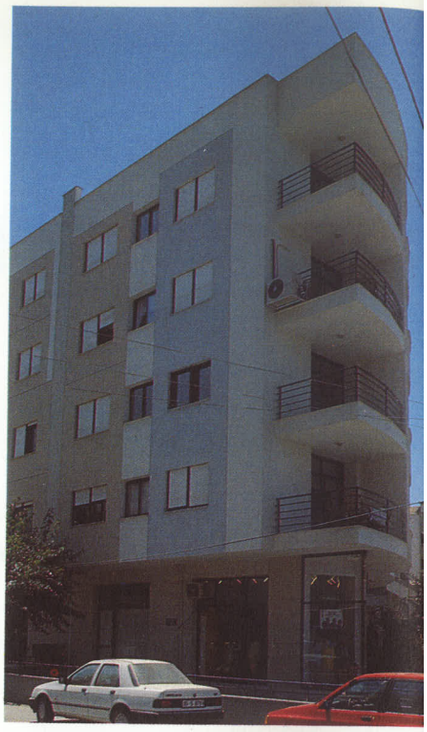

Zemin kat planı

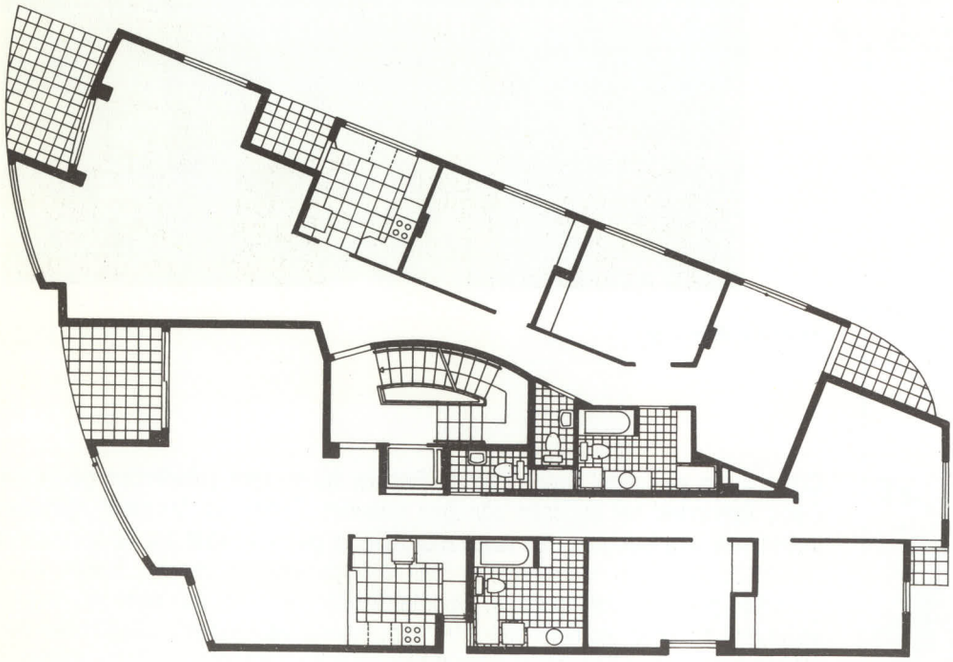

Normal kat planı

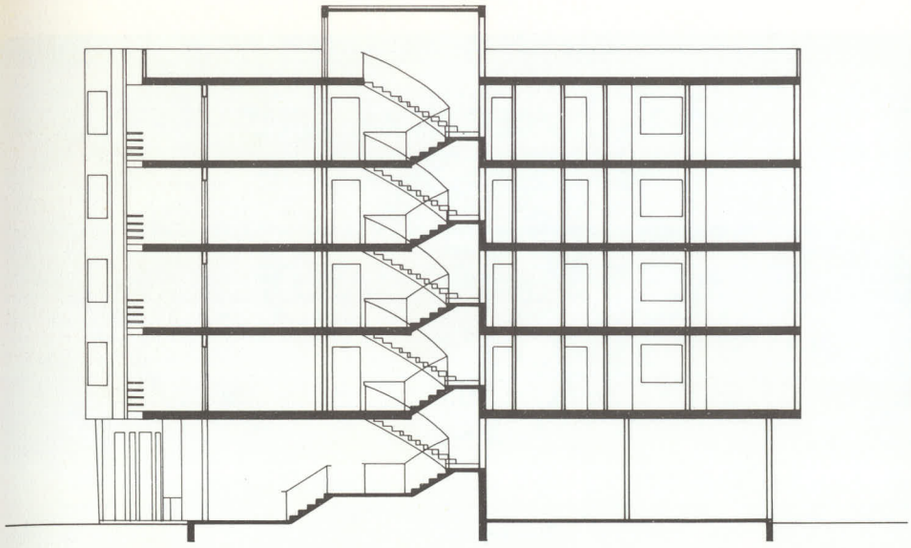

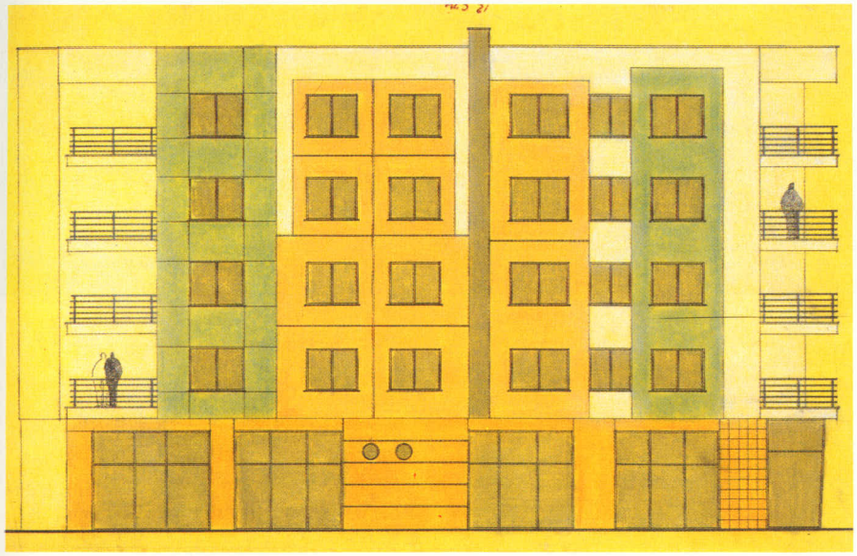

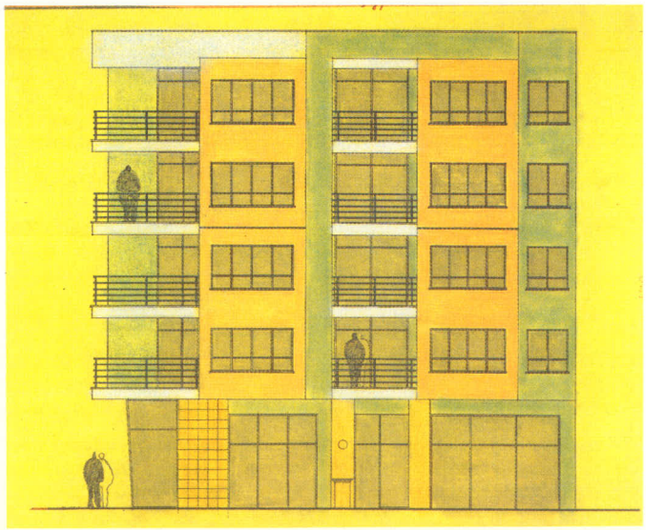

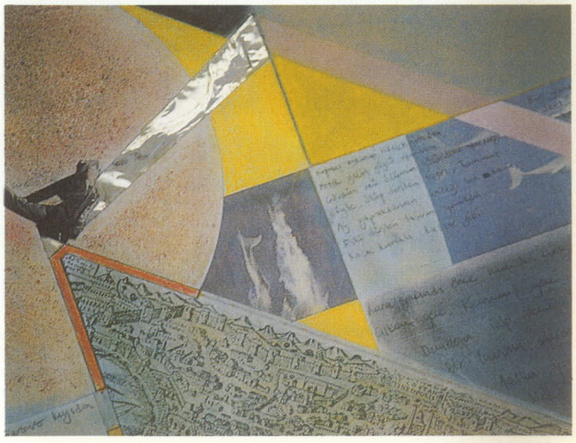

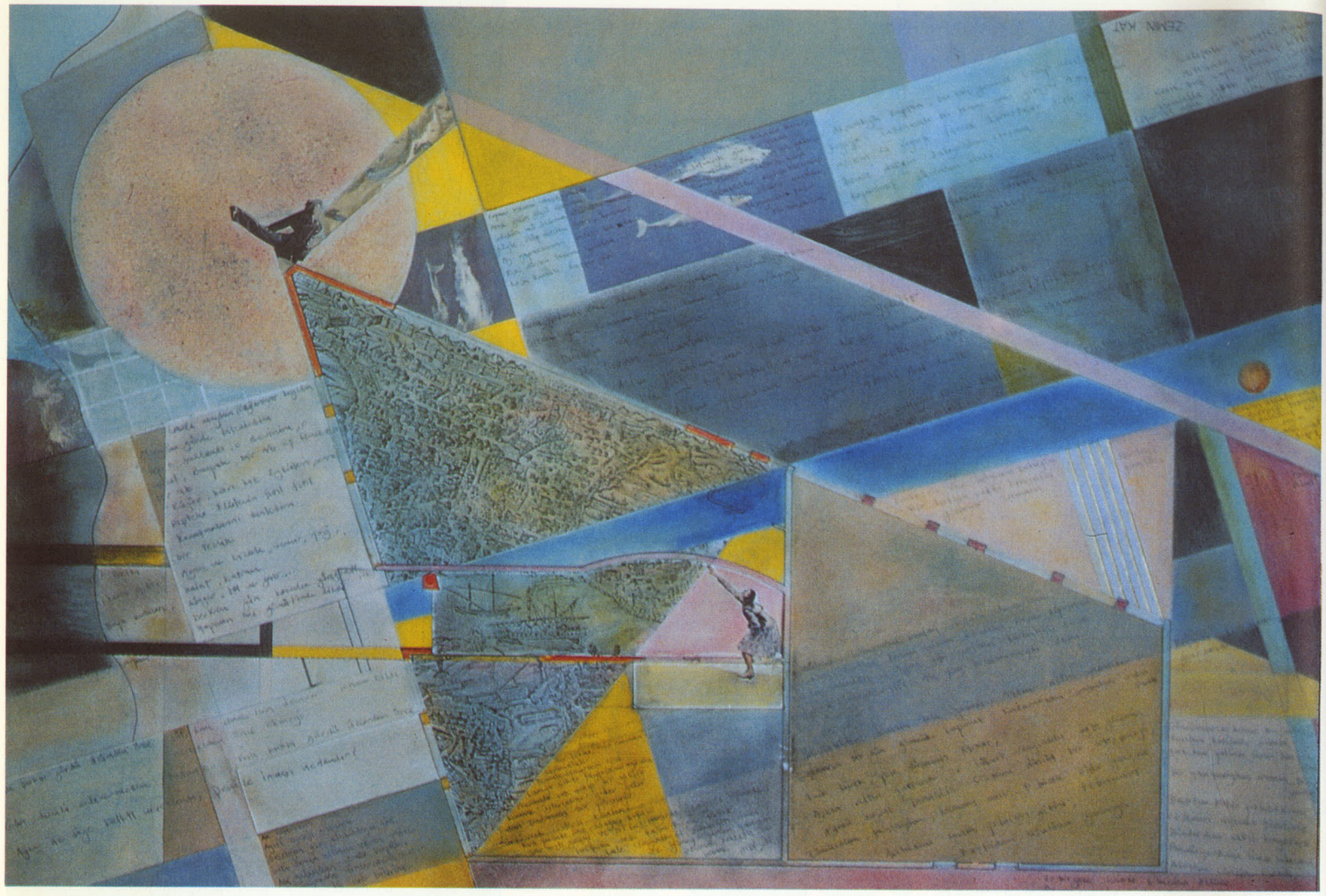

TEKNENİN ÖLÜMÜ

Kara yakındı önce, hem çok yakın
Elimi uzatsam tutardı.
Yıldızsız teknemdi inip çıkan gece,
Kurumuş gece, kum, kömür, arduvaz
Kara yakındı önce, hem çok yakın,
Denizleyin inip çıkan önümde
Bir tanrının atardamarı.

Açtım, yorgundum ama uykum yoktu
Günlerce yekesiz yelkensiz
Ne de çok kuş takılmıştı ardımıza,
Ne çok harman gördüm köpükten beyaz
Açtım, yorgundum ama uykum yoktu,
Güneşler hala sağımda solumda,
Sürer gibiydi açık deniz.

Deniz en ince hayvanı belleğin
Nerden kalktım, o rıhtım, o çan...
Bilmiyorum o gök kıyı nereye gitti!
Bir masal şebboyu çarmıhtaki yaz.
Deniz en ince hayvanı belleğin
Bir kuşluk vakti tanrının sevdiği
Görünür zamanı yaratan.

Canlı mıydım? O uğursuz kıyıda
Öldüğüm gün de bilemedim.
Hep o sallantı, o devinim, o avcıl
Bayrak, bir az aş tenceresi, bir az
Küfür, karı kıy öyküleri, sonra
Dipteki ölülerin fısıl fısıl
Konuşmalarını dinledim.

Doğdum mu? Nasıl? Belki bir tezlik
Yeli kımıldadı, kan gibi.
Ağaç ve kızak, demir, yağ, halat, katran,
Boya kutuları, sünger, tel ve gaz..
Derken gün kokulu yüreğimdi ilk
Yapının boş gömütünde dikili
Sabırsız kaburgama çarpan

Ruh, şarabı gördü üzümden önce
Süt, kan olmak için devinir
Tohum bildi herkesten önce ekmeği
Gün, denizi salıvermeden batmaz.
Ruh, şarabı gördü üzümden önce
Ağaç ne diye kalktı çiçeklendi,
Denize inmesi nedendir?

Ah yalnızlığın gömük kapıları,
Aysız ayışığı gibiydim,
Geceleyin gece, gündüzleyin gün
Gibi suyun altına vuran yalaz.
Ah yalnızlığın gömük kapıları
Bir yağmuru dinlercesine bütün
Anları iç içe bilirim.

Bir tekne her zaman düşüncelidir.
Bizimle demirledi gece.
Karaya çıktı tayfalarım uykulu.
Pruvamda çok acaip bir yıldız
Konmak istercesine gider gelir,
Suları budanmış bir yolculuğu
Sürdürmek isterdi kendince.

Kara yakındı önce, ödağacı
Kokusu sarmıştı geceyi.
Ve bir kuş bağırdı çağırdı tepemde,
Fosforlu sesi kabarık ve ıssız.
Lale rengindeydi şimşeğin dalı,
Ve güneydoğunun yangını pembe
Nakışlı bir çanak gibiydi.

Unutmak istemiyorum bunları,
Göğün damarlarını gördüm,
Fırtına kırının yaban keçisini,
Koşar küpeşteme saçsız sakalsız...
Ağaç gibi yırtılan karanlığı,
Koca kulaklı lodosu, o fili,
Ah yay biçimindeydi ölüm.

Yalnızlıktır denizin tek yasası,
Aşkın altın yasasıdır o.
Bir gün kum uyanır, ay gıcırdarsa
Çalınırsa bir gün gömük kapımız
Kalamazsın sabaha inen suda,
Kalk kürek, yola düşmenin sırası,
Aşkın altın yasasıdır o.

Kükürt rengindeki ağzı gecenin
Üfürdü huysuz karanlıkta
Sintineme düşçül bir ateşböceği,
Kömürdüm, tahtaydım, kurumuş anız,
O böcek oldu yangını teknemin,
Anladım kuşun, yıldızın gizini,
Başladım usuldan yanmaya.

Söndüremezdi kimse bu ateşi,
Kıyıdan kesilmiş sularda,
Kara hem yakındı şimdi, hem çok uzak,
Bir yanyanaydım onunla, bir yalnız.
Devirdim bütün yüklediklerimi
Ve demiri uykuda bırakarak
Bindirdim eskil kayalara.

Parçalanıyordum kimse bilmeden,
Ateştim cevizin içinde,
Ve bir gece içinde bilmeden öldüm.
Ey gece, nereden yol bulacağız,
Ey yaralı göğsüme düşen yelken,
Ya sen kürek, solmuş rüzgar gülüm,
Ya sen ne diyeceksin, söyle!

Deniz durdu, mumyası yıldızların
Erir gün görmüş kayalıkta,
Ve yürüdü sabah, denizin ineği.
Ölünce ne yapsak sabah oluruz...
Ah kara yakındı ve darmadağın
Kuşları durmuş zaman kadar eski,
Taşları hüzün olan kara.

Kopmuş uykunun iskeletiyim ben,
Artık yelin göğsü olamam.
Gördüm mü ölümün gözündeki mor rengi,
Söyle, ölüp dirilen tanrı, Tammuz,
Ay yapraklarının indiği bu dam,
Eski düşleri taşır mı yeniden,
Koca karınlı kuşlar gibi.

Bir yanda parçalanmış teknem durur,
Sert tütünüyle gün bir yanda.
Kara yakındı önce, hem çok yakındı,
Elimi uzatsam tutardı ama
Yalnızlıktır denizin tek yasası,
Bütün ölüler unutulur,
Yaşayanlar kalır tek başlarına.

Akşamleyin kaptan, birkaç gemici
Gelip dizildiler kıyıya.
Tutunacak bir tekne arar gibiydi
Ayağı kayan meltem ve cıgara
İçerek konuştular gizli gizli,
Bense dalgın bakıyordum, boşuna
Koparılmış süsendim sanki.

Çalıştılar bir hafta, Ağustosun
Altısında bütün iş bitti.
Kesik baş çapa, iplerim, küreklerim
Kumsalda şaşkın bir yığındır şimdi.
Tüter el ayak, tüter ıslak odun,
Denizin uzaklardan getirdiği
Yabancı, anlamsız bir şeyim.

Melih Cevdet ANDAY
Teknenin Ölümü
Adam Yayınları S.29/35

Evin Apartmanı

MİMARLIK : Hüseyin EGELİ
MÜHENDİSLİK : A. İhsan ÇALIŞ, İnşaat
İlhan AÇAN, Makina
Namık ONMUŞ, Elektrik
YAPIMCI FİRMA : Egeli Yapı ve Dekorasyon Tic. Ltd. Şti.

Hüseyin EGELİ

1984 yılı 1388 Sokak ile ilk tanıştığım yıl. 3 katlı ağaçlarla çevreden kopmuş eski bir apartmanın birinci katını 4 yıl büro olarak kullandık. İzmir'de trafik ve yaya kalabalığından uzak, en sakin ve merkeze yakın sanki özel imar edilmiş bir sokak 1388.

Bu sokak diğer sokaklara göre geniş, sögüt ve çamların bir ahenk içinde yayıldığı aydınlık (güneşi güneybatıdan alan) bir konumda. Öyleki bu yeşillik binaların ikinci katlarından bakıldığında sokağı görmenizi dahi engelleyecek yoğunlukta.

Burada 1988 yılında tasarlanıp 1990'da da inşaatını bitirdiğim Evin Apatmanı'nın planlamasında daha önce de aynı sokakta geçirdiğim 4 yılın da birikimiyle sanki hep bir villa - doğa evi tasarımı boyutlarındaydım.

Buradan hareketle zemin ve batardan oluşan alt katların bahçeyi kullanacak dublexler şeklinde tasarımı üst katların ise yeşili görecek şekilde cephesini oluşturmam söz konusu oldu. Zeminde 2 adet dublex daire (140 ve 90 m2), 1 adet dublex dükkan (70 m2), yukarılarda ise 4 adet (180m2) daire yapıldı. Zemindeki ön sokağa bakan dublex daireyi sakinlerinin teraslarında içtikleri kahveler ve orayı gayet sıklıkla ve keyifle kullanmaları, planlama safhasında insanların *"Alsancak'ın göbeğinde zemin daire kullanılmaz"* savının ne denli geçirsiz olduğunun da kanıtı.

Apartmanın normal katlarının salonlarında 2 basamaklı bir kademe şömineli oturma ve yemek bölümlerini ayırıyor. Ön balkon özellikle sokağın yeşil perspektifinin daha geniş olduğu tarafa yönlendi. Balkonlarda eski Ege mimarisinden esinlenmiş demir korkuluk kullanıldı. Salonla bağlantılı bir çalışma odası var. Mutfak güneybatıdan evin tek ışık alan mahali. 3 yatak odası, biri ebeveyne hizmet eden 2 banyosu ve de bir ütü - çamaşır ve iş odası var. Tümü 6 daireden oluşan bu apartmanda kapıcı dairesi yok, bu servis apartman dışından yaptırılıyor.

Alsancak merkezinde ve doğayla bu denli bütünleşen bu sokaktaki cephelerde de ahşap ve taş kullanıldı. Girişin yanındaki siyah taş Urla İçmeler'den özel seçildi ve doğasına uygun şekilde bir pano şeklinde işlendi.

Cephede, pencere altlarında ve balkon tavanlarında kullanılan ahşap ise emprenye edilmiş ve özel boya tatbik edilmiş çam. Sokak ve bahçedeki 6 ağaç inşaat sonuna kadar çeşitli tedbirlerle korundu. Öyleki şu anda sokaktan binanın üst katlarını özellikle bazı noktalarda görmek mümkün değil. 1 nci ve 2 nci normal katlarda sokak ve karşı binalardan yeşil bir doğal perdeyle gizlenmiş durumda.

Evin Apartmanı ön görünüş
Fotoğraflar: Hakan Akdemir

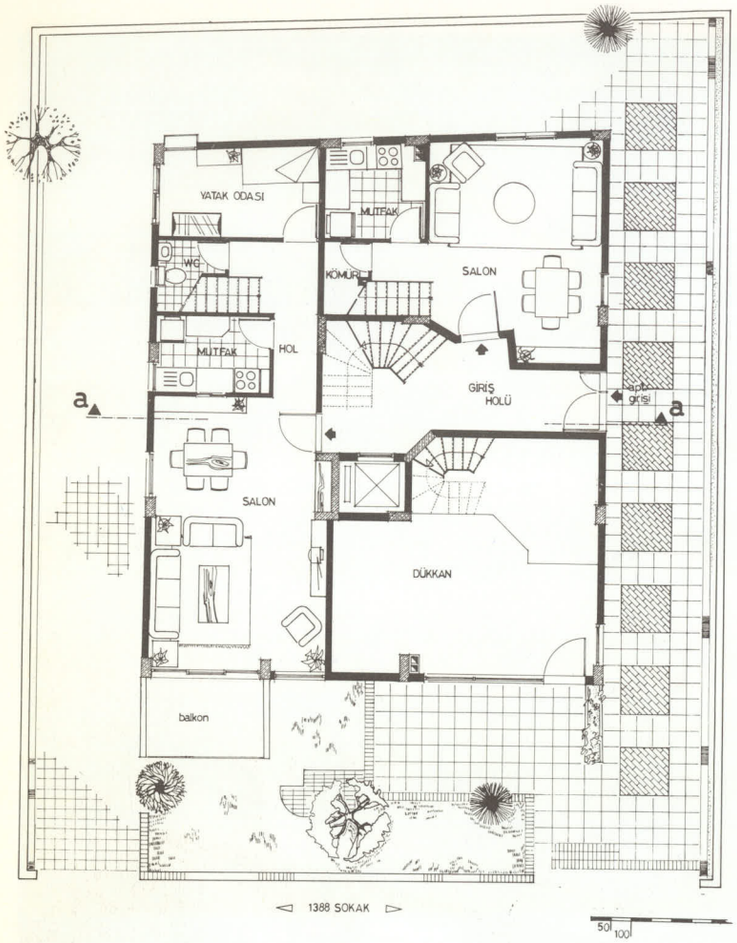

Zemin kat planı

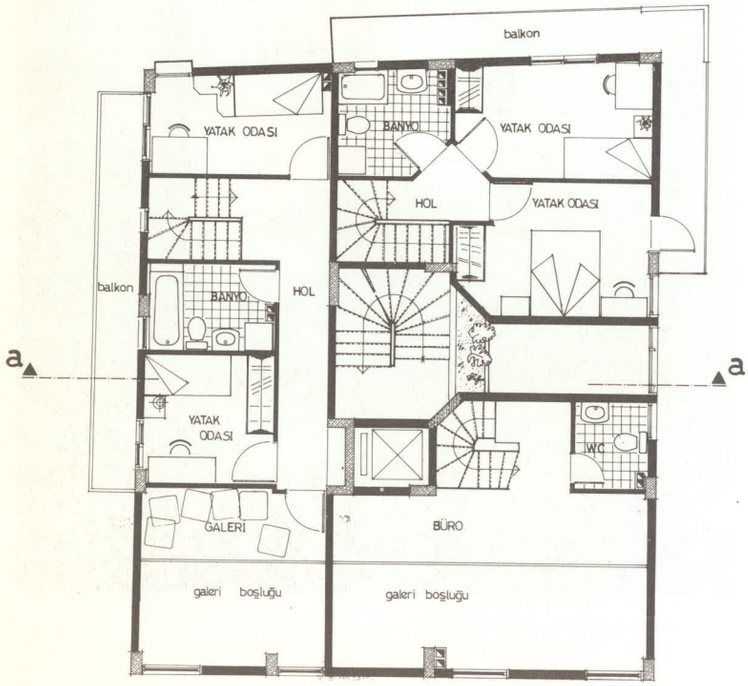

Batar kat planı

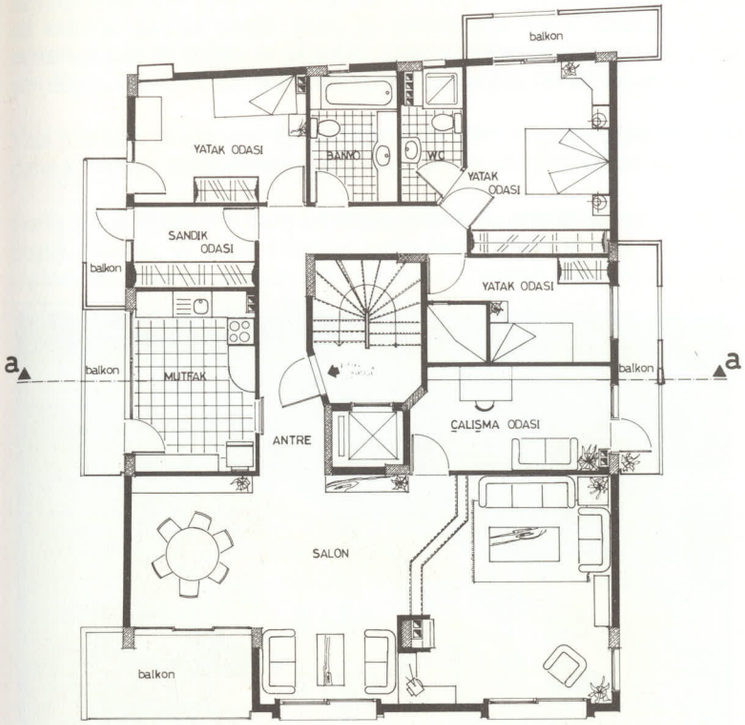

Normal kat planı

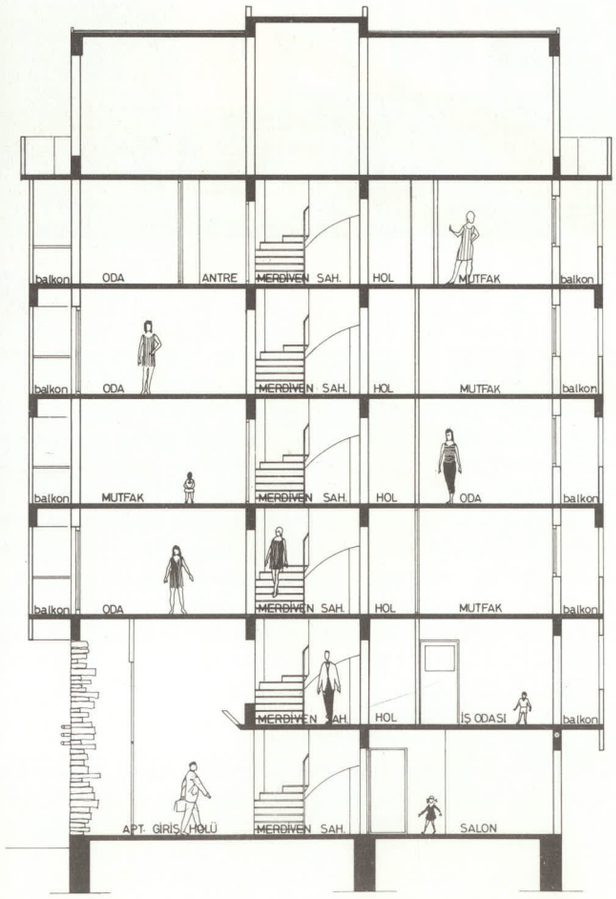

Kesit

Bornova'da Apartman

MİMARLIK : Ziyaeddin BİLGİN
MÜHENDİSLİK : Necati UZAKGÖREN, İnşaat
Ekrem ŞEN, Makina
Namık ONMUŞ, Elektrik
YÜKLENİCİ : Tengir İnşaat Ticaret A.Ş.
Mustafa ÇEVİK - Şahin ÇINAR

Görünüş

Ziyaeddin BİLGİN

Ecdadımızın Cumhuriyet Türkiyemize devrettiği geleneksel sivil mimari, genelde ayrık yapı düzenin egemen olduğu bir durum gösterir. Hernekadar kent merkezlerinde ve ona yakın çevresinde, o zaman da, arsa değeri nedeni ile yapılar, daralan arsalar ile bitişik duruma girerlerse de; bahçeli düzen terkedilmezdi. Bahçeler ufalsa, avlulaşsa, hatta sadece ev ve bahçe duvarları arası bir taşlık haline gelse de: ailenin hava alacağı, toprağa basacağı, su, bitki ve ağaçlarla yan yana gelebileceği, mülke ait bu bina dışı mekan yok olmazdı. Bundan dolayı üç boyutlu yapılar sadece iki dış cepheleri ile değil, üç, dört cephe ile ve avlu boşluk cepheleri ile tasarlanır ve oluşurlardı.

Son devir Osmanlı Mimarlığı Avrupa Kent İçi Mimarlığından etkilendikçe çok katlı yapılar oluşur ve eski düzen bitişik yapı düzeni ile yer değiştirir. Cumhuriyet dönemi kent gelişiminde de önce büyük kentlerde bitişik düzen egemen olduysa da; bugün bu durum kasabalara kadar bu şekle girmiştir.

Bu durum, mimarları hatta yönetmelikleri etkilemiştir. Tasarımlar bu etkiler altında değişir. Son yıllarda dolan kentlerin çevresinde inşaata açılan yeni konut alanlarındaki yapılar ayrık düzende olsalar dahi sadece iki cepheli olmaları gerekirmiş gibi tasarlanıyorlar. Diğer iki yan cephe dikkat ediniz sanki yanına yapı gelecekmiş gibi kapalı bırakılıyor. Mimaride köşe olgusu bir tasarım olayı olarak düşünülmüyor. Yan cepheler hesaba katılmıyor denilebilir. Her şey sokağa bağlıdır. Yönetmelikler hala sokakla ilgili yapı oranları verir.

İzmir civarında yeni gelişim alanlarında ilk yapılaşmalardan sonra şehir plancıları da kendilerini bir miktar yenilediler. Meşhur TAKS ve KAKS'ın kullanıldığı (ama bilinmez nedense) gene de gabarinin sabit bırakıldığı alanlar oluştu. Şans eseri yapı parselleri; Yönetmelik gereği yapı yaklaşma sınırları içinde TAKS'ın verdiği olanaktan daha büyük yerler bırakıyorsa mimarlar yeni şanslar kazanır oldular.

İşte Bornova'da böyle bir tasarım şansı elime geçince: Müteahhidi çok korkutmadan, halkın sosyal alışkanlıklarını ve ekonomik olanaklarını fazla zorlamadan, bu bina yapılabildi. Aslında müteahhide bu noktada bir teşekkür borçluyum.

Uzun yılların apartman yapısı alışkanlıkları sonucu oturanlar dahi yapının mekansal nedenlerini önce anlayamadılar. Şimdi memnunlar. Kat içindeki bir dairede özel evde oturuyormuş gibi oturuyoruz, diyorlar.

Yapı tasarımına gelirsek; bu apartman yapısı konut işlevlerine uyan, dış mekanla daha girift ve biraz daha iyi ilişkiler kuran, sadece yola değil her yöne bakan, yazın estirip serinleyebilen, yere geniş ve sağlam oturan, yükselirken düşey mimari yerine meyille geriye çekilen anıtsallık yerine insanı ezmeyen, fonksiyonalist, konstrüktivist ve epeycede rasyonel bir yapıdır. Gabarinin sabitliği daha değişik olmasını engellemiştir. Her ne kadar bizdeki yapsat düzeninde ve genelde konut yapılarında herhangi bir daireye kaç kişilik bir ailenin oturacağı bilinemezse de; bu yapıda alt katlarda çok bireyli, üst katlarda az bireyli ailelerin oturması hesaba katıldı. Aşağıdan yukarıya daireler daha pahalılaşacaktır. Yukarıda daha ucuza; az bireyli belki daha genç az çocuklu aileler kalacaktı. Bu genç aileler merdiven ve asansörden çekinmeyen ailelerdir. Ama yine de yapsat düzeni arzularına uyarak yatak mekanları aynen tutulurken salonlar yukarıya doğru küçültüldü. Salonların uzunluğu bir kademe ile kod farkı yapılarak görsel açıdan dengelendi.

Yatak odalarından 180 ile birden fazla yöne bakılabilsin istendi. Bu nedenle aynı sebeple Osmanlı Mimarisinin de yaptığı gibi köşe pencereleri kullanıldı. Salondaki kod farkı mutfakta da yemek grubu ile pişirme + hazırlık mutfağını ayırır yemek grubunun önünde ayrı balkonu vardır. Sürgülü kapı ile çıkılan bir balkon bir seki gibi kullanılır. Salonun önünde bahçe yerine geçeceği farz edilen büyükçe bir balkon vardır. Balkonun üstünün yarısı açıktır. Masmavi gögü ve gece yıldızları temaşa imkanı verir. Daireler köşeye yerleştirilmiştir. Bu suretle hepsi sanki sokak köşesi yapısı olanaklarını ve değerini taşırlar.

Üç yatak odasından ikisi iç yatak koridoru ile banyo ile bağlantılıdır. Üçüncü oda alternatif odadır. Bir aile büyüğüne veya yüksek eğitimdeki evlada tahsis edilebileceği gibi özel çalışma odası olarak da kullanılabilir, direkt hole açılır W.C. ve duşu kullanabilir. Şayet bir dördüncü oda gerekirse (özellikle büyük salonlu alt katlarda salonda yemek grubu bir duvarla oda haline sokulup oturma mekanına kısa bir koridor ile geçilebilir. Zaten mutfağın önünde ayrı bir yemek yeri düşünülmüştür. Salon büyük olduğundan bu ayrımla çok da küçülmez.

Yapı yere bağlı bir etki verir. Bu etki yapıyı üstte bitiren güçlü bir saçak kenarı ile daha artırılırken; açık balkonlar düşey vurgu içindeki etkileri ile yükselirler.

Geniş arsaya oturan bina geniş tutulmaya çalışıldı. Bu amaçla da yapı ortasında boşluk bırakıldı. Bir diğer amaç ise zemin katta çarşıya iç avlu yaratmaktı. Üçüncü amaç ise üç pasajdan orta avluya giren havanın yükselmesi ile esinti sağlamak ve yazın binayı ortadan serinletmekti. Unutmayalım ki İzmir'de yaz sekiz aydır. Bu suretle dairelerin gölgeli iç mekana bakan cepheleri de oluştu. İcabında daireler buradan havalandırılabileceklerdir. Dairelere koridor geçitlerle girilir. Orta mekandaki bu geçitler serin bahçelerin eve geçişini hatırlatacaktı. Henüz buralara saksı ile çiçek koyan olmadı. Oysa bu iş için genişleme de yapıldı.

Yapıda dükkanlar daha dışta yer alırlar. Dükkanlar yapıdan nerede ise koparlar. Çatıları meyilli ve bakır kaplıdır. Meyilleri ile alçalır insana yaklaşırlar. Genişlikleri ile insanı yapının düşey duvarlarından uzakta tutarlar. Ama arzu edilen genel etkiyi vurgularlar. Dükkan önü alış-veriş terasları büyükçe içine ağaç dikilen beton saksılarla; genel yaya yolundan ve otoparktan ayrılır. Bu suret ile özelliğini kazanır. Çarşı içi avlusu düşey merdiven ve asansörün altındaki bir havuzun fiskiyesi ile serinler ve su sesi ile şenlenir. ❑

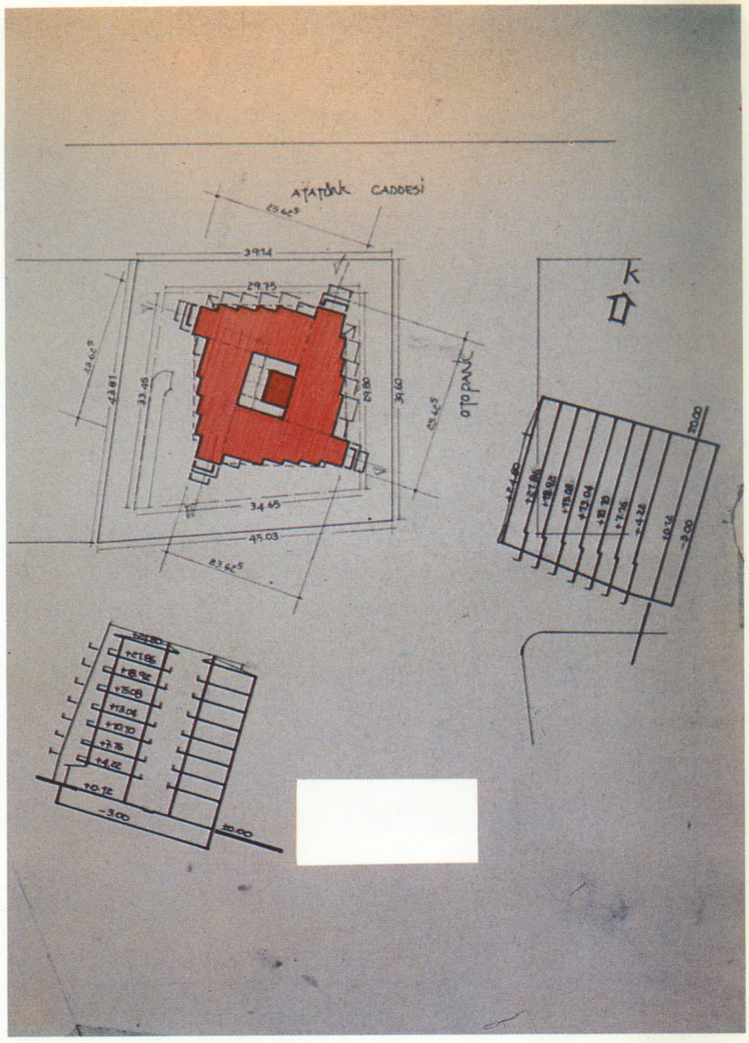

Vaziyet planı

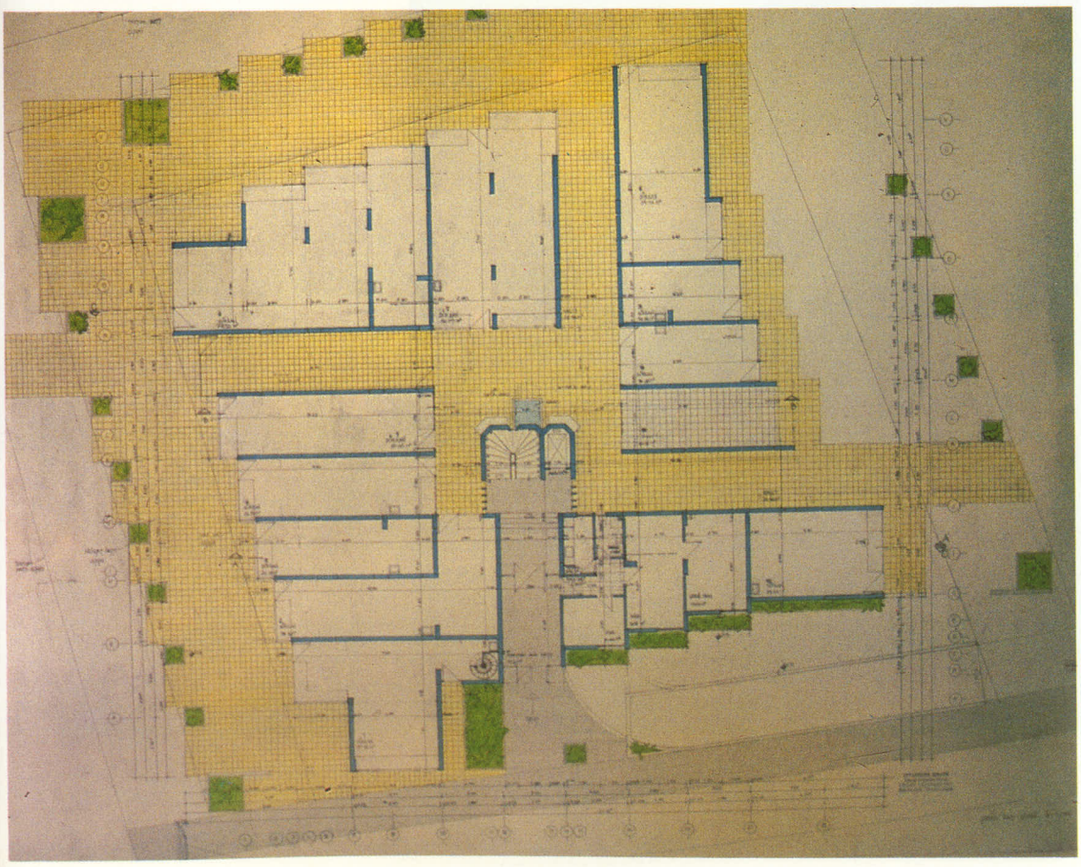

Zemin kat planı

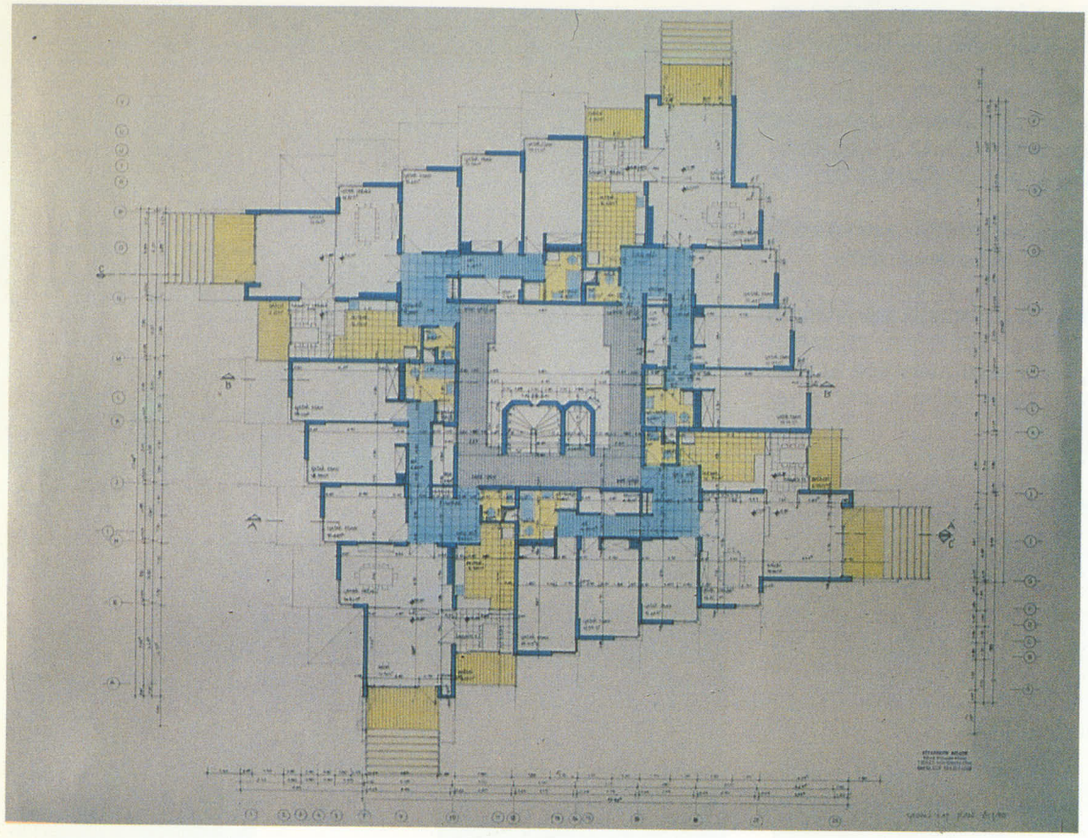

Normal kat planı

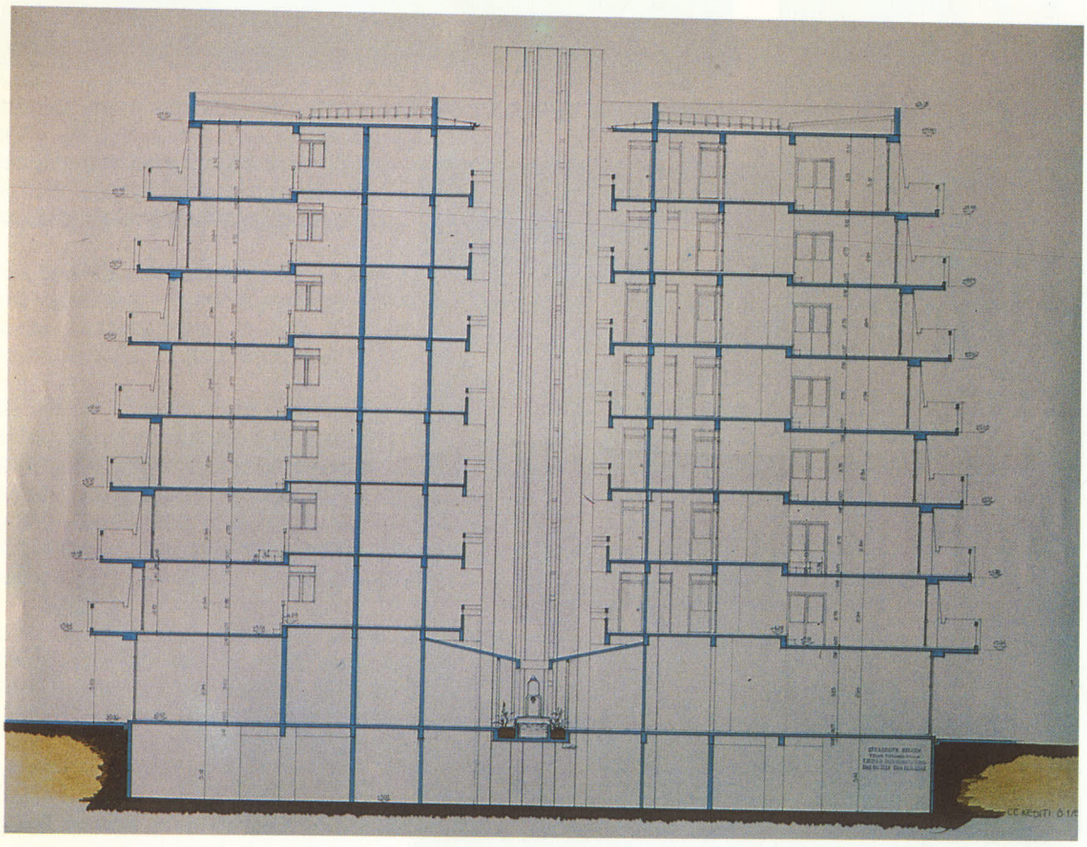

Kesit

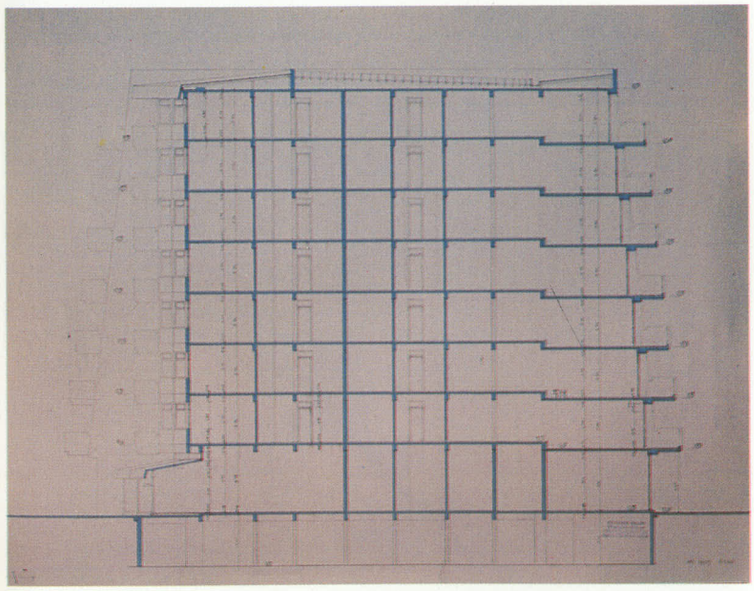

Kesit

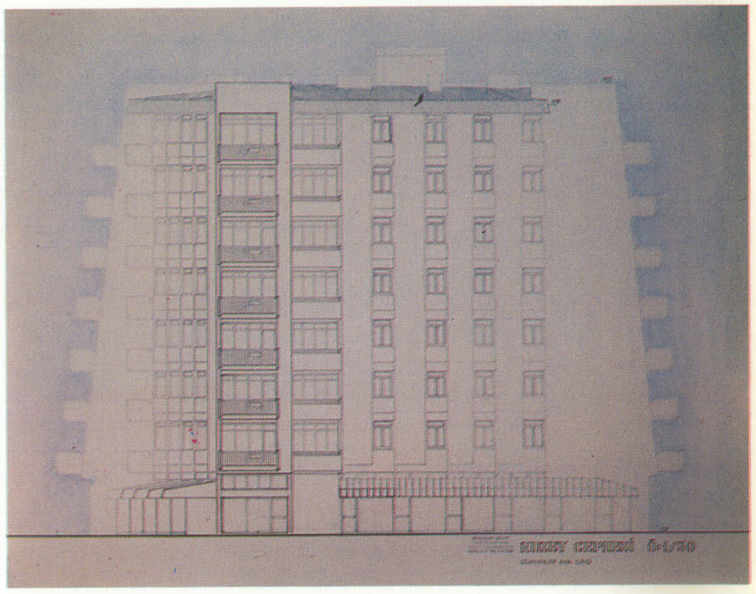

Görünüş

Narlıbahçe'de Bir Ev

MİMARLIK	: Derya AKDURAK
MÜHENDİSLİK	: Necati UZAKGÖREN, İnşaat Taner KOCAOVA, Makina Namık ONMUŞ, Elektrik
PROJELENDİRME	: 1991
UYGULAMA	: MAKOMİM LTD. ŞTİ. Derya AKDURAK Liane BENCUYA
UYGULAMA BAŞLAMA	: 1991 - 1993
KAGİR İŞLERİ	: Cengiz TURHAN Ömer UZUNKAYA İrfan ERKMEN

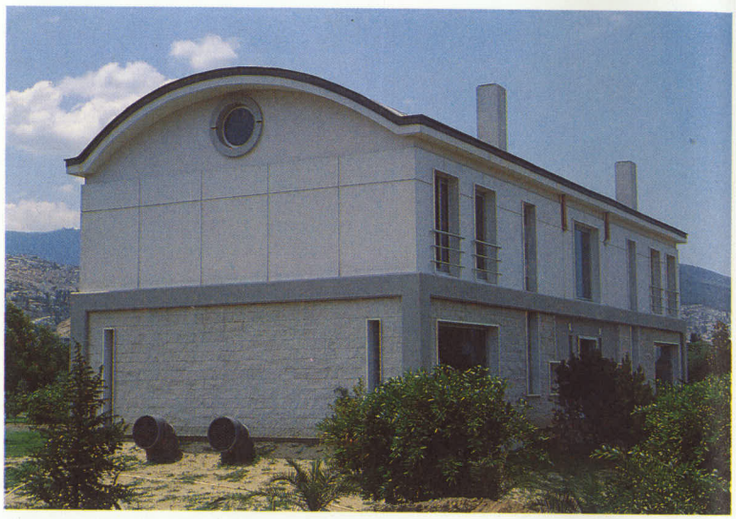

Dış görünüş

Derya AKDURAK

Birkaç resmini gördüğünüz, Narlıdere Bahçeler arasındaki evin proje ve uygulamalarına başlarken insan hayatındaki tüm ilkler gibi biraz korku, heyecan ve paniği birarada yaşamış idim.

İşe ilk başladığımızda, gelecekte maximum iki çocuklu bir ailenin yaşayacağı bir ev oluşturmayı amaçlamış idik. Ancak mal sahibi bekar, mimar da bekar olunca tüm tercihler farkında olmadan tek taraf adına gelişiyordu. Zira mekan ölçeklerinde ve karakterlerinde vakit geçirilecek hacimler servis hacimlerine nazaran daha geniş ve rahat düşünülüyordu.

Tasarım kriteri olarak hareketli bir yaşantıları olacak bu genç aileye, rahat ve ferah yaşayabilecekleri, evin içinden bahçeye tümüyle hakim olabilecekleri, hayat ritmlerini, kültürel kimliklerini yansıtacak, hakim olabildiğimiz günün teknolojisi ile bir kabuk oluşturabilmeyi benimsemiş idik.

Bu kabuğu detaylandırırken de, aynı ailenin uzun yıllar aynı kabuğu kullanacakları ümidi ile kalıcı ve her zaman tad alabilecekleri bir uslup üretmeyi amaçlıyorduk.

Mal sahibi ile olayı bu şekilde toparlıyabilmemizin ardından, iş projelendirme ve uzun süren uygulama aşamasına gelmiş idi. Narlıdere Bahçeler arasındaki metrekare kısıtlamasından dolayı, istediğimiz rahat ve geniş mekanları oluşturmaya kalkınca, öngörülen 250 metrekareye sığmamız mümkün olamıyordu.

Sonuçta bulduğumuz formül, mekan sayısını ve sirkülasyon hacimlerini minimize edip, çok amaçlı, geçiş mekanları ile net bir bütünlüğe varmak oldu.

Tek bir kütle içinde topladığımız bu mekanları altta 3.50 kat yüksekliği ile rahatlatırken, üst katta bir tonozun altına almak, zengin ve huzurlu bir mekan oluşturmamızı sağladı.

Bu heyecanlı ve keyifli tasarım döneminin ardından uygulamanın korku ve paniği geldi. İlk kez çizgilerin gerçeğe dönüşebilmesi, uygulamaya hakim olabilme endişesi ve sıhhatli çözümleri bulabilmek ve tecrübesizlikten kaynaklanabilecek açıkları giderebilme paniği uykusuz geceleri de getirmiş idi.

Fotoğraflar: Hakan AKDEMİR

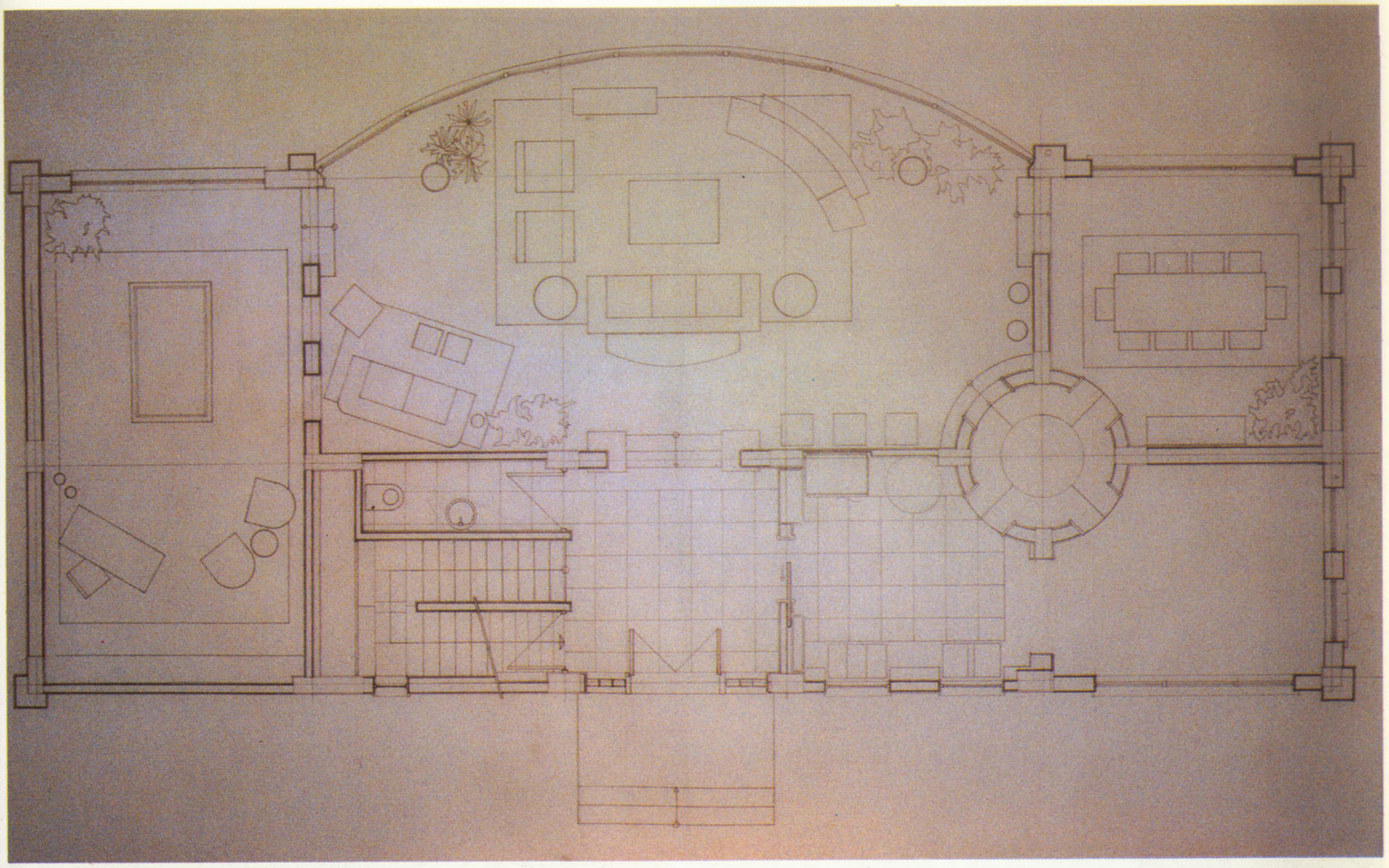

Zemin kat planı

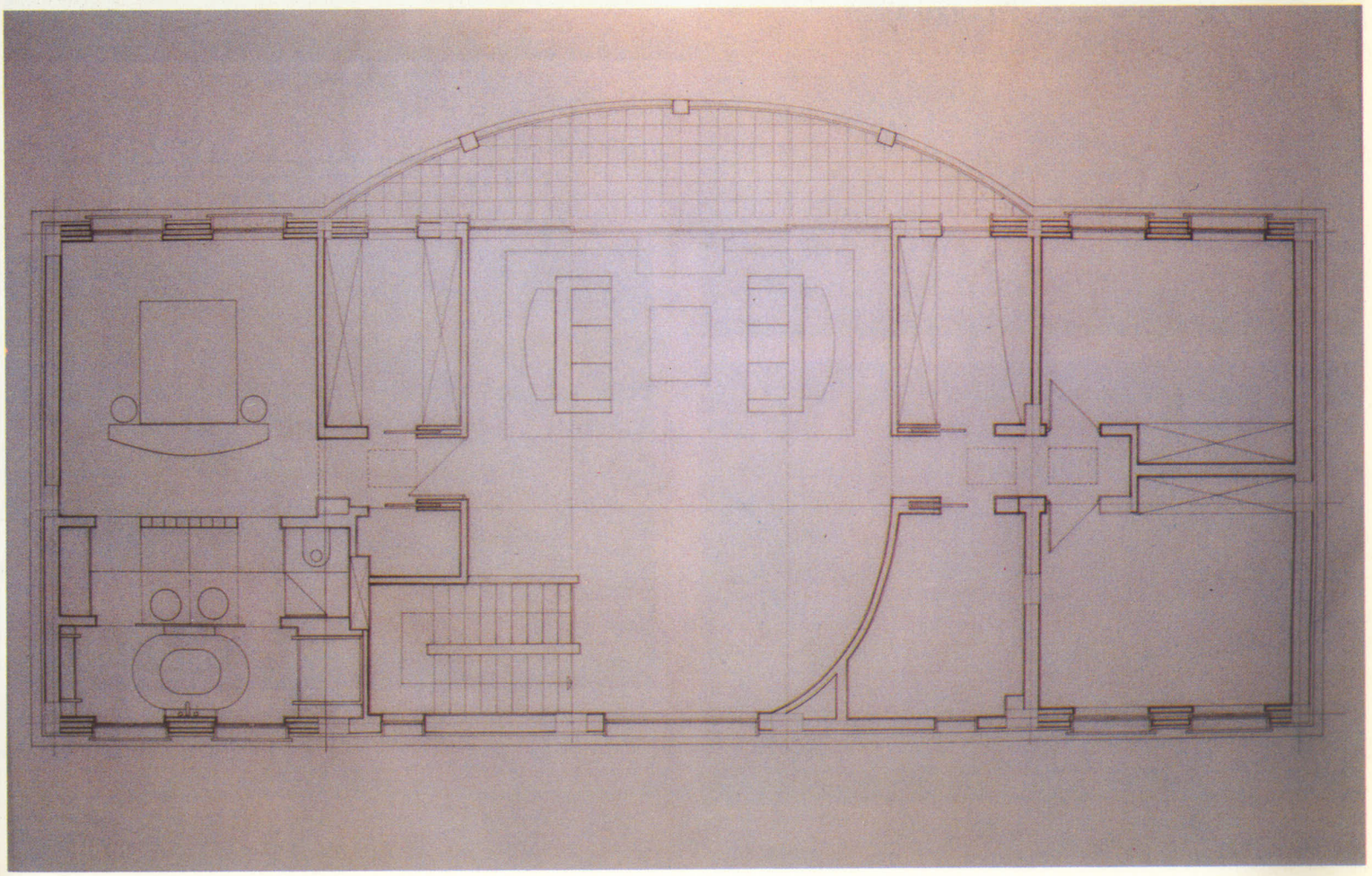

1. kat planı

Dış görünüş

Neyse ki sabır ve zaman herşeyi gösteriyor.

Betonarme karkasımız bitip de tonozumuzun kalıpları çakıldığında, gergilerimizi yerleştirirken mutlu sonun yaklaştığını düşünmüş idim.

Oysa o keyifli kahveyi yudumlayabilmemiz için daha çok zamana ihtiyacımız varmış.

Piyasa araştırmalarını, maliyet etüdlerini, detay değişikliklerini bürodan yürütmeye çabalarken, şantiyede sök yaplar, usta ve firma kaprisleri ile uğraşırken 18 ayı daha geride bırakmış idik.

Sonuçta üzerinde hala çalıştığımız bu üründe emeği geçen herkesi tatmin eden bir kalite çizgisini oturtmayı başarabilmiş idik.

Bu çabamızda en büyük destek mal sahibinin tüm çalışanlarımızın, atölye ve firma yetkililerinin iyi niyetli yaklaşımları ve yardımları idi.

İşin en keyifli yanı ise sonunda yoldan geçerken evde ilk ışığın yandığını görebilmek idi.

Umarım 40 - 50 yıl sonra da binamızın aynı yeşillik içinde ayakta durduğunu görebiliriz. ❑

1. kat balkon detayı

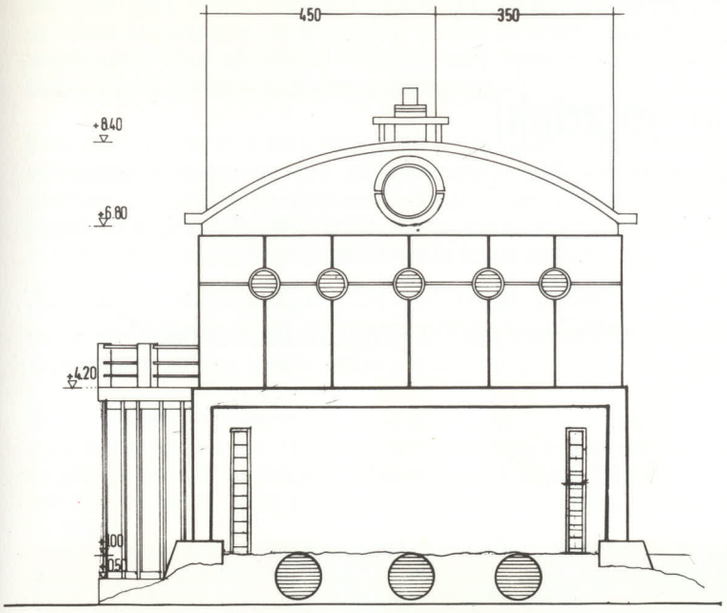

Batı görünüşü

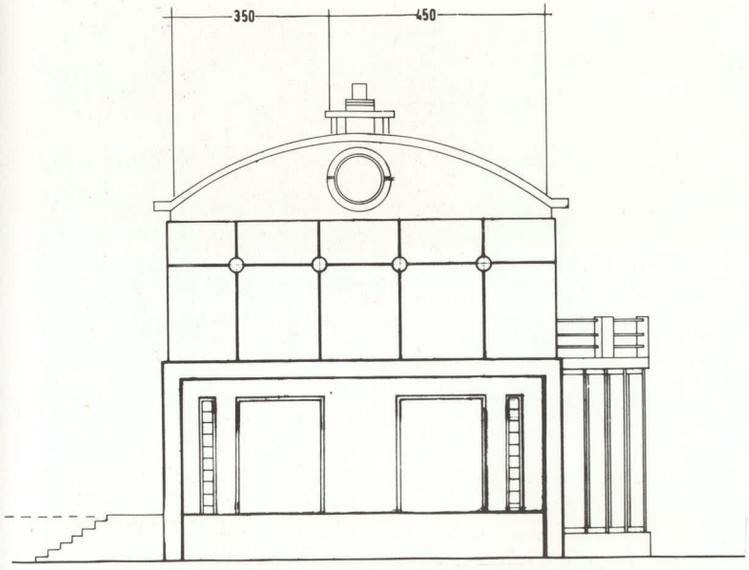

Doğu görünüşü

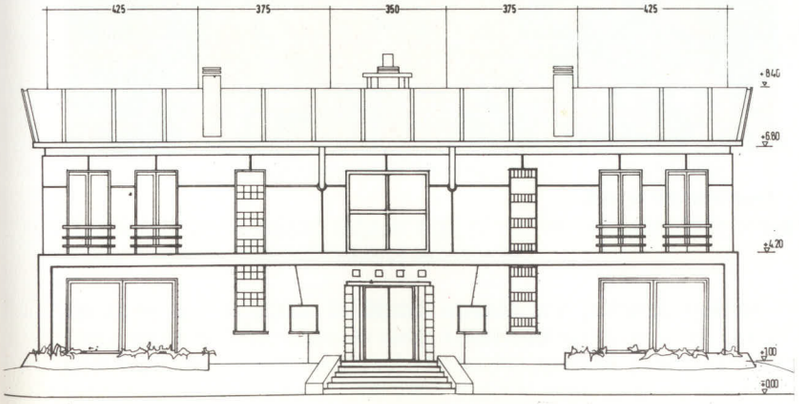

Kuzey görünüşü

Geçmişten Geleceğe Dekoratif Sanatlarımızdaki Değişim ve Gelişim Süreci

"Resim; duyulmak yerine görülen bir şiir ve şiir; görülmek yerine, duyulan bir resimdir."

Leonardo Da Vinci

Yavuz SEÇKİN *

Büyük ressam ve düşünür Leonardo'nun resim için söylediği bu kavramsal ve düşündürücü sözleri, dekoratif sanatlar için de yorumlayabiliriz. Çünkü, bütün sanatlarda düşünsel boyut, bu sanatların algılanmasında ve imgesel içerik kazanmasında çok önemli rol oynar.

Dekoratif sanatlarımızı bu çok yönlü ve esnek bakış açısı ışığında incelediğimizde, yaratıcılık, resimsel anlayış ve şiirselliğin bir bütün halinde çok değişik uygulama alanlarında kullanıldığını görüyoruz. Yukarıda ifadeye çalıştığımız bu konum çok geniş bir sanat anlayışını tarihsel boyut içinde değerlendirmeyi gerektirir. Biz bu olayın tarihçilerin çalışma alanına girdiği düşüncesindeyiz.

Üzerinde düşünce ürütmeyi ve tartışmayı önerdiğimiz kesit geleneksel anlayış ile *"çağdaş tasarımsal"* olgunun ve yaratıcılık prensiplerinin lirik bir yaklaşımla tarasımlarda nasıl uygulanabileceğidir.

Zaman ve mekan kavramı içinde zamanın akışkanlığının değişkenlik ilkelerini de topluma yansıttığını, değişen sosyal içeriğin sanat ve yaratı bakımından geleneği zorladığını ve geleneksel değerlere de yorum yapılabileceğini çağdaş bir perspektif içinde ortaya koyabiliriz.

Bu düşünceden hareketle, geleneksel yapı ve tasarım ilkelerinin 21. yüzyılın başlangıcında nasıl bir varoluş esprisi içinde düşünebiliriz?

Klasik süsleme de yüzyıllar boyunca gelişen yaratı olgusu en olgun düzeyini kazanmış, biçim, içerik, imge ve müzikalite bakımından kendi tavrının değişmezliği ve estetik bütünlüğünü ortaya koymuştur.

Bu tabiatıyla saygıya değerdir.
Fakat bize düşen görev bu yaratı unsurlarının öykünmeciliği midir? Elbette hayır, diyeceğiz. Sanatsal olgu, öykünmeciliği kesinlikle kabul etmez. Daima yaratı isteyecek ve yaratıyı geliştirecek prensiplerin ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır.

"Her görme eylemi için, görülmesi gereken şeye uyarlanmış bir bakış gereklidir."

PLATİNOS

Görme eylemi düşünsel tavrımızın yaratıcılık süzgecinden geçtikten sonra çağdaş bir boyut kazanması ve kavramsal imgelerle görsel bir platforma yansıması olayıdır.

Başka bir deyişle, bu imgeler dildeki sentaks gibidir. Özgün bir biçimi ve bu biçimin içerdiği derin bir anlamsal boyutu vardır. Yeni bir biçimin ortaya çıkışı ile birlikte onu anlatabilmek için bir benzetme düzeni, bir metafor (mecaz) aranır. Bu benzetme genel bir kabul görürse yaygınlaşır ve ortak bir bilgi olur. Bu bilgigi

"Yaşam ince uzun bir yoldur"

* *Yrd. Doç. D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Tezhip Ana Sanat Dalı Başkanı*

erik - biçim ilişkisini açıklar. Yani semantik bir nitelik taşır. Dekoratif sanatlarda değişik uygulama alanlarında, çağın sosyal ve kültürel yapısının istediği değerlere uygun görsel anlayışta tasarımlar gerçekleştirilmesi zorunludur. Bu da, ancak kalıplaşmış bir takım düşünsel tavırları bir tarafa bırakarak, yaratıcı imgelemelerle hayal gücümüzün ve kültürel bakış açımızın ortak paydası olabilecek içerikte formlar elde etmekle gerçekleşebilir.

Bu formsal algılama ve bundan doğan içerik sosyal yaşamımızda karşılaştığımız ve yaşadığımız değerlerin bizim tasarımsal boyutumuzda yorumlanarak birer yaşamsal motif haline getirilebilmesiyle başlar. Böylece her tasarımcı kendi yaşamı ve düşünsel özgürlüğü içinde yaratıcı fonksiyonlarını kullanarak kendi motifini ve bu motiflerin bir araya gelmesiyle de özgün tasarımını gerçekleştirir.

Özgün tasarımın gerçekleştirilmesinde bilimsel düzeyde araştırma çok önemli bir işlevdir. Evrensel düzeyde bu yaratı ve tasarımlama süreci yapacağımız planlamada alacağımız kesiti iyi saptamamızda rol oynar.

Bu şu demektir: Her tasarımın bir parametresi, yani tasarımı meydana getiren ögelerin yapısallığı vardır. Tasarım bu parametre ölçeğinde meydana gelir. Bu da tasarım sürecini ve değişkenlik ilkelerini ortaya koyar. Tasarımda ve yaratmada değişkenlik, ancak problematiğe çok serbest bir bakış, analiz ve sentez gerektirir.

Geleneksel kalıplarla ve düşünce ile bu yukarıda açıklamaya çalışılan olgu gerçekleşemez. Çünkü gelenek, kendi perspektifinin form olgusunun devamını ister. Alışılmış formüllerin dışındaki bir eyleme izin vermeyecektir.

Bu noktada kendi zaman kesitinde yaratı olgusu olarak ortaya atılmış değerler, formsal içerik bugün için ancak devam eden alışılmış değerler süreci olarak görülecektir.

Halbuki çağdaş form anlayışı ve 21. yüzyıla yaklaşılan şu günlerde formsal anlam ve içeriğini ortaya koymak zorundadır. Ve böylece ancak sanatsal, zihinsel ve estetik olgunun gerçekleşebileceği iddia olunabilir.

Geleceğe dönük çağdaş bir form anlayışının incelenmesi ancak ve ancak o formun felsefesini ortaya koymakla gerçekleşebilir. Geleneksel değerlerde kullanılan bazı semboller ve sembollerin meydana getirdiği sitilizasyonlar tekrar stilize edilme iddiasında bulunursa bu kez bu formlar deforme olur. Yani içeriklerini yitirirler. O zaman bizim tasarımsal sorunsallığımızın renk, form ve biçim açısından farklılaşma (metamorfoz) olduğunu söylemeliyiz. *"Farklılaştır-ma"* yı oluştururken geleneksel formun morfolojisi üzerinde de durmak zorundayız. Böylece çağdaş anlamda biçimin parametresinde şu özellikler vardır: Sayı, düzen, biçim ve geometri, ölçü en az ve en çok yüzey...

Sayı: Her biçimi oluşturan bir sayısal düzen vardır. Bu sayısal düzen formun içeriğinin oluşmasında rol oynar.

Düzen: Biçim algılanırken ve biçimin var oluşunda daima bir sistematiğin verileri içinde de bir düzen ortaya çıkar. Bu düzen her tasarımcının yaratı özelliği ve niteliğine göre değişkendir.

Biçim ve Geometri: Her formun düzen içinde oluşturduğu geometrik fonksiyonları vardır. Bir yaratı olgusunu planlarken düşünsel uzayımızın derinliklerinde geometrik kavramlarla veya bu kavramların verileriyle yeni bir biçimin sentezine ulaşırız.

Yaratı olgumuzun ve düşünsel değerlerimizin koordinasyonu bu geometrik değerlerle soyuttan somuta yönelirler.

Ölçü: Her tasarımın olgusu içinde biçim ve içeriğin bir ölçek veya ölçeğin meydana getirdiği verilerin armonisi içinde bir sentez oluşturduklarını görürüz.

Düşüncedeki soyut imgesel değerler ölçü, düzen, sayı ve geometrinin ortaya koyduğu sistemle kendi bütünlüklerini tamamlarlar.

En az ve en çok yüzey: Bir biçimin soyuttan somuta indirgenmesinde ve somut olarak bir kompozisyonun içinde kullanılmasında en az ve en çok geometrik yüzeylerin büyük önemi vardır. Bu tasarım açısından şu demektir: Form kendini oluşturan geometrik yüzeylerin fazlalığı veya azlığı ile içerik kazanacaktır.

"Sanatın evrensel senfonisi"

Bir formun sentezi için uygulamamız gereken yöntemler şunlardır.

- Form açısından etkili olan yüzeyler.
- Bu yüzeyleri birbirine bağlayan değerler.
- İki formun birbirine bağlantısını ortaya koyan ortak noktalar. Ve negatif alanlar.

Yani formun içeriğini oluşturan kompozisyon içinde kullanılmayan alanlar.
Yukarıda açıklamaya çalıştığımız çağdaş form arama ve sentezi yöntemleri bizim tasarımlarımızda kullandığımız ve araştırmalarımızı yönlendirdiğimiz ilkelerdir.

Bu ilkenin ışığında yapılan tasarılar biraz olsun farklılık, estetik yorum meydana getirebiliyorsa geleceğe karşı sorumluluğumuzu kısmen de olsa yerine getirmiş olacağız.

Sonuç Olarak:
A. Eğitim sistemimizde öğrencileri yönlendirirken evrensel bakış açısını tasarımlarında uygulayabilecekleri bir takım yöntemleri onlara aktarmak.
B. Öğrencilerin yaratı olgusunu gerçekleştirebilecekleri özgürlük ve özgür düşünce kavramını bir yaşama biçimi olarak eğitimde sağlamak.
C. Bilimsel düşünceye, estetik olgulara ve geniş araştırma yapabilecekleri kişisel güveni ve kültürel düzeyi öğrenciye kazandırmak gerekiyor.
Öğrencilerin çağımız ve gelecekteki kültürel, düşünsel platformda görevlerini yerine getirebilmelerini, bu veya buna benzeyen yöntemlerle eğitilmelerinde görmekteyiz. ❑

Yavuz Seçkin Atölyesinde Tasarımda Uygulanan Düşünsel Sistem

Daha önce yapılmış olan çalışmalardan yararlanarak ve geniş bir araştırma yaparak, bu araştırmanın ışığında özgün bir motif elde etmenin yönteminin ortaya konması. Bu motifte aranacak özellikle şunlardır;

1. Bundan evvel kullanılan motiflere benzemiyecek.

2. Yapılmış olan çalışmalardaki analitik değerlere dikkat edilerek alışılmamış bir sentez gerçekleştirilecek.

Boyut: 15 x 15'lik bir kare içine tek olarak motif siyah - beyaz tekniğinde ve aynı zamanda renkli bir çalışma olacak (Tek bir motif olacak veya kendi içinde parçalanabilir özellikleri içerecek)

Bir amblem gibi veya tek bir rumi motifi gibi özellikler içerecek.
Bu anlaşma yaratıcının tek bir parçada fikrinin limite indirilmiş yorumu olacak. Fakat bu limit istenirse kendi içinde bir analoji ile yani analitiğe geçilebilecek ve bu motiflerin toplamından da farklı kompozisyonlara girilebilecek.

Bu şuna benzer: Bir ses çıkarıyorsunuz bir ikinci ses çıkarıyorsunuz ve bu iki sesin birleşimi bir kelime olarak mana ifade ediyor. Ama o kelime ve o ses düzeni şimdiye kadar uygulanmış bir ses düzeni manalandırılmış bir ses düzeni değil.

Konuşurken de bir takım sesler çıkarıyoruz. Bu seslerin bağlantısından kelimeler meydana geliyor. Kelimelere bir anlam veriyoruz.

Bu nedir? Dilin tasarlanmasıdır. Şimdi biz de kendi dilimizi yani sanatta kullandığımız dili tasarlamak mecburiyetindeyiz.

Bunu nasıl tasarlarız?

Şimdiye kadar tasarlanmış, yüzyıllardır kullanılan o yaratıyı yanan insanların beyinlerinden devamlı faydalanıyoruz. Adeta tasarımda bir ağaca yaslanmış mantar gibiyiz. Ondan sömürüyoruz. Peki o zaman bu tasarım dünyasında ve tasarımın uluslararası boyutları içinde biz nerdeyiz? Hiç bu soruyu kendimize sormuyoruz. Sormak ihtiyacını da duymuyoruz. İşte bir fakülteye gelip bunları öğrenmenizin sebebi bu soruyu evvela kendinize sormanız içindir. O zaman diyebiliriz ki Geleneksel Sanat Geleneksel; değişmez demek değildir. İnsanların gelenekleri de kendi geleneğinin perspektifinde zamana göre yorumlanmalıdır. Eğer öyle bir şey olmamış olsaydı şimdiye kadar hiç bir şey yeniden tasarlanmazdı ve tasarım dünyasına yeni ilkeler katılmazdı.

O zaman biz, kendimize göre bir motifi nasıl önce analiz, sonra sentez yaparız? Bir sürü motiflerin kombinasyonuna yani kompozisyon ilkelerine girdik ve kendimize özgün, hatta bir kısmı modern tasarımlar gerçekleştirdik, yaptığımız teshiptir. Teship nedir? teship zehep kökeninden geliyor ve altında süsleme sanatını gerçekleştirmedir. Biz de gerçekleştirdiğimiz çalışmalarda altın kullandık, dekoratif değerleri kendi ilkemizde sunduk. O zaman yaptığımız şey teshipten belki ivme alan ama kendimize dönük ve 21.yy'ın yaşamına dönük çok yönlü tasarım ilkeleriydi. Peki bu tasarım ilkelerine hiç kendimizden bir kelime katmak ihtiyacını duymadık mı? Yani bir takım değişiklikler yaptık, bir takım me-

"Yaşamın motifsel dansı"

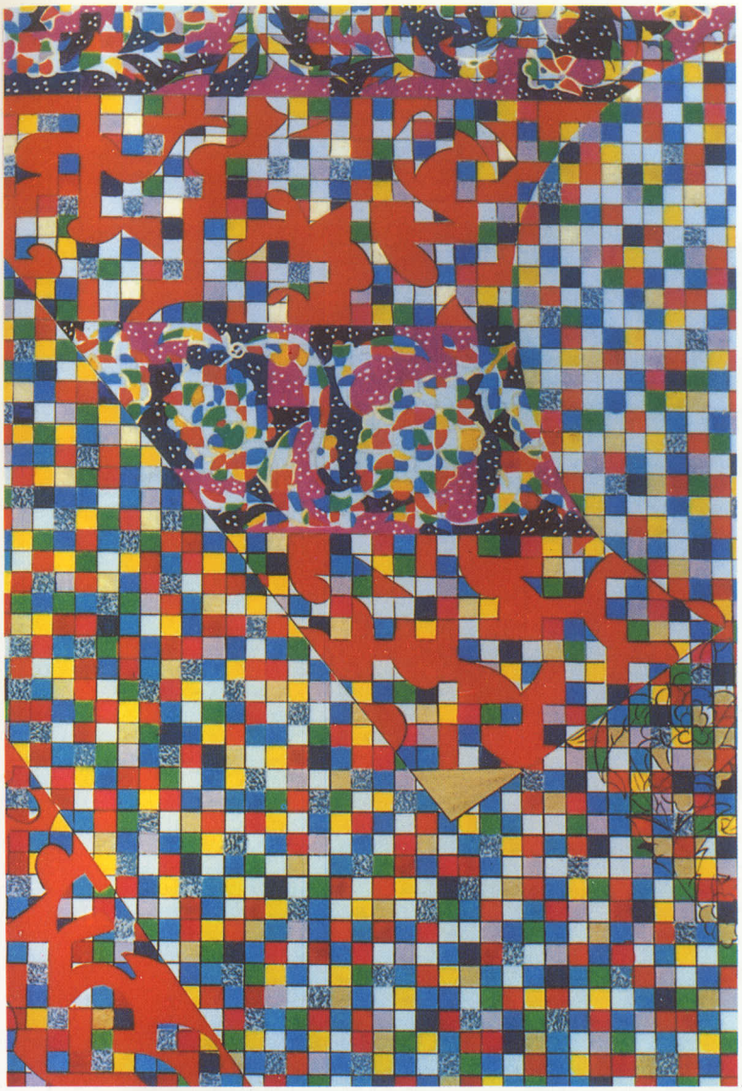

"Düşünsel uzayımızda motif ilkesi "

"Varoluşun senfonisi"

tanorfolojik araştırmalara girdik. Ama ne oldu! 3 bin yıldır, 5 bin yıldır kullanılan Dragonu ele aldık. Örneğin bizim yaptığımız bir espiri gergedan ile ilgili idi. Gergedan da alışılmamış ve kullanılmamış bir motifti. Buna benzeyen belki dinazoru, belki başka bir şeyi çalışacağız.

Fakat hepsinden önce kendi motif anlayışımızı geliştirmemiz lazım.

Motif nedir? Motif; yaşanan güncel değerlerin, o güncel değerler içinden kazanılan bir felsefenin, düşünce sisteminin formsal ilkelerle ifade şekli olarak değerlendirilebilir. Yalnız motifteki en önemli ilke; bir sürü değişkenin bileşkesi olmasıdır. Yani bir sürü değişken kuvvet farkı içerir. Motif işte bu kuvvetlerin bileşkesidir.

Motif, aslında bizim fikirlerimizi maksimum değerde ifade etmeye çalışmamızdır. Bu ne demektir? Yani maksimum ifade edilmeye çalışılıyor. Ama limit görünümde maksimum. Bu şuna benzer; ata sözüne benzer. Ata sözü iki kelime hatta bazen bir cümledir. Ama o cümle yüzyıllarca kazanılmıştır. Atasözü bizim edebi yaşamımızdan birer motiftir.

Bu motiflerin aslında motive etmekten, harekete geçmekten, bize bir dinamizm kazandırmak gibi bir kökeni de var. Dikkat ederseniz her motif bir araya gelir (Örnek: A B C motifleri) bir kompozisyona alışılmamış bir dinamizm kazandırır.

O zaman yapacağımız şey problemde de özetlediğimiz gibi başımızdan geçen bir sürü macera, bildiğimiz şeyler bildiğimizi zannettiğimiz bir sürü şeyler var. Fakat çalıştıkça ve araştırdıkça bir sürü şeyi de bilmediğimizin farkına varıyoruz. Herkezin bu sistemde hiç olmazsa kendi yaşamının bir özeti olan bir tek motifi, bir tek simgeyi ortaya çıkarmasıdır. Düşünün bu simgeler onbir ayrı simge olduğu zaman ve her simgeyi de kendi içinde belli bir analojiye tabi tuttuğumuz zaman biz yüzlerce motif türetiriz. Bu işler zannedildiği kadar kolay değil. İçine girdikçe detaya indikçe parçalanma olabiliyor ve bütün kaybolabiliyor. ❑